

jaar 2003 04 verslag

Kinderrechtencommissariaat

Wat stelt het Kinderrechtencommissariaat vast? [Welke vragen en klachten krijgt het Kinderrechtencommissariaat?](#)
Welke acties onderneemt het Kinderrechtencommissariaat? [Wat moet er veranderen voor kinderen en jongeren in Vlaanderen?](#)

jaarverslag 2003/04

'Ik ben niet boos,' zegt ze, 'ik droom!'
'Je lijkt wel boos als je droomt,' zeg ik.
'Ik ben NIET boos,' zegt ze boos en wendt zich af.
En na nog even te hebben nagedacht, zegt ze: 'Maar papa!...
Als ik later nog eens geboren word, wil ik zonder gordel in de auto!'

Hana en Josse De Pauw in 'Werk'

Alle kinderen alle rechten

'The principle of all children, all rights is still much too far from being a reality', zegt secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties. Hij heeft het over de kinderrechten in de wereld. Moeten we de kinderrechten in Vlaanderen relativëren in het licht van de grote wereldproblemen? Zijn we hier met luxeproblemen bezig? Zijn we dromers?

Dit jaarverslag geeft een idee van hoe kindvriendelijk Vlaanderen vandaag is. Ook hier zijn we er nog lang niet. Dat blijkt vooral uit de meldingen en klachten die bij onze ombudswerkers binnenkomen en uit het sterk uitgebreide hoofdstuk onderzoek. Om de ombudscijfers op tijd te verwerken en de meldingen grondiger te analyseren, rapporteert dit jaarverslag maar van 1 oktober tot 31 augustus. Vroeger was dat tot 30 september. We missen dus een maand, maar het jaarverslag wint wel aan duidelijkheid. In hoofdstuk 5 krijgt u de resultaten van het Kliksonderzoek, een enquête bij 35.000 kinderen en jongeren. De concrete voorbeelden van klachten en onderzoeksresultaten maken duidelijk dat we helemaal niet met luxeproblemen bezig zijn en in welke richting we dromen van een kindvriendelijker Vlaanderen.

Maar dromen of boos worden is niet genoeg. Daarom gaat dit verslag ook over de activiteiten en prestaties van het Kinderrechtencommissariaat. Steeds meer focussen we op hangende knelpunten, en op onze besluiten en adviezen erover. Zo wordt dit activiteitenverslag tegelijk een oproep aan de Vlaamse beleidsmakers.

In juni 2004 kwam er een nieuw Vlaams Parlement. Voor onze nieuwe lezers komen we in dit verslag ook terug op de opdracht van het Kinderrechtencommissariaat en op de principes die we hanteren in de uitvoering van die opdracht. En ook buiten het Vlaams Parlement willen we dit verslag ruimer verspreiden. De stijl werd soepeler, de taal toegankelijker, het publiek diverser.

20 november is de verjaardag van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Traditiegetrouw viert het Kinderrechtencommissariaat die verjaardag met zijn jaarverslag en met de nieuwe Jongerenjaarkrant die de jongeren zelf op de hoogte houdt van wat het Kinderrechtencommissariaat voor ze doet.

Dit is het eerste jaarverslag van mijn tweede mandaat als Kinderrechtencommissaris. Ik dank het Vlaams parlement voor deze kans en voor zijn steun. En graag bedank ik ook alle medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat voor hun inzet, hun vertrouwen en hun streven naar respect voor kinderen en hun rechten. Een voor een mogen zij er trots op zijn dat kinderrechten in Vlaanderen vandaag steeds hoger op de politieke agenda staan. Het is een belangrijke eerste stap om te bouwen aan een kindvriendelijker Vlaanderen.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris

Inhoud

Hoofdstuk 1	Het Kinderrechtencommissariaat	11
1.	De opdracht	12
1.1.	Advieswerk	13
1.2.	Ombudswerk	14
1.3.	Communicatiewerk	14
1.4.	Onderzoekswerk	14
2.	De doelgroepen	15
2.1.	Beleidsactoren	15
	Vlaams Parlement	15
	Andere beleidsactoren	15
2.2.	Minderjarigen	15
2.3.	Volwassenen	16
	Professionals en middenveld	16
	Publieke opinie	16
3.	Het beleidsplan als richtsnoer voor 2003-2008	17
3.1.	Drie prioriteiten (2003-2008)	17
4.	De medewerkers en de middelen	19
4.1.	Medewerkers	19
4.2.	Financiële middelen	19
4.3.	Samenwerking met het Algemeen Secretariaat	20

Inhoud

Hoofdstuk 2	Ombudswerk	21
1.	De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat	22
1.1.	Kinderrechtencommissariaat antwoordt op vragen en klachten	22
1.2.	Ombudswerk bijgestuurd	23
1.3.	Omgaan met klachten	23
1.3.1.	Principes van de klachtenbehandeling	24
1.3.2.	Het proces van de klachtenbehandeling	25
1.4.	Individuele vragen om informatie	29
1.5.	Structurele impact van het ombudswerk	30
2.	Meldingen	31
2.1.	Profiel van melders en meldingen	31
2.1.1.	Hoeveel vragen en klachten?	31
2.1.2.	Wie nam contact op met het Kinderrechtencommissariaat?	32
2.1.3.	Hoe namen melders contact op?	33
2.1.4.	Wanneer namen melders contact op?	35
2.1.5.	Uit welke provincie?	36
2.1.6.	Hoe werden vragen en klachten behandeld?	37
2.1.7.	Kwamen alle meldingen in aanmerking voor behandeling?	38
2.2.	Thema's van meldingen	39
2.2.1.	Gezin	41
2.2.2.	Onderwijs	58
2.2.3.	Hulp aan kinderen en jongeren	71
2.2.4.	Vrije tijd	78
2.2.5.	Vluchtelingen	81
2.2.6.	Minderjarigen en delinquentie	84
2.2.7.	Minderjarigen en media	86
2.2.8.	De leefsituatie van kinderen en jongeren	87

Inhoud

Hoofdstuk 3	Communicatiewerk	89
1.	Informereren en sensibiliseren	90
1.1.	Bekendmaking	90
1.1.1.	Bekendmaking kinderrechten	90
1.1.2.	Verspreiding van oude en nieuwe informatiedragers	91
1.1.3.	Bekendmaking van de werking van het Kinderrechtencommissariaat	96
1.2.	‘Leerlingenparticipatie op de basisschool’: sensibiliseringscampagne	97
1.2.1.	Waarom basisscholen?	97
1.2.2.	De sensibiliseringscampagne 2004	97
1.3.	Participatie in het gezin	101
1.4.	Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media	102
1.4.1.	Doelgroepmedia	102
1.4.2.	Nieuwsmedia	102
1.4.3.	Tijdschriften van middenveldorganisaties	105
1.5.	Interactieve informatiekanalen: website	106
1.5.1.	Kanaliseren van informatievragen uit ombudswerk naar website	106
1.5.2.	Kwantitatieve bezoekgegevens website	107
2.	Netwerking en contacten met het werkveld	108
2.1.	Kinderrechtencoalitie	108
2.2.	Aanspreekpunten kinderrechten	108
2.3.	What do you think?-project	109
2.4.	Vlaamse Jeugdraad en Steunpunt Jeugd	109
2.5.	Kracht van je stem	110
2.6.	Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)	110
2.7.	Vlastrov	110
2.8.	Platform Wonen	111
2.9.	Onderzoeksproject kinderen en mobiliteit	111
2.10.	Stuurgroep project ‘Kinderparticipatie, wat nu?’	111
2.11.	Kinderprovincieraad Oost-Vlaanderen	112
2.12.	Participatie go!-project	112
2.13.	Prinses Mathildefonds	112
3.	Netwerking en contacten met kinderombudsdiensten	114
3.1.	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)	114
4.	Redacties	115
4.1.	Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten	115
4.2.	Nieuwsbrief Jeugdrecht	115
4.3.	Alert	115

Inhoud

Hoofdstuk 4	Advieswerk	117
1.	Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004	118
1.1.	Pleegzorg verdient stevige omkadering	118
1.2.	Pleegkinderen met een handicap hebben recht op aangepaste en flexibele zorg	120
1.3.	Leerlingen actief op school betrekken vraagt meer dan een raad oprichten	121
1.4.	Kwaliteit moet voorop staan in de jeugdsport	122
1.5.	Pesten op school: doe er iets aan	124
1.6.	Integrale jeugdhulp moet van start	125
1.7.	Dagelijkse zorg betekent ook opvoedingsverantwoordelijkheid	127
1.8.	Adoptie vraagt om veilige en geschikte opvoedingssituatie	128
1.9.	Sport moet gezond blijven	129
1.10.	Afschrikkanonnen leiden tot geluidshinder	130
2.	Beleidsdossiers en informeel advieswerk	132
2.1.	Op het Vlaamse niveau	132
2.1.1.	Kwaliteitsvolle integrale jeugdhulpverlening	132
2.1.2.	Een betere positie voor kinderen zonder dak	133
2.1.3.	Gelijke onderwijskansen	134
2.1.4.	'Zorgen voor morgen?!'	136
2.1.5.	Memorandum voor een sterker kinderrechtenbeleid	136
2.2.	Op het federale niveau	138
2.2.1.	Is dit een 'volwaardig' jeugdrecht?	138
2.2.2.	Plannen maken rond kinderrechten en dan ook uitvoeren	139
2.2.3.	Gezinnen hoog op de agenda	140
3.	Opvolging adviezen vorige werkjaren	142
3.1.	Scheidingsbemiddeling nog altijd in woelig water	142
3.2.	Hallo, met de Kinder- en Jongerentelefoon?	143
3.3.	Bezoekruimtes onder dak	143
3.4.	Geen vernederende bestraffing op school	144
3.5.	Er is meer dan topsport alleen	144
3.6.	Onderwijs gratis?	145
3.7.	Gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen versoepeld	146
3.8.	Kindeffectrapportage uit de kinderschoenen	146
3.9.	Waar blijft het leerlingenstatuut?	147
3.10.	Werk aan de winkel rond de rechtspositie van minderjarigen	148
3.11.	Geen willekeur bij leeftijdsdiscussie rond piercings en tatoeages	149
3.12.	Verbod op lijfstraffen moet in de wet	149
3.13.	De Grubbe in Everberg: een noodoplossing?	149
3.14.	Adoptieouderschap vraagt een multidisciplinaire screening	150
3.15.	Minderjarigen niet uitsluiten van het recht om euthanasie te vragen	151

Inhoud

Hoofdstuk 5	Onderzoekswerk	153
1.	Kinderen en jongeren over hun vrije tijd: De Kliksons	154
1.1.	Wat verwachten kinderen en jongeren van hun vrije tijd?	154
1.2.	Nieuwe Kliksonsenquête	155
1.3.	Klik, klik, klik... De Kliksonssteekproef	155
1.4.	Wat vertellen tieners over hun vrije tijd?	156
1.4.1.	Hun buurt?	157
1.4.2.	Hun vrije tijd?	157
1.4.3.	Hun mobiliteit?	159
1.4.4.	Hun aanspreekpunt voor vragen, klachten, ideeën en voorstellen?	159
1.5.	Wat nu?	160
1.5.1.	In de gemeenten	160
1.5.2.	Op het beleidsniveau	160
1.5.3.	Voor het grote publiek: www.kliksons.be	160
2.	Afzondering en isolatie in de jeugdhulpverlening	162
2.1.	De praktijk van voorzieningen onder de loep	162
2.2.	Een beeld van de praktijk	163
2.2.1.	Terminologie?	163
2.2.2.	Toepassing?	163
2.2.3.	Motieven?	163
2.2.4.	Duur?	164
2.2.5.	Informatie en rapportage?	164
2.2.6.	Procedures, gedragscodes?	164
2.3.	Eerste conclusies	164
2.3.1.	Pedagogische zorg sluit rechtszekerheid niet uit	164
2.3.2.	Nood aan kwaliteitseisen en gedragscodes	164
2.3.3.	Vrijheidsberoving kan alleen als beschermingsmaatregel	165
2.4.	Naar een handelingsgericht raamwerk	165
3.	Kinderen, jongeren en hun gezin	166
3.1.	Kinderrechten en opvoeding	166
3.1.1.	'Kom je dat thuis eens vertellen?'	166
3.1.2.	Suggesties voor het beleid	167
3.2.	Gezin en scheiding	168
3.2.1.	Kinderen en scheiding: het loopt mis	168
3.2.2.	Integrale benadering	168

Inhoud

Hoofdstuk 6	Conclusies en aanbevelingen	171
1.	Recht op respect in opvoeding en gezin	172
1.1.	Steun in de opvoeding	172
1.2.	Kinderen niet klem in scheidingsconflicten	172
1.3.	Geweldloos opvoeden	173
1.4.	Geen uitstel voor nieuwe adoptieregels	173
2.	Recht op kwaliteitsonderwijs	174
2.1.	Meer dan leren alleen	174
2.2.	Grondig debat over gratis onderwijs	174
2.3.	Werken aan participatiecultuur	174
2.4.	Leerlingenrechten op school	174
2.5.	Pestgedrag aanpakken	175
3.	Recht op opvang en hulpverlening	176
3.1.	Kwaliteit in de kinderopvang	176
3.2.	Investeren in jeugdhulp	176
3.3.	Kleinschalige opvang voor niet-begeleide minderjarigen	177
3.4.	Gepaste regelgeving voor pleegzorg	177
3.5.	Kwaliteitseisen en gedragscodes voor afzondering en isolatie	177
4.	Recht op informatie	178
5.	Recht op recht	147
5.1.	Toegang tot de rechter	179
5.2.	Jeugddelinquentie	179

Inhoud

Bijlagen	181
Bijlage 1	182
Verdrag inzake de Rechten van het Kind Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989	
Bijlage 2	205
Decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.	205
Decreet van 31 januari 2003 houdende de wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende de instelling van de Vlaamse Ombudsdienst	208
Bijlage 3	210
Media-output (oktober 2003 tot en met augustus 2004)	
Bijlage 4	221
Studiedagen, congressen en representaties (oktober 2003 tot en met augustus 2004)	

1.	De opdracht	12
1.1.	Advieswerk	13
1.2.	Ombudswerk	14
1.3.	Communicatiewerk	14
1.4.	Onderzoekswerk	14
2.	De doelgroepen	15
2.1.	Beleidsactoren	15
2.2.	Minderjarigen	15
2.3.	Volwassenen die werken met minderjarigen	16
3.	Het beleidsplan als richtsnoer voor 2003-2008	17
3.1.	Drie prioriteiten (2003-2008)	17
4.	De medewerkers en de middelen	19
4.1.	Medewerkers	19
4.2.	Financiële middelen	19
4.3.	Samenwerking met het Algemeen Secretariaat	19

Hoofdstuk

1 kinderrechten commissariaat

In 1997 richtte het Vlaams Parlement het Kinderrechtencommissariaat op.¹ In juni 2003 liep het eerste mandaat van de Kinderrechtencommissaris ten einde. Het Vlaams Parlement evalueerde en herbenoemde de Kinderrechtencommissaris.² Zo startte een tweede mandaat van vijf jaar.

Het Kinderrechtencommissariaat maakte een beleidsplan voor de periode 2003 tot 2008. Na bespreking met het Uitgebreid Bureau en de Commissie Welzijn keurde het Vlaams Parlement dat beleidsplan goed.³ Het Kinderrechtencommissariaat gaat verder op de ingeslagen weg: de visie en missie – gebaseerd op het oprichtingsdecreet – blijven wat ze waren.⁴ De agenda voor de volgende vijf jaar werd vastgelegd.

1 De opdracht

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind maakt ook in Vlaanderen deel uit van de rechtsorde.

Als onafhankelijke instelling treedt het Kinderrechtencommissariaat op als vertolker van de rechten, belangen en noden van minderjarigen. Het Kinderrechtencommissariaat waakt over de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en stimuleert de verdere implementatie van dit Verdrag.

Missie

Het Kinderrechtencommissariaat wil de maatschappelijke en juridische positie van minderjarigen in Vlaanderen versterken door:

- te waken over de verdere uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, en die te stimuleren.
- te pleiten voor welzijnsbevorderende leefomstandigheden voor kinderen en jongeren.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is het leidinggevend en gezagsvol instrument. Het maakt ook in Vlaanderen deel uit van de rechtsorde. De oprichting van onafhankelijke kinderrechteninstanties – zoals het Kinderrechtencommissariaat – is de uitvoering van één van de verplichtingen die uit het Verdrag volgen⁵.

Vanuit het oprichtingsdecreet kreeg het Kinderrechtencommissariaat opdrachten en bevoegdheden om zijn taak waar te maken. Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt deze opdracht naar vier pijlers binnen de werking:

- Advieswerk
- Ombudswerk
- Onderzoekswerk
- Communicatiewerk

¹ Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997. Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissariaat en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse ombudsdienst, B.S. 13 februari 2003. Voor de tekst van beide decreten, zie: Bijlage 2 of www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en verder op 'Oprichtingsdecreet'.)

² Op 24 februari 2003 vond het evaluatiegesprek plaats bij het Uitgebreid Bureau.

³ Op 1 juli en op 3 november 2003 werd het beleidsplan besproken met het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement. Op 2 oktober en 23 oktober 2003 volgde de bespreking in de Commissie voor Welzijn Gezondheid en Gelijke Kansen. Het beleidsplan is opvraagbaar bij het Kinderrechtencommissariaat.

⁴ Voor een uitgebreide omschrijving verwijzen we naar de vorige jaarverslagen: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2001, p.13-16. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2000, p. 11-15. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 1999, p. 11-14.

⁵ Slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind, 9 juni 1995 (CRC/C/15/Add.38). Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtsgids*, Deel II, 2.1, B, 20. Slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind, 7 juni 2002 (CRC/C/15/Add.178). Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtsgids*, Deel II, 2.1, B, 122. Algemene Commentaar van het Comité voor de Rechten van het Kind, 15 november 2002 (CRC/GC/2002/2) over de rol van onafhankelijke nationale mensenrechten, organisaties bij de bevordering en bescherming van de rechten van het kind. Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtsgids*, Deel II, 2.1, B, 163. Wereldactieplan voor kinderen: 'Een wereld geschikt voor kinderen'. Aangenomen op de 27ste speciale zitting van de algemene vergadering te New York op 10 mei 2002. Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtsgids*, Deel II, 2.1, B, 131.

In de praktijk spelen deze pijlers voortdurend op elkaar in. Ze voeden elkaar en werken vaak in op de gezamenlijke thema's.⁶

Bij de uitvoering van zijn opdracht vertrekt het Kinderrechtencommissariaat van deze werkingscriteria⁷:

- Het geloof in de competentie van minderjarigen als volwaardige actoren in de samenleving.
- Het evenwicht tussen de drie soorten rechten: protectie-, provisie- en participatierechten. Rechtspromotie en -bescherming gaat over alle kinderrechten.⁸
- Een emancipatorische uitvoering van het verdrag: rechten hebben én rechten uitoefenen. De minderjarige moet in staat gesteld worden zijn rechten zelf te beleven, uit te oefenen en af te dwingen als dat nodig is.
- Een gerichtheid op verandering en impact: verbetering van de maatschappelijke en de juridische positie van de minderjarige.

Kinderrechten moeten kaderen in een maatschappelijk verhaal over verhoudingen tussen mensen.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is voor het Kinderrechtencommissariaat niet alleen een juridisch instrument. Het inspireert ook bij het inkleuren en sturen van relaties en de dialoog tussen volwassenen en minderjarigen. Kinderrechten moeten kaderen in een maatschappelijk verhaal over verhoudingen tussen mensen. Het gaat niet om polarisering. Het gaat over wederzijds respect. Volwassenen hebben een belangrijke faciliterende en stimulerende rol bij de toepassing van kinderrechten.

Een essentiële voorwaarde om aan effectieve rechtspromotie en -bescherming te doen is dat minderjarigen en volwassenen de kinderrechten kennen.

Het Kinderrechtencommissariaat waakt erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en kwalitatief werk blijven leveren. Het streeft ernaar attitudes te beïnvloeden en het voert acties waardoor minderjarigen ook effectief zelf vat krijgen op hun leven en de samenleving.

1.1. Advieswerk⁹

De adviezen van het Kinderrechtencommissariaat verduidelijken de verplichtingen van de overheid die voortvloeien uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Ze maken duidelijk wat de rechten en belangen van minderjarigen zijn en waar de decreetgeving eventueel tekortschiet of aangepast moet worden. Adviezen worden ook onderbouwd vanuit het eigen ombudswerk en gestaafd met onderzoeksmateriaal of vanuit contacten met andere organisaties.

Adviesverlening¹⁰ gebeurt op verschillende momenten in het 'decreetgevend proces': bij voorstellen en ontwerpen van decreten, bij verzoekschriften, al dan niet op vraag van een parlementslid. De vorm varieert van een mondeling adviserend gesprek, een nota, een tussenkomst op een hoorzitting tot een schriftelijk advies.

⁶ Neem bijvoorbeeld de positie van de leerling. Vanuit ombudswerk worden klachten behandeld en geanalyseerd, waarop vervolgens een advies kan worden gebaseerd. Tegelijk worden leerlingen via campagnes en projecten geïnformeerd over hun rechten in de schoolcontext en aangezet om daarmee aan de slag te gaan.

⁷ Voor een uitgebreide omschrijving van de werkingscriteria van het Kinderrechtencommissariaat, zie: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 17-18.

⁸ Een mishandeld kind zonder rechtsbescherming zal bijvoorbeeld veel moeilijker tot zijn recht komen door dat gebrek aan bescherming. Idem voor bijvoorbeeld vluchtelingenkinderen zonder status.

⁹ Voor een inhoudelijke bespreking van onze adviezen en samenwerkingsverbanden, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk) en Hoofdstuk 4 (Advieswerk).

¹⁰ Het Kinderrechtencommissariaat staat in voor de opmaak van adviezen. Het al of niet rekening houden met deze adviezen is de taak van de decreetgever zelf. De adviezen van het Kinderrechtencommissariaat werden nu eens wel, dan weer niet in regelgeving omgezet. Voor een inhoudelijke bespreking van de adviezen, zie: Hoofdstuk 4 (Advieswerk).

Het Kinderrechtencommissariaat adviseert in eerste instantie de leden van het Vlaams Parlement. Ook andere instanties vragen soms advies. Daardoor gebeurt het dat het Kinderrechtencommissariaat in het belang van de minderjarigen advies geeft aan de Vlaamse regering, aan federale instellingen of aan middenveldorganisaties.

1.2. Ombudswerk¹¹

Het Kinderrechtencommissariaat heeft een eigen ombudswerking voor minderjarigen. Iedereen, ongeacht de leeftijd, kan er terecht met vragen en klachten over kinderrechten en schendingen ervan. Dit kan gaan over de eigen individuele situatie van een minderjarige of over probleemmeldingen rond kinderrechten.

Afhankelijk van de inhoud van de melding gaan we adviseren, informeren, doorverwijzen of bemiddelen. Het Kinderrechtencommissariaat werkt complementair met bestaande dienst- en hulpverlening voor minderjarigen.

De gemelde klachten en problemen geven ook zicht op de leefomstandigheden van minderjarigen in Vlaanderen. Knelpunten komen aan de oppervlakte en geven aan waar structurele veranderingen wenselijk of nodig zijn. Of er blijkt een tekort aan kennis en onderzoeksmateriaal over een bepaalde situatie of problematiek. Soms vormt dit voor het Kinderrechtencommissariaat de aanleiding om – na raadpleging van het veld en van ervaringsdeskundigen – een beleidsdossier en advies op te maken.

1.3. Communicatiewerk¹²

De eigen werking en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bekendmaken, concreet vertalen naar en invullen in de Vlaamse praktijk: het is een continue opdracht van het Kinderrechtencommissariaat.

Via evenementen, campagnes en projecten proberen we zoveel mogelijk mensen te sensibiliseren, en in te werken op de bestaande attitudes. Uitleg over rechten en rechtstoepassingen zijn onvoldoende voor de minderjarige zolang het maatschappelijk klimaat, de kijk op kinderen en jongeren, niet verandert.

1.4. Onderzoekswerk¹³

Leefomstandigheden van kinderen en jongeren in Vlaanderen in kaart brengen is één van de taken van het Kinderrechtencommissariaat. Wat zich voordoet in en om het leven van kinderen en jongeren vandaag, is noodzakelijke informatie om een kindvriendelijker beleid te stofferen en te stimuleren. Thema's gemeld via het ombudswerk of via andere kanalen vragen soms verheldering en extra onderzoek.

Het Kinderrechtencommissariaat voert onderzoekswerk uit in de ruimste zin van het woord. Waar mogelijk verzamelen, bundelen en analyseren we bestaande onderzoeken. Daarnaast doen we zelf of samen met partners aan onderzoek. We vinden het belangrijk om dat onderzoek vanuit kindperspectief te voeren.

¹¹ Voor een uitgebreide omschrijving van het ombudswerk en de klachten, zie: Hoofdstuk 2 (Ombudswerk).

¹² Voor een uitgebreide omschrijving van het communicatiewerk, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

¹³ Voor een concrete omschrijving van de projecten en acties binnen het onderzoekswerk, zie: Hoofdstuk 5 (Onderzoekswerk).

2 De doelgroepen

Om de opdrachten van het decreet waar te maken – volgens de omschreven visie – richt het Kinderrechtencommissariaat zich tot uiteenlopende doelgroepen. Elke groep vraagt zijn eigen benadering: Vlaamse Volksvertegenwoordigers en andere beleidsmakers, minderjarigen, professionals en het middenveld en volwassenen in de ruimste zin (publieke opinie).

2.1. Beleidsactoren

Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat richt zicht in eerste instantie tot het Vlaams Parlement, zijn oprichter. Het Vlaams Parlement moet geïnformeerd en geadviseerd worden over de noden en belangen van kinderen, over kinderrechten, de omzetting ervan in Vlaamse regelgeving en de toepassing ervan in de praktijk. Het parlement kan er mee voor zorgen dat de Vlaamse decreetgeving zo compatibel mogelijk wordt met de inhoud van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en dat ze het welzijn van minderjarigen bevordert. Daarom vertolkt het Kinderrechtencommissariaat ook bij wetgevend werk de stem van de minderjarige in Vlaanderen.

Andere beleidsactoren

Soms – op vraag of bij belangrijke knelpunten – richt het Kinderrechtencommissariaat zich ook tot andere overheidsinstanties dan het Vlaams Parlement.¹⁴ Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de leefwereld of de leefomstandigheden van kinderen volgen meestal niet de logica van de bevoegdheidsverdelingen. Minderjarigen melden bij het Kinderrechtencommissariaat dus ook problemen rond hun rechten die onder de bevoegdheid van andere beleidsactoren vallen: de Vlaamse of federale regering, het federale parlement, de administratie. Ook op die niveaus speelt het Kinderrechtencommissariaat een informerende en adviserende rol bij de opmaak en de uitvoering van kinderrechtenconforme wetgeving. Niet alleen de inhoud, maar ook de creatie van instrumenten als rechtstoegang zijn daarvoor belangrijk.¹⁵ In mindere mate gaat het ook om overheden op internationaal vlak of in het buitenland.¹⁶

De input van minderjarigen moet doorgespeeld worden aan het beleid en aan volwassenen.

2.2. Minderjarigen¹⁷

Als vertolker van de rechten, belangen en noden van minderjarigen moet het Kinderrechtencommissariaat informatie vergaren bij minderjarigen. De input van minderjarigen moet doorgespeeld worden aan het beleid en aan volwassenen. Maar hun inbreng is niet het enige vertrekpunt. Het Kinderrechtencommissariaat moet ook inspelen op thema's waar minderjarigen geen melding van ma-

¹⁴ Zo bepaalt het decreet bijvoorbeeld dat, in het kader van de rapportageplicht, het jaarverslag ook overgemaakt moet worden aan de federale overheid en dat het Kinderrechtencommissariaat de Belgische kinderrechtenrapporten evalueert.

¹⁵ Dit is zeker het geval zolang er geen Kinderrechtencommissariaat op federaal niveau bestaat.

¹⁶ Zo droeg het Kinderrechtencommissariaat in het verleden reeds bij tot de opmaak van een Algemene Commentaar (omtrent functies van Kinderrechtencommissariaten) door het VN-Comité inzake de Rechten van het Kind via de werkzaamheden binnen ENOC, het Europese samenwerkingsverband tussen kinderradbudsdiensten. Het Kinderrechtencommissariaat gaf ook advies inzake de oprichting van een kinderradbudsmans in Nederland, Griekenland en Zwitserland.

¹⁷ Met minderjarigen worden ook de volwassenen rondom hen mee betrokken.

ken, maar die even goed beleidsmatig of vanuit het Verdrag van belang zijn.¹⁸ Omgekeerd informeert het Kinderrechtencommissariaat minderjarigen over hun rechten en mogelijkheden en hun positie in de samenleving. Zij moeten bij ons terecht kunnen met hun vragen, klachten en noden in verband met hun rechten.

2.3. Volwassenen

Alleen minderjarigen zelf bedienen is niet genoeg. Zonder de steun van volwassenen gaan kinderrechten nooit omgezet worden in de praktijk. Volwassenen zijn de eerste partners van de minderjarige.

Professionals en middenveld

Het Kinderrechtencommissariaat richt zich ook tot instanties, zoals scholen, jeugdwerk en hulpverlening, die met minderjarigen werken en die voor minderjarigen van belang zijn. Waar dat mogelijk en wenselijk is, werken we structureel samen. Duidende informatie en expertise over de toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind moet uitgewisseld en verspreid worden. In samenwerking wordt ook ondersteunend materiaal uitgewerkt en verspreid waarmee het veld dan zelf aan de slag kan.

Publieke opinie

Het Kinderrechtencommissariaat richt zich ook ruimer tot 'de publieke opinie'. De publieke opinie moet geïnformeerd en gesensibiliseerd worden rond kinderrechten. Het debat rond kinderrechten moet verder gevoerd worden, rechtsreeks via gerichte representatie, onrechtstreeks via media. Zo krijgen de kinderrechten een groeiend maatschappelijk draagvlak.

¹⁸ Zo zal een minderjarige bijvoorbeeld niet onmiddellijk aandringen op de oprichting van een Nationale Commissie Kinderrechten. Maar voor de uitbouw van een coherent en gecoördineerd kinderrechtenbeleid is deze Commissie wel noodzakelijk.

3 Het beleidsplan als richtsnoer voor 2003-2008

In het beleidsplan 2003-2008 verduidelijkt het Kinderrechtencommissariaat verder zijn missie, zijn visie en de prioriteiten voor de volgende vijf jaar. De basis is de opdracht zoals die in het oprichtingsdecreet staat.¹⁹

3.1. Drie prioriteiten (2003-2008)

Doorheen de jaren stelde het Kinderrechtencommissariaat heel wat knelpunten vast. Voor de volgende vijf jaar stelt het Kinderrechtencommissariaat drie prioriteiten. Ze zijn van belang voor alle minderjarigen, ongeacht hun eigen concrete leefsituatie, en vormen de basisvoorwaarden voor de effectieve realisatie van hun rechten.

1. De juridische positie van minderjarigen versterken

Ons rechtsstelsel erkent de rechtsbekwaamheid van minderjarigen: zij hebben rechten. Alleen hebben ze nog geen handelingsbekwaamheid: zij kunnen hun rechten dus niet zelf uitoefenen of afdwingen als dat nodig is.

Het Kinderrechtencommissariaat streeft naar een sterkere juridische positie van minderjarigen op verschillende vlakken: zowel voor elke minderjarige persoonlijk als in de hele samenleving. In de meeste gezinnen zijn minderjarigen stilaan volwaardige partners. Maar in het groter maatschappelijk geheel zijn minderjarigen als groep vaak nog onzichtbaar. Op domeinen als verkeer, vrije tijd of inspraak delven burgers onder 18 nog te vaak het onderspit en tellen ze weinig of niet mee. Hoewel de beleidsbeslissingen toch ook inwerken op hun leefsituatie. Vooral voor hun participatierechten krijgen minderjarigen vandaag nog te weinig kansen.

2. Het recht van elke minderjarige op informatie beter garanderen

Minderjarigen moeten op een passende manier geïnformeerd zijn over al wat hen aanbelangt. De toepassing en beleving van kinderrechten kan maar als minderjarigen goed geïnformeerd zijn over hun rechten. Daaraan zitten drie aspecten: vlotte toegang tot de informatie, goede kwaliteit van de geboden informatie en een ruim informatieaanbod.

3. Diensten en voorzieningen vlotter toegankelijk maken voor minderjarigen

Vlaanderen kent al heel wat voorzieningen voor minderjarigen. Toch blijkt uit ons ombudswerk dat de doelgroep de voorzieningen niet altijd kent of vindt. Dat ze er zijn is niet genoeg: de minderjarigen moeten ze ook vlot kunnen gebruiken.

Waar kunnen minderjarigen terecht met welke vragen? Voldoen de bestaande instanties aan de behoeften van minderjarigen? Zijn de diensten en voorzienin-

¹⁹ De Vlaamse wetgever heeft de acties en doelstellingen van het Kinderrechtencommissariaat vastgelegd in het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris. Voor de tekst van dit decreet, zie: Bijlage 2 en www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en verder op 'Oprichtingsdecreet'.)

gen genoeg gekend bij kinderen en jongeren? Volgen de diensten en organisaties in hun eigen werking de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind?

Het Kinderrechtencommissariaat vult zijn taken – advieswerk, ombudswerk, communicatiewerk en onderzoekswerk – zo in dat verder werk gemaakt wordt van de drie genoemde prioriteiten. Concrete activiteiten en projecten geven daar vorm aan. We komen daar in de volgende hoofdstukken van dit jaarverslag nog op terug.

4 De medewerkers en de middelen

4.1. Medewerkers

Aan het hoofd van het Kinderrechtencommissariaat staat de Kinderrechtencommissaris. Na een positieve evaluatie van de eerste mandaatperiode, startte Ankie Vandekerckhove voor de volgende vijf jaar (2003-2008) als Kinderrechtencommissaris.²⁰

In de eerste mandaatperiode (1998-2003) groeide het basisteam van zes tot elf medewerkers. Op het einde van deze mandaatperiode keurde het Bureau van het Vlaams Parlement een uitbreiding van de personeelsformatie goed met twee voltijdse krachten. In april 2004 werd een halftijdse secretariaatsmedewerker aangeworven.

Het team van het Kinderrechtencommissariaat telt momenteel twaalf medewerkers voor in totaal 10,5 voltijdbanen.

Om de verschillende opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat te realiseren, is het team multidisciplinair samengesteld.

Naam	Functie	Sinds
Ankie Vandekerckhove	Kinderrechtencommissaris	16 juni 1998
Isabel Moerman	Secretariaat	13 januari 2003
Peter Brants	Advieswerk & interne coördinatie	16 november 1998
Peter Minten	Communicatiewerk, media en campagnes	1 januari 1999
Hilde Cnudde	Communicatiewerk, media en campagnes	16 april 2001
Mie Jacobs	Advieswerk	1 oktober 2003
Silke Heiden	Ombudswerk (deeltijds)	1 augustus 2003
Dominique van den Akker	Ombudswerk (deeltijds)	1 december 1998
Dirk Vos	Ombudswerk	1 december 1998
Chantal Aerts	Administratief werk (deeltijds)	1 april 2004
Leen Ackaert	Onderzoekswerk	15 maart 2002
Lieven De Rycke	Onderzoekswerk	16 november 1998

4.2. Financiële middelen

Elk jaar dient het Kinderrechtencommissariaat een budgetvraag in bij het Bureau van het Vlaams Parlement. Deze budgetvraag is gebaseerd op de vast terugkomende uitgaven en op de geplande realisaties en projecten van volgend jaar. De financiële middelen en de begroting gaan telkens over een kalenderjaar.

Voor 2003 werkte het Kinderrechtencommissariaat met een totaalbudget van € 1.310.200. Met dit totaalbudget betalen we alle personeels-, werkings- en investeringskosten.

²⁰ Volgens artikel 2 van het decreet van 15 juli 1997 kan de Kinderrechtencommissaris maximaal 10 jaar (twee termijnen van 5 jaar) het ambt van Commissaris uitoefenen.

Voor werkjaar 2004 werd een begroting goedgekeurd van € 1.362.600. De personeelskost verhoogt wegens de aanwerving van een halftijds administratief medewerkster. De werkingskosten verhogen door extra uitgaven voor expertiseopdrachten (onderzoek, consulting) door derden en de uitbesteding van het beheer en onderhoud van het computerpark. De geplande aankoop van een nieuwe server door de dienst informatica doet de investeringskosten substantieel stijgen.

	Overzicht uitgaven 2003 (€)	Begroting werkjaar 2004 (€)
Personeelskosten	654.652,61	721.200
Werkingskosten	427.533,20	619.200
Investeringskosten	5.615,69	22.200

Het Kinderrechtencommissariaat is inhoudelijk onafhankelijk om de toegekende financiële middelen te besteden. Natuurlijk moeten we wel de procedures voor offertes en uitbesteding van overheidsopdrachten respecteren.

4.3. Samenwerking met het Algemeen Secretariaat

Het dagelijks beheer van het Kinderrechtencommissariaat staat onder leiding van de Kinderrechtencommissaris. Als inhoudelijk onafhankelijke paraparlementaire instelling is het Kinderrechtencommissariaat structureel ingekapseld in het Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers. De samenwerking met alle ondersteunende diensten van het Algemeen Secretariaat is vervat in een samenwerkingsprotocol. Dit omschrijft de dienstverlening op het vlak van o.a. personeelsbeleid, financiën, informatica en algemene logistiek.

Tot er een volledig prestatiegebonden vergoeding komt, gebaseerd op analytische boekhouding, betaalt het Kinderrechtencommissariaat voor deze dienstverlening elk jaar een forfait van € 24.800 aan het Algemeen Secretariaat. Op dit ogenblik lopen de voorbereidende werkzaamheden voor de aansluiting van het Kinderrechtencommissariaat bij de analytische boekhouding.

Samen met de twee andere paraparlementaire instellingen (Vlaamse Ombudsdienst en Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek) is een structureel overleg ingebouwd met de griffier van het Vlaams Parlement over gemeenschappelijke belangen, knelpunten en mogelijkheden.

1.	De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat	22
1.1.	Kinderrechtencommissariaat antwoordt op vragen en klachten	22
1.2.	Ombudswerk bijgestuurd	23
1.3.	Omgaan met klachten	23
1.3.1.	Principes van de klachtenbehandeling	24
1.3.2.	Het proces van de klachtenbehandeling	25
1.4.	Individuele vragen om informatie	29
1.5.	Structurele impact van het ombudswerk	30
2.	Meldingen	31
2.1.	Profiel van melders en meldingen	31
2.1.1.	Hoeveel vragen en klachten?	31
2.1.2.	Wie nam contact op met het Kinderrechtencommissariaat?	32
2.1.3.	Hoe namen melders contact op?	33
2.1.4.	Wanneer namen melders contact op?	35
2.1.5.	Uit welke provincie?	36
2.1.6.	Hoe werden vragen en klachten behandeld?	37
2.1.7.	Kwamen alle klachten in aanmerking voor behandeling?	38
2.2.	Thema's van meldingen	39
2.2.1.	Gezin	41
2.2.2.	Onderwijs	58
2.2.3.	Hulp aan kinderen en jongeren	71
2.2.4.	Vrije tijd	78
2.2.5.	Vluchtelingen	81
2.2.6.	Minderjarigen en delinquentie	84
2.2.7.	Minderjarigen en media	86
2.2.8.	De leefsituatie van kinderen en jongeren	87

Hoofdstuk

2 ombudswerk

1 De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat

1.1. Kinderrechtencommissariaat antwoordt op vragen en klachten

Een klassieke ‘ombudsdienst’¹ onderzoekt klachten over hoe overheidsdiensten zich gedragen tegenover burgers. Zo’n ombudsdienst gaat na of de overheid de wettelijke bepalingen wel naleefde en de burger correct bejegende volgens de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur. Vaak leidt dit ombudswerk ook tot aanbevelingen aan de overheid om de positie van de burger te verbeteren of te versterken. Die combinatie van behandeling van individuele klachten met structurele belangenbehartiging is typisch voor ombudswerk.

Een aparte invulling van het ombudsbegrip is nodig.

Het Kinderrechtencommissariaat vervult een ombudsfunctie voor minderjarige burgers en heeft naast de klachtenbehandeling ook nog andere taken. Dit maakt een aparte invulling nodig van het ombudsbegrip.

— Het Kinderrechtencommissariaat krijgt andere input dan een klassieke ombudsdienst. Meldingen aan het Kinderrechtencommissariaat zijn niet altijd klachten over een overheid. Vaak zijn de meldingen vragen of klachten over problemen in de leefsituatie van een minderjarige zoals thuis, op school of in hun vrije tijd. Er is dus niet altijd een ‘overheid’ om tegen te reageren, niet altijd foutief overheidsgedrag om te onderzoeken. Wat het Kinderrechtencommissariaat met de klachten of vragen doet, verschilt dan ook. Afhankelijk van de inhoud van de melding gaan we adviseren, informeren, doorverwijzen of bemiddelen.

— Klassieke ombudsdiensten toetsen vooral overheidsoptreden aan de wettelijkheid en aan de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur. Het Kinderrechtencommissariaat gaat daarnaast nog na of er kinderrechten geschonden worden en toetst de probleemstelling dus aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit is complex: de wet regelt lang niet alles. Heel wat bepalingen van het Verdrag zijn nog niet vertaald naar Vlaamse of federale regelgeving. Bovendien zijn niet alle bepalingen van het Verdrag rechtstreeks afdwingbaar. Dat geldt zeker voor minderjarigen in de maatschappelijke context en in hun verhoudingen met anderen: gezin, school, jeugdbeweging, sportclub. Ook dan acht het Kinderrechtencommissariaat zich in staat om iets te doen. Want naast de toets van de pure wettelijkheid is ook de geest van het Verdrag het richtsnoer. ‘Het belang van het kind’ staat altijd centraal bij het beoordelen van de meldingen (vragen en klachten).

— Het ombudswerk is onlosmakelijk ingebed in de globale opdracht van het Kinderrechtencommissariaat. Ook daardoor wordt het ombudswerk anders ingevuld.

Het draagt bij tot de ruimere adviesopdracht van het Kinderrechtencommissariaat.² Vaak maakt het ombudswerk structurele problemen zichtbaar die het niveau van de individuele klacht overstijgen. Het is de opdracht van het Kinderrechtencommissariaat om op basis daarvan adviezen en oplossingen op lange termijn te formuleren aan het Vlaams Parlement en aan andere overheidsinstaties.

¹ Zoals de Vlaamse Ombudsdienst, de Federale Ombudsmannen of de Ombudsman van de NMBS. ² Zie: Hoofdstuk 4 (Advieswerk).

Met de beantwoording van informatievragen werkt het ombudswerk ook mee aan de informatieopdracht van het Kinderrechtencommissariaat.³

1.2. Ombudswerk bijgestuurd

De laatste jaren kwamen er steeds meer meldingen – klachten en vragen – binnen op het Kinderrechtencommissariaat. Dat leidde stilaan tot een onevenwicht in het ombudswerk. De eigenlijke klachtenbehandeling dreigde in het gedrang te komen. Een bijsturing van het ombudswerk wil het evenwicht herstellen.

De meest opvallende verandering is de opsplitsing van de klachtenbehandeling en de individuele informatieverstrekking. Voorheen maakten beide deel uit van éénzelfde werking. Ze volgden eenzelfde afhandelingstraject. Er was geen onderscheid in de chronologie van behandeling.

Zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van behandeling en het principe dat alle meldingen binnen een redelijke termijn afgehandeld moeten worden, stellen we toch dat klachten een snellere behandeling vereisen dan vragen naar informatie. Dit vooral omdat klachten een mogelijke schending van kinderrechten inhouden.

Het ombudswerk stuurde dan ook de definitie van klachten en vragen bij.

Als een melding gaat over een ervaren probleemsituatie of een schending van rechten van kinderen, dan beschouwt en behandelt ombudswerk ze als een klacht (zie verder voor de criteria en procedure van behandeling).

Als de melding niet gepersonaliseerd is, en niet gesteld wordt vanuit een persoonlijk ervaren probleemsituatie dan beschouwt en behandelt ombudswerk ze als een informatievraag.

Voorheen werden alleen meldingen waarbij de melder expliciet van het ombudswerk een actieve tussenkomst verwachtte, als klacht gedefinieerd. Alle andere meldingen waren informatievragen, ook al gingen ze over een persoonlijk ervaren probleemsituatie.

1.3. Omgaan met klachten

Het decreet voorziet dat het Kinderrechtencommissariaat de rechten van kinderen verdedigt en hun belangen behartigt. Daarom kreeg het Kinderrechtencommissariaat ook de bevoegdheid om klachten te onderzoeken.⁴

Bij klachtenbehandeling stelt het Kinderrechtencommissariaat het belang van de minderjarige centraal.

We zegden al dat het Kinderrechtencommissariaat heel andere klachten binnenkrijgt dan de ‘klassieke’ ombudsdiensten. Vaak gaat het veeleer over problemen in de relatie van minderjarigen met personen uit hun directe leefomgeving.

Tussenkomen ligt daardoor niet altijd voor de hand. Een actieve tussenkomst is delicaat als de klacht gaat over handelingen of gedragingen van individuele volwassenen uit de privé-leefomgeving van de minderjarige. Dit soort klachten komt vaak voor. Tussenkomen in de privé-leefsituatie dient niet altijd het belang van de minderjarige. Het kind leeft tenslotte verder met de betrokken volwassenen. Daardoor vraagt de klager vaak geen actieve tussenkomst, maar eerder een advies of informatie waarmee hij dan zelf aan de slag kan.

Klachten gaan vaak over problemen in de relatie van minderjarigen met personen uit hun directe leefomgeving.

³ Dit wordt verder besproken in Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

⁴ Zie artikel 6 en 10 van het decreet 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997. Zie: Bijlage 2 en www.kinderrechten.be. (Klik op ‘Documenten’ en verder op ‘Oprichtingsdecreet’.)

Daarnaast is het niet altijd de minderjarige zelf die een klacht formuleert. Dan moet – waar mogelijk – de minderjarige zijn toestemming geven voor tussenkomst. Soms kunnen kinderen moeilijk zelf hun instemming geven. Het Kinderrechtencommissariaat gaat dan na of een tussenkomst in het belang is van de minderjarige.

Vraagt een minderjarige een tussenkomst aan het Kinderrechtencommissariaat, dan stuiten we soms op de juridisch zwakke positie van de minderjarige. Minderjarigen zijn vandaag nog altijd per definitie (juridisch) handelingsonbekwaam. Daardoor kunnen ze zelf niet optreden tegen schendingen van hun rechten. Ze hebben altijd hun wettige vertegenwoordiger nodig – meestal de ouders – om dat te doen. Treden de vertegenwoordigers van de minderjarige niet op, dan doet het ombudswerk vaak nog een poging om het probleem op te lossen. Dat kan door het verlenen van advies of door te bemiddelen.

1.3.1. Principes van de klachtenbehandeling

Het Kinderrechtencommissariaat hanteert voor zijn klachtenbehandeling de algemene ombudsprincipes van het samenwerkingsverband POOL/CPMO (Permanent Overleg OmbudsLieden – Concertation Permanente de Médiateurs et Ombudsmans) en van ENOC (European Network of Ombudsman for Children).⁵ Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt deze principes zo:

Het Kinderrechtencommissariaat staat met zijn ombudsfunctie in dienst van de minderjarigen en hun vertegenwoordigers

Iedereen kan bij het Kinderrechtencommissariaat terecht met klachten over schendingen van kinderrechten: of het nu gaat om een individu, een groep, een dienst, een organisatie of een administratie. Een klacht kan gaan over een persoonlijke probleemsituatie of over een structurele kwestie die het persoonlijke belang overstijgt. Zodra er een verband is met Vlaanderen of met een Vlaamse bevoegdheid in de Brusselse regio, levert het Kinderrechtencommissariaat zijn diensten aan alle melders.

Bij onderzoek naar klachten is – waar mogelijk – het mandaat van de minderjarige nodig.

Vlot toegankelijk, laagdrempelig en klantgericht

Omdat de groep melders erg heterogeen en meestal minderjarig is, laat het Kinderrechtencommissariaat zijn dienstverlening zo goed mogelijk aansluiten bij de persoon en de vaardigheden van de melder. Vooral taalgebruik en de keuze van communicatiekanalen zijn aandachtspunten. Het Kinderrechtencommissariaat is ook vlot bereikbaar op verschillende manieren: telefoon, post, e-mail, fax en internet.

Een ‘bureaucratische’ aanpak staat meestal haaks op het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat. Heel wat klachten leiden niet tot uitgebreide briefwisseling, maar krijgen een vervolgactie in telefonische of persoonlijke contacten.

Bij onderzoek naar klachten is het mandaat van de minderjarige nodig.

⁵ ENOC, *Standards for independent Children's rights institutions*, onuitgegeven publicatie, oktober 2002, 13 p. Zie: www.ombudsnet.org. (Klik op 'What's new?')

⁶ VLAAMSE OMBUDSDIENST, *Jaarverslag 2003*, Brussel, Vlaamse Ombudsdienst, 2004, p. 10-11.

Tweedelijnsklachtenbehandeling is geen hulpverlening⁶

Het Kinderrechtencommissariaat treedt pas op als onderzoeker of bemiddelaar, nadat de klager zich eerder al richtte tot de instantie waarover de klacht gaat of tot een interne klachtendienst, als die bestaat. Dit geldt minder voor de minderjarige. Als die de interne beroepsmogelijkheden nog niet uitputte, treedt het Kinderrechtencommissariaat wel op als vertolker van zijn belangen. Maar daarnaast verwijzen we de minderjarige ook altijd door naar de meer aangewezen dienst of instantie.⁷ Personen die klagen over intermenselijke relaties of voor wie de bestaande dienst- of hulpverlening ontoereikend was, vragen het ombudswerk vaak om zelf als hulpverlener op te treden. Toch is de eigenlijke hulpverlening of crisisinterventie geen opdracht van het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat.⁸ In veel gevallen legt het ombudswerk wel hiaten in de jeugdhulp bloot en suggereren we aanpassingen.

Onafhankelijk onderzoek

Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt klachten over de niet-naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, over problemen bij de uitoefening van kinderrechten of over het onbehoorlijke optreden van een persoon, dienst, instantie of onderwijsinstelling. Over situaties die buiten de onderzoeksbevoegdheden of buiten de bevoegdheden van de Vlaamse overheid vallen, kan het Kinderrechtencommissariaat wel advies of informatie geven, maar geen echt klachtenonderzoek opstarten. Die klagers verwijzen we door naar de juiste (ombuds)diensten.

Het Kinderrechtencommissariaat werkt in volle onafhankelijkheid, zowel tegenover de overheid als tegenover de klager en de personen of instanties waartegen de klacht loopt.

Gebonden door beroepsgeheim en discretieplicht

Klachten onderzoeken is een vertrouwensfunctie, zowel naar de klager toe als naar de persoon of instantie waarover de klacht gaat. De privacy van alle betrokken partijen wordt gewaarborgd. Het beroepsgeheim is essentieel.

Wettelijkheids- en billijkheidstoets

Bij klachten onderzoeken we in eerste instantie of de relevante regelgeving en reglementeringen wel gevolgd werden. Daarnaast hanteert het Kinderrechtencommissariaat de toets van de billijkheid en streven we naar praktische oplossingen. In elk onderzoek staan het belang en de rechten van het kind centraal.

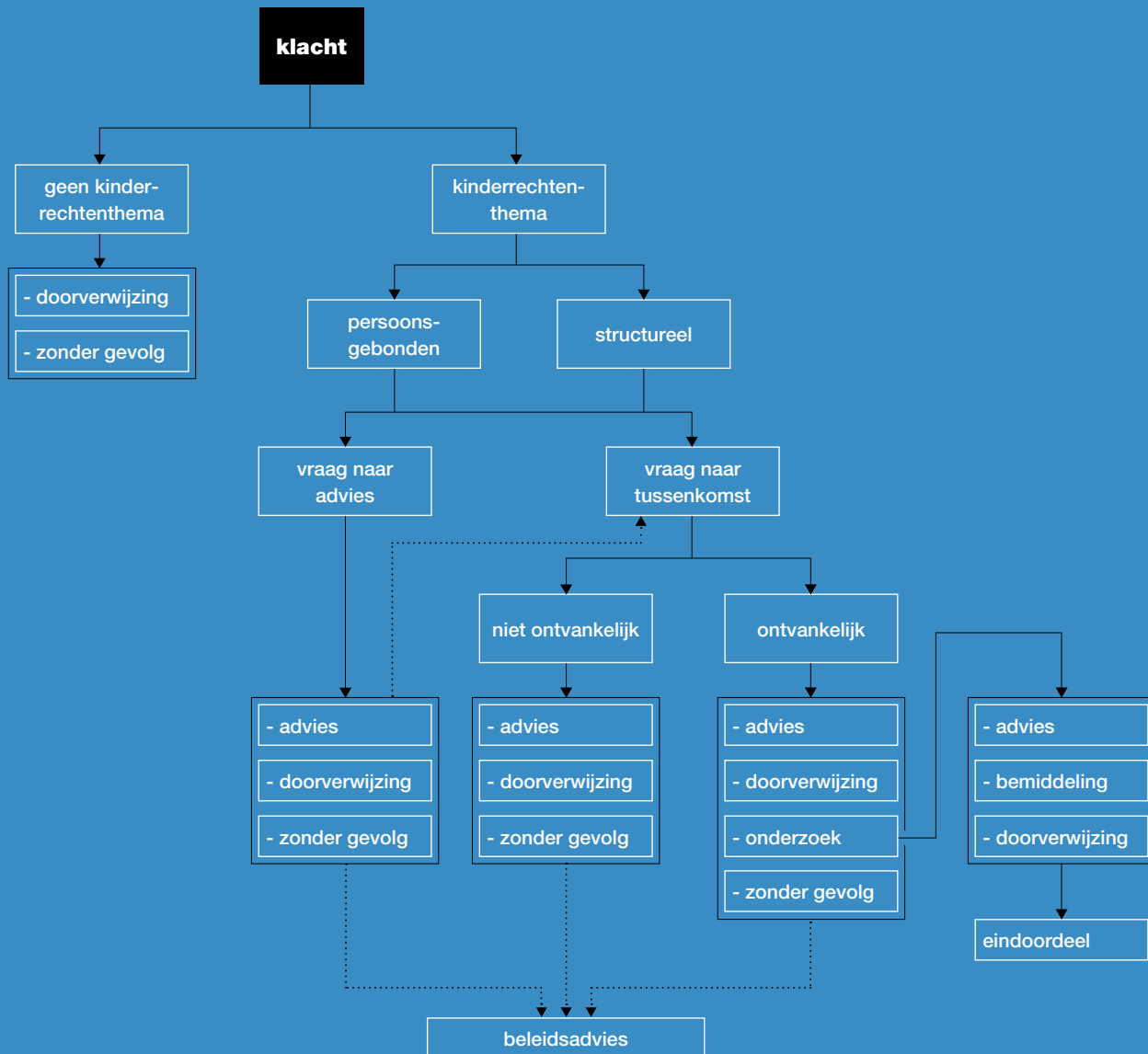
1.3.2. Het proces van de klachtenbehandeling

Dit schema verduidelijkt de manier waarop het Kinderrechtencommissariaat klachten behandelt.

Vóór er een klacht behandeld wordt, gaan we na of de klacht te maken heeft met de rechten van kinderen of aanverwante thema's. Alleen klachten over een kinderrechten-thema komen in aanmerking voor behandeling. Alle andere klachten en probleemmeldingen verwijzen we – als dat kan – door.

⁷ Een minderjarige klaagt bijvoorbeeld over een maatregel uit de bijzondere jeugdbijstand. Dan verwijst het Kinderrechtencommissariaat hem na advies wel door naar de JO-lijn die precies daarvoor opgericht werd. Pas als de minderjarige daar niet geholpen zou worden, kan het Kinderrechtencommissariaat in actie schieten.

⁸ Een gezin met jonge kinderen wordt bijvoorbeeld uit hun huurhuis gezet en krijgt van het OCMW een tijdelijk noodverblijf dat niet aan hun behoeften voldoet. Het gezin vraagt ons om een aangepaste woning te zoeken. Of, een kind moet op internaat maar wil niet en het vraagt ons om dit met zijn ouders te bespreken.

Klacht met vraag naar advies

Klacht met vraag naar advies = een melding van een ervaren probleemsituatie of een (mogelijke) schending van kinderrechten waarbij de melder een advies vraagt.

Houdt een klacht alleen maar een vraag om advies in? Dan handelt de ombudscel die af met een **advies** of een **doorverwijzing**. Vaak combineren we advies en doorverwijzing: samen met hun advies krijgen klagers contactgegevens van andere diensten waar ze terecht kunnen voor meer informatie, advies of onderzoek. Soms verwijzen we klachten onmiddellijk door naar diensten of instanties zoals de Kinder- en Jongerentelefoon, de Kinderrechtswinkel of de JO-lijn. Ontbreken de contactgegevens van de melder, dan klasseren we de klacht **zonder verder gevolg**.

In principe beschouwen we de klacht na hun advies of doorverwijzing als ‘afgehandeld’. Toch gebeurt het dat de klager daarna nog een tussenkomst vraagt van het Kinderrechtencommissariaat. Dan doorloopt de klacht het ombudsproces verder als een klacht met vraag naar tussenkomst.

Klacht met vraag naar tussenkomst

Klacht met vraag naar tussenkomst = een melding van een ervaren probleemsituatie of een (mogelijke) schending van kinderrechten waarbij de melder een tussenkomst vraagt.

• Ontvankelijkheid

Bij deze klachten toetsen we eerst de ontvankelijkheid van de klacht.

Redenen van **niet-ontvankelijkheid** voor tussenkomst zijn:

- Er is geen rechtstreeks of onrechtstreeks mandaat van de minderjarige.
- Er loopt al een gerechtelijke of administratieve procedure.
- De klacht gaat niet over een thema waarvoor het Kinderrechtencommissariaat bevoegd is.
- De klacht valt buiten de Vlaamse bevoegdheidssfeer.⁹
- De hoedanigheid van de melder is niet gekend.
- De klacht is ingediend door een persoon van wie de belangen of rechten ingaan tegen die van de minderjarige.
- De melder kan eerst nog een beroep doen op andere bestaande structuren om zijn probleem op te lossen. In principe behandelen we geen klachten die de klager nog niet voorlegde aan de persoon of instantie waarover de klacht gaat, of zolang de mogelijkheden van interne klachtenregeling niet uitgeput zijn. Als de klager daarom vraagt, helpen we hem om zijn klacht goed te formuleren.

Hoe we **ontvankelijke klachten** behandelen, hangt af van hoe complex die klachten zijn.

- Soms beantwoorden we ze onmiddellijk met een **advies**.
- Soms **verwijzen we door** naar een instantie met een specifieke bevoegdheid.
- Soms leidt een klacht tot een **onderzoek** door het Kinderrechtencommissariaat.

Een **niet ontvankelijke klacht** met vraag tot tussenkomst beantwoorden we in de mate van het mogelijke met een advies of doorverwijzing. We leggen de klager ook uit waarom zijn klacht niet ontvankelijk is.

Klachten waarbij contactgegevens van de melder ontbreken en aldus geen contactname mogelijk is, worden **zonder gevolg** geklasseerd.

• Klachtenonderzoek naar gegrondheid

Als het Kinderrechtencommissariaat zelf een **klachtenonderzoek** uitvoert, nemen we deze **principes** in acht:

- Het akkoord van de melder is vereist.
- Het akkoord van de minderjarige over wie de klacht gaat (als die niet zelf de melder is), is vereist in de mate van het mogelijke.

⁹ Voor de bevoegdheidsdomeinen van de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Franstalige inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verwijzen we door naar de Franstalige tegenhanger van het Kinderrechtencommissariaat. Bij klachten over federale bevoegdheidsmateries kan het Kinderrechtencommissariaat alleen maar een minimaal onderzoek voeren en dan doorverwijzen of de bevindingen signaleren aan de bevoegde federale overheid.

- Het onderzoek start binnen een redelijke termijn.
- De persoon of instantie tegen wie de klacht gericht is, krijgt de gelegenheid om kennis te nemen van de klacht en om mondeling of schriftelijk verklaringen af te leggen.
- Binnen haar decretale bevoegdheid kan de Kinderrechtencommissaris alle nodige stukken en informatie opvragen en inzien.
- Het Kinderrechtencommissariaat garandeert discretie en anonimiteit (als de melder daar uitdrukkelijk om vraagt, en voor zover het de tussenkomst niet belemmert) en respecteert het beroepsgeheim.
- Omdat de besluiten van het Kinderrechtencommissariaat geen dwingend karakter hebben en niet kaderen binnen een rechtssysteem, kan de klager geen verzoek tot herziening van de besluiten indienen.

Inhoudelijk toetsen we de klacht aan vijf toetsstenen:

- Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- De Vlaamse en federale regelgeving.
- De Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur (recht van verdediging, motiveringsplicht, informatieplicht en goede trouw).
- Het beginsel van de billijkheid.
- Het belang van het kind.

Een onderzoek kan uitmonden in een **bemiddeling**, een **advies** of een **doorverwijzing**.

Soms vinden we geen gepaste oplossing omdat een conflictsituatie helemaal vastliep of omdat regelgeving ontbreekt of ontoereikend is. In dat laatste geval melden we dat aan de bevoegde overheid.

Uiteindelijk leidt het onderzoek tot een **eindoordeel**: gegronde klacht, ongegronde klacht, deels gegronde en deels ongegronde klacht, of geen eindoordeel mogelijk.

Een klacht is **gegrond** als er sprake is van strijdigheid met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, of van misbruik van bevoegdheid, ongelijke behandeling, niet-correcte bejegening, onredelijke belangenafweging, onvoldoende informatieverstrekking, onvoldoende informatie-inwinning of onzorgvuldige doorverwijzing.

Als geen van deze voorwaarden vervuld is, is een klacht **ongegronde**. Dat betekent niet per se dat de klacht onopgelost blijft of vastloopt: een ongegrond verklaarde klacht kan net die helderheid verschaffen waar zowel klager als aangeklaagde op zaten te wachten, en zo de weg effenen voor een minder problematisch contact.

Een klacht kan ook **deels gegronde** en **deels ongegronde** zijn. Een klacht omvat vaak verschillende aspecten die we elk op zich in beschouwing moeten nemen.

Soms is het **onmogelijk om een eindoordeel te vormen**. Als de klager zijn klacht inrekt bijvoorbeeld, of niet meer reageert.

1.4. Individuele vragen om informatie¹⁰

Het Kinderrechtencommissariaat heeft de opdracht om het grote publiek te informeren en te sensibiliseren over kinderrechten. Bij de (minderjarige) doelgroep van het Kinderrechtencommissariaat leeft er een reële vraag naar informatie over kinderrechten en aanverwante onderwerpen. Zeker naar kinderen en jongeren toe

¹⁰ Info over de collectieve informatieverstrekking, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

interpreteren we deze opdracht erg ruim. We gaan ook in op de individuele vragen die zij ons stellen. Daarnaast behandelen we vragen die in de strikte zin van het woord niet over kinderrechten gaan maar eerder over aanverwante thema's.

Onze informatie neemt verschillende vormen aan:

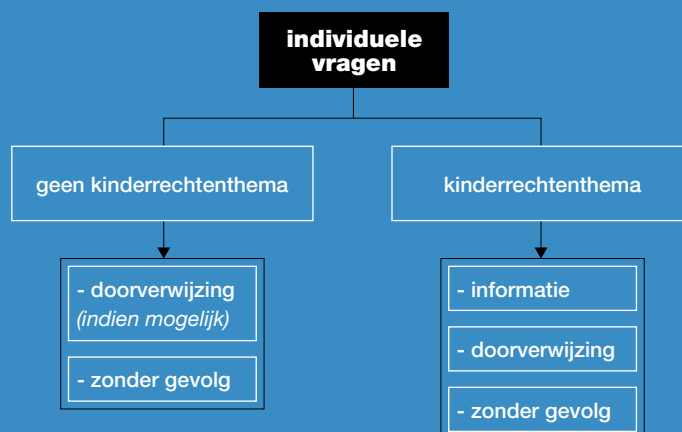
- **Voorlichtingsinformatie:** informatie over het Kinderrechtencommissariaat en zijn opdrachten, basisinformatie over het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- **Wegwijsinformatie:** informatie over organisaties en diensten die actief zijn rond thema's als kinderrechten, hulpverlening, onderwijs, jeugdwerk,...
- **Dossiergebonden informatie:** specifieke vragen over de interpretatie en de reikwijdte van kinderrechten en aanverwante thema's en standpunten van het Kinderrechtencommissariaat over specifieke thema's.
- **Actualiteitsinformatie:** informatie over actuele thema's.

Het laatste jaar investeerden we zwaar in oplossingen om alle vragen snel en efficiënt te behandelen en om de eigenlijke klachtenbehandeling daardoor niet te veel te hinderen.

Daarom lieten we individuele vragen en klachtenbehandeling elk hun eigen behandelingstraject doorlopen. Het kwam de dienstverlening alleen maar ten goede. Bovendien maakt het een analyse mogelijk van de aard en de inhoud van de gestelde vragen. Op basis van die analyse vulden we de website (www.kinderrechten.be)¹¹ aan met voorlichtingsinformatie, dossiergebonden informatie en wegwijsinformatie. Tegelijk maakten we werk van nieuwe gedrukte materialen om kinderen te informeren over hun rechten (de K30, vernieuwde blauwe Megafon).¹² De meest voorkomende informatievragen beantwoorden we nu met de standaardinformatie op de website en de gedrukte informatiedragers.¹³ Alle vragen die daar nog buiten vallen, beantwoorden we individueel.

Individuele vragen en klachtenbehandeling lieten we elk hun eigen behandelingstraject doorlopen.

Dit schema verduidelijkt de manier waarop we informatieve vragen afhandelen.

In principe behandelen we elke vraag die kadert binnen de bevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat. Houdt een vraag geen verband met de rechten van kinderen of aanverwante thema's? Dan verwijzen we – waar dat kan – door naar andere diensten. En anders laten we de vraagsteller weten dat het Kinderrechtencommissariaat zulke vragen niet behandelt.

¹¹ Zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Je bent tussen 12 en 18' en verder op 'Veel gestelde vragen'.)

¹² Meer informatie, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

¹³ Meer informatie, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

In principe beschouwen we de vraag na hun informatie of doorverwijzing als ‘afgehandeld’. Toch gebeurt het dat de vraagsteller daarna nog extra informatie vraagt van het Kinderrechtencommissariaat. Of dat een vraag achteraf tot een klacht leidt. Dan doorloopt de aanmelding verder het proces van klachtenbehandeling.

Soms kan de ombudswerker een vraag niet beantwoorden doordat hij geen correcte contactgegevens van de melder heeft. Vooral voor vragen via het internet is dat het geval. Alleen in die gevallen klasseren we de vraag ‘zonder verder gevolg’.

1.5. Structurele impact van het ombudswerk

In eerste instantie lijkt ombudswerk eerder individueel en reactief: ingaan op concrete klachten en vragen. In essentie kadert het ombudswerk ook in de structurele opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat. Klachten onderzoeken we niet alleen om geïsoleerde schendingen hier en nu te herstellen, maar ook om bij te dragen tot meer structurele oplossingen op lange termijn. Door individuele vragen en klachten te analyseren, kunnen ook voorstellen geformuleerd worden met een algemene draagwijdte.¹⁴ Frequente, ernstige of problematische klachten vanuit een persoonlijk ervaren probleemsituatie pakken we daarom ook op een meer structureel niveau aan. En soms meldt iemand ons rechtstreeks structurele problemen: ook die aanmeldingen overstijgen soms het individuele belang.

Dit gebeurt ook als klachten strikt genomen buiten de bevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat vallen. Bijvoorbeeld bij een klacht over schending van kinderrechten rond een federale materie.

Ook zaken zoals de juridische handelingsonbekwaamheid van minderjarigen en de beperkte doorverwijsmogelijkheden zorgen er soms voor dat het Kinderrechtencommissariaat zelf (beleids)advies verleent.

Ombudsgegevens staven en illustreren adviezen die niet rechtstreeks uit individuele ombudsdossiers voortvloeien. Zij bepalen mee de strategie en de inhoud van de sensibiliseringscampagnes van het Kinderrechtencommissariaat.

Ombudsgegevens staven en illustreren adviezen.

---

¹⁴ Zie: Hoofdstuk 4 (Advieswerk).

2 Meldingen

Het Kinderrechtencommissariaat registreert alle meldingen – individuele vragen en klachten – in een database¹⁵: het KinderRechten-Informatie-Systeem (KRIS). Het systeem registreert alleen meldingen die te maken hebben met kinderrechten en aanverwante thema's. In het KRIS-databestand zitten gegevens over de melder, de aard en de inhoud van de melding, de behandeling en de eindkwalificatie.

Een analyse en thematische verwerking van de meldingen laat zien op welke moeilijkheden of beperkingen minderjarigen in de praktijk botsen als ze hun rechten willen uitoefenen. Waardevolle informatie die het Kinderrechtencommissariaat in staat stelt om structurele problemen op te sporen.¹⁶ Bij de individuele vragen naar informatie zitten ook schoolopdrachten, maar die registreren we niet langer mee. Schoolopdrachten registreren verhoogt de werklast te veel en draagt niet echt bij tot een ernstige analyse van schendingen van kinderrechten.¹⁷

2.1. Profiel van melders en meldingen

2.1.1. Hoeveel vragen en klachten?

Werkjaar	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004
Registratieperiode	12 maanden	12 maanden	12 maanden	11 maanden
Vragen	476	491	668	117
Klachten	305	266	265	652
Schoolopdrachten	275	155	331	248
Totaal meldingen	1.056	912	1.264	1.017

Tabel 1 – Vergelijkend overzicht aantal meldingen per werkjaar

Het totale aantal meldingen ligt nog altijd in de lijn van de vorige werkjaren. Alleen de verhouding in aantal vragen en klachten veranderde drastisch. Melders melden meer persoonlijk ervaren probleemsituaties.

Anders dan de vorige jaren kortten we de registratieperiode voor één keer in tot elf maanden. In die periode kreeg het Kinderrechtencommissariaat 1.017 meldingen: 652 klachten (waarvan 558 klacht-advies en 94 klacht-tussenkost), 117 vragen naar informatie en 248 schoolopdrachten. De tabel laat zien dat het totale aantal meldingen in de lijn ligt van de vorige werkjaren. Alleen de verhouding van het aantal vragen en klachten veranderde drastisch. Dat heeft in de eerste plaats te maken met de herdefiniëring van het ombudswerk (zie deel 1: De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat). Vergelijken met de vorige jaren is dus niet mogelijk. Wel stellen we vast dat melders meer persoonlijk ervaren probleemsituaties melden, wat trouwens de eerste bedoeling is van het ombudswerk.

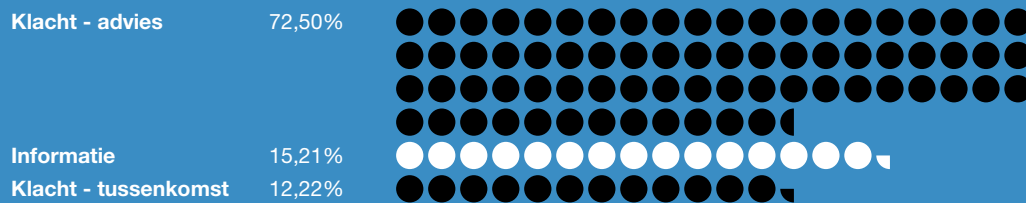
1.017 meldingen:
652 klachten.

¹⁵ Rekening houdend met de bepalingen van de Wet van 8 december 1992 op de verwerking van persoonsgegevens.

¹⁶ De analyse gebeurt met het Discoverer-programma van Oracle, dat aan de database gekoppeld is. Het analysesysteem wordt regelmatig verbeterd, uitgebreid en aangepast aan de noden van de ombudsdienst.

¹⁷ Als er voor schoolopdrachten bijvoorbeeld veel vragen komen over kinderarbeid, zou dat in KRIS een verkleurd beeld geven: alsof er in Vlaanderen abnormaal veel problemen rond kinderarbeid zijn.

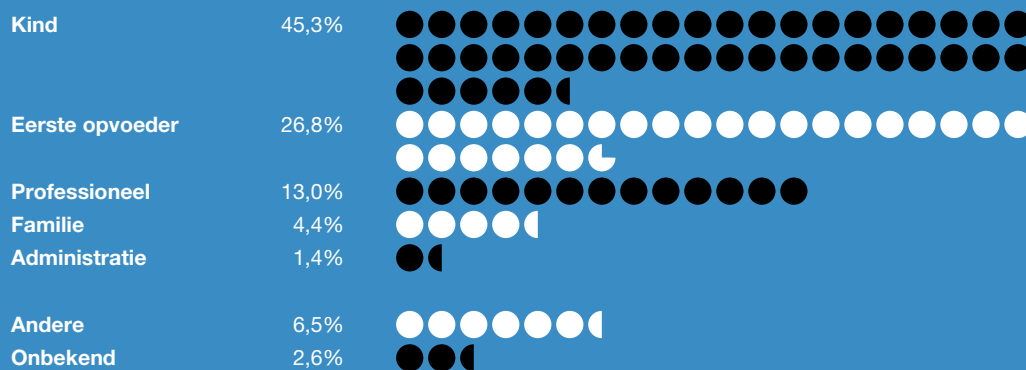

Figuur 1 – Procentuele verdeling volgens aard van de melding (n=769)

Schoolopdrachten registreren we niet langer gedetailleerd. We tellen ze alleen. Schoolopdrachten komen dan ook niet meer voor in de verdere bespreking van het ombudswerk. De schoolvragen beantwoorden we vooral met een verwijzing naar de informatie op de website en naar de algemene informatie in onze publicaties. De website wordt voortdurend aangevuld met nieuwe veel voorkomende vragen.

2.1.2. Wie nam contact op met het Kinderrechtencommissariaat?

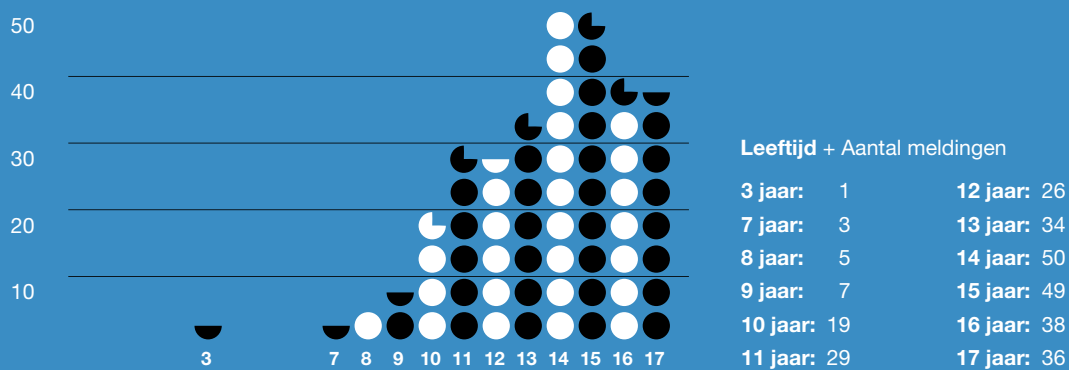

Figuur 2 – Procentuele verdeling volgens aard van de melder (n=769)

Vragen en klachten komen voor bijna de helft van minderjarigen zelf.

Vragen en klachten kwamen voor bijna de helft van **minderjarigen** zelf (348 of 45%).

In de mate van het mogelijke proberen we een zicht te krijgen op de leeftijd van de minderjarigen die contact opnamen. Door het veelvuldige gebruik van e-mail kennen we die leeftijd niet altijd.

Figuur 3 – Aantal minderjarigen volgens leeftijd (n=297)

De gemiddelde leeftijd van de minderjarigen is 13,5 jaar. Maken we een klassieke opdeling basis- en secundair onderwijs, dan zijn het vooral jongeren uit het secundair onderwijs (78%). We kregen opvallend meer vragen van meisjes (2/3) dan van jongens (1/3). Let wel: van sommige minderjarigen kennen we het geslacht niet.

Ook de **volwassen melders** (54% of 401) zijn heel verschillend. De helft (206) van de meldingen komt van ouders, stiefouders en pleegouders: mensen die in gezinsverband instaan voor de opvoeding. Naast deze ‘eerste opvoeders’ kregen we 34 meldingen van naaste familieleden: grootouders, broers en zussen, ooms en tantes.

Precies 100 meldingen kwamen van ‘professionelen’. Dat zijn alle melders die beroepshalve een vraag of een klacht formuleren. Vooral hulpverleners zijn sterk vertegenwoordigd (71 meldingen). Van leerkrachten en schooldirecties kregen we 18 meldingen. Voor het overige meldden zich onder andere onderzoekers, juristen, journalisten en artsen.

Wie iets meldt als lid van een overheid of een officiële instantie valt onder ‘Administratie’. Vanuit die hoek kregen we dit werkjaar maar 11 meldingen. Dat is driekwart minder dan het vorige jaar. Van gemeentelijke overheden (jeugddiensten, dienst bevolking) kregen we 5 meldingen binnen. Van de federale overheid, de provincie en de Vlaamse overheden (Vlaamse Gemeenschap en Vlaams Parlement) telkens 2. Vijftig meldingen vallen in de categorie ‘Andere’. Het gaat om personen die we niet kunnen onderbrengen in één van de vorige categorieën, zoals burens en vrienden.

Van 20 meldingen konden we de herkomst niet achterhalen.

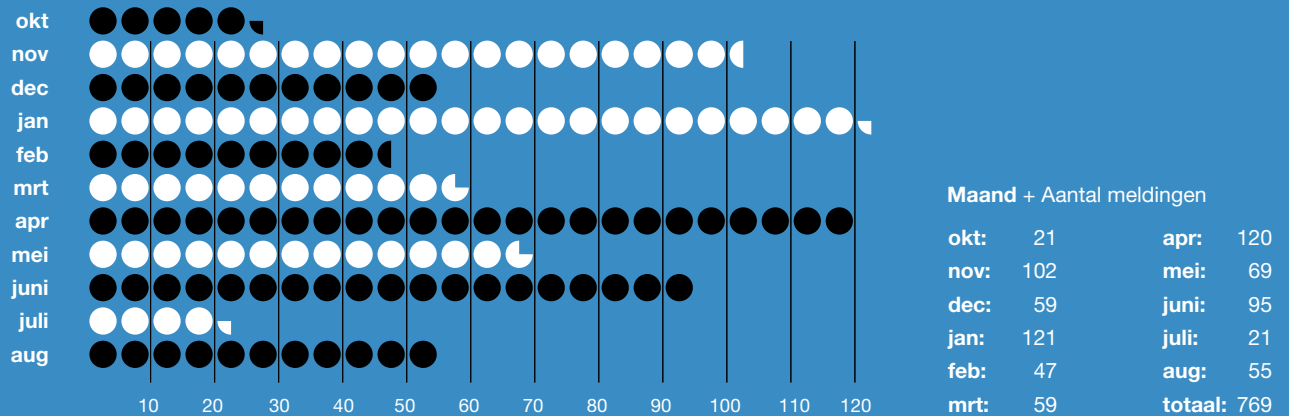
Van alle melders, minderjarigen en volwassenen, wilden er 73 anoniem blijven. Nog opvallend: ook bij de volwassen melders komt meer dan tweederde van de meldingen van vrouwen.

2.1.3. Hoe namen melders contact op?

Het Kinderrechtencommissariaat is vlot bereikbaar via verschillende kanalen: telefoon, post, internet, e-mail, fax of uitzonderlijk een persoonlijk bezoek. Figuur 3 geeft een overzicht van de gebruikte kanalen.

2.1.4. Wanneer namen melders contact op?

Figuur 5 – Verdeling van aantal meldingen volgens maand

Volgens het tijdstip van melding zien we drie hoge pieken: november, januari en april. In juni is er nog een kleinere piek. In oktober en juli zijn er uitzonderlijk weinig meldingen. Voor de andere maanden loopt het eerder gelijk.

In november kregen de kinderrechten veel aandacht: dan is het Verdrag jarig. Bovendien stelden we in november de K30 voor.¹⁸ En eind oktober was de informatie- en discussiedag ‘Kom je dat thuis eens vertellen?’¹⁹ Dat de kinderrechten opnieuw onder de aandacht komen, zorgt voor meer meldingen.

In januari werd de K30 massaal verspreid onder de leerlingen van het basisonderwijs, wat opnieuw meer meldingen veroorzaakte. De stijging van het aantal meldingen in april is te verklaren door de lancering van de map ‘Oprechte deelneming’ rond leerlingenparticipatie in het basisonderwijs, en door de vernieuwde blauwe Megafoon.²⁰

In mei liep een promotiecampagne in verschillende tijdschriften om vooral het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat aan minderjarigen bekend te maken. Ook dat leidde tot meer meldingen.

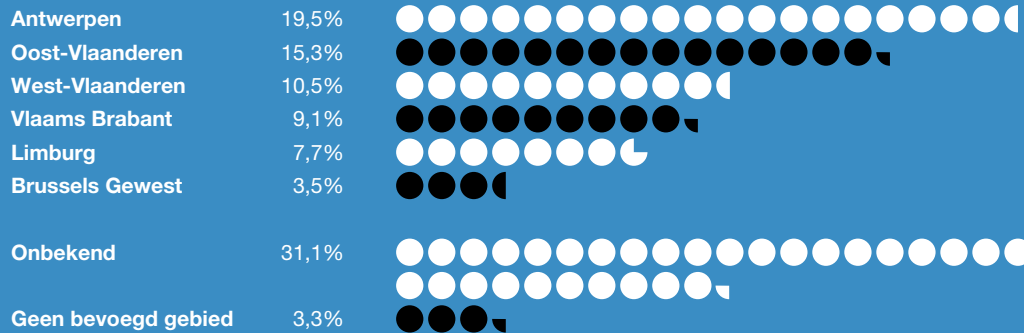
We zien dus duidelijk het effect van de lancering van publicaties van het Kinderrechtencommissariaat en andere sensibiliseringsacties rond kinderrechten: dan noteren we telkens meer ombudsmeldingen.

¹⁸ Voor informatie over de producten en campagnes van het Kinderrechtencommissariaat, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

¹⁹ Voor informatie over deze discussiedag, zie: Hoofdstuk 5 (Onderzoekswerk).

²⁰ Voor informatie over deze producten en campagnes, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

2.1.5. Uit welke provincie?

Figuur 6 – Verdeling volgens regio

Om een idee te krijgen van de spreiding van de meldingen over het bevoegdheidsgebied van het Kinderrechtencommissariaat, registreren we zoveel mogelijk de regio waaruit de melding komt.

Van bijna een derde van de meldingen weten we niet uit welke regio ze komen. Dat is een gevolg van het veelvuldige gebruik van e-mail en de website. Vooral jongeren en kinderen geven over hun woonplaats weinig informatie. Meer en meer stellen we vast dat minderjarigen erg voorzichtig omspringen met het internet. Dat kunnen we alleen maar toejuichen. Op onze website benadrukken we ook dat de melder zich niet noodzakelijk bekend hoeft te maken om geholpen te worden. Alleen als we de woonplaats moeten kennen voor een tussenkomst, vragen we er uitdrukkelijk naar.

Van de meldingen uit bekende regio's komt 19% uit de provincie Antwerpen. Dan volgt Oost-Vlaanderen met 15%. West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Limburg zijn ongeveer gelijk vertegenwoordigd met 11, 9 en 8 procent. Het kleinste aantal meldingen noteren we in het Brussels hoofdstedelijk gewest (4%).

Op zich is deze verdeling helemaal niet verrassend. Vergelijken we ze met de spreiding van de bevolking, dan krijgen we bijna dezelfde verdeling.²¹ De percentages die we zelf noteerden liggen wat lager door de meldingen waarvan we de herkomst niet kennen en door een paar meldingen uit een gebied waarvoor het Kinderrechtencommissariaat niet bevoegd is.

Alleen het Brussels hoofdstedelijk gewest is ondervertegenwoordigd. Ook dat is niet verrassend. In de Brusselse regio is het Kinderrechtencommissariaat alleen bevoegd voor Vlaamse materies. Vragen en klachten over Franstalige en Waalse bevoegdheden worden opgevangen door de Délégué général aux droits de l'enfant. De meldingen uit de Brusselse regio gaan dus naar twee verschillende diensten.

Een klein aantal meldingen (3%) komt uit een gebied waarvoor het Kinderrechtencommissariaat niet bevoegd is. Het gaat dan alleen over de woonplaats van de melder en betekent dus niet dat het Kinderrechtencommissariaat niet bevoegd is om de vraag of klacht te behandelen. Zodra de melding over een Vlaamse materie gaat, zijn we bevoegd.²²

²¹ Antwerpen 23,8%, Oost-Vlaanderen 19,6%, West-Vlaanderen 16,2%, Vlaams-Brabant 14,7%, Brussels hoofdstedelijk gewest 14,2% en Limburg 11,5%. Zie: NIS-telling op 1 januari 2004. www.statbel.fgov.be.

²² Zo kan een kind dat in Wallonië woont, school lopen in het Nederlandstalig onderwijs en daar een klacht over formuleren.

2.1.6. Hoe werden vragen en klachten behandeld?

Zoals beschreven in het ombudsproces krijgen vragen en klachten elk een eigen behandeling.

Vragen naar informatie worden beantwoord met informatie, een doorverwijzing of een combinatie van de twee. Zijn we niet in staat om de melder te antwoorden, omdat zijn contactgegevens bijvoorbeeld ontbreken? Dan laten we de vraag zonder gevolg. Tabel 2 laat zien hoe we vragen naar informatie behandelen.

Behandelingstype	Aantal	percentage
Informatie	69	59,1%
Doorverwijzing	3	2,6%
Informatie en doorverwijzing	26	22,1%
Zonder gevolg	2	1,7%
Nog in behandeling	17	14,5%
Totaal	117	100%

Tabel 2 – Behandeling van informatievragen

De meeste informatievragen beantwoorden we met informatie, al of niet in combinatie met een doorverwijzing.

In de meeste gevallen gaven we de melder alleen maar informatie. Twee vragen bleven zonder gevolg doordat we de melder niet konden bereiken. Zeventien vragen zijn nog in behandeling waardoor we de uiteindelijke manier van behandelen nog niet kennen.

Afhankelijk van hun aard en complexiteit leiden klachten tot een advies, een doorverwijzing of een onderzoek. Na een advies of een doorverwijzing is de klacht voor ons afgehandeld. Een klachtenonderzoek leidt tot verdere behandeling door bemiddelen, doorverwijzen of de klager adviseren. Pas daarna beschouwen we een onderzoek als afgehandeld. Tabel 3 laat zien hoe we klachten behandelden.

Behandelingstype	Klacht-advies		Klacht-tussenkomst	
	Aantal	Percentage	Aantal	percentage
Advies	254	45,5%	18	19,1%
Doorverwijzen	20	3,6%	1	1,1%
Advies en doorverwijzen	171	30,6%	8	8,5%
Onderzoek en advies	-	-	3	3,2%
Onderzoek en bemiddeling	-	-	11	11,7%
Onderzoek en doorverwijzen	-	-	5	5,3%
Zonder gevolg	31	5,6%	12	12,8%
Nog in behandeling	82	14,7%	36	38,3%
Totaal	558	100%	94	100%

Tabel 3 – Behandeling van klachten

De meeste klachten leiden tot een advies. Van de klachten met vraag naar tussenkomst leidden er 19 tot een onderzoek.

Klachten met een vraag naar advies kunnen we alleen beantwoorden met informatie en advies, met een doorverwijzing of met een combinatie van de twee. Bij klachten met een vraag naar tussenkomst kan een onderzoek naar schendingen van kinderrechten ook. In totaal zijn er nog 118 klachten in behandeling. Voor die klachten is het vandaag nog niet duidelijk hoe we ze uiteindelijk gaan beantwoorden.

Advies verlenen is bij alle klachten de meest voorkomende manier van behandeling. Uiteindelijk leidden maar 19 klachten tot een onderzoek. Van de klachten met vraag naar tussenkomst zijn er nog 36 in behandeling. Dat betekent toch dat 39 klachten niet in aanmerking kwamen voor een tussenkomst van het Kinderrechtencommissariaat. Heel wat van die klachten hebben namelijk te maken met scheiding en opvoeding, twee thema's waarin het Kinderrechtencommissariaat geen of maar een beperkte handelingsruimte heeft. We komen er verder op terug.

2.1.7. Kwamen alle meldingen in aanmerking voor behandeling?

Alle vragen naar informatie en alle klachten met vraag naar advies die we in de registratie opnamen, kwamen in aanmerking voor behandeling. In onze definitie van ombudswerk en in ons ombudsproces registreren we namelijk alleen maar vragen en klachten die te maken hebben met kinderrechten of aanverwante thema's.

Voor klachten met vraag naar tussenkomst komt daar nog een toets naar ontvankelijkheid bovenop. Het Kinderrechtencommissariaat is niet altijd bevoegd om elke klacht te onderzoeken of om te bemiddelen.²³

In totaal kregen we 94 klachten met vraag naar tussenkomst. Daarvan zijn 36 klachten nog in behandeling. Onderzoek van klachten is tijdsintensief. Heel wat van deze klachten zijn al lang in behandeling. Soms worden onderzochte klachten niet onmiddellijk afgesloten omdat de ombudswerker het resultaat van zijn tussenkomst op iets langere termijn afwacht en nog niet onmiddellijk een eindoordeel wil uitspreken.

Van de overige 58 al behandelde klachten werden er 36 ontvankelijk bevonden en 22 niet-ontvankelijk. Ontvankelijke klachten die afgehandeld zijn, kregen uiteindelijk een eindevaluatie. We oordeelden of de klacht wel of niet gegrond was.²⁴ Tabel 4 en 5 laten zien waarom het Kinderrechtencommissariaat bepaalde klachten niet kon onderzoeken en welke eindevaluatie ontvankelijke klachten kregen.

²³ Info over de ontvankelijkheid, zie: deel 1 'De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat' in dit hoofdstuk.

²⁴ Info over de toetsingscriteria om een eindoordeel toe te kennen, zie: deel 1 'De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat' in dit hoofdstuk.

Reden van niet-ontvankelijkheid	Aantal
Geen Vlaamse bevoegdheid	7
Geen schending kinderrechten	1
Hangende procedure	4
Rechterlijke beslissing	10
Totaal	22

Tabel 4 – Reden van niet ontvankelijkheid (klacht met vraag naar tussenkomst)

Van de 58 al behandelde klachten met vraag naar tussenkomst waren er 22 niet ontvankelijk. Meestal omdat ze niet over een Vlaamse bevoegdheid gingen of omdat de rechter er mee bezig was.

Eindoordeel	Aantal
Gegronnd	10
Ongegrond	2
Deels gegrond – deels ongegrond	4
Geen eindoordeel	20
Totaal	36

Tabel 5 – Eindoordeel van ontvankelijke klachten met vraag naar tussenkomst

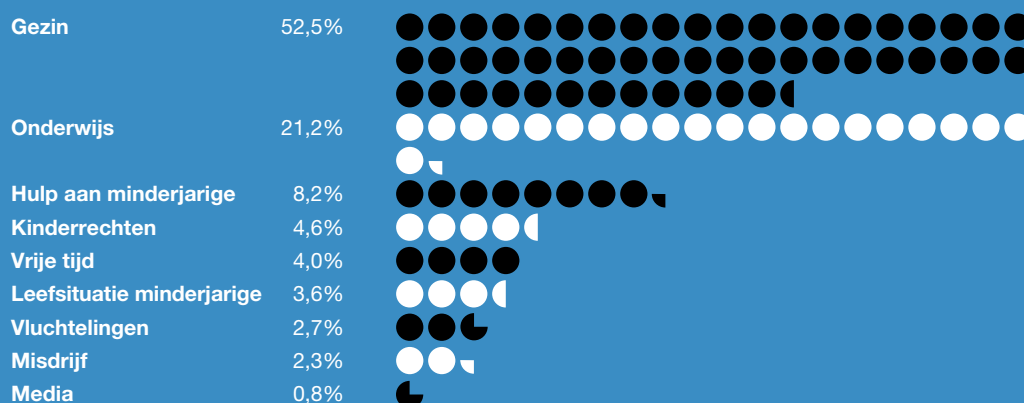
We beoordeelden de gegrondheid van de ontvankelijke klachten met vraag naar tussenkomst. In de meeste gevallen ging het om gegronde klachten of is er geen eindoordeel.

2.2. Thema's van meldingen

Voor ons is de inhoud van de vraag of klacht ongetwijfeld het belangrijkste gegeven dat ze uit de registratie halen. Daaruit putten we informatie over de domeinen waar geregeld kinderrechten geschonden worden. Bovendien krijgen we door de registratie van thema's zicht op structurele tekorten. Adviezen vullen we dan ook aan met voorbeelden van reële schendingen van kinderrechten. Op basis van deze concrete vragen en klachten levert het ombudswerk een bijdrage aan het Kinderrechtencommissariaat om reactief en pro-actief beleidsinstanties te adviseren.

Figuur 7 geeft de verhouding weer waarin de verschillende thema's aan bod kwamen.

Figuur 7 – Procentuele verdeling volgens thema van melding

Meer dan de helft van de vragen en klachten gaan over de gezins-situatie van de minderjarige.

Meer dan de helft van de vragen en klachten ging over de gezinssituatie van de minderjarige (404 meldingen). Dat is niet zo vreemd, want voor zowat alle minderjarigen is het gezin hun directe leefomgeving.

In 163 meldingen ging het over school. Dat dit thema op de tweede plaats komt, is ook niet vreemd: vanaf een bepaalde leeftijd moet elk kind onderwijs krijgen, waardoor ook dit thema deel uitmaakt van de directe leefwereld van kinderen en jongeren.

Onderwijs en gezin maken samen al driekwart van de meldingen uit.

Kan de directe leefomgeving een minderjarige niet of niet genoeg opvangen? Dan kunnen we een beroep doen op de hulpverlening. Daarover kregen we 63 meldingen.

Ook vrijetijdsbesteding is een thema dat alle minderjarigen raakt. Ontspanning, sport en spel is een fundamenteel recht van elke minderjarige en is nodig voor een gezonde ontwikkeling. Hierover hadden 31 melders een vraag of een klacht.

De andere thema's zijn domeinen waar minderjarigen niet elke dag mee te maken krijgen. We noteren in dalende lijn vragen en klachten over:

- de ruime leefwereld van minderjarige (28 meldingen)
- de problematiek van minderjarige vluchtelingen of minderjarigen zonder geldige verblijfsdocumenten (21 meldingen)
- minderjarigen als dader of slachtoffer van een misdrijf (18 meldingen)
- de media (6 meldingen).

Vergeleken met de vorige jaren kwamen er veel minder vragen over de interpretatie van kinderrechten en de werking van het Kinderrechtencommissariaat. De uitbreiding van de website en de informatiedragers van het Kinderrechtencommissariaat zijn hier zeker niet vreemd aan. Toch kwamen er hierover nog 35 meldingen binnen.

2.2.1. Gezin

Het thema gezin omvat een ruim en gevarieerd gamma van vragen en klachten. We deelden ze op in drie grote groepen:

- Meldingen over de problemen van kinderen met gescheiden ouders
- Meldingen over problemen in de opvoeding en de plaats van het kind in zijn gezin
- Meldingen over de afstamming van het kind (wettelijk en biologisch).

Tabel 6 geeft weer in welke verhouding deze groepen gemeld werden.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Gescheiden ouders	11	181	12	204
Opvoeding	27	153	8	188
Afstamming	0	11	1	12
Totaal	38	345	21	404

Gescheiden ouders

Een op vier meldingen gaat over een probleem van kinderen van wie de ouders niet samenwonen of beslisten om uit elkaar te gaan. Bewust gebruiken we in de titel niet de term echtscheiding. Kinderen van niet getrouwde ouders die uit elkaar gaan of kinderen van ouders die nooit samen een gezin vormden, ondervinden dezelfde problemen als kinderen in een echtscheidingssituatie. Bovendien worden al deze situaties gevat in regelgeving over omgangsrecht en ouderlijk gezag. De essentie is dat er afspraken en keuzes gemaakt moeten worden. En juist dan ontstaan verwarring, problemen en conflicten.

Problemen ontstaan zowel vóór, tijdens als na de scheiding. In alle stadia gaan ze zowel over gerechtelijke procedures als over de relatie van het kind tot zijn ouders.

Tabel 7 geeft een overzicht van de problemen die ons gemeld werden.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Verblijfs- en omgangsregeling	9	157	9	175
Spreekrecht	1	7		8
Opvoedingsconflicten		7	1	8
Onderhoudsplicht		7		7
Verloop/duur procedures	1	2		3
Parentale ontvoering		1	2	3
Totaal	11	181	12	204

Tabel 7 – Verdeling meldingen over problemen met gescheiden ouders

Scheidingssituaties leiden vooral tot problemen rond de verblijfs- en omgangsregeling. Melders verwachten na hun klacht eerder advies dan een tussenkomst van het Kinderrechtencommissariaat.

Een op vier meldingen gaat over een probleem van kinderen van wie de ouders niet samenwonen of beslisten om uit elkaar te gaan.

Scheidingssituaties geven aanleiding tot heel wat problemen. Van al deze meldingen zijn 95% klachten. Opvallend is dat melders van ons eerder advies verwachten dan een actieve tussenkomst. Rond het thema scheiding heeft het Kinderrechtencommissariaat maar een heel beperkte handelingsruimte. Onderzoek naar klachten is zo goed als onmogelijk, omdat heel wat klachten over een gerechtelijke maatregel of een lopende procedure gaan. Daarom werden al zeven klachten met vraag naar tussenkomst afgewezen voor onderzoek. De vijf andere klachten zijn nog in behandeling. Het is niet verwonderlijk dat alle klachten, zowel met vraag naar advies als met vraag naar tussenkomst, leidden tot een advies en/of doorverwijzing. Volwassen melders worden over het algemeen doorverwezen naar Justitiehuisen, advocaten, Centra voor Maatschappelijk Werk of scheidingsbemiddelaars. Minderjarigen verwijzen we door naar de Kinderrechtswinkels, de Kinder- en Jongerentelefoon, een JAC of een Justitiehuis. Een advies bestaat meestal uit informatie over procedures en spreekrecht en de eventuele mogelijkheden om zelf verdere stappen te ondernemen, aangepast aan de persoonlijke situatie van de melder.

Een derde (33%) van de meldingen komt van minderjarigen zelf. Meer dan de helft komt van ouders, stiefouders en nabije familieleden (54%). Ook mensen met een professionele relatie tot de ouders of de minderjarige uiten vragen en klachten (7%): we kregen 11 meldingen van hulpverleners, 2 meldingen van leerkrachten en 1 melding van een huisarts. De andere meldingen (6%) kwamen van burens, vrienden of collega's.

• De verblijfs- en omgangsregeling

De verblijfs- en omgangsregeling zorgt voor de meeste problemen. Het recht op persoonlijk contact met beide ouders en de regeling over de hoofdverblijfplaats van het kind leidt tot heel wat ontevredenheid, spanningen, conflicten en vragen bij ouders en kinderen. Bij minderjarigen is het zelfs de meest gemelde problematiek.

Opvallend is dat heel wat mensen blijven vasthangen aan de in onbruik geraakte termen en wetgeving rond 'hoede' en 'bezoekrecht'. Ook professionelen zoals juristen en hulpverleners blijven vreemd genoeg deze termen gebruiken.

Als ouders aan een scheiding denken, voelen kinderen zich vaak erg onveilig. In deze fase stellen kinderen ons vragen waaruit hun ongerustheid blijkt over hun positie tegenover beide ouders en de angst dat er voor hen nadelige beslissingen gaan vallen. Kinderen vragen zich vaak terecht af in hoeverre hun vragen, zorgen en noden tijdens de komende procedures gezien en gehonoreerd gaan worden.

Kinderen zijn terecht bezorgd over hun toekomst. Hoewel zij direct betrokken zijn bij de scheiding, blijkt al meteen dat zij geen partij zijn in het gebeuren. Kinderen krijgen zelden op tijd genoeg degelijke informatie over wat er gaat gebeuren.

Ook voor ouders ontstaat er plots een periode van grote onzekerheid. Ouders willen advies over hoe ze de scheiding moeten aanpakken en hoe ze rekening kunnen houden met de mening van hun kinderen. Als ouders in deze fase van de scheiding contact met ons opnemen, gaat het meestal om minder conflictgeladen scheidingen.

Als ouders aan een scheiding denken, voelen kinderen zich vaak onveilig.

Mama en papa vertelden me gisteren dat ze gaan scheiden. Ze zeggen dat ze allebei voor mij blijven zorgen zoals daarvoor. Maar hoe kan dat nu? Waarom hebben ze dat niet eerder gezegd? Dit weekend vertrekt papa al. Wat gaat er dan met mij gebeuren? Ik moet toch niet naar de rechtbank, waar ze dan ruzie gaan maken, zoals bij de buurjongen? En waar gaat papa wonen? Ga ik hem nog veel kunnen zien?

*Ine, 11 jaar*²⁵

Zodra ouders de eerste formele stappen in hun scheiding zetten, stijgt het aantal meldingen. Vanaf dan is ook het conflictgehalte in de meldingen erg hoog. Starten er gerechtelijke procedures of gesprekken over een scheidingsovereenkomst? Dan tonen de melders veel **nood aan informatie en aan een zeker tijdsperspectief**. Kinderen willen zicht krijgen op de beslissingsprocessen die zich afspelen. Ze zijn wel geen partij, maar ondergaan toch de gevolgen van de beslissingen. Hoe vallen die beslissingen? Wie heeft er welke verantwoordelijkheid in? Voor de kinderen blijft het vaak onduidelijk. Tegelijk willen zij graag snel zekerheid over de tijdsperiode waarin iets beslist wordt. Kinderen worden heel slecht geïnformeerd over hun positie in het scheidingsproces. De meldingen leren ons dat kinderen vooral advies vragen aan vrienden en kennissen. Het spreekt voor zich dat de informatie die ze dan krijgen, niet altijd even precies is. Leeftijdgenoten zijn heel geschikt om steun te geven, maar als informatiebron zijn ze dat een stuk minder. Jongere kinderen ondergaan de situatie, zonder veel extra steunbronnen te vinden. Kinderen richten zich ook tot de ouder met wie ze zich het meest verbonden voelen. In de meeste gevallen waarvoor het Kinderrechtencommissariaat gecontacteerd wordt, is er strijd tussen de ouders. De informatie die kinderen dan van hun ouders krijgen, is vaak emotioneel gekleurd. Kinderen durven zich niet te uiten, durven geen vragen te stellen uit angst om hun ouders te kwetsen. Vaak is de school de tweede baken waartoe ze zich wenden. Ook daar is de informatie die ze krijgen regelmatig onjuist. Met de informatie en het advies over procedures, inspraakmogelijkheden, voorbeelden van verblijfs- en omgangsregelingen krijgen minderjarigen weer wat greep op hun toekomst. Maar het leidt ook tot grote teleurstellingen. Meer dan eens worden minderjarigen bevestigd in hun gevoel dat niemand echt rekening houdt met hun mening. Ook bij ouders en familie roept de keuze van de verblijfplaats en de omgangsregeling veel vragen op. Maar in tegenstelling tot kinderen hebben ouders veel kanalen waar ze terecht kunnen voor duidelijke en correcte informatie. Toch nemen ook zij hierover contact op met het Kinderrechtencommissariaat.

Ook tijdens de scheiding is een vaak voorkomende klacht van kinderen dat zij **niet betrokken worden bij het maken van afspraken over de verblijfs- en omgangsregeling**. Doordat zij geen gesprekspartner zijn of doordat hun ouders ze niet informeren over het verloop van de afspraken, voelen zij zich bang en onzeker over hun toekomst. Hierop komen we terug in de bespreking van vragen en klachten over het spreekrecht.

Veel klachten vloeien voort uit **verkeerde informatie en hardnekkige misverstanden** over de verblijfs- en omgangsregeling. Een van de hardnekkigste misverstanden is dat kinderen vanaf 12 jaar mogen kiezen bij welke ouder ze gaan wonen en of ze nog de omgangsregeling naleven. Dit misverstand verwacht het recht van minderjarigen om bij de (jeugd)rechter gehoord te worden met het zogezegde recht om te mogen kiezen. Het misverstand leeft bij kinderen en bij ouders, bij hulpverleners, leerkrachten en andere beroepen.

---

²⁵ Alle voorbeelden in de tekst zijn gebaseerd op reële meldingen. Om de privacy van de melder te beschermen, veranderen we alle persoons- en plaatsnamen.

Ook over de termen co-ouderschap en bilocatie bestaat er veel verwarring. Co-ouderschap doelt op het gedeeld ouderlijk gezag. Bilocatie heeft alleen te maken met de verblijfplaats van het kind die ongeveer gelijk verdeeld wordt tussen de twee ouders. Ouders denken dat co-ouderschap automatisch bilocatie inhoudt. Uiteraard leidt dat tot heel wat klachten van ouders.

Volgende maand word ik eindelijk 12 jaar. Mama heeft gezegd dat ik dan niet meer op bezoek moet bij papa, want dan mag ik kiezen. Ik wil nog wel gaan, maar niet meer elk weekend en niet meer zo lang in de vakantie. Want de laatste tijd maken we veel ruzie en papa moet vaak werken in het weekend. En ik heb er geen vrienden. Nu zegt papa dat ik niet mag kiezen. Ik begrijp er niks meer van.

Wout, 11 jaar

Ik begreep de beslissing van de rechter niet goed, maar mijn advocaat heeft mij uitgelegd dat mijn ex-vrouw en ik co-ouderschap hebben. Toch krijg ik mijn kinderen maar eens om de twee weken. Met co-ouderschap heb ik toch recht op even veel tijd met de kinderen als zij? Ik heb dat al aan mijn kinderen beloofd. Ik dacht dat de rechter dat beslist had.

De vader van Jody, Wendy en Davy

Zodra de afspraken over de verblijfs- en omgangsregeling gemaakt zijn, krijgen we vooral klachten over de **uitvoering** ervan. Zowel in de periode van de voorlopige maatregelen als na de definitieve scheiding. Als er een omgangsregeling is, moet die consequent opgevolgd worden. De wet staat toe dat de ouders er in onderling overleg van afwijken. De meldingen gaan telkens over situaties waarin onderling overleg tussen de ouders niet mogelijk is, of waar het kind een vraag heeft die afwijkt van wat de ouders willen.

Minderjarigen klagen er vooral over dat zij verplicht worden de verblijfs- en omgangsregeling strikt na te leven. Een beperkt aantal minderjarigen wil liever een andere verblijfplaats. Anderen willen geen contact meer met één van de ouders, maar de meeste jongeren willen gewoon een meer aangepaste, soms beperktere omgangsregeling. Meestal hebben ze daar ook tastbare en terechte redenen voor. In deze situaties staan minderjarigen vaak machteloos. Als hun ouders niet onderling tot een akkoord komen of als één van de ouders hun vraag niet inleidt bij de rechtbank, blijft de situatie zoals ze was. Minderjarigen kunnen besluiten om de regeling niet na te leven. Maar dat blijft niet zonder gevolg voor de ouders die de regeling niet doen naleven. Zij kunnen een veroordeling oplopen met geldboetes of gevangenisstraf tot gevolg. Minderjarigen ervaren dat vaak als een onrechtvaardig drukkingsmiddel. Het is hun keuze en niet die van de ouder.

Ouders klagen erover dat de andere ouder de verblijfs- en omgangsregeling niet naleeft. Met deze klachten moeten zij zich richten tot de rechtbank of hun advocaat. Maar soms zijn zij de spreekbuis van hun kind of formuleren ze samen een klacht. Ouders willen hun kinderen helpen om de regeling aan te passen, maar slagen er niet in. Veelal omdat communicatie tussen de twee ouders onmogelijk werd en alle afspraken via de rechtbank geregeld moeten worden.

Mijn ex-man kreeg bezoekrecht voor onze zoon die nu vijf jaar is. Hij heeft ons na de geboorte alleen gelaten en heeft het kind sindsdien nooit meer gezien. Ik weiger om mijn zoon mee te geven. Mijn zontje wil dat ook niet. Hij is bang en heeft nachtmerries. Ik kan hem toch niet met een onbekende meegeven?

Moeder van Dieter

Mijn dochter heeft de laatste tijd vaak hoogoplopende ruzies met haar moeder. Ze wil bij mij komen wonen, maar daar wil haar moeder niet van horen. Ze is al twee keer weggelopen en bij mij komen aanbellen. Als ik haar niet terugbreng, dreigt haar moeder me te vervolgen voor ontvoering. Ik ben al naar de rechtbank geweest, maar de regeling bleef ongewijzigd. Ik kan dat niet langer aanzien. Straks gebeuren er ongelukken. Volgende keer breng ik ze niet terug.

Vader van Sofie (16 jaar)

Ik woon nu bij mijn moeder, maar dat geeft veel problemen. Als ik bij mijn vader zou gaan wonen, zou mijn moeder kwaad zijn en verdrietig. En dat wil ik ook niet. Bovendien loopt dat gedoe met de rechtbank toch nooit goed af. Dat heb ik vroeger al gezien. Zijn er echt geen andere oplossingen?

Machteld, 15 jaar

Elke veertien dagen staat papa hier voor de deur. Maar ik wil niet met hem mee. Papa doet me pijn en hij sloeg mama vroeger ook. Als hij komt, brul en huil ik. En mama zegt dat ik mee moet. Ik loop dan naar mijn kamer en sluit me op. Dan komt papa terug met de politie en dan wordt mama bang. Uiteindelijk gaat papa weg. Ik ben bang dat ik toch eens mee moet.

Evelien, 9 jaar

De **rechtbank** moet een verblijfs- en omgangsregeling uitspreken die recht doet aan twee partijen, rekening houdend met het belang van het kind. Bij een verblijfs- en omgangsregeling wordt het belang van het kind doorgaans beoordeeld op lange termijn. De rechtbank moet een regeling opstellen voor onbeperkte tijd. Maar kinderen beoordelen hun belang eerder op korte termijn. Bovendien ondergaat het sociale leven van het kind heel wat veranderingen doorheen de jaren en ook de situatie van de ouders kan veranderen, bijvoorbeeld doordat er een nieuwe partner opduikt. Een regeling die werkte voor een kind van zes jaar, kan vijf jaar later niet meer aangepast zijn. Veel regelingen zijn getroffen met het belang van het kind voor ogen, maar worden door de tijd achterhaald en beknotten het kind ernstig in zijn rechten (vrije meningsuiting, inspraak, spel en vrije tijd, vrijheid van vereniging).

Veel regelingen zijn getroffen met het belang van het kind voor ogen, maar worden door de tijd achterhaald en beknotten het kind ernstig in zijn rechten.

Mijn ouders hebben al jaren een bilocatieregeling voor mij en mijn zus. Vroeger vonden we dat goed, maar nu papa verhuisd is, wordt het moeilijk. Van waar hij nu woont, kan ik niet naar mijn vrienden en naar de basketbalclub. Mijn ouders zeggen dat de beslissing van de rechter bindend is en dat we ze moeten volgen. Heb ik geen rechten?

Martin, 16 jaar

Kinderen en ouders melden ook dat ze van elkaar vervreemden als ze de omgangsregeling niet kunnen uitoefenen. Ouders klagen dat ze hun kinderen niet meer of te weinig zien. Dat zien we vooral in erg conflictgeladen scheidingen. Ouders klagen over de laksheid van de rechtbank om hiertegen op te treden. Ze dienden al verschillende klachten in, hebben een vonnis waarin hun recht op persoonlijk contact gevrijwaard wordt, maar ze slagen er niet in om dat recht af te dwingen. Kinderen ondervinden soms op latere leeftijd een zeker gemis en gaan dan op zoek naar hun 'verloren ouder'.

Na de scheiding is mijn vader verhuisd naar zijn geboorteland. Hij heeft zijn bezoekrechten nooit opgeëist. Ik wil hem leren kennen. Kunnen jullie mij helpen om hem te zoeken?

Tilly, 16 jaar

Mijn ex-vrouw boycot het bezoekrecht nu al vier jaar. Ondertussen is mijn zoon zes jaar en ik weet niets van hem. Als ik hem toevallig tegenkom, kent hij mij niet eens. Hij heeft toch het recht om mij te kennen. Kan ik via jullie informatie krijgen over hem?

Vader van Simon

- **Het spreekrecht**

Een veel voorkomende klacht is dat minderjarigen niet of te weinig betrokken worden bij het maken van afspraken. Sommige kinderen hebben een duidelijke mening over wat ze wel en niet willen, en eisen hun recht op om hun mening te uiten. Minderjarigen willen gebruik maken van hun spreekrecht, tegenover hun ouders, voor een scheidingsbemiddelaar en voor de rechtbank.

Heel dikwijls blijkt dat kinderen wel willen meepraten over een verblijfs- en omgangsregeling, zonder daarom keuzes te moeten maken.

Als reden om hun kinderen niet te betrekken, geven ouders vaak aan dat de kinderen te jong zijn. Aan de leeftijd van de minderjarigen die contact met ons opnemen, zien we dat zowel erg jonge kinderen als tieners en pubers zich uitgesloten voelen uit het scheidingsgebeuren. Andere redenen zijn dan ook dat het conflictgehalte in de scheiding erg hoog is en dat scheiden een zaak tussen de ouders is. Maar heel dikwijls blijkt dat kinderen wel willen meepraten over een verblijfs- en omgangsregeling, zonder daarom keuzes te moeten maken. Zij willen hun verhaal kwijt en willen duidelijk maken wat voor hen belangrijk is in beslissingen over de verblijfs- en omgangsregeling. In de meldingen zien we dat veel kinderen met hun twee ouders contact willen blijven houden, maar zij geven de voorkeur aan een of ander systeem. Dat hangt af van verschillende factoren die voor de ouders in de context van de scheidingssituatie soms banaal lijken. De invloed van vrienden, vrijetijdsmogelijkheden, de aanwezigheid van openbaar vervoer lijken banaal, maar betekenen voor een minderjarige vaak het verschil tussen zich goed voelen of niet. Er zijn ook heel wat scheidingssituaties waarin kinderen uitdrukkelijk kiezen voor één ouder. Deze keuzes hangen nauw samen met de situatie of de voorgeschiedenis van het gezin. Ingrijpende emotionele gebeurtenissen, de komst van een nieuwe partner of geweld zijn situaties waar een kind zich een mening over vormt. Naar ouders toe is deze mening moeilijk te vertolken als er geen veilig klimaat voor geboden wordt.

Gelukkig zien we ook situaties waar kinderen hun spreekrecht thuis kunnen uitoefenen. Al voelen ouders zich daar vaak onwennig en onzeker bij.

Mijn ouders hebben gekozen voor een systeem van bilocatie. Ze dachten dat dit het beste voor mij was. Ik zie ze allebei graag, maar om elke week mijn koffers te pakken, dat zie ik niet zitten. Wat doe ik met mijn pc, mijn kleren, mijn schoolgerief en mijn persoonlijke spullen? Ik heb dan geen echte thuis meer. Ze hadden mij wel kunnen vragen wat ik er van vond.

Paulien, 14 jaar

Mijn zoon wil niet meer bij zijn moeder wonen, maar bij mij. Misschien is het maar een tijdelijke situatie. Maar zijn moeder en ik zijn het erover eens dat dit niet de beste oplossing is. Hoe moeten we dat oplossen? Hem toch laten kiezen? We willen allebei dat hij zich goed voelt.

Vader van Tom

De meeste klachten krijgen we over het spreekrecht in de juridische zin van het woord, voor de rechtbank. Minderjarigen kunnen er binnen de wettelijke bepalingen gebruik maken van hun recht om hun mening te uiten. Toch voelen veel minderjarigen dat hun recht op meningsuiting er geschonden wordt. Hoewel de

algemene regel geen leeftijdsgrens bepaalt, zien we in de praktijk toch heel wat minderjarigen onder twaalf jaar, die niet de kans krijgen om voor de rechter hun mening te geven. Kinderen snappen ook niet hoe het bijvoorbeeld komt dat leeftijdgenoten uit hun kennissenkring of hun oudere broers en zussen wel gehoord werden en zij niet. Anderen die wel gehoord werden beklagen zich over de manier waarop dat gebeurde: de rechter gaf zijn eigen mening, de rechter vroeg alleen maar hun naam, de rechter luisterde niet, de rechter werd boos.

Over spreekrecht bestaan er ook veel misverstanden. Het recht om een mening te geven wordt verward met het recht om te mogen kiezen. Voor kinderen is het vaak niet te begrijpen waarom een rechter een beslissing neemt die haaks staat op wat zij zelf willen. Ze gaven toch argumenten waarom ze opteren voor een of andere regeling? Ze begrijpen niet hoe de beslissing dan in hun belang kan zijn. Uitleg en motivatie van de rechter ontbreken nog te vaak.

Af en toe krijgen we ook meldingen van kinderen die door de rechter uitgenodigd werden, en die hun spreekrecht liever niet gebruiken. Uit hun verhaal maken we op dat het kinderen zijn die erg loyaal zijn tegenover hun twee ouders. Ze zijn bang dat de rechter ze zal vragen om te kiezen. Of ze zijn bang dat hun ouders gaan vernemen wat ze aan de rechter vertelden.

Mijn broer en mijn zus die veel ouder zijn dan ik mogen naar de rechtbank gaan. Ik ben te jong, zegt de rechter. Alsof ik niet weet wat ik wil. En dat is niet hetzelfde als zij. Ik ben het beu om altijd te moeten horen dat ik te klein ben. Dat zegt mama ook altijd omdat ze weet dat ik naar papa wil.

Shana, 10 jaar

Ik was zo opgetogen dat ik eindelijk mijn mening mocht geven voor de rechter. Maar wat een teleurstelling. Hij vroeg me hoe ik heette en wat mijn hobby's zijn. Dat was het. En op basis daarvan kan hij een beslissing nemen in mijn belang. Kom nou!

Andreas, 16 jaar

Als ouders een scheidingsbemiddelaar inschakelen, kunnen minderjarigen ook daar hun spreekrecht uitoefenen. Maar in de praktijk is het niet de gewoonte dat een scheidingsbemiddelaar de kinderen uitnodigt. Meestal treffen ouders en de bemiddelaar een regeling zonder de kinderen te horen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat we hierover maar een melding binnenkregen.

Mijn ouders hebben mij gevraagd om mee te gaan praten met hun bemiddelaar. Ik zit daar dan en die mevrouw vertelt van alles, waar ik de helft niet van begrijp. Dan vraagt ze mij om te zeggen wat ik er van denk. Als ik begin te vertellen, onderbreekt ze me altijd en dan zegt ze dingen die ik niet gezegd heb.

Wannes, 10 jaar

• Opvoedingsconflicten

Als ouders uit elkaar gaan, blijven zij wel samen verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Maar vaak zitten ouders zo met elkaar in conflict dat dit zich ook laat voelen in bedenkingen over de opvoeding van de kinderen. Op één na kwamen alle meldingen van ouders zelf. In conflictsituaties slagen ouders er niet in om met elkaar een open gesprek aan te gaan over de opvoeding van de kinderen. Ze willen of kunnen dat ook niet voor de rechtbank brengen. Op het advies om hulpverlening in te schakelen, antwoorden ze meestal negatief. Hulpverlening impliceert het akkoord en de medewerking van beide ouders en dat ontbreekt meestal.

Over spreekrecht bestaan er ook veel misverstanden.

Kinderen zijn bang dat de rechter ze zal vragen om te kiezen.

In conflictsituaties slagen ouders er niet in om met elkaar een open gesprek aan te gaan over de opvoeding van de kinderen.

Als mijn dochters bij hun vader op weekend zijn, worden ze dikwijls 's avonds alleen thuis gelaten. Hij gaat op stap met zijn vrienden. De kinderen zijn nog maar 9 en 11 jaar oud. Ze gaan graag naar hun vader, maar zijn bang als ze alleen zijn. Als ik hem hierover aanspreek, zegt hij dat het mijn zaken niet zijn wat de kinderen doen als ze bij hem zijn. Wat kan ik doen? Ik wil niet naar de rechtbank.

Moeder van Vanessa en Tamara

Mijn mama heeft een nieuwe vriend. Met haar alleen is het fijn, maar als hij er is verandert alles. Hij roept veel, straft mij voortdurend en ik tel niet meer mee. Mijn papa heeft er al met mijn mama over gepraat, maar dan komt er ruzie van. Papa zegt er nu niets meer van omdat hij bang is dat ik dan niet meer mag komen.

Tom, 13 jaar

Bij ouders leidt ook een misverstand tot heel wat klachten. Ouders blijven gebruik maken van de in onbruik geraakte wetgeving over 'hoede-' en 'bezoekrecht'. De juridische lading van deze termen is totaal verschillend. Ouders blijven in heel wat scheidingsituaties vasthouden aan het idee dat zij het exclusief ouderlijk gezag hebben als de hoofdverblijfplaats van het kind bij hen is. De invoering van het gedeeld ouderlijk gezag maakte daar een einde aan. Klachten ontstaan als de andere ouder ook beslissingen neemt voor het kind.

Wij zijn al vijf jaar gescheiden en ik heb het hoederecht gekregen. Dit weekend kwam mijn dochter thuis met een piercing. Die had ze van haar vader gekregen. Op school mag ze die niet dragen en ze wisten dat ik daar categoriek tegen ben. Hij mag dat soort beslissingen toch niet nemen? Hij heeft alleen maar bezoekrecht. Ik sta in voor de opvoeding. Kan ik hem aanklagen?

Moeder van Janina

• Onderhoudsplicht

Klachten ontstaan als de onderhoudsbijdrage uitblijft. Dat lijkt op het eerste zicht een onderwerp dat vooral ouders aanbelangt. Toch kregen we hierover vier klachten rechtstreeks van jongeren en een onrechtstreeks via een hulpverlener. Als de onderhoudsbijdrage uitblijft, schept dat niet alleen problemen bij de ouder die de bijdrage ontvangt, maar soms ook bij de minderjarige zelf. Minderjarigen die door omstandigheden alleen wonen, zien hierdoor een deel van hun inkomsten verdwijnen. De onderhoudsplichtige ouder oordeelt terecht dat de bijdrage toekomt aan de ouder die instaat voor de opvoeding en niet aan het kind zelf, en stopt met de onderhoudsbijdrage te betalen. Maar eigenlijk ontstaat er een nieuwe onderhoudsplicht. De minderjarigen die met ons contact opnamen, hadden geen idee waar ze met hun probleem terecht konden en waar ze recht op hadden.

Sommige jongeren zien ook de onderhoudsbijdrage verminderen zodra zij zelf een bescheiden inkomen hebben als jobstudent of door een leervergoeding. Jongeren die hierover klagen, beschouwen de onderhoudsbijdrage vaak als iets dat hen persoonlijk toekomt.

Van ouders kregen we maar twee klachten. Ook zij beklagen zich over het niet naleven van de onderhoudsverplichting of willen een hogere vergoeding. Ouders worden onmiddellijk doorverwezen naar een raadsman of Justitiehuis.

Mijn mama betaalt geen alimentatie meer aan mijn papa. Mijn papa had me beloofd dat ik dit jaar naar de dansles mocht, maar dat kan nu niet omdat mama geen geld geeft. Papa heeft ook geen geld om naar de rechter te gaan. Ik vind dat niet eerlijk van mama. Papa zegt dat ik recht heb op dat geld. Wat kan ik doen?

Sandra, 12 jaar

Ik heb een kamer gehuurd en ben alleen gaan wonen na alle conflicten met mijn moeder. Mijn vader betaalde onderhoudsgeld voor mij sinds hun scheiding. Nu ik niet meer thuis woon geeft hij niets meer. Ik heb dat geld nodig om te kunnen leven.

Kaat, 17 jaar

- **Verloop en duur van procedures**

In de meldingen over het spreekrecht en over de verblijfs- en omgangsregeling horen we vaak een ondertoon van ongenoegen over het verloop en de duur van procedures. Uitzonderlijk werd dat ook uitdrukkelijk gemeld. Zodra de procedure start, begint voor kinderen soms een uitzichtloze situatie. Procedures kunnen maanden, zelfs jaren aanslepen. Dat leidt voor kinderen tot een lange periode van onzekerheid. Uit de meldingen horen we dat hoe langer de periode duurt, hoe onveiliger kinderen zich voelen. Ouders signaleren dan ook meer emotionele, relationele en fysieke problemen.

Zodra de procedure start, begint voor kinderen soms een uitzichtloze situatie.

- **Parentale ontvoering**

Parentale ontvoeringen worden zelden gemeld op het Kinderrechtencommissariaat. In de drie situaties waarin het toch gebeurde, konden we de klagers niet verder helpen. Het Kinderrechtencommissariaat is niet bevoegd om op te treden en we konden ook niet doorverwijzen.

In twee gevallen ging het over een ontvoering van de kinderen naar een dichtbijgelegen Europees land. De ouders startten elk afzonderlijk een procedure rond de verblijfs- en omgangsregeling, één ouder in België, de andere in het buitenland. De beide ouders kregen van de rechter de verblijfplaats voor de kinderen toegekend. Zo'n situatie is natuurlijk niet in het belang van de kinderen. Kinderen worden plots uit hun vertrouwde omgeving weggerukt en juridisch hebben ze geen enkele houvast. Bij de twee meldingen werden de gerechtelijke instanties en politionele diensten al ingeschakeld, maar die konden geen oplossing bieden. In de twee gevallen werd ook bij Child Focus klacht ingediend.

Eén melding kwam van kinderen zelf. Zij ondervonden hun vertrek niet als een ontvoering en vonden het erg dat dit juridisch wel zo genoemd werd.

Mijn moeder, mijn broer en ik zijn gevlucht naar het buitenland uit angst voor mijn vader. Nu is hij in België een procedure gestart en kreeg hij het gedaan dat we bij hem moeten wonen. Hij beschuldigde mijn moeder van ontvoering, maar wij zijn vrijwillig met haar meegegaan. Wij willen niet terug. Kunt u ons helpen?

Brian en Jason, 14 en 15 jaar

Opvoeding en de plaats van het kind in het gezin

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkost	Totaal
Relatie tot ouders	13	97	2	112
Geweld	9	30	6	45
Relatie kind-kind		15		15
Seksualiteit	5	6		11
Relatie tot familie		5		5
Totaal	27	153	8	188

Tabel 8 – Verdeling van meldingen rond opvoeding

De meeste vragen en klachten rond opvoeding gaan over de ouder-kindrelatie. Er is ook een groot aantal meldingen over geweld op kinderen. Net als bij scheiding verwachten melders vooral informatie en advies, en veel minder vaak een tussenkomst.

Het gezin is voor minderjarigen de belangrijkste leefomgeving. Heel wat vragen en klachten hebben dan ook te maken met opvoeding en gezinssituaties van kinderen (1/4 van de meldingen). Net als bij scheiding verwachten melders vooral informatie en advies, en maar zelden een actieve tussenkomst.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft maar een beperkte handelingsruimte om klachten over opvoeding te onderzoeken. Bovendien is een actieve tussenkomst niet altijd wenselijk. Een oplossing van het probleem komt vaak dichterbij door advies en informatie aan de melder over mogelijke manieren om zijn situatie te verbeteren. Of door adequaat door te verwijzen naar plaatselijke hulpverleningsinstanties als JAC, Kinder- en jongerentelefoon, Centrum Algemeen Welzijnswerk of Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Op één na handelden we alle klachten met vraag naar tussenkomst op deze manier af.

Twee op drie meldingen (122 of 65%) kwamen van minderjarigen zelf. De andere kwamen van ouders en familie (23), hulpverleners (14), leerkrachten (4) en van personen zonder familiale of professionele band met het kind (25), zoals vrienden, burens of toevallige getuigen van schendingen van kinderrechten.

• Het kind in relatie tot zijn ouders

Opvoeden heeft te maken met overleggen, afspreken, beslissen. In gezinnen leidt dat tot heel wat meningsverschillen tussen ouders en kinderen. ‘Ouders’ noemen we alle mensen die instaan voor de opvoeding van de kinderen, dus ook stiefouders of nieuwe partners. Dikwijls zijn het maar kleine meningsverschillen zonder veel erg. Maar soms zijn er zware conflicten en hevige discussies. We kregen 112 meldingen, van eenvoudige vragen tot ernstige conflicten. Twee keer vroegen jongeren ons om als tussenpersoon te bemiddelen in de communicatie met hun ouders. Die jongeren verwezen we door naar het JAC.

De meeste meldingen komen van minderjarigen die klagen dat ze thuis geen kans krijgen om mee te denken, mee te kiezen of mee te beslissen. Overal leren minderjarigen tegenwoordig mee te praten omdat zij participatierechten hebben en recht op vrije meningsuiting. De minderjarigen die met ons contact zochten,

ervaren thuis dat recht niet. Ze vragen zich af wat hun recht op inspraak precies inhoudt en hoe ze het thuis kunnen uitoefenen. Minderjarigen vragen meestal niet om zelf te beslissen, maar wel om met hun ouders te overleggen. Het **gebrek aan overleg** maakt het voor hen moeilijk om bepaalde beslissingen en afspraken te begrijpen, te aanvaarden en na te leven. Meldingen van hulpverleners en leerkrachten liggen in dezelfde lijn. Zij stellen vast dat soms heel belangrijke beslissingen met grote gevolgen voor het kind genomen worden zonder het kind daar zelf bij te betrekken. Het kind ervaart geen inspraak of betrokkenheid, gaat in conflict en uiteindelijk interpreteren de ouders zijn meningsuiting als storend of onhandelbaar gedrag. Als ouders minder ingrijpende beslissingen nemen zonder inspraak van hun kind, is dat in de beleving van kinderen niet minder ernstig. Maar we stellen vast dat volwassenen soms heel ingrijpende beslissingen nemen, zonder dat ze de mening van het kind daar in kennen. Over het gebrek aan overleg kregen we weinig meldingen van ouders. Wel van naaste familieleden die zich zorgen maken over beslissingen van de ouders.

Minderjarigen vragen meestal niet om zelf te beslissen, maar wel om met hun ouders te overleggen.

Ik mag thuis niet naar mijn eigen muziek luisteren omdat mijn ouders die te vulgair vinden. Ze snappen niet eens waar het over gaat. En om het uit te leggen krijg ik de kans niet.

Kim, 16 jaar

Mijn vrienden gaan zaterdag naar de film en ik mag weer niet mee omdat het in de stad is. Waarom dat niet mag, zeggen ze niet en als ik ernaar vraag is het zo weer ruzie.

Bert, 14 jaar

Ik moet van mijn ouders naar de scouts. Dat ik dat niet leuk vind interesseert ze niet. Ik heb geen keuze.

Sara, 10 jaar

Deze vakantie hebben mijn ouders beslist dat ik op internaat moet. Ze denken dat dat voor mij beter is omdat ze weinig thuis zijn. Dat hadden ze mij wel eerst kunnen vragen. Ik ga niet!

Gael, 13 jaar

Het is hier thuis de gewoonte om elke zondag naar de mis te gaan. Ik moet mee. Ik wil niet meer, maar dat is niet bespreekbaar.

Sander, 14 jaar

Een jongen van 15 jaar wordt door zijn ouders verplicht om pillen te slikken om beter te presteren op school en rustiger te zijn. Hijzelf wil dat niet. Kan hij weigeren?

JAC-medewerker

De ouders van een tienjarige jongen behoren tot een geloofsgroep. Hij voelt zich tegenover zijn leeftijdgenoten ernstig beperkt en er zijn thuis zware conflicten omdat het kind weigert de opgelegde leefregels na te leven. In zijn gezin moeten kinderen gehoorzamen en is inspraak uit den boze.

Leerkracht

Mijn kleindochter moet altijd maar studeren. De afspraak is dat ze alleen mag spelen als ze goede punten haalt. Maar ik zie dat de druk te hoog wordt. Zelf durft ze er thuis niets van te zeggen. Mijn zoon tolereert geen tegenspraak.

Grootmoeder van Indira (10 jaar)

Uit de meldingen blijkt dat minderjarigen niet weten waar ze terecht kunnen met hun probleem.

Minderjarigen vragen zich ook af **welke rechten** ze tegenover hun ouders kunnen doen gelden. En ook volwassenen twijfelen over de rechten van hun kinderen en over wat in de opvoeding wel of niet toegelaten is. Bij ouders zien we vooral opvoedingsonzekerheid. We kunnen dan informeren, adviseren en doorverwijzen naar eerstelijnsdiensten. Heel regelmatig vragen kinderen ons of zij recht hebben op zakgeld. Eén keer kwam die vraag van ouders: zij waren de conflicten erover beu en wilden voor eens en altijd zekerheid. Ook bij jongeren zien we vaak dezelfde vragen terugkomen.

Mag ik alleen gaan wonen? Mogen mijn ouders mij op straat zetten? Mag ik het geld dat ik verdiende zelf houden?

Vaak gestelde vragen van jongeren

Mogen wij als ouders onze kinderen alleen thuis laten als we even naar de film willen? De kinderen vragen daar zelf om.

Ouders van Jens (10 jaar), Sofie (11 jaar) en Marthe (13 jaar)

Als er spanningen en conflicten zijn in de relatie met hun ouders, gaan minderjarigen op zoek naar **oplossingen**. Uit de meldingen blijkt dat minderjarigen niet weten waar ze terecht kunnen met hun probleem. Ze vragen ook advies over manieren waarop ze kunnen omgaan met conflicten. We geven advies en informeren de minderjarigen over waar ze met deze vragen en problemen terecht kunnen.

De sfeer thuis is ondraaglijk. Mag ik weglopen van thuis? Als ik wegloop, kunnen ze me dan verplichten om terug naar huis te gaan? Of zijn er andere oplossingen?

Sylvia, 15 jaar

Bij het minste wat ik verkeerd doe schreeuwen mijn ouders tegen mij. Mag ik terugschreeuwen? Of is dit geen goed idee?

Bram, 10 jaar

Mijn moeder heeft voortdurend hysterische aanvallen. Mijn kleine zus is daar dan altijd het slachtoffer van. Wat kan ik daaraan doen of wie kan ons helpen?

Bea, 14 jaar

Minderjarigen klagen ook over het **gebrek aan privacy** thuis. Ze voelen het aan als te veel controle en te weinig vertrouwen van hun ouders. Ze verwijzen naar het Verdrag dat als principe vooropstelt dat elk kind recht heeft op privacy. We overlappen met de minderjarige wat het Verdrag daarover zegt en plaatsen het in de ruimere context van de opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders. Samen met de minderjarige zoeken we naar manieren om er met de ouders over te overleggen. Minder frequent ontvangen we ook meldingen van ouders die onzeker zijn over de mate van privacy die ze hun kinderen kunnen geven.

Elke avond leest mijn vader mijn mails.

Lotte, 14 jaar

Mijn ouders komen voortdurend ongevraagd mijn kamer binnen. Soms is dat echt wel gênant. En als er vrienden komen, mag ik niet eens de deur van mijn kamer dicht doen. Ze willen horen wat er gebeurt.

Pieterjan, 16 jaar

Mijn moeder neust altijd in mijn spullen: op mijn kamer, in mijn boekentas, in mijn portefeuille. Laatst was ze zelfs mijn dagboek aan het lezen.

Jolien, 12 jaar

Ik heb per ongeluk een e-mail van mijn dochter gelezen waaruit blijkt dat ze een meerderjarige vriend heeft. Kan ik haar daarover aanspreken zonder haar recht op privacy te schenden? Ik ben bang haar vertrouwen te verliezen.

Moeder van Annelies, 14 jaar

Voor zowat al deze problemen van minderjarigen in de relatie tot hun ouders is er een heel laagdrempelig aanbod van diensten. Denk maar aan JAC, Kinder- en Jongerentelefoon, of chatboxen op kindersites. Heel wat vragen en klachten komen ook daar terecht. Toch leren de meldingen ons dat nog te weinig minderjarigen dat aanbod kennen. Ook ouders zijn niet genoeg op de hoogte van diensten waar zij terecht kunnen voor ondersteunend advies in de opvoeding van hun kinderen. Zowel minderjarigen als ouders zijn vooral op zoek naar eenvoudige, informatieve of adviserende steun, waaruit ze dan putten om vragen en problemen in de opvoedingsrelatie zelf op te lossen.

• **Geweld op kinderen**

De meldingen over geweld op kinderen verwijzen naar kindermishandeling in al haar aspecten: lichamelijk geweld (23 meldingen), geestelijk geweld (11 meldingen), verwaarlozing (8 meldingen) en seksueel misbruik in het gezin (3 meldingen). Zowat de helft van de meldingen kwam van kinderen zelf. Dat is merkwaardig: in de praktijk stellen hulpverleningsdiensten vast dat kinderen niet zo geneigd zijn om zelf meldingen van kindermishandeling te doen. Misschien speelt de laagdrempeligheid van meldingen via de website en de mogelijkheid tot anonimiteit wel een rol. Andere meldingen kwamen van familie (7), ouders (6), hulpverleners (2), leerkrachten (2) en verder vrienden, kennissen of burens. Ook hier werd weer vooral advies van ons verwacht. Toch werd 6 keer om een tussenkomst gevraagd, zowel door minderjarigen als door ouders. Het Kinderrechtencommissariaat heeft hier wel een zekere handelingsruimte, maar het is wenselijk om zo'n delicaat onderwerp over te laten aan diensten en professionelen met specifieke bevoegdheden en ervaring, zoals een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. In die situaties horen onderzoek en hulp thuis in de hulpverlening. Extreme situaties dienen via het gerecht aanpak te worden. De meeste klachten werden dan ook afgehandeld met advies en een doorverwijzing.

Meldingen over **lichamelijk geweld** gaan vooral over kinderen slaan. We kregen geen meldingen over situaties waarin ouders hun kind uit onmacht wel eens een tik geven. Wel waar geweld een vanzelfsprekend element is in de opvoeding. Bij de minderjarigen die ons raadplegen, zien we drie soorten meldingen: ze vragen zich af of het geweld tegen hen kindermishandeling is, ze zoeken hulp voor zichzelf of ze willen een leeftijdgenoot helpen die slachtoffer is van kindermishandeling. Volwassenen melden ons vooral dat zij getuige zijn van mishandeling in hun nabije omgeving. Bij melders zien we twee uiteenlopende houdingen: ofwel zoeken ze naar mogelijkheden om de kinderen te helpen, ofwel willen ze zelf geen actie ondernemen en geven ze de situatie alleen maar door. Van het Kinderrechtencommissariaat eisen ze dan dat het optreedt. Deze melders blijven meestal anoniem.

Mijn moeder slaat me altijd als ik iets verkeerd doe of als ik niet snel genoeg ben. De laatste keer moest mijn oor gehecht worden. Bij de dokter was ze wel bezorgd en lief. Maar even later was het thuis weer een hel. Ik ben bang van haar. Is dat kindermishandeling? Helpen jullie mij?

Astrid, 11 jaar

De school is uit en er staat hier bij mij een leerling uit mijn klas die niet naar huis wil. Hij is bang. Ik weet dat hij thuis mishandeld wordt, maar nu denk ik dat het ernstig wordt. Wat moet ik doen?

Leerkracht uit het vijfde leerjaar

Een vriend van mij verwondt zichzelf omdat zijn vader hem thuis gewelddadig aanpakt. Uit angst zwijgt hij er al jaren over en hij wil niet met mij naar een hulpverlener gaan. Wat moet ik doen?

Tinne, 17 jaar

Geestelijk geweld wordt ons vooral gemeld door kinderen zelf. Kinderen kunnen de druk niet meer aan en zoeken oplossingen of vragen zich af of zij slachtoffer zijn. Volwassen melders zijn vooral getuigen van geestelijk geweld en weten niet hoe ze ermee moeten omgaan of hoe ze er kinderen tegen kunnen beschermen.

De vriend van mijn moeder bedreigt ons voortdurend. Tot nu toe heeft hij nog niets gedaan. Maar ik voel me niet meer veilig.

Wannes, 15 jaar

Ik kreeg een briefje in mijn hand gestopt van een leerlinge. Het was een ernstig dreigbriefje dat ze van haar moeder kreeg. Dat gebeurt wel vaker, vertelt ze. Hoe moet ik daar op reageren?

Leerkracht van Reine (11 jaar)

Meldingen over **verwaarlozing** van kinderen zijn zonder uitzondering allemaal afkomstig van familieleden: grootouders, ooms en tantes. Familieleden zien dat het misloopt in het gezin en vragen zich af hoe ze kunnen helpen. Vaak willen ze op de achtergrond blijven uit angst om het contact met de kinderen te verliezen.

Mijn kleinkinderen zijn 's morgens altijd alleen thuis. Hun ouders vertrekken naar hun werk als de kinderen nog slapen. Ze hebben allebei een drukke baan en vinden de kinderen verantwoordelijk genoeg. Ik vind dat niet verantwoord. Wat als er iets gebeurt?

Grootmoeder van Jelle en Jonas (10 jaar)

Ik ben er bijna zeker van dat mijn nichtje aan anorexie lijdt. Ook op school hebben ze er al eens iets van gezegd. Ik vind dat ze dringend hulp nodig heeft. Maar mijn zus trekt zich dat allemaal niet aan. Voor haar is het allemaal maar aanstellerij.

Tante van Els (16 jaar)

De drie meldingen over **seksueel misbruik in het gezin** kwamen van ouders en gingen alle drie over erg jonge kinderen. Eén keer vroeg een ouder ons om op te treden. Omdat de klacht over een rechterlijke beslissing ging, konden we geen onderzoek doen. Bovendien is ook hier weer een tussenkomst minder wenselijk, vanwege het delicate onderwerp. Dat laten we bij voorkeur over aan gespecialiseerde diensten. Ook als melders ons advies vragen, kunnen we weinig meer dan ze informeren over het bestaan van Vertrouwenscentra Kindermishandeling, Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg of Centra voor Algemeen Welzijnswerk en ze adviseren om daar zo snel mogelijk contact mee op te nemen.

Ik vermoed dat mijn dochtertje van drie jaar misbruikt wordt door haar vader. Is het mogelijk om dat op zo'n jonge leeftijd te laten vaststellen? En wat als mijn vermoeden onjuist is? Ik zie toch enkele signalen die mij erg verontrusten.

Moeder van Jori, 3 jaar

De partner van mijn ex maakt naaktfoto's van de kinderen. Op café verkoopt hij ze door aan vrienden en kennissen. Zo ben ik het te weten gekomen. De kinderen zelf willen er niet over praten. Wat moet ik doen?

Vader van twee kinderen, 4 en 6 jaar

Mijn dochter is slachtoffer van incest door haar vader. De gerechtelijke procedure was heel nefast voor haar. Ondanks voldoende bewijsmateriaal werd de zaak toch geseponeerd. Niemand begrijpt dat. Ook haar therapeute en de arts niet.

Moeder van Shana (4 jaar)

• Relatie van het kind tot andere kinderen

Alle meldingen komen van minderjarigen. Kinderen en jongeren vragen ons advies over hoe ze met elkaar omgaan: met broers en zussen, met vrienden en met andere kinderen uit hun omgeving. Deze meldingen vallen meestal buiten de opdracht van het Kinderrechtencommissariaat. We verwijzen de melders door naar de Kinder- en Jongerentelefoon. Jongeren informeren we ook nog over het bestaan van het JAC. Omdat deze meldingen voor minderjarigen vaak acuut zijn, proberen we te voorkomen dat ze nodeloos lang bij ons blijven liggen, omdat we ze niet zelf beantwoorden.

Ik heb een depressieve vriendin. Hoe moet ik daarmee omgaan?

An-Sofie, 13 jaar

Ik word gepest omdat ik wat dikker ben. Ze roepen dikzak naar mij en lachen mij uit. Wat kan ik daaraan doen?

Thomas, 11 jaar

Ik heb het gevoel er niet bij te horen. Ik heb geen vrienden, niemand kijkt naar mij om, hoe ik ook mijn best doe om contact te zoeken.

Dries, 15 jaar

Ik heb ruzie met mijn beste vriendin. Hoe kan ik het weer goed maken?

Cynthia, 11 jaar

• Seksualiteitsbeleving

In alle meldingen was er sprake van een relatie van een minderjarige met een meerderjarige. Opvallend is dat alle meldingen van meisjes kwamen, tussen 14 en 16 jaar. Alle meisjes vertelden dat ze heel bewust gekozen hadden voor een seksuele relatie met een meerderjarige partner tussen 23 en 30 jaar. Ze zijn zich allemaal bewust van de wettelijke minimumleeftijd. Ze vinden de wetgeving achterhaald en vrezen voor de gevolgen voor hun partner. Bijna alle meisjes houden hun relatie geheim uit angst voor de reactie van hun ouders. In twee situaties was er bovendien sprake van een zwangerschap. We proberen al deze jongeren zo goed mogelijk te informeren en te adviseren over de wettelijke normen en de

gevolgen. Bovendien raden we ze aan zich grondig te informeren over voorbehoedsmiddelen en seksueel overdraagbare aandoeningen. Als dat nodig was, verwezen we ze ook door naar gespecialiseerde organisaties en diensten.

Mijn vriend is 23 jaar, ik 15. Wij hebben seksueel contact met elkaar en ik weet dat dit niet mag. Wat gebeurt er als mijn ouders het weten? Kunnen ze mijn vriend vervolgen?

Vanessa, 15 jaar

Ik ben zwanger van mijn vriend. Hij is 25 jaar. Voordat ik het thuis vertel, wil ik weten wat ons te wachten staat. Ik wil het kind houden. Kunnen mijn ouders mij verbieden het kind te houden en mijn vriend nog te zien? Kan ik met hem samenwonen?

Caro, 16 jaar

Ik ben 14 jaar en zwanger. Mijn ouders willen dat ik een abortus laat uitvoeren. Heb ik een andere keuze?

Jessica, 14 jaar

- **Relatie van het kind tot zijn familie**

In familieverband beperkt het leven van kinderen zich niet tot het kerngezin. Meestal hebben ze ook veel contact met grootouders, ooms en tantes. Ook in deze relaties kunnen problemen optreden. Familieleden klagen dat ze geen mogelijkheid meer krijgen tot contact met de kinderen. Ouders klagen dan weer dat familieleden met gerechtelijke procedures dreigen om het contact met de kinderen af te dwingen. We kregen hierover maar één klacht van een kind zelf.

Ook hier is de handelingsruimte van het Kinderrechtencommissariaat beperkt en is een tussenkomst niet wenselijk. Wij adviseren klagers om in onderling overleg tot een oplossing te komen, eventueel met steun van hulpverlenende diensten. Als communicatie niet meer mogelijk is, is de gerechtelijke weg de enige oplossing.

Mijn ouders hebben ruzie met mijn oom. Hij is ook mijn peter en we deden altijd leuke dingen samen. Maar nu mag ik hem niet meer zien. In het geheim mail ik wel met hem. Kan ik via de rechter vragen om bij hem op bezoek te gaan?

Michael, 14 jaar

Kunnen grootouders een bezoekrecht afdwingen, ook als mijn kinderen dat niet willen?

Vader van Andreas (10 jaar) en Fien (13 jaar)

Na het overlijden van hun vader verbiedt mijn schoonzus me om nog contact te hebben met de kinderen. Af en toe komt de oudste dochter bij me langs zonder dat haar moeder het weet. Kan ik bezoekrecht aanvragen bij de rechtbank?

Tante van Melissa (15 jaar)

Afstamming

	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Recht op identiteit	10		10
Adoptie	1	1	2
Totaal	11	1	12

Tabel 9 – Verdeling meldingen rond afstamming

Meldingen van problemen rond afstamming gaan vooral over het recht van een kind op een naam en informatie over zijn afkomst.

• Recht op een identiteit

Elk kind moet zich een identiteit kunnen vormen. In de eerste plaats heeft het kind recht op een naam. Maar ook recht op informatie over zijn afkomst. Zowat alle meldingen hierover komen van ouders, nabije familie of hulpverleners. Meldingen van ouders verwezen we allemaal door. De klachten werden gesteld vanuit het oogpunt van de ouder. Nergens konden we het belang of de mening van het kind achterhalen. Wel informeerden we ouders over de rechten van kinderen in dit verband. Andere meldingen handelden we af met advies en waar nodig met een doorverwijzing.

Mijn schoondochter die weduwe is door het overlijden van mijn zoon, gaat opnieuw trouwen en dreigt ermee de naam van de kinderen te laten veranderen. De kinderen zelf willen dat niet.

Grootmoeder

Een tienjarig kind wil zijn naam veranderen omdat zijn vader in de gevangenis zit na een veroordeling wegens pedofilie. Is dat een geldige reden en wat moet hij daarvoor doen?

JAC-medewerker

Mag een hulpverleningsdienst informatie geven aan een kind over zijn natuurlijke afkomst als de ouders dat niet willen en het kind erom vraagt? Hier primeert het recht op een identiteit van het kind toch op het ouderlijk gezag?

Medewerker van de dienst

Mijn zontje krijgt geen naam in België door een vergissing bij de registratie van mijn echtscheiding in het buitenland.

Allochtone vader

Kan ik mijn achternaam laten veranderen? Ik draag de naam van mijn vader, maar ik ken die man helemaal niet. Ik zou liever de naam van mijn moeder dragen.

Brecht, 13 jaar

• Adoptie

We kregen maar twee meldingen over de adoptie van een kind. Eén melder vroeg ons advies over de mogelijkheden bij een binnenlandse adoptie. Een andere melding was een klacht over een vastgelopen adoptieprocedure van een buitenlands

kind, met de vraag aan het Kinderrechtencommissariaat om tussen te komen. Maar deze klacht viel niet onder de Vlaamse bevoegdheden. Ook hier wezen we uitdrukkelijk op de rechten van kinderen bij adoptie.

Kan ik de kinderen van mijn vriendin adopteren? Zij dragen nu haar naam, maar ik ben niet de biologische vader en we zijn niet getrouwd. Worden de kinderen en de familie daarover gehoord?

Vriend van moeder

We hebben al twee jaar een vrije adoptieprocedure lopen voor een kind uit Midden-Amerika. Alle documenten in België zijn in orde. Nu weigert het plaatselijke Belgische consulaat om de nodige documenten af te leveren. Ze zeggen dat de plaatselijke adoptiedienst heeft laten weten dat het kind niet meer adoptabel is.

Kandidaat-adoptieouders

2.2.2. Onderwijs

Vanaf een bepaalde leeftijd krijgt elke minderjarige met onderwijs te maken. Naast het gezin is de school een omgeving waar kinderen en jongeren heel wat tijd doorbrengen. De school is niet alleen een leeromgeving, maar ook een leefomgeving. Op school gelden veel regels en oefenen volwassenen gezag uit over de leerlingen. Dat leidt tot heel verschillende soorten meldingen.

In het onderwijs hebben we te maken met twee soorten kinderrechten: het recht op onderwijs en de leerlingenrechten in het onderwijs. Recht op onderwijs gaat over de toegang tot het onderwijs als basisvoorziening. De leerlingenrechten in het onderwijs gaan over de inhoudelijke invulling van het onderwijsgebeuren. Vooral daarover krijgt het Kinderrechtencommissariaat vragen of klachten.

De school is niet alleen een leeromgeving, maar ook een leefomgeving.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Sancties	3	29	11	43
Gezag van leerkrachten	1	24	5	30
Pesten door leerlingen		18	2	20
Regels en afspraken	3	9	3	15
Inclusief onderwijs		4	5	9
Huiswerk	2	6	1	9
Schoolresultaten		6	2	8
Studie- en schoolkeuze		5	3	8
Kostprijs onderwijs		3	1	4
Leerlingenbegeleiding		4		4
Andere	1	12		13
Totaal	10	120	33	163

Tabel 10 – Meldingen over onderwijs

In de onderwijs sfeer gaan de meeste meldingen over sancties, gezag en pestgedrag. Opvallend is het aantal klachten met vraag naar actieve tussenkomst.

Zowat de helft van de meldingen (81) komt van leerlingen zelf. Daarnaast hebben vooral ouders vragen en klachten over het schoolgebeuren (61 meldingen). De andere meldingen komen van hulpverleners (11), leerkrachten en schooldirecties (5), familie (3) en overheden (2). Onderwijs is het thema met het grootste aantal klachten met vraag naar een actieve tussenkomst.

- **Sancties**

In een school moeten leerlingen en ouders heel wat regels en afspraken naleven. Anders treedt de school op en spreekt ze een sanctie uit. Tucht sancties, orde maatregelen en de procedure om ze op te leggen staan in het schoolreglement. Naast die formele sancties deelt een school nog andere straffen uit die bijvoorbeeld te maken hebben met discipline in de les, op de speelplaats of in de refter. Hoe scholen omspringen met sancties leidt tot heel wat vragen en klachten van leerlingen (15 meldingen) en ouders (22 meldingen). Ook hulpverleners hebben soms bedenkingen bij het sanctiebeleid van scholen (5 meldingen).

De mogelijkheid tot sanctioneren hoort bij een pedagogisch beleid. Alleen onbillijke sancties kunnen een schending van kinderrechten zijn. Op dit vlak heeft het Kinderrechtencommissariaat handelingsruimte. Ouders en leerlingen vragen ons wel vaker om scholen te sanctioneren als zij de rechten van kinderen schenden, maar zover kunnen we natuurlijk niet gaan. We kunnen wel bemiddelen en adviseren. Meestal is dat genoeg om tot een oplossing te komen. In klachtendossiers werkt het Kinderrechtencommissariaat ook samen met CLB's en andere hulpverlenende diensten die bij de klacht betrokken zijn. Klachten die we niet kunnen oplossen op het niveau van de schooldirectie, richten we aan de inrichtende macht. Is er een duidelijke rechtsschending en faalt bemiddeling op alle niveaus, dan blijft alleen nog de gerechtelijke weg over. Maar dat kan niet voor alle klachten. 'Sancties' is een ruim begrip. Bij de meldingen onderscheiden we dan ook verschillende probleemgebieden.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt nog altijd meldingen over lichamelijk geweld van leerkrachten tegenover leerlingen.

- **Geweld als sanctie**

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt nog altijd meldingen over lichamelijk geweld van leerkrachten tegenover leerlingen. Het aantal klachten hierover neemt wel af. We kregen vijf meldingen: drie van leerlingen, een van een ouder en een van een CLB-medewerker. Al ging het om ernstige klachten, toch vroeg niemand een actieve tussenkomst. Alle melders waren wel tevreden over de school in haar geheel. Daarom wilden ze het probleem niet uitvergroten. Bovendien vonden leerlingen en ouders een tussenkomst niet wenselijk uit angst voor represailles van de leerkracht. We namen dus in geen van deze gevallen contact op met de school.

Als we praten in de les, dan plakt de juf onze mond dicht met van die brede plakband. En ik ben een babbelkous, dus bij mij gebeurt dat regelmatig. Als de plakband er eindelijk af mag, doet dat veel pijn. Mag dat wel?

Dora, 11 jaar

We krijgen verschillende klachten over een leerkracht uit het eerste jaar van een secundaire school. De ouders vertellen allemaal hetzelfde verhaal. Als leerlingen niet opletten in de les, trekt de leerkracht ze aan de oren en slaat ze in de rug of in het gezicht. We meldden dit al aan de directie. Die

sprak de leerkracht erover aan. Maar de klachten blijven komen. De ouders nemen het niet meer en vragen zich af wat ze kunnen doen.

CLB-medewerker

Ondanks duidelijke uitsluitingsprocedures die scholen moeten volgen, melden leerlingen toch dat hun rechten geschonden worden.

• **Schorsing en definitieve uitsluiting van leerlingen**

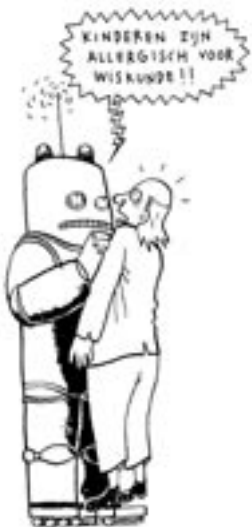
Elk jaar krijgen we meer klachten rond definitieve uitsluitingen en tijdelijke schorsingen (15 meldingen). Vooral uitsluiting is een sanctie met grote gevolgen voor de verdere schoolloopbaan van de leerling. Er bestaat dan ook een procedure voor, die scholen strikt moeten naleven. Die procedure waarborgt de rechten van de leerling en voorkomt dat zo'n sanctie lichtzinnig uitgesproken wordt. Uitsluiting kan alleen als de aanwezigheid van een leerling het normale schoolverloop verstoort. Voor tijdelijke schorsingen zijn er minder of geen garanties die de rechten van leerlingen vrijwaren. Ondanks de duidelijke procedure krijgen we toch vooral klachten over definitieve uitsluiting.

De klachten kwamen van ouders (11 meldingen) en van leerlingen zelf (4 meldingen). Zes keer werd ons een actieve tussenkomst gevraagd.

In de meldingen zien we verschillende problemen:

- Scholen sluiten een leerling definitief uit zonder dat ze de tuchtprocedure volgen (9).
- In de procedure tot uitsluiting werd het recht op verdediging van de leerling geschonden (1).
- Na een uitsluiting krijgt de leerling geen hulp om een nieuwe school te vinden (3).
- De school spreekt een tijdelijke schorsing uit zonder recht op verdediging of overleg (2).

Opvallend veel leerlingen werden **uitgesloten** zonder de tuchtprocedure zelfs maar op te starten, laat staan ze te volgen. Ook vorig werkjaar stelden we dat al vast. Ouders krijgen mondeling de melding dat hun kind niet langer gewenst is op school. Soms mag de leerling blijven tot het einde van het schooljaar, maar meestal moet de leerling onmiddellijk van school weg. In bijna alle klachten was er vooraf al contact tussen de ouders en de leerkracht of de directie over gedragsproblemen, maar nooit was de mogelijkheid van een definitieve uitsluiting geopperd. Vier keer werd onze tussenkomst gevraagd. Na onderzoek bleken ze alle vier gegrond. Eén klacht werd tijdens het onderzoek door de klager ingetrokken, waardoor het niet mogelijk was een eindoordeel te vellen. We wijzen er wel op dat het onderzoek alleen maar tot doel had na te gaan of de tuchtprocedure correct gevolgd was. Over de aard van de sanctie en of ze terecht toegepast werd, spreken we ons niet uit. Bij gegronde klachten vonden we na bemiddeling elke keer een compromis waarin alle betrokken partijen zich konden vinden, of toch minstens tot het einde van het schooljaar. Liet een school de leerling ook het volgende schooljaar toch nog toe, dan haakte die toch zelf af: het vertrouwen in de school was geschonden. Melders die alleen maar ons advies vroegen, wezen we op de richtlijnen die de school moest volgen. Die klagers namen verder zelf contact op met de school om ze in gebreke te stellen, eventueel via een advocaat. Als reactie startte de school dan met een officiële tuchtprocedure. Opvallend is dat leerlingen en ouders niet op de hoogte zijn van hun rechten, ook al staan die duidelijk in het schoolreglement. Melders staan er ook niet bij stil dat leerlingen rechten hebben. Zij tonen dikwijls wat begrip voor de sanctie die meestal niet

zonder reden opgelegd werd. Pas als de leerling na de uitsluiting problemen krijgt, niet ingeschreven geraakt in een andere school, nergens nog dezelfde richting vindt, gaan melders zich afvragen of alles wel klopt. Ook als scholen de tuchtprocedure wel volgen, duiken er soms problemen op. Meestal doordat de school het recht op verdediging of op inzage in het tuchtdossier schendt.

Mijn zoon werd van school gegooid na een vechtpartij met een medeleerling. De directeur belde ons vorige vrijdagavond op. Mijn zoon mocht vanaf maandag niet meer terug komen naar school. Ik ben naar school gegaan om uitleg te vragen en toen zei de directeur dat hij de vorige keer al zijn laatste kans gekregen had. Daarom was hij ons geen uitleg verschuldigd.

Vader van Dieter, 16 jaar

Vorige week had mijn dochter voor de zoveelste keer een conflict met dezelfde leerkracht. Ik weet dat ze verbaal nogal opvliegend kan zijn als ze zich onrechtvaardig behandeld voelt. Vandaag had ze een briefje mee van de directeur waar instaat dat ze beter een andere school zoekt. Ze mag nog twee weken blijven, tot aan de paasvakantie. Moeten we dat aanvaarden? Waar vinden we nu nog een nieuwe school?

Moeder van Joyce, 14 jaar

Ik kreeg telefoon van de school dat we onmiddellijk moesten komen. We kregen te horen dat onze zoon uitgesloten werd omdat hij drugs verkocht had aan medeleerlingen. We waren met verstomming geslagen. Onze zoon zelf kregen we niet te zien want die was bij de politie voor verhoor. De school volgde verder netjes de procedure, maar van recht op verdediging was geen sprake. Onze zoon was niet eens aanwezig bij het gesprek met de directie en wij wisten niets van de hele zaak.

Ouders van Jens (17 jaar)

Na een definitieve uitsluiting is de school verplicht om de leerling zijn recht op onderwijs te garanderen. En dus om de uitgesloten leerling te helpen om een nieuwe school te zoeken. Dat gebeurt niet altijd. Twee melders vroegen ons om hierover tussen te komen. In de twee gevallen ging het om een gegronde klacht. Na bemiddeling werd niet altijd een nieuwe school gevonden, maar wel een compromis met de school die de sanctie opgelegd had. Scholen maken er zich soms snel vanaf door ouders een lijst mee te geven van scholen uit de buurt. Scholen kunnen de begeleiding ook overlaten aan het CLB, maar dat gebeurt te weinig. De periode waarin de school een leerling schorst, zorgt soms voor extra problemen. Zeker in het laatste trimester is de kans klein om nog een andere school te vinden. Bovendien is het leerprogramma dan al zo ver gevorderd, dat het voor de leerling moeilijk wordt om nog bij te benen. Scholen gebruiken trouwens ook niet dezelfde handboeken. Als compromis stellen scholen soms voor dat de leerling officieel ingeschreven blijft tot het einde van het schooljaar, zonder dat ze hem nog toelaten tot de lessen. Zo kan de leerling toch nog meedoen met de eindexamens. Ideaal is het allemaal niet, maar soms zit er niets anders op.

Mijn zoon werd uitgesloten. Hij is nu al vier weken thuis. Ik vind maar geen nieuwe school voor hem. En helpen zoeken doet de school ook niet. Ik heb al het hele lijstje afgelopen dat ik daar kreeg, maar hij kan nergens terecht want de richting die hij volgde bestaat niet in die andere scholen.

Vader van Danny (14 jaar)

Mijn zoon werd uitgesloten uit de school. Na twee weken hadden we nog geen nieuwe school gevonden. De directeur stelde dan voor dat mijn zoon wel mag meedoen aan de eindexamens, maar niet naar de lessen mag komen. Het schooljaar duurt nog drie maanden. Dat kan toch niet? Hoe kan hij zo leren als hij niet naar de les mag?

Vader van Steven (16 jaar)

De leerling en zijn ouders hebben geen inspraakmogelijkheid en kunnen tegen de beslissing niet in beroep gaan.

Bij een **tijdelijke schorsing** heeft de leerling helemaal geen rechtszekerheid. Meestal gaat het om een ordemaatregel, en daarvoor bestaat er geen vaste procedure. Gevolg: de leerling en zijn ouders hebben geen inspraakmogelijkheid en kunnen tegen de beslissing niet in beroep gaan. Scholen vatten het begrip 'tijdelijk' soms heel ruim op. In sommige dossiers duren tijdelijke schorsingen erg lang. De school adviseert de leerling en zijn ouders dan de schorsing te aanvaarden om een tuchtsanctie te vermijden. Maar de facto is een erg lange schorsing een tuchtsanctie. Door ze te bestempelen als ordemaatregel, ontsnapt de school aan de verplichting om een procedure te respecteren.

Mijn zoon is voor twee weken geschorst. Hij heeft op school een deur beschadigd. Hij deed dat niet alleen, maar de anderen gaan vrijuit. Hij was de enige die opbiechtte dat hij er iets mee te maken had. Dat is toch niet redelijk? Kan ik die schorsing aanvechten?

Moeder van Sven (14 jaar)

Michiel kreeg een tijdelijke schorsing van een maand. Hij mag de lessen niet meer volgen, maar wel meedoen aan de eindexamens. In september mag hij gewoon weer naar school gaan. Ik vind het niet kunnen dat hij daardoor een maand alleen thuis zit. Mijn vrouw en ik werken allebei. Ons werd nooit gevraagd of dit haalbaar is. En moeten wij hem nu les geven misschien?

Vader van Michiel (15 jaar)

• Onrechtvaardige sancties en recht op verdediging

Leerlingen vinden overleg essentieel voor hun welbevinden op school.

Bij een definitieve uitsluiting en een schorsing treden scholen soms het recht op verdediging met de voeten. Maar ook bij minder ingrijpende sancties kunnen leerlingen zich dikwijls niet verantwoorden. Leerlingen vinden dat ze vaak onterecht gestraft worden. Ze staan daar volkomen machteloos tegenover. De machtsverhouding leerkracht-leerling speelt daar een grote rol in, zeker als in de school geen overlegklimaat bestaat. Toch vinden leerlingen overleg essentieel voor hun welbevinden op school. Het zijn vooral de leerlingen zelf die hierover klagen. Van leerlingen kregen we elf klachten. Op basis van de inhoud van de klacht kunnen we de gegrondheid niet altijd beoordelen. Dikwijls zijn de feiten niet meer juist na te gaan of wordt het een kwestie van het woord van de leerkracht tegen dat van de leerling.

Mijn leerkracht gaf mij onterecht een strafstudie. Ze zei dat ik haar opmerking gisteren in mijn agenda zelf ondertekend had, maar dat is niet waar. Als ik me wil verdedigen zegt ze: 'Zwijg jij maar.' Mijn moeder tekende mijn agenda, maar de juf gelooft ook haar niet. Ik weiger naar de strafstudie te gaan. Ook mijn mama zegt dat ik niet hoeft te gaan.

Lotte, 13 jaar

Ik kreeg een nul op mijn toets omdat de meester zegt dat ik afgekeken heb. Op mijn blad stonden dezelfde fouten als bij Jens die naast mij zit. Maar ik heb niet afgekeken, Jens wel. De meester heeft zelf niets gezien, maar mij gelooft hij niet en Jens wel. Dat is niet fair.

Tessa, 10 jaar

Leerlingen uit de klas van mijn dochter hebben in het chemielabo materiaal beschadigd. Omdat niemand de schuld op zich neemt, wordt de hele klas collectief gestraft met twee strafstudies. Mijn dochter heeft er niets mee te maken en wordt toch gestraft. Daardoor kan ze niet naar haar muziekles.

Vader van Inez (14 jaar)

- **Inhoud van de sanctie**

Soms is een opgelegde sanctie **uitermate streng en buiten alle verhouding**. In twee klachten hierover werd ons advies gevraagd. In vier klachten kwamen we tussen. Twee klachten werden gegrond bevonden, de andere zijn nog in behandeling. Bij één klacht konden we de school er niet toe bewegen om de sanctie te herbekijken. Dan staan de melders natuurlijk machteloos. Ook het Kinderrechtencommissariaat heeft dan nog weinig handelingsruimte. We kunnen nog proberen de inrichtende macht van de school aan te spreken, maar als ook dat niet baat zijn alle kaarten uitgespeeld. Bij extreme rechtsschendingen brengt het Kinderrechtencommissariaat het departement Onderwijs op de hoogte. Maar uiteindelijk mogen scholen autonoom hun pedagogisch project vorm geven. Meestal zijn de klachten ook van dien aard dat gerechtelijke stappen zo goed als onmogelijk zijn.

Klasgenoten van mijn zoon hebben op school twee meisjes lastig gevallen. Mijn zoon zelf heeft niets gedaan, maar was er wel bij toen het gebeurde. De ouders van de meisjes hebben klacht ingediend bij de directeur. De meisjes zegden dat mijn zoon er niets mee te maken had, maar dat hij ze ook niet geholpen heeft. Hijzelf zegt dat hij bang was. Als sanctie wordt hij nu tien dagen geschorst. Hij mag niet meer mee op schooluitstap en hij moet van richting veranderen omdat die meisjes in zijn klas zaten. Dat is toch niet meer redelijk? Kunnen jullie helpen?

Vader van Wouter (16 jaar)

Mijn dochter had ruzie met een meisje uit haar klas die vroeger haar beste vriendin was. Om haar te pesten heeft ze over dat meisje beledigende mailtjes rondgestuurd naar andere klasgenootjes. We hebben daar met haar over gepraat, en ze is ermee gestopt. Maar de ouders van dat andere meisje gingen klagen bij de directeur. De sanctie die mijn dochter kreeg is echt buiten proportie: al haar privileges werden afgepakt, ze moet de toiletten schoonmaken en ze mag niet meer met haar klasgenootjes spelen. Bovendien kregen alle andere ouders een briefje met uitleg over wat er gebeurd was.

Ouders van Lieselot (11 jaar)

Ouders en leerlingen weten niet altijd **welke sancties** een school mag toepassen. Over lijfstraffen bestaat er wel duidelijkheid. Maar wat met de andere sancties? Het is ook voor het Kinderrechtencommissariaat niet altijd gemakkelijk om daar duidelijkheid over te krijgen. De toetssteen is altijd het Verdrag en het belang van het kind. Maar er zijn ook pedagogische principes en billijkheid. We proberen altijd rekening te houden met al deze criteria, maar een sluitend advies kan niet altijd. Niet alleen ouders en leerlingen stellen zich deze vragen, ook leerkrachten en directies voelen zich onzeker.

Zes scholieren werden betrapt op vandalisme met forse financiële schade voor de school tot gevolg. Ik belde de politie en gaf toestemming om de leerlingen mee te nemen voor verhoor. Nu twijfel ik eraan of ik dat wel had mogen doen. Ik heb wel onmiddellijk de ouders gewaarschuwd, ook al zei de politie me dat dat niet nodig was.

Schooldirectrice

Mijn zoon kreeg een streng contract als straf. Dat vinden we zeker positief, maar één van de bepalingen in het contract is dat hij 60 procent moet halen. Mag een school dat eisen?

Vader van Joeri (15 jaar)

Mijn vriendin mag van de juf een hele week niet meer op de speelplaats komen. Mag de juf zo'n straf geven?

Magalie, 9 jaar

De school organiseert zondag een open dag waaraan alle leerlingen moeten meehelpen. Wie niet komt, krijgt strafstudie. Mag dat?

Klas 2A

Gezag van leerkrachten of macht?

We krijgen nog geregeld klachten over fysiek geweld of ander grensoverschrijdend gedrag van leerkrachten en schooldirecties. Maar leerlingen klagen ook over 'pesterijen' van leerkrachten. Of hun ouders die dan spreken van 'misbruik van de gezagspositie'. Elk jaar zien we het aantal meldingen stijgen. Dat betekent niet vanzelf dat dit gedrag nu meer voorkomt dan vroeger. Wel dat ouders en leerlingen meer en meer tot het besef komen dat het onaanvaardbaar is. Pesterijen door leerkrachten worden bij het Kinderrechtencommissariaat opvallend meer gemeld dan pesterijen onder leerlingen. Onder die 'pesterijen' valt elk onaanvaardbaar gedrag tegenover leerlingen, los van een sanctie of straf: uitlachen, intimideren, lichamelijk geweld, vernederen, bedreigen, discrimineren of denigreren.

We kregen hierover zestien meldingen van leerlingen en tien van ouders. Meestal verwachten ouders en leerlingen na hun klacht alleen maar advies, vooral omdat ze bang zijn dat de situatie zou verslechteren. Of ze geloven niet dat een oplossing haalbaar is. Meestal legden ze hun klacht al voor aan de leerkracht en aan de schooldirectie, zonder gunstig gevolg. Ze wijzen erop dat hun klacht meestal niet ernstig genomen wordt. Pesterijen zijn moeilijk te bewijzen. Het duurt vaak lang voor kinderen er thuis iets over vertellen en er heerst een sfeer van ongeloof. Ook klachten van hulpverleners (drie meldingen) lieten dit uitschijnen. Twee keer werd het gedrag van een leerkracht zelfs in vraag gesteld door een collega.

Melders willen vooral dat het gedrag van de betrokken leerkracht aangepakt wordt en niet dat de school in haar totaliteit beoordeeld wordt. Over het algemeen zijn ze wel tevreden over de school en ze willen er liever niet weg. Ook leerlingen willen dat niet. Ze hebben er hun vriendenkring.

Vijf keer werd ons gevraagd om actief tussen te komen. Meestal verwachten melders dan dat het Kinderrechtencommissariaat druk kan uitoefenen op de directie waardoor de leerkracht de school zal verlaten. Melders zijn ontgoocheld als ze horen dat dat niet zomaar kan. Als we deze klachten onderzoeken, stuiten we op dezelfde problemen als de melders: de pesterijen zijn moeilijk te bewijzen en het probleem wordt geminimaliseerd. Bemiddeling leidt dan ook bijna nooit tot een eindoordeel. Als directies beloven dat ze de situatie ernstig gaan evalueren, houdt ook het Kinderrechtencommissariaat de klacht open. Dan vragen we het CLB om de klacht mee op te volgen.

Mijn collega gebruikt nogal graag zijn hand. Meer dan eens zag ik hem kinderen slaan. Hij viseert vooral sommige leerlingen. Nooit doen ze iets goed. Zijn ze te stil? Dan letten ze niet op. Steken ze hun vinger op? Dan storen ze de klas. Die leerlingen zaten vorig jaar bij mij in de klas en er waren nooit problemen.

Leerkracht van het derde leerjaar

Pesterijen door leerkrachten worden bij het Kinderrechtencommissariaat opvallend meer gemeld dan pesterijen onder leerlingen.

Onze lerares Frans maakt dikwijls vernederende en seksistische opmerkingen. Laatst zei ze tegen mijn vriendin die wat dikker is dat ze toertert als een olifant en dat dat ook niet verwonderlijk is omdat ze er al op lijkt. Mijn vriendin is huilend de klas uitgelopen.

Marthe, 14 jaar

Mag de juf mij zomaar uittachen in de klas als ik iets verkeerd zeg of iets niet weet?

Yannick, 10 jaar

Ik ben hoogbegaafd en mijn leerkracht heeft het daar heel moeilijk mee. Als ik mijn vinger opsteek, zegt hij altijd: 'Ons professorke weet het weer.' Nu noemt de rest van de klas mij ook al zo.

Lien, 9 jaar

Pesten door leerlingen

Elk jaar wordt bij het Kinderrechtencommissariaat meer pestgedrag van leerlingen gemeld (19 klachten). De meldingen komen zowel uit basisonderwijs als uit secundaire scholen. Tien meldingen kwamen van ouders en negen van gepeste leerlingen. Wordt er vandaag meer gepest dan vroeger? Dat valt niet af te leiden uit het aantal klachten erover. Wel blijkt dat ouders en leerlingen erover durven te spreken en eisen dat de school optreedt. De meeste klachten gaan over de laksheid waarmee scholen tegen pestgedrag optreden. De gepeste leerling raden ze aan om een andere houding aan te nemen: hij moet leren te reageren, moet van zich afbijten en meer assertief worden. 'Dan zullen de pesterijen wel stoppen.' Zo legt de school de oorzaak van de pesterijen bij de gepeste leerling.

Het aantal meldingen over het inadequate optreden van scholen blijft verbazen.

Het aantal meldingen over het inadequate optreden van scholen blijft verbazen. Ondanks alle anti-pestcampagnes, de literatuur en documentatie die scholen krijgen, de studiedagen over pesten op school, de pedagogische begeleiding, de ondersteuning door het CLB slagen heel wat scholen er nog altijd niet in om pestgedrag adequaat op te vangen. Melders ondervinden hier dezelfde problemen als bij klachten over pesterijen door leerkrachten: hun klacht wordt geminimaliseerd, het pestgedrag valt moeilijk te bewijzen en de klacht loopt vast als de school niet meewerkt.

Twee keer werd onze tussenkomst gevraagd. Op verzoek van de leerling zelf, haalde één melder zijn kind van school terwijl het onderzoek liep. De tweede klacht werd doorverwezen naar het CLB toen bleek dat overleg met de school goede resultaten opleverde.

Mijn dochter wordt al het hele schooljaar gepest door een nieuwe leerling in haar klas. Als ik de directeur erover aanspreek, zegt hij dat ze niet zo flauw moet doen. Ze huilt gemakkelijk, dat maakt haar natuurlijk een ideaal slachtoffer. Maar dat is geen reden om de pester niet aan te pakken.

Moeder van Nina (10 jaar)

Al maanden word ik binnen en buiten de school gepest door dezelfde leerlingen. Ze trekken aan mijn kleren, stelen spullen uit mijn boekentas, bedreigen mijn vrienden die nog met mij omgaan. Na schooltijd wachten ze me op in de straat en daar gaat het weer verder. Ik kan het niet meer aan. Wie kan me helpen?

Mario, 15 jaar

Weinig scholen hebben een participatiecultuur van overleg over het schoolreglement met de leerlingen.

Regels en afspraken

In het **schoolreglement** staan heel wat bepalingen die leerlingen en hun ouders moeten naleven. Meestal stelt de school haar reglement eenzijdig op, en kan het pas bij de start van een nieuw schooljaar aangepast worden. Weinig scholen hebben een participatiecultuur van overleg hierover met de leerlingen. We kregen drie vragen en drie klachten, waarvan vijf van leerlingen en één van een overheidsdienst. Telkens werd één bepaling uit het schoolreglement in vraag gesteld.

In het schoolreglement staan heel wat bepalingen over ons uiterlijk. We mogen geen spaghettibandjes dragen, geen piercings hebben, geen make-up op doen. Kan dat wel verboden worden?

Sien, 14 jaar

Sinds dit schooljaar zegt het schoolreglement dat we geen gsm meer mogen hebben op school. Dat we hem niet aanzetten vind ik logisch want dat was vorig jaar echt niet meer te doen. Maar nu mogen we hem zelfs niet eens meer meebrengen. Kan dat?

Steven, 14 jaar

Is het wettelijk om moslimmeisjes via het schoolreglement te verbieden een hoofddoek te dragen? Kunnen we optreden tegen dat verbod?

Medewerker van een provinciale overheidsdienst

Naast het schoolreglement leggen directies en leerkrachten hun leerlingen op school nog heel wat andere **afspraken** op. Die afspraken zijn wel informeel, maar wie ze niet naleeft wordt toch gestraft. Elke school is daar autonoom in en de afspraken verschillen sterk van school tot school. Het gaat van banale tot erg ingrijpende regels. We kregen daarover negen meldingen, waarvan zeven van leerlingen zelf. Drie keer werd onze tussenkomst gevraagd, met één bemiddeling tot gevolg. Bij de twee andere meldingen kon de melder na ons advies het probleem zelf oplossen.

Na schooltijd mogen we niet blijven hangen aan de schoolpoort, zelfs niet voor vijf minuutjes om iets af te spreken. Dat is toch overdreven?

Martin, 16 jaar

Als we tijdens de les dringend naar het toilet moeten, wat niet vaak gebeurt, dan moeten we eerst de sleutel gaan halen op het secretariaat. Dat geeft dikwijls problemen want er is niet altijd iemand.

Paulien, 14 jaar

De afspraak op school is dat leerlingen moeten afwassen, vegen, tafels kuisen omdat er te weinig personeel is. Maar dat is nu al twee jaar zo. Kan dan wel? Kunnen jullie hier iets aan doen?

Vader van Dario (11 jaar)

Op school mogen we geen choco op onze boterham hebben. En ook de drankjes die we meebrengen, worden gecontroleerd. Dat is toch absurd?

Gregory, 10 jaar

Inclusief onderwijs

Elk kind heeft recht op onderwijs, aangepast aan de eigen specifieke onderwijsbehoeften en -capaciteiten. De realisatie van dat recht is niet altijd even vanzelfsprekend. We kregen negen klachten, vooral over het gebrek aan aangepast onderwijs voor hoogbegaafde kinderen. Dat zijn ook de klachten waarvoor onze tussenkomst gevraagd werd. Zes meldingen verwezen naar dezelfde situatie: een project voor hoogbegaafde leerlingen werd na een jarenlange werking stopgezet. De leerlingen waren bang voor de toekomst. De meesten hadden al een hele lijdensweg achter de rug in het gewone onderwijs en zagen de stap terug niet zitten. Na onderzoek en bemiddeling bevonden we de klacht deels gegrond en deels ongegrond. De school stelde een alternatief voor, waarop niet alle ouders en leerlingen even gunstig reageerden. Omdat de school en de leerlingen ondersteuning kregen van externe deskundigen werd de klacht voorlopig opgeschort. Los van deze klacht meldde een ouder de gebrekkige aanpak van hoogbegaafde kinderen in het gewone onderwijs. Ook zijn kind had negatieve ervaringen. Eerder gaf het Kinderrechtencommissariaat al advies over hoogbegaafde leerlingen in een hoorzitting rond het thema. Samen met externe deskundigen diepen we de problematiek verder uit, los van de concrete klacht.

De andere klachten rond inclusie gingen over omkadering, regelgeving en concrete uitvoering van inclusie in de school.

Onze dochter heeft een ontwikkelingsachterstand maar gaat naar een gewone school waar ze extra ondersteuning krijgt. Wij kunnen geen aanspraak maken op het persoonlijk assistentiebudget van het ministerie van Welzijn omdat onze dochter niet naar een BLO-school gaat. Vanuit het ministerie van Onderwijs krijgen we een beperkte assistentie, maar die is ruim onvoldoende. Wat kunnen we doen?
Ouders van Els (7 jaar)

Mijn zontje krijgt op school begeleiding van een psychologe in het kader van inclusief onderwijs. Wij werden daar niet over ingelicht en worden er verder ook niet bij betrokken. Kan dat zomaar?
Moeder van Maarten (6 jaar)

Huiswerk

Huiswerk is bij leerlingen een oud zeer. Ook dit jaar kregen we er klachten en vragen over. Op één na allemaal van kinderen en jongeren zelf. Alle melders klagen over te veel huiswerk. Leerlingen verwachten dat we ons erover uitspreken of de omvang van hun huiswerk al of niet aanvaardbaar is. Ze willen ook weten of en hoe ze daaraan iets kunnen doen. Over de omvang van huiswerk kunnen we niet zomaar oordelen. Wel krijgen leerlingen het advies dat ze erover moeten overleggen met hun leerkracht, en tips over de manier waarop dat kan.

Wij krijgen zoveel huiswerk dat er geen tijd meer is om te ontspannen. Tot 's avonds laat ben ik aan het werken. Elke leerkracht afzonderlijk zegt dat hij niet veel huiswerk geeft. Maar voor alle vakken samen is het wel een hele hoop.

Kaat, 15 jaar

Het is nu bijna examenperiode en we krijgen nog altijd massa's huiswerk. Zo kunnen we onze examens niet genoeg voorbereiden. De helft van de klas zit onder de stress.

Martijn, 16 jaar

Ik krijg op school veel huiswerk. Te veel vind ik. Mijn buurjongen krijgt er in zijn school bijna geen. Zijn er rechten waar instaat hoeveel huiswerk een kind mag krijgen?

Annelies, 10 jaar

Mijn kinderen moeten elke dag meer dan acht uur spenderen aan schooltijd en huiswerk, terwijl voor volwassen de werkdag van acht uur geldt. In het belang van kinderen moet het leerprogramma aangepakt worden.

Vader van drie kinderen

Ook al staat de procedure om beroep aan te tekenen over de schoolresultaten uitdrukkelijk in het schoolreglement, toch weten maar weinig leerlingen en ouders wat ze precies moeten doen.

Schoolresultaten

Klachten rond schoolresultaten krijgen we vooral op het einde van het schooljaar. Alle klachten kwamen van leerlingen uit het secundair onderwijs. Op één na betwistten alle klachten een B-attest. Leerlingen die snel reageerden, konden informatie en advies krijgen over de mogelijkheid om beroep aan te tekenen. Dat kan maar gedurende een erg beperkte periode. Ook al staat de procedure uitdrukkelijk in het schoolreglement, toch weten maar weinig leerlingen en ouders wat ze precies moeten doen. Daardoor reageren ze dikwijls te laat. Aan meldingen die pas in de zomervakantie of in het begin van het volgende schooljaar binnenkwamen, konden we dus niets meer doen. Van vier leerlingen vernamen we na de beroepsprocedure dat hun attest omgezet was in een A-attest of dat er op hun B-attest een aangepaste clause kwam.

Ik heb een B-attest gekregen. Daar was ik erg van geschrokken. Ik heb gevraagd of ik mijn examens mocht inzien en samen met de leerkrachten overlopen. Maar dat mocht niet. Ik doe nog liever mijn jaar opnieuw dan naar een andere richting te moeten. Toch ben ik ervan overtuigd dat ik het niet zo slecht gedaan heb. Valt hier nog wat aan te doen?

Astrid, 15 jaar

Onze leerkracht geeft heel willekeurig punten. Hij geeft Nederlands en bij spreekbeurten en verhandelingen is hij soms heel gul en de andere keer heel streng in zijn punten. Wat kunnen we daaraan doen?

Claire, 16 jaar

Studie- en schoolkeuze

Het algemene principe is dat leerlingen en hun ouders de onderwijsinstelling vrij kiezen. Dat is vooral een recht van de ouders: zij moeten hun kind inschrijven op een school. Niet altijd krijgen kinderen daar thuis **inspraak** in. Ouders kiezen ook de richting soms nog zonder enig overleg met hun kinderen. Daarover kregen we vier meldingen, waaronder één vraag tot tussenkomst. Maar het Kinderrechtencommissariaat kan niet zomaar tussenkomen in familiale aangelegenheden. We kunnen de leerlingen alleen zeggen wat hun rechten zijn en hoe ze hun situatie zelf kunnen aanpakken.

Ik woon bij mijn tante. Ik heb geen vader en mijn moeder zit in een psychiatrische instelling. Daardoor heb ik een voogd, maar die zie ik niet zo dikwijls. Heeft mijn voogd inspraak in mijn schoolkeuze en in de richting die ik wil volgen? Hij wil iets anders dan ikzelf.

Joeri, 12 jaar

Mijn ouders zijn pas uit elkaar. Papa woont nu redelijk ver weg. Hij wil dat ik van school verander. Een school die even ver van zijn huis als van mama's huis ligt. Ik wil dat niet. Mag ik niet zelf kiezen waar ik naar school ga? Kunnen jullie niet praten met mijn papa?

Isabel, 10 jaar

Een ander probleem bij de vrijheid van schoolkeuze rijst als leerlingen bij de **inschrijving geweigerd** worden. Daarover kregen we twee klachten waarin onze tussenkomst gevraagd werd. Na onderzoek stelden we vast dat in de twee gevallen geen sprake was van een officiële weigering. Het decreet Gelijke Onderwijskansen stelt strikte beperkingen die duidelijk vruchten afwerpen. Dat blijkt uit een opvallende daling in het aantal meldingen. In de twee situaties werd de leerling geweigerd op basis van persoonskenmerken. Aan de ouders en de leerling werd duidelijk gemaakt dat de leerling niet welkom was, dat leerkrachten het moeilijk zouden hebben met de problematiek, dat de leerling gepest zou worden. Ouders kregen het advies om uit te kijken naar een andere school. We informeren die ouders dan over het decreet Gelijke Onderwijskansen. Ouders kunnen hun kind inschrijven en een officiële reactie afwachten van de school. Weigert een school de leerling uitdrukkelijk of officieus en dringen ouders toch aan op een inschrijving? Dan wijzen we de ouders er wel op dat die school misschien toch geen ideale leer- en leefomgeving wordt voor hun kind.

Mijn kind heeft een karakterstoornis en is normaal begaafd. Hij moet nu naar de eerste klas. Als ik naar een school ga om hem in te schrijven en ik vertel over zijn probleem, krijg ik telkens een hele uitleg dat het heel moeilijk zal gaan en wordt mij aangeraden elders te informeren. Eigenlijk wordt hij gewoon afgewezen. Ik heb al drie scholen afgelopen.

Moeder van Matthias (6 jaar)

Soms geeft de school ook richting aan de studiekeuze, zonder inspraak van de ouder en de leerling. Daarover kregen we twee klachten. Die verwijzen we zo snel mogelijk door naar het CLB.

Mijn dochter kreeg het advies om naar het beroepsonderwijs te gaan, terwijl ze helemaal geen attest heeft in die zin. Ze voelt dat de leerkrachten haar onder druk zetten. Ze is er kapot van.

Moeder van Sandra (14 jaar)

Kostprijs onderwijs

Onderwijs zou volgens de regel gratis moeten zijn. Met schoolactiviteiten als schoolreizen en studiedagen hangt er aan veel scholen toch al snel een fors prijskaartje voor de ouders. Tot onze verbazing kwamen drie meldingen van leerlingen zelf en maar één van een ouder. Eén keer werd onze tussenkomst gevraagd, maar waren we territoriaal niet bevoegd.

Wij moeten op school heel veel betalen voor boeken, schoolreizen, middageten en allerlei andere dingen. Mijn ouders zijn daar vaak boos om want op de school van mijn nicht kost het minder. De directeur zegt dat het komt omdat het gemeenschapsonderwijs meer geld krijgt van de overheid dan mijn school. Dat is toch niet eerlijk?

Cynthia, 10 jaar

Onze klas gaat op schoolreis om te skiën in Oostenrijk. Ik mag van mijn ouders niet mee omdat het te duur is. Waarom moet dat altijd zo ver zijn en zoveel kosten?

Jeany, 12 jaar

Met schoolactiviteiten als schoolreizen en studiedagen hangt er aan veel scholen toch al snel een fors prijskaartje voor de ouders.

Leerlingenbegeleiding

Elke leerling is een individu op zich, met eigen leermogelijkheden en capaciteiten. Dat maakt voor sommige leerlingen een andere aanpak nodig. Soms is deze aandacht ontoereikend. Daarover kregen we één klacht van een leerling.

Leerlingen met persoonlijke problemen zoeken soms hulp bij leerkrachten die ze in vertrouwen kunnen nemen. Ook dan loopt het soms mis. Leerlingen gaan ervan uit dat hun privacy beschermd is. Bij drie leerlingen werd dit vertrouwen door de leerkracht geschonden, soms met nog grotere problemen tot gevolg.

Ik heb dyslexie en mijn ouders en ik hebben een afspraak met de leerkracht dat ik iets meer tijd krijg dan de andere leerlingen om mijn taken en toetsen af te werken. Tot nu toe heeft hij die afspraak nog nooit nageleefd.

Alexander, 9 jaar

De vertrouwensleerkracht heeft alles wat ik hem vertelde doorgegeven aan de andere leerkrachten. Dat was niet de afspraak. Ik wist niet dat hij dat zou doen. Ik voel mij niet meer op mijn gemak nu.

Sofie, 14 jaar

Ik zat de laatste tijd nogal in de knoop. Mijn leerkracht had gemerkt dat ik persoonlijke problemen had en vroeg me wat er aan de hand was. Ik had met die leerkracht een heel goed gesprek en dat hielp. Nu heeft die alles zonder mijn toestemming verteld aan mijn ouders en zijn er zware conflicten thuis. Nu zit ik pas helemaal in de miserie.

Thomas, 15 jaar

Leerlingenparticipatie

Doorheen alle hoger genoemde meldingen zien we telkens de vraag van leerlingen naar meer inspraak en participatie in het schoolgebeuren. Bij sancties willen leerlingen meer recht op verdediging. Ze vragen dat hun leerkrachten oor hebben voor hun mening. Ze willen zelf hun school en studierichting bepalen. Ze willen kunnen overleggen over schoolresultaten. Ze vragen overleg rond het schoolreglement. En nog zoveel meer.

Andere meldingen

Verder kregen we nog dertien andere meldingen die wel met onderwijs te maken hebben, maar niet direct een rechtstreeks gevolg hebben op leerlingen zelf. We verwezen deze vragen en klachten in de meeste gevallen door, of handelden ze af met informatie.

Een paar voorbeelden:

De schoolrekening klopt niet en de directie is niet voor rede vatbaar. Wat kan ik doen?

Wie is er aansprakelijk bij een ongeval als de leerling niet rechtstreeks naar huis gaat, maar naar de logopediste voor begeleiding bij leermoeilijkheden?

De kleuterschool sluit op het einde van het schooljaar door gebrek aan leerlingen. Wij zijn het daar als buurtbewoners en toekomstige gebruikers niet mee eens. De wijksschool moet blijven. Wat kunnen we doen?

Wat is de maximale temperatuur die in een klaslokaal toegelaten is?

2.2.3. Hulp aan kinderen en jongeren

Kinderen en jongeren hebben in probleemsituaties recht op hulp. Om problemen op te vangen bestaat er een complex circuit van hulpverleningsinstanties. Daar valt ook de jeugdhulp onder die zich specifiek richt op kinderen en jongeren. Daarnaast doen kinderen en jongeren ook een beroep op hulp die niet alleen voor minderjarigen bestemd is. Hulp aan minderjarigen staat voor elke vorm van hulpverlening die het welzijn van minderjarigen ondersteunt, bevordert of herstelt. Dat welzijn heeft lichamelijke en psychische aspecten.

Klachten ontstaan waar de overheid de hulpverlening grotendeels reglementeert of organiseert, en uit de relatie gebruiker-hulpverlener zelf. Die relatie is heel specifiek. Denk maar aan de vertrouwelijkheid, het principe van vrijwilligheid en het beroepsgeheim.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Bijzondere jeugdbijstand	2	20	16	38
Gehandicaptenzorg		4	3	7
Gezondheidszorg	1	1	2	4
Algemeen welzijn		2		2
Aanbod hulpverlening	4	8		12
Totaal	7	35	21	63

Tabel 11 – Meldingen over hulpverlening aan minderjarigen

Veruit de meeste klachten over hulpverlening kwamen uit de bijzondere jeugdbijstand. En in die categorie kwamen de meeste klachten uit de gedwongen hulpverlening.

Iets minder dan de helft van de meldingen (22) kwam van ouders. Een kwart (16) van de meldingen kwam van hulpverleners zelf en een ander kwart van minderjarigen (15). Vier meldingen kwamen van kennissen of familieleden die voor het kind een vertrouwenspersoon zijn.

Bijzondere jeugdbijstand

Minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie (POS) en minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit pleegden (MOF), komen over het algemeen in de bijzondere jeugdbijstand terecht. De eerste groep (POS) belandt vooral in de vrijwillige hulpverlening, waarvan een deel toch nog doorstroomt naar de gedwongen hulpverlening. De tweede groep (MOF) komt vooral in de gedwongen hulpverlening terecht. Voor de betrokken minderjarige hebben de twee kanalen hun beperkingen en problemen.

De meeste klachten kregen we uit de **gedwongen hulpverlening** (achttien meldingen, negen keer met vraag om advies en evenveel keer met vraag om een tussenkomst). De meeste klachten kwamen van ouders (10). Vijf kwamen van minderjarigen zelf en telkens één van een hulpverlener, een vertrouwenspersoon van de minderjarige en een familielid. Als melders onze tussenkomst vragen gaat het altijd over onvrede met een maatregel van de jeugdrechter. Dat deze maatregelen vaak betwist worden, hoeft niet te verbazen: het gaat om een opgelegde maatregel, waarin minderjarigen en hun ouders weinig of geen inspraak

De meeste klachten kregen we uit de gedwongen hulpverlening.

hebben. Het Kinderrechtencommissariaat kan zich niet uitspreken over rechterlijke beslissingen. Omdat we over deze klachten geen onderzoek deden, konden we er ook geen eindoordeel over geven. Meestal gaven we wel informatie en advies over de rechten van de melder en zijn inspraakmogelijkheden, zeker als de klachten van minderjarigen zelf kwamen. Bij klachten van ouders is het belang van de minderjarige niet altijd te achterhalen. Uit die klachten valt heel moeilijk te beoordelen wiens rechten door de maatregel geschonden worden. We verwezen alle – minderjarige en volwassen – melders ook door naar de JO-lijn.

De klachten over maatregelen gingen onder meer over deze problemen die een invloed hebben op de minderjarige.

- Als de maatregel genomen wordt in het kader van een problematische opvoedingssituatie kunnen minderjarigen zich gestraft voelen.
- Minderjarigen en ouders voelen zich te weinig betrokken bij de beslissing.
- Minderjarigen worden te weinig geïnformeerd over de reden van de beslissing, waardoor ze als onredelijk en onrechtvaardig overkomt.
- Er wordt niet altijd voor de meest geschikte hulpverlening gekozen, meestal door gebrek aan opvangmogelijkheden.

Onze zoon verbleef twee jaar in een pleeggezin. Hijzelf en wij waren daar heel tevreden over. Nu wordt ons zonder meer gemeld dat de jeugdrechter beslist dat hij overgeplaatst wordt naar een begeleidingstehuis. Dat is iets dat wijzelf en onze zoon niet willen. Kunnen jullie ons helpen?

Ouders van Davy (10 jaar)

Ik kon mijn dochter bij haar geboorte niet erkennen omdat mijn vriendin nog niet gescheiden was van haar ex-man. Mijn dochter is nu in een instelling geplaatst en ik krijg van de rechter maar een beperkt bezoekrecht omdat er geen wettelijke band is. Is daar iets aan te doen?

Vader van Cynthia (4 jaar)

Mijn zoon is geplaatst in een gemeenschapsinstelling. Daar krijgt hij medicatie om te kalmeren. Ik wil dat niet maar de rechter zegt dat hij zijn toestemming gaf en dat ik daar niets in te zeggen heb.

Moeder van Marco (16 jaar)

Ons kind werd op onze vraag geplaatst door de jeugdrechter omdat hij gedragsproblemen heeft. Nu vragen we inspraak in zijn opvoeding en die krijgen we niet. Dan willen we nog liever dat de plaatsing beëindigd wordt.

Ouders van Bram (12 jaar)

Mijn kinderen zijn geplaatst door de jeugdrechter na een echte vechtscheiding. Nu is mijn situatie weer stabiel, maar ik krijg mijn kinderen niet terug. Ook de kinderen willen graag naar huis komen.

Moeder van drie kinderen

Ik werd door de jeugdrechter geplaatst. Nu geeft hij mij een absoluut contactverbod met iedereen uit mijn omgeving, ook met de enige persoon die mij ooit geholpen heeft en die ik vertrouw. Ik kan dat niet aanvaarden.

Vanessa, 14 jaar

Ik werd door de jeugdrechter in een instelling geplaatst. Eerst was ik in een pleeggezin via het Comité. Mijn ouders wilden dat niet meer. In de instelling voel ik me helemaal niet goed. Dat is niets voor mij. Ook de begeleiders hier zeggen dat. Ik heb al verschillende brieven geschreven naar de rechter, maar ik krijg geen reactie. Nu ben ik gestraft in plaats van mijn ouders. Ik heb niets verkeerd gedaan.

Joachim, 15 jaar

Ook over **vrijwillige hulpverlening** van het Comité voor bijzondere jeugdzorg bestaat soms onvrede bij de minderjarigen en hun ouders: dertien klachten, waarvan vijf met vraag tot tussenkomst en acht met vraag tot advies. In zijn onderzoek naar deze klachten heeft het Kinderrechtencommissariaat meer handelingsruimte. We nemen dan ook bijna altijd contact op met het betrokken Comité. Opvallend is dat maar één klacht over de genomen maatregel rechtstreeks van de minderjarige zelf kwam. De andere klachten kwamen vooral van hulpverleners (5) en ouders of pleegouders (4). Eén keer meldde een vertrouwenspersoon zich. Hulpverleners en vertrouwenspersonen formuleerden de klacht in naam van de minderjarige: daar gaat het dus om onrechtstreekse klachten van het kind zelf. Alle klachten werden onderzocht. Twee klachten zijn nog in behandeling. Van de behandelde klachten werden er twee deels gegrond bevonden en één kon niet tot een eindoordeel leiden omdat de klager zijn klacht tijdens het onderzoek introk. Een eerste probleem in de vrijwillige hulpverlening is dat het begrip 'vrijwilligheid' nogal eenzijdig toegepast wordt. Daardoor krijgt de minderjarige niet de gevraagde hulp. Meestal gaan klachten over het gebrek aan medewerking van de ouders. Kloppen minderjarigen bij het Comité aan met een problematische opvoedingssituatie en de ouders werken niet mee? Dan opent het Comité meestal geen dossier. Het Comité kan de ouders namelijk niet verplichten om de hulp te aanvaarden. Dus blijft de minderjarige in de kou staan. Het uitgangspunt van de hulpverlening is dan niet meer de hulpvraag van de minderjarige, maar de medewerking van de ouders. Vanaf 14 jaar kan ook de minderjarige zelf de voorgestelde hulp weigeren. Ook dan komt er geen dossier. Dat de inspraak van de minderjarige vereist is, is toe te juichen. Anderzijds krijgen daardoor heel ernstige problemen soms geen opvolging. Soms dwingt het Comité in een tegenovergestelde reactie vrijwilligheid af. De gedwongen hulpverlening wordt soms als stok achter de deur gebruikt om alle betrokken partijen toch te laten meewerken.

Een eerste probleem in de vrijwillige hulpverlening is dat het begrip 'vrijwilligheid' nogal eenzijdig toegepast wordt.

Wij hebben een meisje met ernstige problemen thuis doorverwezen naar het Comité. Het Comité wil alleen een intakegesprek doen als alle betrokken partijen erbij zijn. Maar het meisje wil eerst alleen met het Comité praten. Ze is bang dat haar ouders niet gaan meewerken. Het Comité zegt dat ze geen dossier openen als haar ouders er niet van in het begin bij zijn. Kunnen ze haar dat weigeren? Waar kan ze nu nog terecht?

Medewerker van een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

Ik ben vrijwilligster in een privé-organisatie die hulp biedt aan gezinnen. Drie kinderen uit hetzelfde gezin komen ons elke dag opzoeken. Ze zijn ondervoed, hebben amper gepaste kleren en krijgen niet de medische zorg die ze nodig hebben. De kinderen vroegen ons om ze te helpen. Met de ouders praten, loste niets op. We namen contact op met het Comité en daar zeggen ze dat ze niets kunnen doen. Ze zouden het eens bespreken op het team. We zijn nu maanden later en er gebeurt niets.

Vrijwilligster

De ouders van ons pleegkind beschuldigen ons van kindermishandeling. Grove leugens. Het Comité haalde de pleegkinderen nu bij ons weg omdat er met hun ouders een conflictueuze relatie ontstaan was. De kinderen zijn er helemaal kapot van en willen graag terugkomen. Die kinderen tegen hun wil weghalen: dát is pas kindermishandeling.

Pleegmoeder van Stefie (6 jaar) en Bjorn (5 jaar)

Onze zoon heeft een drugsprobleem. We schakelden het Comité in en sindsdien passeerden zowat alle mogelijke hulpverleningsvormen de revue. Elke keer opnieuw wou Dieter na een paar dagen of weken niet meer meewerken en dan stond hij weer op straat.

Ouders van Dieter (17 jaar)

Ik heb een conflict met de pleegouders van mijn kind en met de pleeggezinnendienst. Als ik bij het Comité aanklop om het probleem voor te leggen, dreigen ze ermee de jeugdrechter in te schakelen als ik de maatregel niet aanvaard. Dat wil ik niet, want dan ben ik mijn kind pas echt kwijt.

Moeder van Sven (7 jaar)

Klachten over het **beleid in een voorziening en het tekort aan opvangplaatsen** overstijgen de opdeling in gedwongen en vrijwillige hulpverlening. Minderjarigen uit de twee circuits gebruiken dezelfde voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. We kregen hierover zeven meldingen: drie van minderjarigen en vier van hulpverleners.

Minderjarigen klagen over het gebrek aan inspraak in de voorziening waar ze verblijven en over de huisregels die er gelden. Hulpverleners – vooral begeleiders uit voorzieningen – stellen vragen bij de wettelijkheid van bepaalde handelingen en zoeken informatie en advies om de rechten van minderjarigen in hun werking toe te passen.

Mijn grootvader ligt op sterven en ik kreeg van de opvoeders niet eens de toestemming om hem een laatste keer te gaan bezoeken. Ze vonden dat veel te emotioneel belastend voor mij. En nu dan?

Peggy, 14 jaar

Als wij onder de douche staan, staat er ook altijd iemand van de begeleiding bij. Dat is niet alleen heel gênant, maar toch ook een schending van mijn privacy?

Heidi, 13 jaar

Mijn begeleider houdt zich nooit aan de afspraken die hij met mij maakt. Maar ik moet wel altijd alle regels naleven.

Frederic, 12 jaar

Hoe informeer je in een voorziening de erg jonge kinderen over de reden en de duur van hun verblijf? We willen dat echt veel beter aanpakken, zodat ook zij hun recht op informatie hebben.

Begeleidster

Welke wetgeving geldt voor het afzonderen van kinderen tijdens een gedwongen opname in een psychiatrisch ziekenhuis?

Psychiatrisch verpleger

Mogen wij als voorziening foto's van ons zomerkamp, waar ook kinderen op te zien zijn, op onze website zetten of in ons infoblaadje voor de kinderen en hun ouders?

Begeleider

Door het tekort aan opvangplaatsen wordt niet altijd gekozen voor de hulp die het meest geschikt is voor de minderjarige, maar voor de plaatsen die op een bepaald moment 'beschikbaar' zijn. Dat probleem ondervinden niet alleen de hulpverleners die doorverwijzen, maar zeker ook de gebruikers zelf. Het tekort in het aanbod leidt ook tot lange wachtlijsten.

Als we verschillende kinderen uit één gezin moeten plaatsen, is het bijna onmogelijk om de kinderen bij elkaar te houden. Of ze staan heel lang op een wachtlijst, wat in hun situatie ook niet altijd bevorderlijk is.

Consulent uit een Comité

Een jongen van 8 jaar is samen met zijn zusje geplaatst in een pleeggezin. Hij is er duidelijk niet welkom, zijn zus wel. Hij wordt er emotioneel ernstig mishandeld. Ik bracht de pleeggezinnendienst en het Comité op de hoogte, maar door gebrek aan pleeggezinnen is er voorlopig geen andere oplossing.

Vertrouwenspersoon van het kind

Gehandicaptenzorg

Minderjarigen met een handicap moeten soms noodgedwongen een beroep doen op de hulpverlening. Ook deze vorm van hulpverlening kent zijn problemen. We kregen er zeven meldingen over, waaronder drie klachten met vraag tot tussenkomst. Klachten kwamen van ouders (4), hulpverleners (2) en één minderjarige.

Twee klachten waarin onze tussenkomst gevraagd werd gingen over de **ontoereikende financiële en materiële ondersteuning** voor kinderen met een handicap. Deze twee klachten zijn nog in behandeling. Klachtenonderzoek is in die situaties een langdurig proces. Dat heeft vooral te maken met complexe of ontoereikende regelgeving voor bepaalde problemen. Samen met alle betrokken diensten, overheidsinstanties en de melders moeten we dan zoeken naar de meest bevredigende oplossing.

Mijn dochter heeft een gehoorsstoornis die door een erkende arts vastgesteld werd op 75 procent. Toch krijgt ze geen verhoogde kinderbijslag. We hebben die tegemoetkoming echt nodig om voor haar de nodige hulpmiddelen te kopen en de medische behandelingen te betalen.

Moeder van Louise (7 jaar)

Ons kind heeft een zware fysieke handicap, waardoor ze verblijft in een verzorgingstehuis. We willen haar zoveel mogelijk thuis verzorgen en naar de gewone school laten gaan. Maar daarvoor is een combinatie van verschillende subsidiekanalen nodig. De regelgeving van het RIZIV laat dat niet toe zonder dat de voorziening subsidies verliest, zodat ze daar dan weer niet meer terecht kan.

Ouders van Amber (4 jaar)

Een ander probleem is de **toegankelijkheid van diensten en voorzieningen** voor gehandicaptenzorg. Er zijn klachten over het gebrek aan voorzieningen en de moeilijke toegang tot diensten en voorzieningen door de bestaande of ontoereikende regelgeving.

Ik ben een alleenstaande moeder van twee kleine kindjes met een handicap. Als enige kostwinner zoek ik opvang tijdens de week. Een onthaalmoeder of een kribbe kunnen mijn kinderen niet opvangen door de zorg die ze nodig hebben. En in de gehandicaptenzorg vind ik geen opvang. Ook niet omdat ik graag wil dat ze samen blijven.

Moeder van Dries en David (1 jaar)

Mijn dochter heeft een meervoudige ernstige handicap. Ze staat al jaren op verschillende wachtlijsten. Mijn vrouw verzorgt haar helemaal alleen en gaf daarvoor ook haar werk op. Ik merk dat ze het

fysiek en mentaal niet meer aankan, maar ze klaagt niet. Ook voor mijn dochter is het niet ideaal. Maar er is voorlopig geen andere oplossing. Bestaat er geen mogelijkheid om voorrang te krijgen?

Vader van Margo (12 jaar)

Wij openden een dossier voor een kind met een handicap in een problematische opvoedingssituatie. De meest ideale opvang zou een pleeggezin zijn. Maar het kind krijgt geen toegang tot de bijzondere jeugdbijstand omdat het een erkenning kreeg bij het Vlaams Fonds.

Consulent Comité voor bijzondere jeugdzorg

Net zoals in voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand wordt ook in voorzieningen voor gehandicaptenzorg geklaagd over het gevoerde **pedagogische beleid**.

Ik ben een nieuwe werknemer in een voorziening voor kinderen en jongeren met een handicap. Wat mij onmiddellijk opviel is dat er weinig aandacht besteed wordt aan de rechten van kinderen met een handicap. Hun recht op privacy bijvoorbeeld. Ongeacht hun leeftijd worden meisjes en jongens hier samen aangekleed en gedoucht. Is dat geen schending van hun rechten?

Begeleidster

Eén klacht van een jongen van 15 was erg treffend.

Mijn ouders hebben mij als voor 66 procent gehandicapt persoon opgegeven. Daardoor krijgen ze een financiële tussenkomst voor mij. Maar ik voel me niet gehandicapt. Alleen wat beperkter dan anderen. Ik wil ook niet zo beschouwd worden door mijn omgeving. Ik wil dat rechtzetten. Kan dat?

Elias, 15 jaar

Gezondheidszorg

Meldingen gaan over de toegang tot de gezondheidszorg en de rechtspositie van minderjarige patiënten.

Over gezondheidszorg komen er in het kader van kinderrechten minder meldingen. Toch maken veel minderjarigen er op een of ander ogenblik gebruik van. We kregen maar vier meldingen, waarvan er twee onze tussenkomst vroegen. Voor die twee klachten loopt het klachtenonderzoek nog. Ook hier is onderzoek dikwijls een langdurend proces door de complexiteit van of het gebrek aan regelgeving. Meldingen gaan over de toegang tot de gezondheidszorg en de rechtspositie van minderjarige patiënten. Eén melder klaagde over het falen van preventieve maatregelen.

We zijn verantwoordelijk voor een pleegkind dat nogal dringend een medische ingreep moet ondergaan. De ouders zijn nergens te bereiken om toestemming te geven. Voor het ziekenhuis is de toestemming van de pleegouders of de pleeggezinnendienst niet genoeg. Wat nu?

Medewerker van de pleeggezinnendienst

Welke rechten hebben minderjarige patiënten in een ziekenhuis?

Medewerker van een federale overheidsdienst

In principe staan vooral volwassenen in voor de zorg van zieke familieleden. Maar er is ook een grote groep kinderen en jongeren die daar meer dan hun steentje in bijdragen. Als de ouders hulpbehoevend zijn valt de zorg zelfs bijna volledig op de kinderen. Deze groep wordt niet erkend door de gezondheidszorg.

Medewerker van een ziekenfonds

Het rookverbod in openbare ruimtes zoals scholen wordt niet echt nageleefd of afgedwongen. Daardoor kom ik dikwijls in erg ongunstige situaties terecht met mijn zoon die zwaar astma heeft. Niet alleen wordt zijn recht op een gezonde leefomgeving geschonden, maar hij loopt ook een ernstig gezondheidsrisico.

Vader van Laurens (14 jaar)

Algemeen Welzijnswerk en andere basishulpverlening

Kinderen en jongeren komen ook terecht bij diensten uit de eerste- en tweedelijns hulpverlening zoals Jongeren Advies Centra, Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg of Centra voor Algemeen Welzijnswerk. Of minderjarigen zijn in behandeling bij een therapeut met een zelfstandige praktijk, zoals een kinderpsychologe. Daarover kregen we twee klachten binnen, één van een minderjarige en één van een ouder. De twee meldingen gingen over gebrek aan vertrouwen in de hulpverlener.

Ik denk dikwijls aan zelfmoord en daarom stuurden mijn ouders me naar een kinderpsychologe die werkt in zo'n centrum. In het begin zei ze dat ik haar alles mocht vertellen en dat ik haar kon vertrouwen. Tot ik merkte dat ze alles doorvertelde aan mijn ouders. Ik vertrouw haar niet meer. Kan ik een andere psychologe vragen?

Aurelie, 14 jaar

Onze dochter is in behandeling bij een zelfstandige therapeute die ons aanbevolen werd door de school. Mijn dochter is er voor problemen met faalangst en schrijfmotoriek. Maar de therapeute vraagt haar vooral uit over haar thuissituatie en andere problemen. Mijn dochter vindt het niet leuk meer en ik vind het maar een vreemde manier van werken. Waar kan ik informatie navragen over deze therapeute?

Vader van Marijke (8 jaar)

Hulpverleningsaanbod en regelgeving

Het hulpverleningsaanbod is zo gevarieerd dat het voor gebruikers niet altijd overzichtelijk is waar ze voor welke dienstverlening terecht kunnen. Er zijn ook vragen over de regelgeving voor de hulpverlening. Deze onduidelijkheid geldt niet alleen voor minderjarigen en hun ouders. Ook heel wat hulpverleners zien door de bomen het bos niet meer.

We kregen twaalf meldingen: vijf van minderjarigen, vier van ouders en drie van hulpverleners.

Door omstandigheden wil ik niet meer thuis wonen bij mijn ouders. Ik zou liever alleen wonen. Kan dat en wie kan me daarbij helpen?

Bram, 17 jaar

Een paar maanden geleden ging mijn moeder thuis weg. Ze kijkt niet meer naar mij om. Mijn vader verblijft in het buitenland. Ik woonde de laatste maanden samen met mijn twee meerderjarige broers. Maar die hebben mij nu aan de deur gezet. Waar kan ik terecht?

Arno, 16 jaar

Een vriend van mijn zoon is thuis weggelopen en naar ons toe gekomen. Zijn wij strafbaar als wij hem onderdak verlenen?

Moeder van Kevin (15 jaar)

Het hulpverleningsaanbod is zo gevarieerd dat het voor gebruikers niet altijd overzichtelijk is waar ze voor welke dienstverlening terecht kunnen.

Als je vragen of klachten hebt over de werking van een pleeggezinnendienst, waar kun je dan terecht?

Moeder

Welke rechten hebben minderjarige weglopers? Mag een JAC een minderjarige helpen door hem onderdak te geven of te helpen zoeken naar opvang, zonder medeweten van de ouders? Wie moet er eigenlijk gewaarschuwd worden?

JAC-medewerker

Hoe zit het nu weer precies met het beroepsgeheim en de meldingsplicht? Of is het een meldingsrecht?

CLB-medewerker

Ouders kwamen aankloppen op ons Centrum omdat ze problemen hebben met hun zoon. De jongen weigert nog naar school te gaan, hangt hele dagen rond met een groepje bedenkelijke vrienden. We vermoeden dat hij drugs gebruikt en zijn ouders kunnen hem helemaal niet meer aanspreken. Ze zijn bang dat hij het slechte pad op gaat. Waar vinden zij hulp voor hun zoon?

Medewerker Centrum voor Gelijkheid van Kansen

Ruimte voor vrijetijdsactiviteiten, rust en ontspanning is voor kinderen en jongeren heel belangrijk.

2.2.4. Vrije tijd

Loopt de vrijetijdsbesteding bij kinderen en jongeren helemaal zonder problemen? De meldingen laten zien dat ook in de vrije tijd rechten van minderjarigen geschonden worden. Ruimte voor vrijetijdsactiviteiten, rust en ontspanning is voor kinderen en jongeren heel belangrijk. Het Verdrag besteedt er dan ook extra aandacht aan. Daarnaast werken heel wat jongeren en sommige kinderen ook in hun vrije tijd. Ook daarover staan richtlijnen in het Verdrag die minderjarigen beschermen tegen uitbuiting.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Werk	8	8		16
Activiteiten	5	3		8
Ruimte		3	1	4
Georganiseerde activiteiten		3		3
Totaal	13	17	1	31

Tabel 12 – Meldingen over vrije tijd

In de vrijetijdssfeer gaan de meeste meldingen over werk. De vragen gaan dan vooral over de wetgeving.

In totaal kregen we 31 meldingen: 21 van minderjarigen, drie van ouders, drie van personen zonder rechtstreekse band met de betrokken minderjarigen, twee van hulpverleners en twee van een overheidsdienst.

De meeste meldingen (16) gaan over de **werksituatie** van kinderen en jongeren. Werken kan een vorm van vrijetijdsbesteding zijn: het zijn activiteiten waar jongeren buiten schooltijd voor kiezen. Kinderen en jongeren stellen ons vooral vragen over de wetgeving: wat is toegelaten, wat is verboden en wanneer is er sprake van uitbuiting? De vragen gaan vooral over studentenarbeid, maar ook

wel over kinderarbeid. Uit de meldingen leren we, dat ondanks alle wettelijke beschermingsmaatregelen, sommige kinderen en jongeren toch nog in situaties verkeren die serieus vragen doen rijzen over hun recht op bescherming tegen kinderarbeid. De grens is soms heel vaag. Weten we altijd met zekerheid dat een minderjarige werkt uit vrije wil? Hoe groot is de invloed van ouders op de werksituatie van de minderjarige?

Ik ben net 15 geworden. Mag ik nu gaan werken en hoeveel mag ik werken? Staat er een grens op wat ik mag verdienen?

Bart, 15 jaar

Mag ik zelf mijn loon ontvangen? Heb ik het recht om het te besteden zoals ik dat wil? Wat als mijn ouders er een deel van opeisen?

Evert, 17 jaar

Er werd mij gevraagd om een basisschool te helpen met een voorstelling die ze een paar avonden na elkaar gaan opvoeren met de leerlingen. Zo zamelen ze geld in voor een goed doel. Valt dat onder de wetgeving op kinderarbeid? Waar moeten we rekening mee houden?

Medewerker van een toneelgezelschap

Mijn dochter is acht jaar en werkt voor een modellenbureau. Nu hoor ik dat kinderen in andere modellenbureaus tot het dubbele verdienen dan mijn dochter. Is hier sprake van uitbuiting?

Moeder van Silke (8 jaar)

Mijn vriendin woont op een boerderij. Haar ouders verplichten haar elke dag om mee te werken en ze vindt dat niet altijd even leuk. Ze krijgt geen enkele vrijheid en elke minuut van haar vrije tijd gaat naar dieren verzorgen. Is dat kinderarbeid? Hoe kan ik haar helpen?

An, 12 jaar

Mijn ouders hebben allebei een erg drukke baan en zijn daardoor weinig thuis. Omdat ik de oudste ben, mijn zus is zes jaar, moet ik alle klusjes doen thuis: koken, strijken, poetsen. Ik heb maar weinig tijd om iets anders te doen. Mogen mijn ouders mij dat opleggen of is dat kinderarbeid?

Hannah, 13 jaar

Elke ochtend, stipt om zes uur, wordt mijn krant gebracht door een jongen van zo'n jaar of tien. Ik voel me daar zelf erg ongemakkelijk bij en wil er de krantenverdelers over aanspreken. Dit lijkt me toch sterk op kinderarbeid?

Buurtbewoner

Als ik op weg ben naar mijn werk zie ik aan het station elke dag dezelfde kinderen bedelen. Is er een regelgeving of een instantie die deze vorm van kinderarbeid aanklaagt?

Betrokken getuige

Naast werken hebben kinderen en jongeren uiteraard nog meer andere **activiteiten** tijdens hun vrije tijd. Daarover kregen we acht meldingen. Ook het uitgaansleven maakt bij veel jongeren deel uit van hun vrijetijdsbesteding. Daarover kregen we vijf meldingen, die allemaal gingen over de wettelijk toegestane leeftijd om naar fuiven te mogen gaan. We kregen nog drie andere meldingen met vragen over welke activiteiten wel of niet toegelaten zijn.

Mag ik als minderjarige naar een fuif van de jeugdbeweging of niet? Mijn ouders zeggen van niet. Maar onlangs hoorde ik op tv dat het wel zou mogen. Hoe zit dat nu eigenlijk? Wat zegt de wet daarover?

Mathias, 14 jaar

Ik zou graag met mijn vrienden alleen op reis gaan. We zijn allemaal tussen de 15 en 17 jaar. Van mijn ouders mag het, maar is het ook wettelijk toegelaten? Welke documenten hebben we eventueel nodig?

Bram, 15 jaar

Een jongere is erg actief binnen een vzw die we hebben opgericht en die onder meer een informatieblad uitgeeft voor jongeren uit de gemeente. Mag die minderjarige in de raad van bestuur van de vzw zetelen?

Jeugdwerker

Voor hun vrijetijdsactiviteiten hebben minderjarigen **ruimte** nodig. Ook daarover kregen we vier meldingen. Vier klachten over het gebrek aan ruimte op openbare plaatsen. Eén keer werd onze tussenkomst gevraagd, maar waren we niet bevoegd omdat de klacht niet over een Vlaamse aangelegenheid ging.

In onze gemeente is er helemaal geen ruimte waar ik mijn hobby kan beoefenen. Ik ben een verwoed skater. Sommige gemeenten hebben een skatepark. Dat wil ik ook, want wij hebben alleen een speeltuin voor de kleintjes. Hoe kan ik ervoor zorgen dat er in mijn gemeente ook zo'n park komt?

Jurgen, 14 jaar

Ik woon in een buurt waar door de vele openbare werken en de nieuwe gebouwen geen speel- en recreatieruimte meer is voor kinderen. We hebben een actiecomité opgericht om ruimte op te eisen voor onze kinderen. Hebt u tips voor ons en kunnen we ons beroepen op het Kinderrechtenverdrag?

Vader en lid van een actiecomité

De nieuwe verkeerswetgeving houdt geen rekening met de noden van kinderen en jongeren die skaten, skeeleren of steppen. Hun mening werd niet gevraagd. Is dat geen opdracht voor het Kinderrechtencommissariaat?

Jeugdwerker

Heel wat minderjarigen zijn lid van een vereniging of doen mee met **georganiseerde vormen van vrijetijdsbesteding**, zoals jeugdbewegingen en sportclubs. Daarover kregen we drie klachten, alle drie over sportclubs. Melders zochten advies over hun situatie en hun rechten. Of ze klaagden over het te hoge competitiegehalte en geven aan dat ze behoefte hebben aan meer ontspannende en minder veeleisende sportbeoefening.

Mijn sportclub vraagt mij om een contract te ondertekenen. Maar in dat contract staan volgens mij voorwaarden die niet toegelaten zijn. Kunt u mij zeggen of het contract van de club rechtsgeldig is of niet?

Gunther, 15 jaar

Ik ben lid van een voetbalclub. Ik voetbal heel graag, maar ik ben niet echt een heel goede speler. Ik zit dan ook heel dikwijls op de bank, zeker tijdens wedstrijden. Dat is niet leuk meer. Ik wil gewoon kunnen voetballen. Kan ik ergens voetballen zonder dat het altijd zware competitie moet zijn?

Sander, 8 jaar

Mijn twee dochters zijn bij een sportclub. Vorig jaar klaagde een van de trainers ze onterecht aan voor dopinggebruik. Uiteindelijk werd de zaak geseponeerd en ondertussen zijn mijn dochters van club veranderd. Nu duikt het verhaal weer op in hun nieuwe club en worden ze verplicht om mee te doen aan een programma rond dopingpreventie, terwijl alles berust op roddels en jaloezie. Hoe kunnen we dit ooit stoppen?

Moeder van Veerle (11 jaar) en Manon (9 jaar)

2.2.5. Vluchtelingen

Minderjarige vluchtelingen die in ons land verblijven zijn een erg kwetsbare groep, met specifieke noden en behoeften. Sommige minderjarigen zijn hier samen met hun gezin en hebben asiel aangevraagd of verblijven hier illegaal. Andere minderjarigen zijn hier zonder de rest van hun gezin. De specifieke situatie van deze kinderen en jongeren kan leiden tot ernstige problemen.

De specifieke situatie van minderjarige vluchtelingen kan leiden tot ernstige problemen.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkomst	Totaal
Kinderen van asielzoekers		6	8	14
Niet begeleide minderjarigen		3	2	5
Kinderen van illegalen		2		2
Totaal		11	10	21

Tabel 13 – Meldingen over vluchtelingen

Bij vluchtelingen gingen de meeste klachten over kinderen die met hun gezin naar hier kwamen om hier asiel aan te vragen. Vooral als het gezin een uitwijzing boven het hoofd hangt, leidt dat tot ernstige menselijke drama's.

We ontvingen alleen klachten rond de problematiek van minderjarige vluchtelingen. Vooral leerkrachten (5) en vertrouwenspersonen van de minderjarige vluchteling (6) meldden zich. Daarnaast kregen we nog vier klachten van hulpverleners, vier van minderjarigen, een van een overheidsdienst en een van een jurist.

Kinderen van asielzoekers

De meeste klachten gingen over kinderen die met hun gezin naar ons land kwamen om hier asiel aan te vragen. Vooral afgewezen asielaanvragen, uitwijzingen die het gezin boven het hoofd hangen of effectieve bevelen tot uitwijzing leiden voor de betrokken gezinnen meestal tot ernstige menselijke drama's. Tien klachten gingen erover. Vijf keer met vraag naar onze tussenkomst. Omdat het hier gaat over een beslissing van een federale overheid, zijn we onbevoegd. Het Kinderrechtencommissariaat kan dus geen onderzoek doen naar mogelijke schendingen van kinderrechten. Toch brachten we elke klacht onder de aandacht van de bevoegde overheid. In elk afzonderlijk dossier wezen we ook op de kinderrechten die van toepassing waren. De uitwijzing van asielzoekers lokt vooral in scholen veel reacties uit. De leerlingen zijn verbolgen over het plotse vertrek van hun medeleerling en brengen geen begrip op voor de beslissing. Het kind is dikwijls goed geïntegreerd in de klas en in de vriendengroep. Mensen die hier al lang verblijven en zich integreerden, krijgen dikwijls ook veel steun van de lokale bevolking. De lange duur van asielprocedures waardoor gezinnen soms jaren in

België verblijven, maakt het voor de minderjarigen nog moeilijker om te vertrekken. Alle melders wijzen op het humanitaire aspect waar de beslissing tot uitwijzing geen rekening mee houdt.

Drie jaar geleden kwam ik met mijn moeder, mijn twee broers en twee zussen naar België. Wij gaan hier naar school, hebben onze vrienden hier, gaan naar de jeugdbeweging. Bovendien is mijn moeder ziek en toch kregen we een uitwijzingsbevel. Wij willen hier niet weg. Mijn zussen kennen ons eigen land niet eens en spreken ook de taal van ginder niet. Kunt u ons helpen?

Damir, 13 jaar

Wij gaan op onze school een protestactie houden tegen de uitwijzing van een meisje uit ons klas. Ze zit nu al vier jaar bij ons in de klas, spreekt vloeiend Nederlands, woont hier in de buurt en ook haar ouders zijn heel leuke mensen. Hun gezin is hier in het dorp heel goed ingeburgerd. Het is niet eerlijk dat ze moeten vertrekken.

Vijfde leerjaar

Het gezin van een leerling uit mijn klas heeft een uitwijzingsbevel gekregen. Ik wil hem en de andere leerlingen meer uitleg kunnen geven over wat er nu verder gaat gebeuren, hoe en waarom zulke beslissingen genomen worden. Kunt u mij hier meer informatie over geven?

Leerkracht

Zolang de asielprocedure loopt, belanden de gezinnen in een administratieve schmerzzone, wat gevolgen kan hebben voor de kinderen. Daarover kregen we twee klachten, waarvan één klacht onderzocht en deels gegrond bevonden werd. Bij de andere klacht werd alleen ons advies gevraagd.

Een gezin vluchtelingen, waarover ik mij ontferm, zit nu in een heel moeilijke financiële situatie. Hun asielaanvraag werd geweigerd en we hebben een beroepsprocedure opgestart, die nu nog loopt. Toch krijgt het gezin geen OCMW-steun en geen kinderbijslag meer. Het gezin heeft nu geen geld meer om eten of kleren voor de kinderen te kopen. Welke gerechtelijke stappen kunnen we zetten?

Vertrouwenspersoon

Kinderen van asielzoekers, waarvan de procedure nog loopt, kunnen geen volwaardig lid worden van een sportvereniging. Ze kunnen zich wel aansluiten bij de club, maar ze kunnen geen wedstrijden spelen en ze zijn niet verzekerd. Dat is een schending van hun recht op vrijheid van vereniging.

Jeugdwerker

Daarnaast kregen we nog één klacht over de opvang in een asielcentrum, waarin onze tussenkomst gevraagd werd, en één vraag over de mogelijkheden van gezinshereniging. Na onderzoek van de klacht rond het asielcentrum werd ze deels gegrond bevonden en werd het asielcentrum gevraagd om de klacht verder op te vangen.

Ik ben een kennis van een gezin dat in een asielcentrum verblijft. Het oudste kind uit het gezin wordt er echt geterroriseerd door een jongen uit een ander gezin en met een andere nationaliteit. De ouders kunnen het niet met elkaar bespreken omdat ze elkaar niet verstaan. Ook onder de andere kinderen die er verblijven wordt veel geweld gebruikt en gepest. Iemand moet hiertegen optreden.

Vertrouwenspersoon

Een vrouw uit Armenië heeft hier asiel aangevraagd. Nu wil ze haar vier kinderen laten overkomen. Kan dat en welke procedure moet ze daarvoor volgen?

Jurist

Niet begeleide minderjarigen

Ook niet begeleide minderjarigen zitten in een uiterst kwetsbare positie. We kregen er vijf meldingen over, twee keer met een vraag tot tussenkomst. Eén dossier is nog in behandeling. Het andere werd gegrond bevonden. De meldingen gingen over de beperkingen die deze minderjarigen ondervinden door hun statuut, problemen rond gezinshereniging en vragen over de recent ingevoerde regeling over voogdij.

Ons pleegkind is een niet begeleide minderjarige asielzoeker, maar kreeg nog geen officiële erkenning van het Vluchtelingencommissariaat. Wij gaan binnenkort op vakantie naar het buitenland en horen nu dat hij geen toestemming heeft om het Belgische grondgebied te verlaten. Wat kunnen we doen? Wat zijn de risico's als we hem toch meenemen?

Pleegmoeder

Een meisje uit mijn klas heeft hier het statuut van niet begeleide minderjarige asielzoeker, maar ze wil naar haar moeder in Frankrijk. Het gerecht is er niet van overtuigd dat de vrouw in Frankrijk haar wettelijke moeder is, omdat de moeder geen officiële documenten kan voorleggen. Telkens als de situatie opgelost lijkt te geraken, duikt er weer een ander probleem op. Kunt u haar helpen?

Leerkracht

Wie is er verantwoordelijk voor niet begeleide minderjarige asielzoekers? Bestaat er een voogdij zoals in Nederland? Tot wie moet men zich richten om een aanvraag in te dienen?

Hulpverlener

Een jong meisje kwam naar België in het kader van een gezinshereniging met haar moeder. Na conflicten liep het meisje weg en verklaarde de vrouw dat ze niet de moeder van het kind is. Dat had tot gevolg dat het meisje geen geldige identiteitsdocumenten en verblijfsvergunning meer had. Er werd een procedure gestart voor niet begeleide minderjarige asielzoekers en ze kon opgevangen worden bij een kennis. Toen het meisje zich ging inschrijven in een school, wou de school haar wel inschrijven, maar de directie voorzag toch problemen door het gebrek aan geldige identiteitspapieren, waardoor niemand haar leeftijd kon vaststellen. Kunt u hierbij helpen?

Stedelijke ombudsman

Een jong Roemeens meisje kwam vanuit België naar Nederland via een circuit van mensenhandel. Ze verbleef lang illegaal in België en daarna in Nederland. Op vraag van het parket zou ze nu terug naar België moeten komen om het gerechtelijk onderzoek vooruit te helpen. Welk statuut krijgt dat meisje dan in België? Kan ze naar school? Bestaat er een vorm van voogdij? Zal ze op termijn uitgewezen worden?

Hulpverlener uit Nederland

Kinderen zonder geldige verblijfsdocumenten

Er verblijven ook heel wat gezinnen zonder geldige verblijfsdocumenten in ons land. Ofwel omdat ze uitgeprocedeerd zijn en een bevel tot uitwijzing niet volgen, ofwel omdat ze nooit een asielaanvraag ingediend hebben. Over de situatie van kinderen van illegalen kregen we tweemaal dezelfde klacht.

In onze school zitten kinderen van illegalen. Zij kunnen niet mee op de geplande buitenschoolse activiteit in het buitenland.

Leerkracht

2.2.6. Minderjarigen en delinquentie

Minderjarigen kunnen het slachtoffer worden van delinquentie. Maar minderjarigen kunnen ook dader zijn van misdrijven. Rond deze twee situaties kregen we vragen en klachten binnen.

	Informatie	Klacht-advies	Klacht-tussenkost	Totaal
Minderjarigen als dader	5	9		14
Minderjarigen als slachtoffer	1	3		4
Totaal	6	12		18

Tabel 14 – Meldingen over minderjarigen en delinquentie

Over jeugd delinquentie gingen de meeste klachten over jongeren die een misdrijf gepleegd hadden of ervan verdacht werden. De helft van die klachten ging over het verhoor van daders of vermoedelijke daders door de politie.

We kregen achttien meldingen: acht van minderjarigen, vijf van hulpverleners, vier van ouders en één van een onderzoeker. Allemaal verwachtten ze van het Kinderrechtencommissariaat alleen maar advies en informatie, en geen enkele keer een tussenkost. Opvallend is dat we rond dit thema heel wat anonieme meldingen kregen. Vooral minderjarige daders en hun ouders, of minderjarige verdachten hadden het moeilijk om hun verhaal te brengen.

Minderjarigen als dader

De meeste meldingen gingen over jongeren die een misdrijf gepleegd hadden of ervan verdacht werden. De helft van die klachten (7) ging over het verhoor van daders of vermoedelijke daders door de politie. Die klachten kwamen vooral van hulpverleners. Melders vragen zich af welke rechten minderjarigen in zo'n verhoor hebben. Ze klagen over de bejegening door politieambtenaren. We gaven vooral informatie en advies en waar mogelijk werd de klager doorverwezen naar het Vast Comité van Toezicht op de Politiediensten (Comité P). Advies is in deze situaties niet altijd eenvoudig. Over het verhoor van minderjarigen bestaan er weinig of geen richtlijnen. Alleen als het gebeurt in het kader van een aanhouding, zijn er wettelijke bepalingen over de duur van het verhoor, pauzes, het recht op bijstand, het recht om iemand te verwittigen. Er bestaan geen richtlijnen, specifiek voor minderjarigen. De vraag of er sprake is van een aanhouding, is een feitelijk gegeven. Vraagt de politie een minderjarige om zonder dwang een paar vragen te beantwoorden, dan is dat geen aanhouding. Maar de grens is heel vaag. De meeste vragen en klachten gingen precies over situaties waarin minderjarigen 'zonder dwang' verhoord werden, waardoor de wettelijke beschermingsmechanismen niet van toepassing waren.

Ik werd door de politie ondervraagd over drugs dealen op school, terwijl ik daar helemaal niets mee te maken heb. Ik gebruik wel af en toe, maar verkopen doe ik niet. Ik heb daar uren gezeten. Op de duur dreigden ze ermee me op te sluiten als ik niet zou toegeven. Om ervan af te zijn heb ik uiteindelijk een verklaring ondertekend. Mag de politie zo tewelk gaan? Ik wil die verklaring intrekken, kan dat nog?
Sven, 16 jaar

Melders vragen zich af welke rechten minderjarigen in een politieverhoor hebben.

Een kind van elf jaar wordt door de politie verhoord na een klacht rond seksuele handelingen bij een meisje uit de buurt. Welke rechten heeft die jongen? Mogen zijn ouders bij het verhoor aanwezig zijn? Zijn er richtlijnen over het verhoor van minderjarigen?

OCMW-medewerker

Mag de politie een minderjarige ondervragen als hij verdacht wordt van diefstal, zonder toestemming en aanwezigheid van zijn ouders?

Medewerker Justitiehuis

Heeft een jongere recht op een tolk als hij door de politie verhoord wordt voor vandalisme? Kan hij ook aanspraak maken op een advocaat?

JAC-medewerker

Mijn dochter van 14 werd door de politie per brief uitgenodigd voor een verhoor naar aanleiding van een klacht tegen haar. Aan de telefoon wilde de politie ons geen uitleg geven en ze verboden ons om bij het verhoor aanwezig te zijn. Toen ze terugkwam, was ze helemaal overstuur. Zijn er richtlijnen over een verhoor en waar kunnen we klacht indienen tegen het optreden van de politieagenten?

Vader

Daarnaast kregen we vragen van ouders en minderjarigen over de aard van de sancties die opgelegd worden (zes meldingen) en één onderzoeker vroeg het standpunt van het Kinderrechtencommissariaat over de aanpak van jeugddelinquentie. Al deze meldingen werden beantwoord met informatie en advies en waar nodig doorverwezen.

Welke straf krijg je als de politie je betrapt op diefstal?

Anoniem, 13 jaar

Ik werd door de politie tegengehouden omdat ik zonder licht met de fiets reed. Ik kreeg 150 euro boete. Van mijn ouders moet ik de boete nu zelf betalen, omdat ik de overtreding beging en zij niet. Ze hebben wel een beetje gelijk. Ze hadden me er al een paar keer op gewezen dat mijn licht het niet deed. Maar ik heb helemaal niet zoveel geld. Dat is toch wel een overdreven hoge boete voor minderjarigen? Kan ik hier nog iets aan doen?

Maarten, 15 jaar

Mijn zoon pleegde vorig jaar een diefstal. Hij heeft het slachtoffer onmiddellijk vergoed. Nu krijgt hij een brief van de rechter waarin hij een werkstraf opgelegd krijgt. Zo wordt hij dubbel gestraft. Valt hier iets tegen te doen?

Moeder van Jurgen (16 jaar)

Minderjarigen als slachtoffer

We kregen vier meldingen over minderjarige slachtoffers van een misdrijf. Let wel: minderjarigen die slachtoffer zijn van geweld in hun gezin zitten daar niet bij. Hun klachten bespraken we al onder 'opvoeding'.

Ook hier kregen we klachten over de bejegening door politieambtenaren tijdens het verhoor. Slachtoffers voelden zich onheus behandeld en hadden het gevoel dat niemand ze geloofde. Net zoals voor het verhoor van vermoedelijke daders bestaan voor het verhoor van slachtoffers geen richtlijnen, waardoor slachtoffers met hun klacht dikwijls in de kou blijven staan. We gaven advies en verwezen naar diensten voor slachtofferhulp en naar het Comité P voor eventueel onderzoek van de klacht.

Slachtoffers voelen zich onheus behandeld en hadden het gevoel dat niemand ze geloofde.

Een tijdje geleden maakte ik het uit met mijn meerderjarige vriend. Nu blijft hij mij overal achtervolgen, belt me 's nachts op, stuurt cadeaus, zet annonces in het lokale weekblad en nog veel meer. Ik ging met mijn ouders naar de politie en ze noteerden onze klacht, maar verder gebeurt er niets. Ze suggereerden zelfs dat ik het zou uitlokken en dat ik zou genieten van de aandacht. Ik kan er niet meer tegen. Hoe kan ik het doen ophouden? Kan ik klacht neerleggen tegen de politie?

Ilse, 16 jaar

Mijn dochter werd door de politie van school gehaald om haar te verhoren als slachtoffer van een aanranding. Het verhoor was allesbehalve slachtoffervriendelijk. Kan dat zomaar? Moeten de ouders geen toestemming geven om de school te verlaten en om het verhoor te mogen uitvoeren?

Vader van Femke (14 jaar)

In twee meldingen werd gevraagd naar de rechten van minderjarige slachtoffers bij een gerechtelijke procedure. Deze vragen werden beantwoord met informatie en advies en doorverwezen naar een Justitiehuis, diensten voor slachtofferhulp en een raadsman.

Heeft een minderjarige die slachtoffer is van pedofilie recht op een gratis advocaat om zijn belangen te verdedigen?

Vader van het slachtoffer

Wat moet je doen als een kind dat het slachtoffer is van een misdrijf zich burgerlijke partij wil stellen?

Moeder van slachtoffer

2.2.7. Minderjarigen en media

Onder media verstaan we alle communicatiemiddelen die kennis en informatie overdragen en verspreiden: tv, kranten, tijdschriften, radio, internet, telefoon. Kinderen en jongeren gebruiken deze media om zich te informeren, maar ook als ontspanning in hun vrije tijd of om met kennissen en vrienden te communiceren. We kregen zes klachten over de relatie van minderjarigen tot de media.

Kinderen en jongeren kunnen zelf in de media voorkomen. Meestal verloopt dat zonder problemen. Maar soms betekent het voor de betrokken minderjarigen een schending van hun privacy of heeft het zware gevolgen. Daarover kregen we drie klachten, waaronder één vraag tot tussenkomst. Na onderzoek werd deze klacht gegrond bevonden en werd de privacy voor de toekomst gegarandeerd. Het valt op dat de media zelf zich achter het principe van persvrijheid verschuilen als melders rechtstreeks bij hen gingen klagen. Voor klagers is het heel moeilijk om daartegen op te treden.

Drie jaar geleden zetten we informatie over onze dochter op een website voor vermiste kinderen, nadat ze weggelopen was van huis. Toen ze na een paar weken weer thuis kwam, hebben we dat gemeld en gevraagd om de informatie weg te halen. Nu is alles nog altijd zichtbaar op de site, met de feiten, foto, naam en persoonsbeschrijving.

Moeder van een 17-jarige dochter

In een televisieprogramma werd de situatie van een gezin met al zijn problemen en tekortkomingen heel herkenbaar uitgezonden. Het gezin werd al een tijdje gevolgd door de bijzondere jeugdbijstand. Door de uitzending kwam alles in een stroomversnelling terecht en werden de kinderen uiteindelijk geplaatst. Kunnen de ouders de zender daarvoor aanklagen?

Vertrouwenspersoon van het gezin

Mijn ex-man is auteur en gebruikt verhalen over mezelf en mijn zoon als inspiratiebron en voorbeeld voor zijn boeken. Mijn zoon is daar helemaal niet gelukkig mee en vindt het een schending van zijn recht op privacy. Hij vraagt zich af of dat wel toegelaten is?

Moeder van Alexander (9 jaar)

Minderjarigen kunnen ook het slachtoffer zijn van nieuwe vormen van misbruik via de media. Daarover kregen we drie klachten. Twee melders vroegen onze tussenkomst in een materie die niet onder onze bevoegdheid valt, maar wel een fundamentele schending van de kinderrechten inhield. Deze klachten verwezen we door naar de bevoegde instanties.

Op een website roept een organisatie op tot maatschappelijke aanvaarding van pedofilie via spammail. Dat moet onmiddellijk stoppen.

Anoniem

Mijn dochter houdt van chatten en heeft via msn contact met een ander meisje dat ze niet kent. Dat dacht ze tenminste, want nu stelt dat zogenaamde meisje haar heel vreemde vragen. Bovendien wil ze met mijn dochter een afspraak, zonder dat ze er ons iets van mag zeggen. Gelukkig vond mijn dochter het zelf vreemd. Ik ben bang dat ze het slachtoffer is van een pedofiel. Kunnen we dat ergens melden?

Vader van Indira (10 jaar)

Mijn dochter krijgt de laatste tijd heel wat vreemde berichten op haar gsm. Vooral per sms. Ze komen allemaal van een nummer dat ze niet kent. Wat kan ze daartegen doen, behalve zelf een nieuw nummer nemen?

Vader van Saskia (14 jaar)

2.2.8. De leefsituatie van kinderen en jongeren

Naast al de besproken thema's kregen we nog 28 vragen en klachten die we niet konden thuisbrengen in de genoemde categorieën. Soms was er geen rechtstreeks verband met kinderrechten. Soms werden ze maar sporadisch gemeld. Wel gingen ze alle 28 over de ruime leefsituatie van kinderen en jongeren. Ook deze vragen en klachten kwamen bij het Kinderrechtencommissariaat terecht. De algemene opdracht van het Kinderrechtencommissariaat is namelijk: informeren, sensibiliseren en onderzoek uitvoeren over de leefomstandigheden van kinderen. In de meldingen zit een enorme variatie aan onderwerpen: van advies over verliefdheid tot ernstige problemen. De meeste meldingen verwezen we door naar eerstelijnsdiensten en basishulpverlening als Kinder- en Jongerentelefoon of Jongeren Advies Centrum. Andere meldingen werden afgehandeld met advies en informatie of met een doorverwijzing. Omdat deze meldingen zo sterk verschillen, proberen we een zicht te geven op basis van een paar voorbeelden.

Onze buurvrouw wordt altijd zonder reden boos op mij. Zodra ik in de tuin ben of de straat op ga, staat ze te roepen. Wat kan ik daaraan doen?

Greet, 12 jaar

Ik ben verliefd op een jongen uit mijn klas, maar ik durf het hem niet te zeggen. Stel dat hij nee zegt als ik hem vraag op met mij te zijn. Ik ben ook bang dat de anderen me gaan uitlachten als ze het weten.

Femke, 13 jaar

In de meldingen zit een enorme variatie aan onderwerpen.

Ik geraak maar niet aan een vriendin. Alle andere jongens hebben er wel een. Hoe doen zij dat toch?
Dries, 15 jaar

Ik heb onlangs mijn maandstonden gekregen en al dat gedoe met dat maandverband is niks voor mij. Ik heb tampons geprobeerd, maar het lukt niet zo goed. Hoe moet je dat doen om het goed te doen?
Astrid, 11 jaar

Via mijn dochter had ik vroeger contact met een dakloze jongen. Onlangs is hij overleden, waarschijnlijk als gevolg van zijn situatie. Ik wil dan ook meer aandacht vragen voor de situatie van daklozen, en vooral van minderjarige daklozen. Waar kan ik daarvoor terecht?
Vertrouwenspersoon

Kinderen uit Gambia worden in hun land misbruikt door toeristen, ook door Belgen. Dat werd al gemeld aan de Belgische overheid ter plaatse en aan de bevoegde overheden in België. Maar er gebeurt niets.
Getuige

Mogen minderjarigen zelfstandig een zichtrekening openen?
JAC-medewerker

Verplicht de koran meisjes om een hoofddoek te dragen? En is er dan sprake van onderdrukking?
Dorien, 14 jaar

Wat is de minimumleeftijd om te mogen trouwen?
Lindsey, 16 jaar

Waarom rekruteert het kinderparlement maar uit een paar scholen? Dat is niet eerlijk.
Brecht, 11 jaar

1.	Informereren en sensibiliseren	90
1.1.	Bekendmaking	90
1.1.1.	Bekendmaking kinderrechten	90
1.1.2.	Verspreiding van oude en nieuwe informatiedragers	91
1.1.3.	Bekendmaking van de werking van het Kinderrechtencommissariaat	96
1.2.	'Leerlingenparticipatie op de basisschool': sensibiliseringscampagne	97
1.2.1.	Waarom basisscholen	97
1.2.2.	De sensibiliseringscampagne 2004	97
1.3.	Participatie in het gezin	101
1.4.	Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media	102
1.4.1.	Doelgroepmedia	102
1.4.2.	Nieuwsmedia	102
1.4.3.	Tijdschriften van middenvelderorganisaties	105
1.5.	Interactieve informatiekanalen: website	106
1.5.1.	Kanaliseren van informatievragen uit ombudswerk naar website	106
1.5.2.	Kwantitatieve bezoekersgegevens website	107
2.	Netwerking en contacten met het werkveld	108
2.1.	Kinderrechtencoalitie	108
2.2.	Aanspreekpunten kinderrechten	108
2.3.	What do you think?-project	109
2.4.	Vlaamse Jeugdraad en Steunpunt Jeugd	109
2.5.	Kracht van je stem	109
2.6.	Onderseuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)	110
2.7.	Vlastrov	110
2.8.	Platform Wonen	110
2.9.	Onderzoeksproject kinderen en mobiliteit	111
2.10.	Stuurgroep project 'Kinderparticipatie, wat nu?'	111
2.11.	Kinderprovincieraad Oost-Vlaanderen	112
2.12.	Participatie go!-project	112
2.13.	Prinses Mathildefonds	112
3.	Netwerking en contacten met kinderombudsdiensten	114
3.1.	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)	114
4.	Redacties	115
4.1.	Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten	115
4.2.	Nieuwsbrief Jeugdrecht	115
4.3.	Alert	115

Hoofdstuk

3 communicatie werk

1 Informeren en sensibiliseren

Met laagdrempelige en toegankelijke massacommunicatie werkt het Kinderrechtencommissariaat aan de bekendmaking van kinderrechten, van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en van de diensten van het Kinderrechtencommissariaat.

De sensibiliseringsprojecten rond leerlingenparticipatie en overleg in het gezin werden verder afgerond.¹

Het Kinderrechtencommissariaat probeerde het publieke debat te inspireren. Met standpunten in de media over allerlei maatschappelijke thema's bracht het Kinderrechtencommissariaat de situatie, de positie en het belang van minderjarigen onder de aandacht.

Het voorbije werkjaar kreeg de website www.kinderrechten.be een belangrijker plaats in het ombudswerk om informatievragen over kinderrechten efficiënter af te handelen.²

1.1. Bekendmaking

Kinderrechten bekendmaken en laten toepassen blijft een belangrijke opdracht van het Kinderrechtencommissariaat. Niet in het minst omdat de populatie minderjarigen voortdurend verandert. Daarin blijven we dus heel wat werkingsmiddelen investeren.

De bekendmaking gebeurt op verschillende manieren. Nieuwe en bestaande informatiedragers verspreiden we via verschillende organisaties en op evenementen zoals het Kinderrechtendorp.

1.1.1. Bekendmaking kinderrechten

Het Verdrag op kindermaat: de K30

De laatste jaren kreeg het Kinderrechtencommissariaat veel informatieve vragen van leerlingen en leerkrachten van de basisschool over het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vooral was er vraag naar een vertaalde, vlot toegankelijke en compacte versie van het Verdrag. Het Kinderrechtencommissariaat speelde daarop in met een nieuwe uitgave voor de doelgroep van 8 tot 12 jaar.

In dertig vragen en antwoorden legt de K30 kinderen uit wat de grote spelregels zijn in het Verdrag. De publicatie geeft de context van het rechtskader en groepeerde de rechten van het Verdrag. De lezer krijgt niet alleen de geparafraseerde tekst van elk recht, maar ook een voorbeeld ervan. Een kind vat elk recht nog eens in zijn eigen woorden samen. De K30 preciseert ook telkens wat het zou betekenen als dat recht niet zou bestaan. Dat confronteert het kind en doorprikt de soms schijnbare evidentie van de kinderrechten.

In dertig vragen en antwoorden legt de K30 kinderen uit wat de grote spelregels zijn in het Verdrag.

¹ Voor een uitgebreide omschrijving van de twee projecten, zie: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 84-85. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2001-2002*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2002, p. 69-73.

² Zie ook: 'Individuele vragen om informatie' in Hoofdstuk 2 (Ombudswerk), deel 1 'De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat'.

K30

48 pagina's

90.000 exemplaren.

Kinderrechtennieuws op jongerenmaat: jongerenjaarkrant 2003

Op 20 november 2003 verscheen de vijfde jongerenjaarkrant van het Kinderrechtencommissariaat. De krant is gericht naar jongeren van 12 tot 18 jaar.

De jongerenjaarkrant geeft een selectie uit beleids- en ander nieuws rond kinderrechten, met standpunten van het Kinderrechtencommissariaat. Ook de belangrijkste bevindingen uit het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat komen aan bod.

Jongerenjaarkrant 2003

55.000 exemplaren.

1.1.2. Verspreiding van oude en nieuwe informatiedragers

Via andere organisaties

In december 2003 kregen de Vlaamse basisscholen 20.000 exemplaren van de K30. In mei 2004 gingen nog eens 40.000 exemplaren naar bibliotheken, JIP's, gemeentelijke jeugddiensten, organisaties voor landelijk jeugdwerk en speelpleinen. Nog in mei 2004 gingen 20.000 exemplaren naar welzijnsvoorzieningen. Deze distributie liep samen met die van de bekendmakingsfolders van de ombudsdienst.

De jongerenjaarkrant werd in december 2003 verspreid. 20.000 exemplaren gingen naar bibliotheken, JIP's, JAC's, gemeentelijke jeugddiensten, jeugdhuizen

en organisaties voor landelijk jeugdwerk. Nog eens 20.000 exemplaren gingen naar secundaire scholen en 10.000 exemplaren naar welzijnsvoorzieningen.³

Op events

Op vraag van verschillende organisaties stelde het Kinderrechtencommissariaat informatiemateriaal (folders, sleutelhangers, balpennen, ...) beschikbaar om te verspreiden op gebeurtenissen, beurzen en events. Daarnaast waren medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat ook persoonlijk aanwezig op (massa)evenementen met een eigen informatiestand of geïntegreerd in het Kinderrechten-dorp.

• Met een informatiestand

Het Kinderrechtencommissariaat stond met een bemande informatiestand op een aantal geselecteerde events.

Op 23 april 2004 ontving het Vlaams Parlement voor 'Vlaanderendag' 4.225 bezoekers.⁴ Het Kinderrechtencommissariaat mocht als Vlaamse paraparlementaire instelling niet ontbreken en verzorgde een informatiestand.

Op 8 februari 2004 stond het Kinderrechtencommissariaat met een stand op de infodag voor leerkrachten van de 'Kracht van je Stem' van het Vlaams Parlement.

Op 7 mei 2004 had het Kinderrechtencommissariaat in het Brusselse Warandepark een infostand voor de deelnemende leerlingen van de slotzitting van het Scholierenparlement. Bijna negenhonderd jongeren discussieerden een dag lang over democratie.⁵ De dag werd georganiseerd door Globelink.⁶

• Met het Kinderrechtendorp

In 2003 was het Kinderrechtencommissariaat voor het eerst samen met andere kinderrechtenorganisaties te zien op geselecteerde evenementen voor kinderen (en volwassenen). Dat gebeurde in de vorm van een 'Kinderrechtendorp'. De positieve ervaringen met dat 'dorp' werden in de zomer van 2004 vertaald naar een hernieuwde aanwezigheid op vijf bestaande massa-evenementen.

• Krachten van organisaties bundelen

Met het Kinderrechtendorp brengen verschillende organisaties samen duizenden kinderen en volwassenen in contact met kinderrechten en kinderrechtenorganisaties. De deelnemende organisaties kunnen in een aantrekkelijke context hun informatie verspreiden onder de bezoekers.

Duizenden kinderen en volwassenen werden in contact gebracht met kinderrechten en kinderrechtenorganisaties.

³ Hiervoor kon het Kinderrechtencommissariaat een beroep doen op de verzendingsdiensten van de administraties van Jeugd, Cultuur, Welzijn en Onderwijs. Zo namen ook de bevoegde ministers hun verantwoordelijkheid om het Verdrag mee bekend te maken.

⁴ VLAAMS PARLEMENT, *Jaarverslag Vlaams Parlement 2002-2003*, Brussel, Vlaams Parlement, 2004, p. 133.

⁵ Voor de slottekst, zie: www.scholierenparlement.be.

⁶ Meer informatie over de scholierenparlementen en Globelink, zie: www.globelink.be.

Kinderrechtendorp

Het Kinderrechtencommissariaat, de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Kinderrechtswinkels, Kinder- en Jongerentelefoon, Plan België, Unicef België/What Do You Think-project, Vivès, Crefi, Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, Jeugd Rode Kruis, Opvoedingswinkel en Kitsch4Kids bundelen de krachten en geven samen vorm aan het dorp. De operationele coördinatie is in handen van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen en het Kinderrechtencommissariaat. Voor de logistieke organisatie deden we net als vorig jaar een beroep op een evenementenbureau.

• Paspoortcircuit

Het concept van het Kinderrechtendorp werd verder verfijnd. Het Kinderrechten-dorp creëert een kleurrijke, vrolijke en animerende context om het publiek van de evenementen massaal aan te trekken, te behouden en te kanaliseren naar de infostands.

Bezoekers van het Kinderrechtendorp worden onthaald door de Burgemeester en een Schepen.⁷ Na een korte proef krijgen ze een paspoort en worden zo inwoner van het Kinderrechtendorp. In hun paspoort verzamelen de kinderen een stempel van elke organisatie, die daar een korte doe-activiteit⁸ aan koppelt. Met een volledig afgestempeld paspoort kunnen de kinderen een rugzakje van het Kinderrechtendorp afhalen. Hun paspoort met informatie over alle organisaties nemen de kinderen mee naar huis.

Net als vorig jaar kon elke organisatie zichzelf profileren en directe contacten met kinderen leggen via een eigen standje in het dorp.

Kinderrechtendorp:

- a) rugzakjes met vermelding website.
- b) burgemeesters geven uitleg over kinderrechten.

⁷ Gespeeld door animatoren van Kitsch4Kids.

⁸ Voor een overzicht van de activiteiten van de verschillende organisaties, zie: www.kinderrechtendorp.be.

Het Kinderrechtendorp verdeelde aan de bezoekers 7.200 paspoortboekjes en 7.000 rugzakjes met daarop de vermelding van de website www.kinderrechtendorp.be.

Om zichtbaar te zijn op het totale evenement en om kinderen aan te trekken werd centraal in het dorp een reuze buikglijbaan geïnstalleerd.

Kinderrechtendorp: buikglijbaan als 'trekker'

• Virtueel Kinderrechtendorp met blijvende informatie

De website www.kinderrechtendorp.be werd 61.620 keer bezocht door 29.664 unieke bezoekers.

Rugzakje en paspoort promoten de website www.kinderrechtendorp.be. Die website legt de link met de sites en de dienstverlening van de deelnemende organisaties. De website www.kinderrechtendorp.be⁹ werd geactualiseerd met extra deelnemers en nieuwe activiteiten. De website werd van 1 oktober 2003 tot en met 31 september 2004 in totaal 61.620 keer bezocht door 29.664 unieke bezoekers. De bezoekerscijfers laten zien dat het project Kinderrechtendorp er in geslaagd is doorheen het hele jaar een link te leggen tussen kinderen en de dienstverlenende organisaties. De bezoekerspieken van de zomermaanden (juli: 10.008 en augustus: 8.068) vallen samen met de aanwezigheid van het Kinderrechtendorp in die periode. De site staat nog steeds online en klikt door naar de deelnemende organisaties.

Homepagina website www.kinderrechtendorp.be

• Aanwezigheid op vijf bestaande massa-evenementen

De geselecteerde massa-evenementen richten zich vooral naar kinderen van de basisschoolleeftijd. Het ene evenement is al wat grootser dan het andere, met een minimum van 1.800 bezoekers. Concreet 'passeerden' ongeveer 14.000 kinderen (en volwassenen) de stands van het Kinderrechtendorp. Dat is naar schatting 7,5 % van het totale aantal kinderen en volwassenen die op die evenementen aanwezig was. Op alle evenementen samen waren er naar schatting 183.300 kinderen (ouders, jeugdbegeleiders) aanwezig.

⁹ www.kinderrechtendorp.be werd gelanceerd in de zomer 2003.

Datum	Evenement		
30 juni 2004	Popeiland	Provincie	Oost-Vlaanderen
		Locatie	Provinciaal Domein Puyenbroeck, Wachtebeke
		Organisator	Provinciale Jeugddienst Oost-Vlaanderen & Provinciaal Domein Puyenbroeck
		Wat	Muziekfestival
		Voor	Kinderen en jongeren
		In/via	Gezinsverband, jeugdwerk en schoolverband
		Opkomst	18.000
8 juli 2004	Grabbelpassie	Provincie	Vlaams-Brabant
		Locatie	Provinciaal Domein, Kessel-Lo
		Organisator	Provinciale Jeugddienst/Dienst Welzijn Vlaams-Brabant & VVJ
		Wat	Doe-festival
		Voor	Kinderen
		In/via	Jeugdwerk (grabbelpas)
		Opkomst	8.500
30 juli 2004	Speeldoedag	Provincie	Limburg
		Locatie	Provinciaal Domein Bokrijk, Genk
		Organisator	Provinciale Jeugddienst Limburg
		Wat	Doe-festival
		Voor	Kinderen
		In/via	Jeugdwerk (speelplein en grabbelpas)
		Opkomst	5.000
19 augustus 2004	Spruitenbal	Provincie	Oost-Vlaanderen
		Locatie	Provinciaal Domein De Gavers
		Organisator	Provinciale Jeugddienst Oost-Vlaanderen & Provinciaal Domein De Gavers
		Wat	Doe-festival
		Voor	Kinderen
		In/via	Gezinsverband en jeugdwerk
		Opkomst	1.800
26 september 2004	Flikkendag	Provincie	Oost-Vlaanderen
		Locatie	Gent Centrum
		Organisator	Politie van Gent in een samenwerkingsverband
		Wat	Combinatie doe- en muziekfestival
		Voor	Kinderen, jongeren én volwassenen
		In/via	Gezinsverband
		Opkomst	150.000

1.1.3. Bekendmaking van de werking van het Kinderrechtencommissariaat

Het Kinderrechtencommissariaat maakte haar dienstverlening en meer specifiek de ombudswerking bekend door op grote schaal gedrukte informatie te verspreiden, door een ondersteunende advertentiecampaagne in publiekstijdschriften en door advertenties in organisatiebladen.

De folder voor kinderen werd herdrukt op 170.000 exemplaren. De folder voor jongeren werd herdrukt op 120.000 exemplaren. Het grootste deel van die oplagen werd begin mei 2004 verspreid via de Vlaamse basis- en secundaire scholen, via bibliotheken, JIP's, JAC's, gemeentelijke jeugddiensten, organisaties voor landelijk jeugdwerk, jeugthuizen, speelpleinen en welzijnsvoorzieningen.

Tegelijk met de verspreiding van dat drukwerk investeerde het Kinderrechtencommissariaat in een advertentiecampaagne. Die campagne focuste op de doelgroep van 10 tot 18 jaar. In de eerste twee weken van mei 2004 kwamen er advertenties in de weekbladen Joepie, Humo, Flair en P-Magazine.

Daarnaast kwamen er in publicaties van organisaties losse advertenties. Die publicaties kwamen tot stand met medewerking van jongeren en waren rechtstreeks voor hen bedoeld: de schoolagenda van de Vlaamse Scholierenkoepel en Den Vrijen Courant van In Petto, Jeugd Dienst Informatie en Preventie.

Folder 12-

Folder 12+

Advertentie

1.2. 'Leerlingenparticipatie op de basisschool': sensibiliseringscampagne

1.2.1. Waarom basisscholen?

In de meeste secundaire scholen is inspraak van leerlingen niet meer zo nieuw. Bijna alle Vlaamse secundaire scholen werken met een leerlingenraad.

Op de basisscholen is leerlingenparticipatie een veel onduidelijker verhaal. Een echte staalkaart van participatie op de Vlaamse basisscholen is nog altijd door niemand gemaakt. Leerlingen van de basisschool bellen of mailen de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat regelmatig met vragen of klachten over de leefomgeving van hun school. Hun opmerkingen gaan vooral over het gevoel dat ze te weinig aan bod komen in de klas of op school. Een signaal dat mee aanleiding was om de schoolparticipatiecampagne op te starten.

Regelgeving is één aspect, maar voor een reële participatiedynamiek is er meer nodig.

In 2004 keurde het Vlaams Parlement het nieuwe participatiedecreet goed.¹⁰ Dat decreet tekent niet alleen voor secundaire scholen, maar voor het eerst ook voor basisscholen, een formeel kader uit om inspraak van leerlingen te kanaliseren. Als tien procent van de leerlingen uit de leerlingengroep van de 11 tot 13-jarigen daarom vraagt, installeert de basisschool een leerlingenraad die de schoolraad adviseert. Dat beleidskader oogt erg minimalistisch. Regelgeving is één aspect, maar voor een reële participatiedynamiek is er meer nodig. Een paar jaar geleden constateerde het Kinderrechtencommissariaat dat er nood is aan daadwerkelijke ondersteuning van basisscholen. Er is nood aan initiatieven die leerkrachten en leerlingen motiveren en vooral concreet informeren over hoe ze participatie op school kunnen aanpakken. De nieuwe decretale context versterkt die vraag van de scholen alleen maar.

In het schooljaar 2001-2002 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat daarom een inspraakproject.¹¹ De leerlingen van de dertig betrokken Vlaamse basisscholen toonden in elk geval aan dat ze het beslissingsproces met elkaar, met de leerkrachten en met de directeur tot een goed einde konden brengen. Ze waren in staat om een waaier van concrete afspraken te maken. Een bevraging in februari 2004 – twee jaar later – liet zien dat ze de gemaakte afspraken achteraf ook samen naleven en waarmaken. Als specifieke afspraken toch niet uitgevoerd werden, was dat vooral om onvoorziene financiële en organisatorische redenen. Soms vonden de leerlingen een afspraak zelf niet meer belangrijk. In enkele gevallen waren de ouders tegen of lieten zij op zich wachten om afspraken mee uit te voeren, of gingen sommige leerkrachten niet in op de afspraken.

1.2.2. De sensibiliseringscampagne 2004

Bij de start van het pilootproject in 2001 stelde het Kinderrechtencommissariaat een geheel van methodieken en overlegvormen voor alle Vlaamse basisscholen in het vooruitzicht. Die informatie zou gebaseerd zijn op ervaringen uit het pilootproject en op praktijkervaringen van het Steunpunt Leerlingenparticipatie.¹²

In 2004 realiseerden het Kinderrechtencommissariaat en het Steunpunt Leerlingenparticipatie een werkmap voor leerkrachten en een boekje met actietips voor leerlingen.

¹⁰ Zie ook: 'Leerlingen actief op school betrekken vraagt meer dan een raad oprichten' in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 1 'Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004'.

¹¹ Voor een uitgebreide omschrijving van het participatieproject, zie: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 84-85. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2001-2002*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2002, p. 69-73.

¹² Het Steunpunt Leerlingenparticipatie zal in de toekomst via het participatiedecreet tot een expertisecentrum worden omgedoopt. Zie: 'Leerlingen actief op school betrekken vraagt meer dan een raad oprichten' in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 1 'Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004'.

De werkmap ‘Oprechte Deelneming’

De werkmap ‘Oprechte Deelneming’ werd geschreven voor leerkrachten in het basisonderwijs. De titel heeft een dubbele betekenis. Het Kinderrechtencommissariaat en het Steunpunt Leerlingenparticipatie vragen zich af of er nog scholen bestaan waar leerlingen niet meetellen. In elk geval is de werkmap een uitnodiging om dat soort scholen te begraven. Bovendien wil de werkmap niet alleen aanzetten tot louter formele deelname van leerlingen aan het schoolgebeuren. Ze beklemtont dat dit oprecht moet gebeuren.

De werkmap reikt in een eerste hoofdstuk argumenten aan om met leerlingenparticipatie aan de slag te gaan. In een tweede hoofdstuk volgen antwoorden op vragen die leerkrachten voor of tijdens het participatieproces zoal stellen. Het derde en vierde hoofdstuk bieden methodieken en overlegvormen om in de klas en op school leerlingen te betrekken bij beslissingsprocessen. De methodieken zijn gekoppeld aan de verschillende fasen van een besluitvormingsproces. De methodieken en overlegvormen werden in het pilootproject en in de werksessies van het Steunpunt Leerlingenparticipatie gebruikt of toonden hun deugdelijkheid al in een andere context. In de map zit ook een reeks werkfiches die overleg- en informatiemethodieken concreet voorstellen.

De werkmap biedt een grote verscheidenheid aan methodieken en overlegvormen

Het Kinderrechtencommissariaat en het Steunpunt Leerlingenparticipatie willen scholen inspireren om op een creatieve, dynamische en eigen manier om te gaan met leerlingenparticipatie en om aansluiting te zoeken bij de leefwerelden van de kinderen. Daarom biedt de map een grote verscheidenheid aan methodieken en overlegvormen, en blijft ze niet alleen stilstaan bij de meer gekende vormen als de leerlingenraad, de ideeënbus en het kringgesprek. De map zet leerkrachten ook op het spoor van bijvoorbeeld: de fotojacht, het detectivespel, de placemat en het Grote Groene Envelop-moment. Overlegvormen als de klankbordgroep, de verbetergroep en de gemengde werkgroep komen ook aan bod.

Het Megafoonboekje ‘school’

Het Megafoonboekje werd herschreven voor de leerlingen van de basisschool. Het boekje geeft leerlingen actietips over hoe ze in het leven op school een rol kunnen

spelen, en hoe ze het initiatief kunnen nemen in beslissingsprocessen in hun klas en op school.

Het boekje is al aan zijn tweede editie toe. De eerste editie werd massaal verspreid in het schooljaar 2001-2002. De klemtoon lag toen eerder op motiverende en inspirerende verhalen. In de nieuwe editie van het Megafoonboekje ligt de klemtoon veel meer op de concrete aanpak, planmatig werken, met elkaar overleggen en voorstellen zelf aan een haalbaarheidstest onderwerpen.

Megafoonboekje school

Februari 2004

175.000 exemplaren

Affiche

Ter ondersteuning van de sensibiliseringscampagne ontwikkelde het Kinderrechtencommissariaat een affiche voor de scholen. De affiche 'Meepraten kan de leerlingen en leerkrachten van deze school dichter bij elkaar brengen' spoort leerlingen en leerkrachten op een humoristische manier aan om samen in dialoog te gaan. De humor heft de inherente machts- en belangentegenstelling tussen de verschillende actoren op en creëert een collectief 'wij-gevoel'.

Affiche 'Meepraten kan de leerlingen en leerkrachten van deze school dichter bij elkaar brengen'

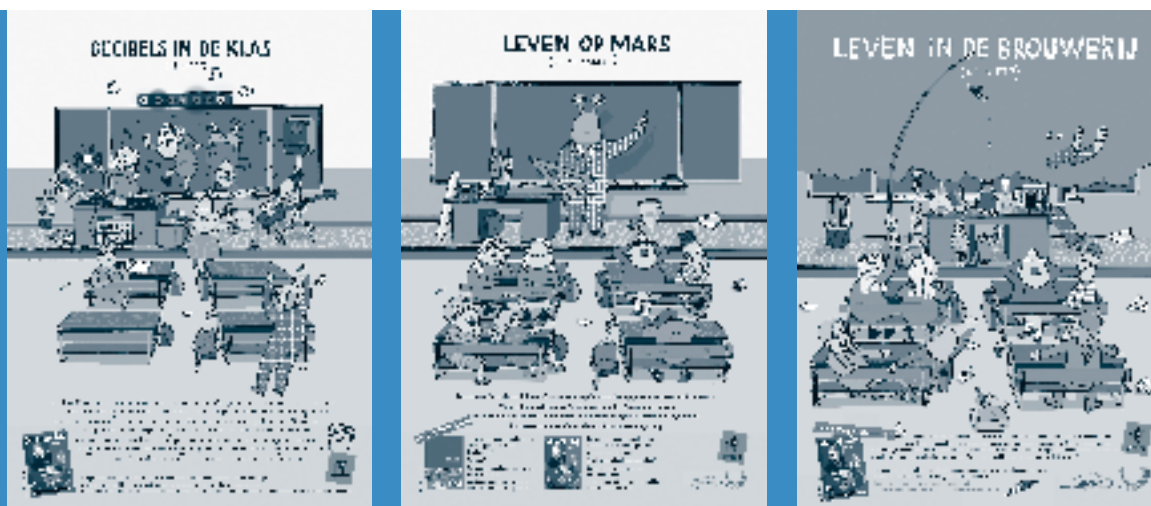
16.000 exemplaren

Distributie en promotie

De werkmappen en de Megafoonboekjes werden massaal en gratis verspreid naar de Vlaamse basisscholen.

De werkmappen en de Megafoonboekjes werden begin maart 2004 massaal en gratis verspreid naar de Vlaamse basisscholen. Daarvoor konden we rekenen op de medewerking van het departement Onderwijs. Elke Vlaamse basisschool kreeg zes werkmappen, vijftig Megafoonboekjes en 6 affiches. In de weken en maanden na de lancering bestelden de scholen nog duizenden extra megafoonboekjes. Ook naar de werkmap was er veel vraag. Daarnaast kwamen er rond de twee publicaties heel wat reacties via e-mail en op de vormingen. Het grote aantal positieve reacties overtrof ruimschoots de enkele negatieve opmerkingen.

De verspreiding van deze instrumenten ging gepaard met een advertentiecampaignede maart- en aprilnummers van de onderwijstijdschriften Yeti (Klasse voor Kinderen) en Klasse voor Leerkrachten. Er kwam ook een advertentie in het aprilnummer van Klasse voor Ouders.

Advertentie Yeti

Advertentie Klasse voor Leerkrachten

Advertentie Klasse voor Ouders

De permanente ondersteuningsstructuur

De verspreiding van de basisinstrumenten geeft aan de Vlaamse basisscholen de mogelijkheid om 'zelfredzaam' om te gaan met participatie. De werkmap verwijst leerkrachten die ondersteuning nodig hebben naar het Steunpunt Leerlingenparticipatie als centraal aanspreekpunt. Het Megafoonboekje verwijst leerlingen door naar de Kinder- en Jongerentelefoon.

Het Steunpunt Leerlingenparticipatie bouwde een jarenlange ervaring op in ondersteuning van leerlingenparticipatie. Voor leerkrachten van het basisonderwijs organiseerde het Steunpunt rond de werkmap regionale vormingsdagen in de tweede week van juni 2004. Voor elk van die vormingsdagen in Genk, Leuven, Gent, Roeselare en Antwerpen schreven zich meer dan veertig scholen in.

Al sinds 2002 (de lancering van de vorige editie van het Megafoonboekje) is de Kinder- en Jongerentelefoon het telefonische aanspreekpunt voor kinderen met vragen of problemen rond de uitwerking van hun idee of plan op school.

1.3. Participatie in het gezin

In leefwerelden als buurt en school wint het idee langzaam veld dat kinderen, net als andere burgers, over bepaalde thema's graag overleg plegen en afspraken maken.

In 2002 en 2003 voerde het Kinderrechtencommissariaat een sensibiliserings-campagne 'kinderen hebben ook rechten in hun gezin'.¹³ Deze campagne wilde overleg tussen kinderen en hun ouders thuis stimuleren. Daarom lanceerde het Kinderrechtencommissariaat een Megafoonboekje met actietips voor ouders en hun kinderen (het Megafoonboekje 'gezin'). Theaterhuis De Kopergieterij kreeg de opdracht om het toneelstuk 'Balmoral' en de reizende tentoonstelling 'Villamour' te creëren en daarmee op tournee te gaan.

Het Megafoonboekje 'gezin' werd in 2004 herdrukt. In de tweede week van maart 2004 werden 25.000 exemplaren opnieuw verspreid naar de bibliotheken, JIP's, JAC's, gemeentelijke jeugddiensten, jeugdhuizen, organisaties voor landelijk jeugdwerk en welzijnsvoorzieningen. De reizende expositie Villamour werd in 2004 verder door theaterhuis De Kopergieterij geëxploiteerd.

Deze campagne wilde overleg tussen kinderen en hun ouders thuis stimuleren.

Datum	Locatie	Aantal bezoekers
1 november - 9 november 2003	Bronks Brussel	394
4 mei - 19 mei 2004	Cultureel Centrum Deurne	129
9 juli - 11 juli 2004	Grand Cru Lille	350

Op 10 oktober 2003 lanceerde het Kinderrechtencommissariaat samen met het Centrum voor Gezins- en Bevolkingsstudies (CBGS) een kinderrechtenboek voor ouders. Het boek 'Kom je dat thuis eens vertellen? Visies van ouders en kinderen op het dagelijkse leven in het gezin' gaat vanuit kinderrechten in op opvoedingsvragen. Het boek werd uitgegeven door Acco in Leuven op 2.500 exemplaren.¹⁴

Een kinderrechtenboek voor ouders.

Boek 'Kom je dat thuis eens vertellen?'

Op 29 oktober 2003 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat in het Vlaams Parlement een 'Informatie- en Discussiedag' voor ouders en mensen die met kinderen werken.¹⁵

¹³ Voor meer uitleg over het Megafoonboekje Gezin, zie: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 82-83. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2001-2002*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2002, p. 73-79.

¹⁴ Meer informatie in Hoofdstuk 5 (Onderzoek), deel 3 'Kinderen, jongeren en hun gezin'.

¹⁵ Meer hierover in Hoofdstuk 5 (Onderzoek), deel 3 'Kinderen, jongeren en hun gezin'.

Deelnemers konden voor de informatie- en discussiedag inschrijven via de website van het Kinderrechtencommissariaat. De dag werd bijgewoond door ongeveer tweehonderd ouders en praktijkmensen. Nadat de Kinderrechtencommissaris een aantal aanbevelingen meegaf, werd de dag afgesloten met een toespraak van een kabinetsmedewerker van de Vlaamse minister van Welzijn.¹⁶

1.4. Standpunten van het Kinderrechtencommissariaat in de media¹⁷

De standpunten van het Kinderrechtencommissariaat over uiteenlopende kinderrechtsthema's werden van 1 oktober 2003 tot en met 31 augustus 2004 in totaal 155 keer in de media vermeld. Er waren 122 items in de nieuwsmedia, 6 items in kinder- en jongerenmedia en 27 items in tijdschriften van middenveldorganisaties.

1.4.1. Doelgroepmedia

Ook tijdens het afgelopen werkjaar werkte het Kinderrechtencommissariaat voor zijn campagne 'leerlingenparticipatie op de basisschool' samen met het onderwijs tijdschrift Klasse.

Het Kinderrechtencommissariaat werd 6 keer vermeld in audiovisuele en gedrukte kinder- en jongerenmedia. Dat is 4% van de totale media-output.

1.4.2. Nieuwsmedia

Het Kinderrechtencommissariaat maakte zoals altijd standpunten en campagnes bekend aan nieuwsmedia. Dat gebeurde via persconferenties, persberichten en interviews.

Persconferenties

Het Kinderrechtencommissariaat organiseerde of nam actief deel aan drie persconferenties:

- 19 november 2003: Persconferentie van de Kinderrechtswinkel. Voorstelling van de virtuele Kinderrechtswinkel www.kinderrechtswinkel.be.
- 20 november 2003: Persconferentie van het Kinderrechtencommissariaat. Voorstelling van het Jaarverslag en de Jongerenjaarkrant van het Kinderrechtencommissariaat.
- 18 mei 2004: Persconferentie van het Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met de Vlaamse Vereniging van Jeugddiensten en -consulenten, Jeugd en Stad, de provinciale jeugddiensten van Limburg, Antwerpen, Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen en de Jeugddienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Voorstelling van de resultaten van de tienerenquête Kliksons over het vrijetijdsgedrag van tieners in hun buurt en gemeente.¹⁸

Persberichten

Het Kinderrechtencommissariaat verspreidde ook deze persberichten:

- 10 oktober 2004: Kom je dat thuis eens vertellen? Visies van ouders en kinderen op het dagelijkse leven in het gezin. Kinderrechtenboek voor ouders met opvoedingsvragen.
- 31 oktober 2004: Tweehonderd gemeenten ingeschreven voor grootscheepse

¹⁶ Voor de aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat en de toespraak van de kabinetsmedewerker van de minister van Welzijn, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Je bent ouder dan 18 jaar' en verder op 'Actie rechten thuis'.)

¹⁷ Zie: Media-output (Bijlage 3).

¹⁸ Voor een inhoudelijke toelichting van de Kliksons, zie: Hoofdstuk 5 (Onderzoek), deel 1 'Kinderen, jongeren over hun vrije tijd: de Kliksons'. Zie ook: Media-output. (Bijlage 3).

Onze standpunten werden in totaal 155 keer in de media vermeld.

bevraging. Kliksons geeft meer dan dertigduizend tieners inspraak over hun vrije tijd in hun buurt.

- 9 maart 2004: Leerlingenparticipatie in de Vlaamse basisscholen: Oprechte deelneming? Werkmap, Megafoonboekje en ondersteuningsstructuur moeten participatie daadwerkelijk helpen versterken.
- 3 juni 2004: Vlaamse politieke partijen zullen na 13 juni ook agenda van minderjarigen moeten waarmaken.¹⁹

Het Kinderrechtencommissariaat kwam 122 keer aan bod in de audiovisuele en gedrukte nieuwsmedia. Dat is 78% van de totale mediaoutput.

Standpunten in de media

Ook via de Vlaamse dagbladen bracht de Kinderrechtencommissaris het afgelopen werkjaar standpunten naar buiten. Een impressie.

- **Een federale Kinderrechtencommissaris**

Reeds enkele jaren heerst het idee bij sommige senatoren om een federaal Kinderrechtencommissariaat in het leven te roepen. Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een onafhankelijke kinderrechtentoets op federaal niveau. Federaal is er nog niemand die erover waakt dat nieuwe wetten niet in strijd zijn met het Verdrag en het belang van kinderen.

- **Een gezin functioneert het best met wederzijds overleg**

Ouders moeten weer baas in eigen huis worden en opnieuw met autoritaire hand regeren, stelde een Nederlandse cultuursocioloog. “Absoluut niet mee eens”, reageerde het Kinderrechtencommissariaat. Kinderen worden nog altijd onderschat. Een gezin heeft nood aan overleg. Ouders en kinderen zijn volwaardige partners.

- **Geen vondelingenschuif**

Er kwamen opnieuw pleidooien voor een vondelingenschuif. Het Kinderrechtencommissariaat reageerde: “De vondelingenschuif is moreel verwerpelijk en een welvaartsstaat onwaardig.” Veel zinvoller is het uit te zoeken waarom moeders een kind te vondeling leggen en daarop in te spelen met adequate hulp en dienstverlening. Een kind te vondeling leggen is bovendien volgens het Belgisch recht een misdrijf.

- **Ouders mogen niet zomaar aan het spaargeld van hun kinderen komen**

Ouders mogen niet zomaar aan het spaargeld van hun kinderen komen. Eerst moeten ze toestemming vragen aan de vrederechter. Dat idee werd in een nieuwe wet gegoten. De banken zouden de wet pragmatisch interpreteren en ouders toch toelaten geld van de rekening van hun kind te halen. De wet moet blijven, stelde het Kinderrechtencommissariaat. Voor die wetswijziging konden jongeren pas reageren tegen wanbeheer van hun ouders als ze meerderjarig waren. Het Kinderrechtencommissariaat vond wel dat er nuanceringen aan de wet moeten komen. Het is inderdaad gek dat iemand voor een bedrag van 50 euro toestemming moet vragen aan de vrederechter.

---

¹⁹ Voor een inhoudelijke toelichting van het memorandum, zie: Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 2 ‘Beleidsdossiers en informeel advieswerk’.

- **Geen verkeersboetes voor kinderen**

De verkeerspolitie in Knokke-Heist vond dat kinderen die zonder licht op hun fiets in het donker rijden meteen zelf een boete moeten krijgen. Hij drong er bij de federale minister van Mobiliteit op aan om dat wettelijk mogelijk te maken. Het Kinderrechtencommissariaat acht dat voorstel strijdig met de Jeugdbeschermingswet die stelt dat geldboetes niet als maatregel opgelegd kunnen worden. Kinderen kunnen niet vervolgd worden. Het Kinderrechtencommissariaat wijst op het belang van opvoeding, sensibilisering en begeleiding.

- **Jongeren niet buiten jeugdrecht plaatsen²⁰**

Na de 'superministerraad' over justitie en veiligheid werd een aanpassing van het jeugdrecht aangekondigd om zwaar criminele jongeren boven 16 jaar naar het volwassen strafrecht door te sluizen. Die mogelijkheid bestaat al jaren: de 'uithandengeving' staat namelijk in de Jeugdbeschermingswet van 1965. Het Kinderrechtencommissariaat klaagde aan dat een groep jongeren zo buiten het jeugdsysteem geplaatst wordt. België is daarvoor al twee keer berispt door het Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Als het om kleine criminaliteit gaat beschermt men, als het om ernstige jeugdcriminaliteit gaat schuift men het probleem door in plaats van een eigen systeem op poten te zetten dat specifiek bedoeld is voor jongeren.

- **Verblijfsco-ouderschap bij echtscheiding is niet altijd de gedroomde oplossing**

De staatssecretaris voor het Gezin publiceerde de conclusies van de Staten-Generaal van het Gezin. Daarin staat dat niet alleen gezagsco-ouderschap, maar ook verblijfsco-ouderschap de norm moet zijn als koppels scheiden. Kinderen zouden het best afwisselend bij hun vader en hun moeder wonen. Het Kinderrechtencommissariaat is het er niet mee eens dat verblijfsco-ouderschap de norm moet zijn. Dit is namelijk niet in alle gevallen de ultieme oplossing. Het systeem werkt wel voor wie daar zelf voor kiest. Het risico dat het niet werkt, wordt groter als de rechter het oplegt waar ouders het niet eens raken over de verblijfsregeling. Het Kinderrechtencommissariaat stipte aan dat er in de Staten-Generaal ook geen consensus was over die conclusie in het eindrapport.

- **Bij kindermishandeling moet de veiligheid van het kind meer centraal staan²¹**

Wie na lang aarzelen de stap zet om een geval van kindermishandeling te melden, moet vaak vaststellen dat de situatie niet snel aangepakt wordt. De decreten over bijzondere jeugdbijstand schrijven stroeve procedures voor, die de jeugdrechter beperken in zijn optreden.

Het Kinderrechtencommissariaat oordeelde positief over de decreetwijziging waardoor nu sneller en meer adequaat ingegrepen kan worden. Door het gebrek aan dwangmiddelen in de hulpverlening loopt het voor kinderen soms finaal mis.

²⁰ Zie ook: 'Nieuw jeugdrecht?' in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 2 'Beleidsdossiers en informeel advieswerk'.

²¹ Zie ook: 'Gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen versoepeld' in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 3 'Opvolging adviezen vorige werkjaren'.

- **Wettelijk verbod op ‘pedagogische tik’²²**

In Groot-Brittannië wilde een wetsvoorstel de zogenaamde ‘pedagogische tik’ strafbaar maken. Het Kinderrechtencommissariaat vond dat goed nieuws. Een goed signaal van de overheid dat kinderen slaan fundamenteel verkeerd is. De vreugde was van korte duur toen bleek dat Groot-Brittannië alleen ‘zwaar’ slaan wil bestraffen en ‘lichte’ slagen verder wil toelaten.

Het Kinderrechtencommissariaat pleitte ervoor om in België het verbod op lichamelijke bestraffing in het burgerlijk wetboek op te nemen. Een pure strafrechtelijke aanpak is niet aangewezen. Ouders moeten een positieve boodschap meekrijgen.

- **Fuiven onder zestien moet kunnen in aangepaste context**

De politie van Oostduinkerke haalde tientallen tieners onder zestien jaar weg van een fuif. Eigenlijk kon alleen de jeugdrechter dat bevel geven – en dan nog alleen als er gevaar dreigde voor de gezondheid, veiligheid of zedelijkheid van de tieners. Toch had het Kinderrechtencommissariaat in dit specifieke geval begrip voor het optreden van de politie. Het was al eerder uit de hand gelopen met maagspoelingen als gevolg.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt ook dat je 11- en 12-jarigen niet zomaar op gelijk welke fuif kunt laten rondlopen. Maar ook voor die groep tieners biedt de wet van 1960 een mogelijke uitweg. Voor die leeftijdsgroep kunnen wel aangepaste tienerfuiven georganiseerd worden, zonder commercieel opzet. Scholen, gemeentebesturen en ouders moeten hun verantwoordelijkheid nemen en meer kinderfuiven organiseren.

- **Geen willekeur bij leeftijdsdiscussie rond piercing en tatoeages²³**

In juni 2004 kwam de minister van Volksgezondheid met nieuwe plannen om tatoeages en piercings onder een bepaalde leeftijd te verbieden. Toen die plannen media-aandacht kregen, stelde het Kinderrechtencommissariaat dat er wel ergens een leeftijdsgrens getrokken mag worden (waarbij expliciete toestemming van ouders nodig is), maar dat die grens vaak nogal willekeurig lijkt te zijn. Bovendien gelooft het Kinderrechtencommissariaat niet echt in een strategie van verbieden. Mogelijk leidt verbieden tot ‘zwarte’ praktijken met nog minder toezicht op kwaliteit en gezondheid.

- **Namen van minderjarige dopingzondaars niet vrijgeven²⁴**

Door een nieuwe decreet rond medisch verantwoord sporten, komen de namen van sporters die bij dopingcontroles positief bevonden werden op het internet. Het Kinderrechtencommissariaat stelde dat het publiceren van namen van minderjarige dopingzondaars op het internet indruist tegen het jeugdbeschermingsrecht. Uiteindelijk werd afgezien van het idee.

1.4.3. Tijdschriften van middenveldorganisaties

Het Kinderrechtencommissariaat kwam 27 keer aan bod in de publicaties van middenveldorganisaties. Dat is 18% van de totale mediaoutput.

²² Zie ook: ‘Verbod op lijfstraffen moet in wet’ in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 3 ‘Opvolging adviezen vorige werkjaren’.

²³ Zie ook: ‘Geen willekeur rond leeftijdsgrens voor piercings en tatoeages’ in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 3 ‘Opvolging adviezen vorige werkjaren’.

²⁴ Zie ook: ‘Sport moet gezond blijven’ in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 1 ‘Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004’.

1.5. Interactieve informatiekanalen: website

1.5.1. Kanaliseren van informatievragen uit ombudswerk naar website

De reguliere website www.kinderrechten.be kent vier ingangen: de kindersite, de jongerensite, de ouder dan 18-site en de documentensite.

De kinder- en jongerensite hebben elk een prikbord. Op werkdagen worden de berichten na screening op een aantal criteria²⁵ elke dag on line gezet. Omdat het prikbord een communicatiekanaal is voor kinderen en jongeren alleen, moet het Kinderrechtencommissariaat zich niet in de 'gesprekken'. Melden kinderen of jongeren een 'problematische' situatie, dan stuurt het Kinderrechtencommissariaat als administrator automatisch een standaardbericht om aan te geven dat ze altijd met ons contact kunnen opnemen.

De documentensite is de plek bij uitstek voor beleidsmakers en veldwerkers op zoek naar de visie van het Kinderrechtencommissariaat over verschillende thema's. Deze deelsite wordt continu geüpdatet met nieuwe adviezen en mediaberichten.

De verschillende campagnes krijgen telkens hun plaats bij de deelsite van de doelgroep waarnaar ze gericht zijn. Zo werden voor de sensibiliseringscampagne 'Leerlingenparticipatie op school' en 'Participatie in het gezin' telkens twee nieuwe pagina's aangemaakt: zowel voor de kindersite als voor de ouder dan 18-site. Alle publicaties van het Kinderrechtencommissariaat zijn op die manier ook te downloaden.

Ouder dan 18 site: voorstelling werkmop 'Oprechte Deelneming'

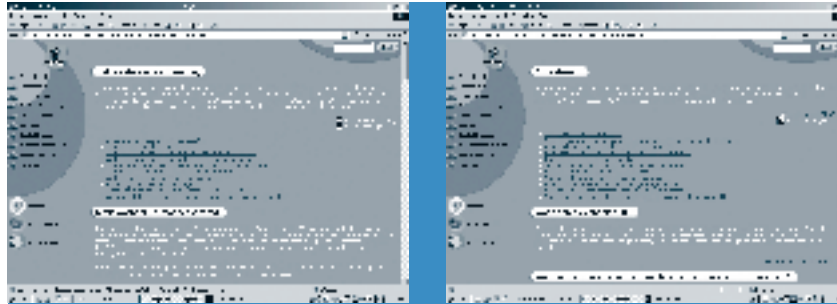
Kindersite: voorstelling megafoon school

Naast de gewone werkzaamheden werd dit jaar vooral gewerkt aan de jongerensite. Deze deelsite kreeg een meer gestructureerde plaats in het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat. Er kwam een hele reeks informatieblokken. Zo leest de bezoeker telkens een lijst met vragen en hun specifiek en gedetailleerd antwoord. Over deze veelbevroagde thema's kwamen er nieuwe 'vragen en antwoorden':

- Echtscheiding
- Rechten op school
- Het Kinderrechtenverdrag
- Kindermishandeling
- Spreekrecht
- Geldzaken

²⁵ De criteria staan op www.kinderrechten.be bij de twee prikborden. Zo weten kinderen en jongeren dat er sommige berichten tegengehouden worden en waarom dat gebeurt.

- Alcohol en drugs
- Relaties en seks
- Jongeren en ouders
- Jongeren en hulpverleners
- Vrije tijd en fuiven
- Jongeren en werk

Jongersite

Vragen en antwoorden
'Het Kinderrechtenverdrag'

Vragen en antwoorden 'Spreekrecht'

1.5.2. Kwantitatieve bezoekgegevens website

De website werd van oktober 2003 tot en met augustus 2004 in totaal 72.899 keer bezocht door 38.282 unieke bezoekers. Dat is gemiddeld 216 bezoeken per dag of gemiddeld 6.627 bezoeken per maand. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van het vorige werkjaar (4.409 bezoeken per maand).

Periode	Aantal bezoeken	Periode	Aantal bezoeken
Oktober 2003	6.183	April 2004	6.755
November 2003	7.106	Mei 2004	8.274
December 2003	4.883	Juni 2004	6.687
Januari 2004	6.793	Juli 2004	5.622
Februari 2004	5.638	Augustus 2004	6.721
Maart 2004	8.237	Totaal	72.899

In totaal werden tijdens het afgelopen jaar 722 e-mailformulieren verstuurd naar het Kinderrechtencommissariaat via zijn website. Dat gebeurde 235 keer via de deelsite kinderen, 334 keer via de deelsite jongeren, en 153 keer via de deelsite volwassenen.²⁶

²⁶ Rekening houdend met het feit dat de statistieken dit jaar een maand minder in beschouwing nemen (september 2004) komt het aantal van de e-mailformulieren in de buurt van vorig werkjaar.

2 Netwerking en contacten met het werkveld

Het Kinderrechtencommissariaat staat zoveel mogelijk in contact met actoren op het veld, die rechtstreeks en onrechtstreeks relevant zijn voor kinderen en jongeren. Dit gebeurt op de meest uiteenlopende manieren: regelmatig informatief overleg, gezamenlijke projecten uitwerken, advies rond bepaalde thema's. Hieronder omschrijven we enkele belangrijke samenwerkingsverbanden.

Naast deze meer permanente of structurele samenwerkingsverbanden werkt het Kinderrechtencommissariaat ook synergieën uit met relevante partners rond thematische beleidsdossiers en advieswerk. Deze samenwerkingverbanden beschrijven we verder in hoofdstuk 4 (Adviezen).

2.1. Kinderrechtencoalitie

Als netwerk van niet-gouvernementele organisaties²⁷ rond kinderrechten is de Kinderrechtencoalitie voor het Kinderrechtencommissariaat een samenwerkingspartner bij uitstek. Er is een continue informatie-uitwisseling over ieders plannen en activiteiten. Naast het driemaandelijks permanente overleg wordt er ook samengewerkt rond concrete projecten en acties.

Zo zetten de Kinderrechtencoalitie en het Kinderrechtencommissariaat – in navolging van het Kinderrechtenfestival – dit jaar opnieuw het Kinderrechtendorp op.²⁸

Het Kinderrechtencommissariaat neemt deel aan de open fora²⁹ van de Kinderrechtencoalitie. Dit jaar stonden o.a. het Nationaal Actieplan Kinderrechten, de geplande hervormingen in het jeugdbeschermingsrecht en de rechten van jonge kinderen als thema op de agenda van de open fora.³⁰

Ook met individuele ledenorganisaties van de coalitie werkt het Kinderrechtencommissariaat samen rond specifieke projecten of thema's. Zo is het Kinderrechtencommissariaat sinds twee jaar structurele partner van de Vlaamse Scholierenkoepel.

Naar aanleiding van de Vlaamse verkiezingen werkten het Kinderrechtencommissariaat en de Kinderrechtencoalitie samen aan een memorandum³¹ 'Met oog voor kinderrechten', dat toegelicht werd in een gesprek met de informateur.³²

2.2. Aanspreekpunten kinderrechten

Sinds enkele jaren werkt de Vlaamse Gemeenschap binnen de verschillende departementen met 'aanspreekpunten kinderrechten'. Deze aanspreekpunten spelen een belangrijke rol in de voorbereiding van de kindeffectenrapporten.³³

²⁷ De kernleden van de Kinderrechtencoalitie zijn: Crefi, Defensie for Children International Vlaanderen, Ecpat, Gezinsbond, Jeugd & Vrede, Kinder- en Jongerentelefoon, Kinderrechtenhuis, Kinderrechtswinkels, Liga voor Mensenrechten, Plan België, Unicef België, Vlaamse Scholierenkoepel, Vivès. Ondersteunende leden: 't Huis, Alternatieve Sancties & Voogdijraad, GRIP, Medisch Steunpunt Mensen Zonder Papieren, Ouders van dove kinderen, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, VCOV, Vlaams Internationaal Centrum, Vlaams Welzijnsverbond, Welzijnzorg. Zie ook: www.kinderrechtencoalitie.be.

²⁸ Een inhoudelijke bespreking van deze samenwerking in dit hoofdstuk, zie: 'Verspreiding van oude en nieuwe informatiedragers' in deel 1 'Informeren en sensibiliseren'.

²⁹ Voor de thema's van de open fora, zie: Studiedagen, congressen en representaties (Bijlage 4).

³⁰ Voor de themadossiers die de Kinderrechtencoalitie opmaakt naar aanleiding van de open fora, zie: www.kinderrechtencoalitie.be.

³¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT en KINDERRECHTENCOALITIE VLAANDEREN vzw, *Memorandum Vlaams beleid 2004-2009. Met oog voor kinderrechten*, Brussel, juni 2004, 45 p.

³² Voor een inhoudelijke toelichting van het memorandum zie Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 2 (Beleidsdossiers en informeel advieswerk).

³³ Voor een inhoudelijke bespreking van de kindeffectenrapportage, zie: Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 3 'Opvolging adviezen voorbij werkJaren'.

Daarnaast zijn de aanspreekpunten verantwoordelijk voor de jaarlijkse verslaggeving over het kinderrechtenbeleid vanuit het betrokken departement aan het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat.³⁴

Twee keer per jaar overlegt het Kinderrechtencommissariaat met de 'aanspreekpunten kinderrechten'.³⁵ Dit structurele overleg wordt gecoördineerd door het aanspreekpunt kinderrechten van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Naast informatie-uitwisseling over activiteiten en standpunten gaat dit overleg ook in op meer specifieke kinderrechtenkwesties in het Vlaamse beleid zoals: de hedendaagse kijk op kinderen en jongeren, participatie van kinderen en jongeren, het belang van verslaggeving over kinderrechten op regionaal en internationaal vlak.

Meer concreet werd ook met deze aanspreekpunten – en vooral met de coördinator – nagegaan hoe een horizontaal kinderrechtenbeleid verder vorm kan krijgen in het kader van Beter Bestuurlijk Beleid (BBB). Momenteel is nog niet helemaal duidelijk hoe de principes van BBB gaan doorwerken op de noodzaak om over kinderrechten horizontaal, over de grenzen van kabinetten en departementen heen te werken. Daarnaast moet verder uitgeklaard worden hoe de 'aanspreekpunten kinderrechten' en de 'aanspreekpunten jeugd' zich tot elkaar verhouden.

Sinds de installatie van de nieuwe Vlaamse regering is de coördinatie 'Kinderrechten' van Welzijn overgebracht naar de minister van Jeugd.

We herhalen hier dat deze aanspreekpunten meer tijd en ruimte moeten krijgen om naast hun bestaande functie ook hun specifieke taak rond kinderrechten naar behoren uit te voeren.

2.3. What do you think?-project

Sinds de start in 1999 zetelt het Kinderrechtencommissariaat in de stuurgroep van het What do you think?-project.³⁶ Een project van Unicef België dat kinderen en jongeren een stem geeft in het rapporteringproces naar het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Die stem laten ze ook horen bij de politieke besluitvormers in België. Dat gebeurde bijvoorbeeld op 19 november 2003 tijdens de jaarlijkse debatten.³⁷ Daarnaast werden moeilijkheden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in ons land gebundeld in een publicatie.³⁸ De informatie over de toestand van de niet-begeleide minderjarigen werd samen met de stuurgroep van jongeren ingezameld. De bekommernissen geuit door minderjarigen via het What do you think?-project neemt het Kinderrechtencommissariaat waar mogelijk mee op in zijn beleidsadviezen en contacten met beleidsmakers en veldwerkers.³⁹

2.4. Vlaamse Jeugdraad en Steunpunt Jeugd

Het Kinderrechtencommissariaat onderhoudt nauwe contacten met de Vlaamse Jeugdraad en het Steunpunt Jeugd. Bij de beleidsadvisering wijzen we telkens weer op de zwakke positie van minderjarigen hier en nu in de samenleving. Het is een gezamenlijke doelstelling om steeds weer in te gaan op de kracht van min-

Het is een gezamenlijke doelstelling om steeds weer in te gaan op de kracht van minderjarigen.

³⁴ Informatie over de aanspreekpunten en de verschillende verslagen over het kinderrechtenbeleid, zie: www.vlaanderen.be/kinderrechten.

³⁵ Dit overleg vond plaats op 9 oktober 2003 en 9 maart 2004.

³⁶ Het Kinderrechtencommissariaat was ook op de viering van het vijfjarig bestaan van het project op 1 juli 2004 in het pretpark Six Flags.

³⁷ Voor het verslag van de debatten, zie: www.whatdoyou-think.be.

³⁸ UNICEF België, *Wat denken niet-begeleide minderjarige vreemdelingen ervan? Rapport van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen over het respect van hun rechten in België*, Unicef België, 2004, 33 p.

³⁹ Zie ook: 'Een betere positie voor kinderen zonder dak' in Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 2 'Beleidsdossiers en informeel advieswerk'.

derjarigen, op de inbreng die zij hier en nu hebben in de maatschappij en op de noodzaak om hun positie een sterkere invulling te geven.

De Kinderrechtencommissaris is ook lid van de stuurgroep van Klets!, het jaarlijkse congres van de Vlaamse Jeugdraad.⁴⁰

Op strategische momenten worden de krachten soms gebundeld, bijvoorbeeld voor de opmaak van het memorandum voor de federale verkiezingen in mei 2003 of voor opiniestukken rond de Vlaamse verkiezingen in juni 2004.

2.5. Kracht van je stem

De Kracht van je Stem⁴¹ is een educatief project over democratie. Het project is in maart 2003 door het Vlaams Parlement (dienst Externe Relaties en Ontvangst) van de Vlaamse Onderwijsraad overgenomen. De Kinderrechtencommissaris is lid van de stuurgroep van dit initiatief. Het eerste werkjaar stond vooral in het teken van de opmaak van het strategisch plan van de Kracht van je Stem.⁴²

Om de publicaties te updaten en te herschrijven, deed het project een beroep op de expertise van het Kinderrechtencommissariaat. We gaven suggesties en aanvullingen voor de onderdelen over kinderrechten.

Voor de toekomst onderzoeken we hoe de samenwerking tussen de Kracht van je Stem en het Kinderrechtencommissariaat concreet verder vorm en verdieping kan krijgen.

2.6. Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)

De vzw Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)⁴³ werkt aan de implementatie van de rechten van minderjarigen in de sector.

Om deze opdracht mee te sturen is een werkgroep samengesteld met medewerkers van OSBJ, praktijkwerkers van de bijzondere jeugdzorg en externe deskundigen. Het Kinderrechtencommissariaat participeert aan deze werkgroep vanuit zijn deskundigheid rond het thema kinderrechten en hulpverlening.

De functie van de werkgroep is inhoudelijk reflecteren en feedback geven over geplande en uitgevoerde trajecten en projecten van de OSBJ. De werkgroep volgt de implementatie van de rechten van kinderen en jongeren in de bijzondere jeugdzorg op en formuleert daar kritische en creatieve bedenkingen bij.

Momenteel werkt OSBJ aan de verdere uitwerking van de procesmap kinderrechten. Deze map wordt in de nabije toekomst een werk- en reflectie-instrument waarmee de voorzieningen hun (pedagogisch) beleid tegen het licht kunnen houden.

De werkgroep onderstreepte dat OSBJ een visietekst nodig heeft om in de volgende werkperiode de uitbouw van haar activiteiten mee te sturen.

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat OSBJ een cruciale praktijkgerichte ondersteuning kan geven in de dagelijkse zoektocht van voorzieningen om hun werking en beleid conform te maken aan de verdragsrechtelijke bepalingen en de toepassing ervan.

2.7. Vlastrov

De Kinderrechtencommissaris is lid van de 'denktank' opgezet binnen Vlastrov, de Vlaamse koepel van het straathoekwerk. Het voorbije jaar lag de nadruk op de positionering van Vlastrov binnen het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Mo-

⁴⁰ Klets! vond plaats op 13 maart 2004.

⁴¹ Meer informatie over de Kracht van je stem, zie: www.krachtvanjestem.be of www.vlaamsparlement.be.

⁴² Het strategische plan van de Kracht van je stem werd voorgesteld en besproken op de stuurgroepvergadering van 17 december 2003.

⁴³ Meer informatie, zie: www.osbj.be.

menteel is het onduidelijk of Vlastrov nog als afzonderlijke koepel blijft voortbestaan of dat straathoekwerk opgenomen wordt in het ruimer welzijnswerk.

2.8. Platform Wonen

Wonen is een basisbehoefte. Iedereen heeft recht op menswaardige en betaalbare huisvesting. Vanuit het recht op opvoeding bekeken, is een menswaardige huisvesting voor kinderen en ouders een basisvoorwaarde. In het vooruitzicht van de Vlaamse verkiezingen van 13 juni 2004 werd een breed woonplatform opgestart. Dit breed samengestelde platform van diensten en organisaties wilde via allerlei acties (o.a. een affichecampagne en inleefverblijven voor politici) een krachtig gestructureerd signaal rond de woonproblematiek brengen. Samen met tal van andere organisaties⁴⁴ onderschreef het Kinderrechtencommissariaat het woonmanifest.⁴⁵ Op de succesvolle woonmanifestatie op 16 mei 2004 in Gent was de Kinderrechtencommissaris aanwezig.

2.9. Onderzoeksproject kinderen en mobiliteit

Dit project⁴⁶ wil inzicht verschaffen in de eigen ervaringen, visies en verwachtingen van kinderen tussen 10 en 13 jaar over hun mobiliteit en de mate waarin zij daarin autonoom zijn. Daarnaast wil het project de inbreng van kinderen in mobiliteitsprojecten vergroten. Het project wordt gecoördineerd door Kind&Samenleving⁴⁷ en loopt in samenwerking met Langzaam Verkeer (LV), het Limburgs Universitair Centrum (LUC: IMOB) en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Aan een gebruikerscomité wordt gevraagd om actief commentaar te leveren bij het verloop van het onderzoek en suggesties te doen voor de valorisatie van het project. Samen met het Kinderrechtencommissariaat zitten het Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheid, de Federale Fietsambtenaar, de vzw Langzaam Verkeer en de Vlaamse Jeugdraad in dit gebruikerscomité. De eerste fase van het project is net achter de rug: een voorbereidende literatuurstudie van Kind & Samenleving en Langzaam Verkeer.⁴⁸

2.10. Stuurgroep project 'Kinderparticipatie, wat nu?'

'Kinderparticipatie, wat nu?' is een project van Kind & Samenleving. Kinderparticipatie is 'in', maar de mensen die het moeten waarmaken zitten vaak met de handen in het haar. Het project zoekt een antwoord op de vraag hoe kinderpaticipatie een permanent gebeuren kan zijn of een permanente plaats kan krijgen bij de inkleuring van verschillende beleidslijnen (bijvoorbeeld jeugdwerkbeleidsplan, structuurplan, lokaal welzijnsbeleid) in een gemeente. Zeven gemeenten – Boechout, Brussel, Sint-Niklaas, Koksijde, Maasmechelen, Maaseik en Dilsen-Stokkem – krijgen begeleiding van een 'participatiecoach'. Gekende en nieuwe ervaringen worden verzameld. De stuurgroep waar het Kinderrechtencommissariaat in meewerkt, bespreekt de bevindingen uit de gemeenten. In dit stadium werken we nog volop met discussieteksten, zodat concrete beleidsadviezen nog niet geformuleerd werden.

Kinderparticipatie is 'in', maar de mensen die het moeten waarmaken zitten vaak met de handen in het haar.

⁴⁴ Vlaams Instituut voor Samenlevingsopbouw (VIBOSO), RISO West-Vlaanderen, RISO Gent, RISO Oost-Vlaanderen, RISO Vlaams-Brabant, RIMO Limburg, RISO Antwerpen, PRISO Antwerpen, Vlaams Overleg Bewonersbelangen (VOB), Huurdersbonden, Sociale verhuurkantoren, Woonwijzers, Woonwinkels, Welzijnzorg, ACW, Koepel van Christelijke Werknemersorganisaties, Gezinsbond, Vlaams Network van verenigingen waar Armen het woord nemen, Vlaams Minderhedencentrum (VMC), Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG), Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, Kinderrechtencommissariaat, Liga voor Mensenrechten, Verbond Sociale Ondernemingen (VSO), Platform Wonen van Ouderen, Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen (VH), Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM), Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), ABVV Algemene Centrale, ABVV Antwerpen, Zuid-Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Scheldeland, ACV, KAV, CM, KBG, KVLV, Ons Zorgnetwerk, Vlaams Straathoekwerk Overleg (Vlastrov), Caritas, Verbond van Verzorgingsinstellingen, Nederlandstalige Vrouwenraad.

⁴⁵ Voor de tekst van het woonmanifest, zie: www.platformwonen.be.

⁴⁶ Dit onderzoeksproject kadert in het onderzoeksprogramma 'Duurzame productie- en consumptiepatronen' van het Tweede plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling (Federaal Wetenschapsbeleid).

⁴⁷ Kind&Samenleving is een onderzoeks- en ontwikkelingscentrum dat de maatschappelijke positie van kinderen tussen 3 en 12 jaar wil versterken en de interactie tussen kinderen en andere groepen uit de samenleving wil stimuleren. Meer info, zie: www.k-s.be.

⁴⁸ Voor deze literatuurstudie, zie: www.k-s.be.

2.11. Kinderprovincieraad Oost-Vlaanderen

De Kinderprovincieraad Oost-Vlaanderen laste naar de buitenwereld toe een sabbatjaar in. Achter de schermen werd verder nagedacht en vergaderd rond een nieuw concept. De hoofdorganisator – de Provinciale Jeugdendienst Oost-Vlaanderen – vormde hiervoor de vroegere stuurgroep om tot een uitgebreidere ‘denkgroep Kinderprovincieraad’ met lokale jeugdambtenaren, leden van de provinciale jeugdraad en deskundigen. Het Kinderrechtencommissariaat volgde via de verslagen actief het werk achter de schermen. Ondertussen is een nieuwe versie van de Kinderprovincieraad geboren. Binnenkort kunnen lokale besturen een subsidie aanvragen om een participatieproject te organiseren. Op dit moment wordt een brochure gemaakt met initiatieven en organisaties waar lokale besturen een beroep op kunnen doen om die participatieprojecten te organiseren. In het najaar van 2005 worden de verschillende projecten voorgesteld op de Kinderprovincieraad.⁴⁹

2.12. Participatie go!-project

Het Kinderrechtencommissariaat engageerde zich opnieuw in het project ‘Participatie go!’ Dat is de jaarlijkse wedstrijd voor scholen van het gemeenschapsonderwijs rond leerlingenparticipatie.⁵⁰ Voor de derde opeenvolgende keer werd de Kinderrechtencommissaris als jurylid voor het basisonderwijs uitgenodigd. Omdat het geen sinecure is om op basis van ‘papieren’ dossiers de werkelijke participatiegraad in de scholen te beoordelen, besliste de jury om voortaan alle deelnemende scholen in de prijs te laten delen. Voortaan ontvangt elke school die meedoet een prijs van 200 euro voor de geleverde inzet. De drie winnaars krijgen 1000, 750 en 500 euro.

Dit jaar deden zeventien scholen mee, waaronder zeven basisscholen. Op 23 april 2004 was de prijsuitreiking. Alle projecten werden ‘levensecht’ door de leerlingen voorgesteld zodat de juryleden een beter inzicht kregen in de verschillende initiatieven. In de loop van de dag nam het Kinderrechtencommissariaat ook deel aan een debat over participatie op school.

De basisschool Ter Schabbe/Yes in Anzegem en de middenschool 2, Lyceum in Gent kaapten de eerste prijs weg.

Ter Schabbe/Yes organiseert in een informele sfeer familiebabbel om het reilen en zeilen van de school op een ontspannen manier te bespreken.

De leerlingen van het lyceum werden beloond voor hun eigen creatie en uitvoering van een heuse opera.

De tweede en derde plaats gingen naar de basisschool de Reinpad in Genk (Kinderschoolraad), de Windroos in Zwevegem (speelpleinmonitoren), KTA Brugge (leerlingenraad en verrassingsbehandeling) en KA Voskenslaan in Gent (organisatie van het schoolfeest door de leerlingen).

2.13. Prinses Mathildefonds

In 2003 was de Kinderrechtencommissaris voor het laatste jaar lid van het bestuurscomité van het Prinses Mathildefonds.⁵¹ Dit fonds werd opgericht in de schoot van de Koning Boudewijnstichting. Het ondersteunt projecten die emanciperend werken met kwetsbare groepen in onze samenleving. Elk jaar op 4 december wordt de Prinses Mathildeprijs van 9000 euro uitgereikt.

⁴⁹ Het moet gaan om een initiatief op gemeentelijk niveau voor 10- tot 16-jarigen in vrijetijdsverband en waarin communicatie centraal staat. Meer informatie over de Kinderprovincieraad Oost-Vlaanderen, zie: www.oost-vlaanderen.be/jeugd.

⁵⁰ Meer info, zie: www.rago.be. (Klik op ‘Jeugd’.)
⁵¹ Vergaderingen op 20 oktober 2003 en 9 februari 2004.

Prinses Mathilde bepaalde dat het fonds per drie jaar rond welbepaalde doelgroepen zou werken. De voorbije drie jaar focuste het fonds op minderjarigen als doelgroep. De volgende drie jaar staat de positie van vrouwen centraal. Daarom wordt de samenstelling van het bestuurscomité aangepast.

Met het jaarthema 'Jong geweld: op de tweesprong tussen kortsluiting en aansluiting' stonden dit jaar de adolescenten centraal. Het bestuurscomité vroeg aan een jury van experts om de laureaten uit de ingediende projecten te selecteren. De vzw JONG, een netwerk van jeugdwelzijnswerk te Gent kreeg de prijs voor zijn project 'trajectbegeleiding'. De trajectbegeleiding is een samenwerkingsproject van vier verenigingen binnen het jeugdwelzijnswerk (Kadanz, Habbekrats, Jamklub en Meisjeshuis Brugse Poort). Het project ontwikkelt een aangepast model van trajectbegeleiding. Via de vrijwillige trajectbegeleiding proberen ze de door de jongeren aangegeven probleemsituaties te verbeteren. Tegelijk wil het project een netwerk van mogelijke dienstverlening uitbouwen.

Bij de prijsuitreiking ging een bijzondere vermelding naar de school ICTIA uit Luik voor het creatieve project 'De Droixhe à Rabat'. De twee projecten werden door de jongeren zelf op het paleis voorgesteld.

3 Netwerking en contacten met kinderrambudsdiensten

ENOC is een groeiend netwerk.

3.1. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)

In 2003 was het aan de Zweedse collega, Lena Nyberg, om de jaarlijkse ledenvergadering te organiseren. Die liep van 15 tot 17 oktober in Stockholm.

ENOC is duidelijk een groeiend netwerk en ook in 2003 traden nieuwe leden toe: uit Kroatië, Griekenland en Noord-Ierland. Ook was een waarnemer uit Tsjechië aanwezig. ENOC telt momenteel 23 leden uit 20 landen.

Traditiegetrouw werd door elk lid een stand van zaken gegeven van de eigen instelling. Zo blijven de leden van elkaars activiteiten en standpunten op de hoogte en leren we van elkaar.

Daarnaast werd de praktische organisatie van ENOC verder uitgedacht. Het blijft nog altijd zoeken naar de mogelijkheid om een eigen, zelfstandig secretariaat uit te bouwen, met middelen vanuit de leden zelf en vanuit verschillende Europese instellingen. Met de Raad van Europa waren er al gesprekken voor meer inhoudelijke samenwerking. Om dit verder concreet uit te werken werd een werkgroep samengesteld, die daarover op het volgende jaarcongres rapporteert. Zolang ENOC financieel en organisatorisch niet zelfredzaam is, blijft Unicef Genève de nodige ondersteuning bieden. De jaarvergadering verkoos de Welshe Kinderrechtencommissaris Peter Clarke tot volgende voorzitter vanaf oktober 2004.

Inhoudelijk zoomde de jaarvergadering op verschillende thema's in.

- Vanuit de expertise en ervaring van enkele leden werd gerapporteerd over hoe men geslaagd kan **communiceren met kinderen en jongeren**. Er waren lezingen van experts uit het gerechtelijk en het onderwijsmilieu, Prof. T. Mattsson (rechtsfaculteit Lund) en C. Molletrup (OBESSU, Europese koepel van leerlingenraden).
- De leden van ENOC werkten samen een standpunt uit over **jeugdsanctierecht**. Dit standpunt, gedragen en goedgekeurd door alle leden, wijst op de noodzaak om minderjarige daders niet te criminaliseren maar veeleer te reintegreren. ENOC dringt ook aan op de ontwikkeling van een eigen jeugdrecht voor alle minderjarigen, inclusief de 'moeilijkste' jongeren. Zo'n nieuw systeem moet de normstelling van het Internationaal Verdrag over de Rechten van het Kind en van andere relevante richtlijnen uit de VN en de Raad van Europa volgen.
- Een vertegenwoordiger van de Raad van Europa bracht concrete en nuttige informatie over de nieuwe **proceduremogelijkheden** in het kader van het **Europees Sociaal Charter**.
- Er werd toelichting gegeven bij de geplande **studie van de VN**, wereldwijd, over **geweld op kinderen**. Het is duidelijk dat ook informatie vanuit de leden van ENOC erg geapprecieerd zou worden.

4 Redacties

Het Kinderrechtencommissariaat is lid van verschillende redacties van professionele publicaties. Deze publicaties zijn de communicatiekanalen waarlangs het Kinderrechtencommissariaat de kinderrechtenboodschap communiceert. En tegelijk een manier om geïnformeerd te blijven over het (kinder-)rechtendiscours en nieuwe ontwikkelingen hierin.

4.1. Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten

In elk nummer van het Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten staat een artikel van het Kinderrechtencommissariaat. Doorgaans zijn die artikels – al of niet ingekorte – adviezen zoals die eerder bij het Vlaams Parlement ingediend werden.⁵³

4.2. Nieuwsbrief Jeugdrecht

Het Kinderrechtencommissariaat werkte ook verder mee aan de Nieuwsbrief Jeugdrecht, een uitgave van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk en de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg. Voor het Kinderrechtencommissariaat staat de samenwerking rond de Nieuwsbrief Jeugdrecht in het teken van netwerking en uitwisseling van praktijkgerichte juridische knowhow.

4.3. Alert

Sinds eind 2003 werkt het Kinderrechtencommissariaat ook mee aan de redactie van Alert, het beleidsgerichte tijdschrift rond zorg, welzijn en sociale politiek.

---

⁵³ Zie ook Hoofdstuk 4 (Advieswerk), deel 1 'Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004'.

1.	Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004	118
1.1.	Pleegzorg verdient stevige omkadering	118
1.2.	Pleegkinderen met handicap hebben recht op aangepaste en flexibele zorg	120
1.3.	Leerlingen actief op school betrekken vraagt meer dan een raad oprichten	121
1.4.	Kwaliteit moet voorop staan in de jeugdsport	122
1.5.	Pesten op school: doe er iets aan	124
1.6.	Integrale jeugdhulp moet van start	125
1.7.	Dagelijkse zorg betekent ook opvoedingsverantwoordelijkheid	127
1.8.	Adoptie vraagt om veilige en geschikte opvoedingssituatie	128
1.9.	Sport moet gezond blijven	129
1.10.	Afschrikkanonnen leiden tot geluidshinder	130
2.	Beleidsdossiers en informeel advieswerk	132
2.1.	Op het Vlaamse niveau	132
2.1.1.	Kwaliteitsvolle integrale jeugdhulpverlening	132
2.1.2.	Een betere positie voor kinderen zonder dak	132
2.1.3.	Gelijke onderwijskansen	134
2.1.4.	'Zorgen voor morgen?!'	136
2.1.5.	Memorandum voor een sterker kinderrechtenbeleid	136
2.2.	Op het federale niveau	138
2.2.1.	Is dit een 'volwaardig' jeugdrecht?	138
2.2.2.	Plannen maken rond kinderrechten en dan ook uitvoeren	139
2.2.3.	Gezinnen hoog op de agenda	140
3.	Opvolging adviezen vorige werkjaren	142
3.1.	Scheidingsbemiddeling nog altijd in woelig water	142
3.2.	Hallo, met de Kinder- en Jongerentelefoon?	143
3.3.	Bezoekruimtes onder dak	143
3.4.	Geen vernederende bestraffing op school	143
3.5.	Er is meer dan topsport alleen	144
3.6.	Onderwijs gratis?	145
3.7.	Gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen versoepeld	146
3.8.	Kindeffectrapportage uit de kinderschoenen	146
3.9.	Waar blijft het leerlingenstatuut?	147
3.10.	Werk aan de winkel rond de rechtspositie van minderjarigen	148
3.11.	Geen willekeur bij leeftijdsdiscussie rond piercings en tatoeages	149
3.12.	Verbod op lijfstraffen moet in de wet	149
3.13.	De Grubbe in Everberg: een noodoplossing?	149
3.14.	Adoptieouderschap vraagt een multidisciplinaire screening	150
3.15.	Minderjarigen niet uitsluiten van het recht om euthanasie te vragen	151

Hoofdstuk

4 advieswerk

Als vertolker van rechten, belangen en noden van kinderen brengt het Kinderrechtencommissariaat via verschillende kanalen advies uit. Dit hoofdstuk beschrijft het advieswerk van het Kinderrechtencommissariaat, zowel in het laatste werkjaar als de jaren ervoor.

In 2004 stelde het Kinderrechtencommissariaat samen met de Kinderrechtencolatie een memorandum¹ op voor de nieuwe regering. Voor de thema's die daarin aan bod komen, verwijzen we in dit hoofdstuk naar dat memorandum en naar passages uit het nieuwe regeerakkoord.

1 Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004

Als Vlaamse paraparlementaire instelling geeft het Kinderrechtencommissariaat advies aan het Vlaams Parlement. De adviezen komen er op verzoek van het Vlaams Parlement, van individuele parlementsliden of op eigen initiatief. Ze komen vooral tot stand naar aanleiding van een ontwerp of voorstel van decreet, of van een resolutie.

1.1. Pleegzorg verdient stevige omkadering²

Situering

Opvang in een pleeggezin schept een verbinding tussen twee gezinnen. Als het in het belang van het kind is om niet langer thuis te wonen, kan het via pleegzorg voor korte of langere tijd in een gewone gezinssituatie verblijven, zonder dat er daarom een juridische band ontstaat tussen de pleegouders en het pleegkind.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geeft de voorkeur aan de opvang van het kind in een gezin.³ Pleegzorg wordt in Vlaanderen al lang aangeboden in verschillende vormen, via verschillende subsidiërende overheden en voor verschillende doelgroepen (zowel kinderen als volwassenen).

Maar de huidige regelgeving voor de organisatie van de pleegzorg schiet te kort. Waar wringt het schoentje?

Een verscheidenheid van thuissituaties vraagt ook een verscheidenheid van pleegsituaties. Er is dus nood aan verschillende vormen van pleegzorg (bijvoorbeeld kortdurend, onderbroken, steungezinnen). Pleegzorg moet ook soepel te organiseren zijn in combinatie met hulpverleningsvormen zoals thuisbegeleiding en internaatplaatsing. Het sociaalrechtelijke statuut van ouders en pleegouders en hun onderlinge verhouding is niet genoeg uitgewerkt. Dit zorgt in de dagelijkse praktijk voor heel wat verwarring en rechtsonzekerheid, zowel voor ouders en pleegouders als voor de kinderen zelf. Pleegzorgdiensten willen voor de samenwerking met ouders ook nieuwe werkvormen ontwikkelen.

¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT en KINDERRECHTEN-COALITIE, *Memorandum Vlaams beleid 2004-2009. Met oog voor kinderrechten*, Brussel, juni 2004, 45 p. Voor de tekst van het memorandum, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Persberichten'.)

² Advies 2003-2004/1 'Hoorzitting over het voorstel van resolutie over de pleegzorg in Vlaanderen', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.) De bijdrage van de Kinderrechtencommissaris aan de hoorzitting is opgenomen in het verslag, zie: *Parl.St. VI.Parl. 2002-2003*, nr. 1505/2, p. 46.

³ Artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat kinderen die tijdelijk of blijvend buiten hun gezin moeten leven, recht hebben op bijzondere bescherming en bijstand. Vanuit de expliciet gezinsgerichte inhoud van het Verdrag wordt een duidelijke voorkeur gegeven aan opvang in een gezinscontext en wel in een trapsysteem: eerst moet al het mogelijke gedaan worden opdat het kind in het eigen gezin kan blijven, daarna moet gezocht worden naar alternatieven binnen de ruimere familie of gekende omgeving, en ten slotte naar pleegzorg buiten de eigen familie. Zie: UNICEF, *Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child*, New York, Unicef, 2002, p. 281.

Het advies rond pleegzorg werd uitgebracht naar aanleiding van de hoorzitting op 2 oktober 2003 rond het voorstel van resolutie over de pleegzorg in Vlaanderen.⁴ In de resolutie vraagt het Vlaams Parlement de regering om concrete initiatieven te nemen (o.a. de dagvergoeding actualiseren, procedure maken voor afsprakennota tussen ouders en pleegouders), om de regelgeving te verfijnen (o.a. afstemming op de diversiteit, combinatie van zorg- en opvangvormen, vrij toegankelijke plaatsingen ruimer mogelijk maken) en om de nodige afspraken te maken met het federale niveau (o.a. rond het sociaal statuut van pleegouders).

Advies

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de huidige regelgeving rond pleegzorg inderdaad te zwak uitgewerkt is. Het regelgevende kader rond pleegzorg moet aangepast worden met het oog op een flexibele en samenhangende pleegzorgpraktijk.

Pleegzorg moet vertrekken vanuit de rechten en de belangen van het kind. Kinderen hebben er belang bij om op te groeien bij de eigen ouders, maar aan de andere kant is dit precies omwille van hun belang niet altijd houdbaar. Het belang van het kind moet met uiterste zorg in elke situatie individueel bekeken worden, met het nodige respect voor ieders inbreng. Bij uiteenlopende standpunten en belangen moet het belang van het kind primeren. De mogelijkheid tot hechting is van fundamenteel belang voor de ontwikkeling van het kind en moet bij het bepalen van het belang van het kind centraal staan.

Een plaatsing is een laatste redmiddel en kan alleen als het thuis echt niet meer gaat. Het Kinderrechtencommissariaat is geen voorstander van een objectivering van leef- en opvoedingssituaties. Het is zo goed als onmogelijk om zuiver objectief vast te stellen dat een situatie zo problematisch is dat de plaatsing van een kind in een pleeggezin absoluut nodig is. Dat moment heeft te maken met de draagkracht en de draaglast van elk individueel gezin. Het kan dus verschillen en blijft altijd voor een stuk subjectief.

Omgaan met hechting en loyaliteit vormt een moeilijke maar voortdurende uitdaging voor de pleegzorg. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om contacten met ouders of een mogelijke terugkeer naar huis altijd eerst te toetsen aan het perspectief en het belang van het kind.

Ten slotte moet de regelgeving een kader aanreiken voor de relatie tussen ouders en pleegouders. Wie staat in voor de dagelijkse beslissingen? Wie wordt gehoord bij belangrijke tussenkomsten? Als pleegouders instaan voor de dagelijkse zorg van het pleegkind is het belangrijk dat zij ook beslissingen kunnen nemen. Om de pleegopvang betere slaagkansen te geven, pleit het Kinderrechtencommissariaat ervoor om pleegouders een vorm van gedeeld gezag toe te kennen. Het is in het belang van het kind dat een duidelijk kader zegt wie waarvoor verantwoordelijk is. Het Kinderrechtencommissariaat steunt dan ook ten volle de vraag in de resolutie naar een afsprakennota.

Het regelgevende kader rond pleegzorg moet aangepast worden met het oog op een flexibele en samenhangende pleegzorgpraktijk.

⁴ Voorstel van resolutie over de pleegzorg in Vlaanderen, *Parl. St. Vl. Parl.* 2003-2004, nr. 1505/1. Deze resolutie ligt in het verlengde van de werkdag 'Pleegzorg: samen werken aan een goed onthaal' die op 14 juni 2002 plaatsvond in het Vlaams Parlement.

Stand van zaken

Op de hoorzitting van 2 oktober 2003 kreeg deze resolutie steun vanuit verschillende hoeken. De commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen keurde een amendement goed om bij een pleegplaatsing de nadruk te blijven leggen op het kind en zijn rechten. Op 26 november 2003 keurde het Vlaams Parlement de resolutie unaniem goed.

Nu moet werk gemaakt worden van de uitvoering van deze resolutie. Op federaal vlak⁵ vraagt een voorstel van resolutie een duidelijke regeling voor allerlei juridische knelpunten rond het sociaalrechtelijke statuut van pleegouders. De Federatie Pleegzorg werkte voorstellen uit rond de positie van pleegouders.⁶

1.2. Pleegkinderen met een handicap hebben recht op aangepaste en flexibele zorg⁷

Situering

Op 19 december 2003 diende een pleegmoeder een verzoekschrift in rond de pleegzorg voor kinderen met een handicap. Vanuit haar persoonlijke ervaringen als pleegmoeder van een jongen met een handicap stelt de verzoekster knelpunten in de wetgeving rond pleegzorg aan de kaak. Zo wijst ze erop dat de verschillende sectoren er uiteenlopende regelingen rond dagvergoedingen op na houden. Verschillende zorgsystemen zijn niet genoeg op elkaar afgestemd of met elkaar te combineren: pleegzorg is bijvoorbeeld niet te combineren met plaatsing in een Medisch Pedagogisch Instituut (MPI). De pleegmoeder vroeg ook een vergoeding voor pleegouders die ook na de pleegzorg nog contact houden met het pleegkind.

Advies

Deze knelpunten kwamen ook al aan bod in de resolutie pleegzorg. Daarom dringt het Kinderrechtencommissariaat erop aan om eerst de resolutie uit te voeren en zo een samenhangend, flexibel en aangepast regelgevend kader voor pleegzorg uit te werken.

Het Kinderrechtencommissariaat meent dat een kind met een handicap recht heeft op aangepaste zorg, ook als het in een pleeggezin opgroeit. Er mag geen onderscheid bestaan naargelang ouders of pleegouders voor het kind zorgen. Ook binnen pleegouderschap mag er geen onderscheid bestaan naargelang de plaatsende instantie.

De organisatie van de zorg moet flexibel aangepast kunnen worden aan de noden en behoeften van de hulpvrager, dus van het pleegkind zelf. Als de vertrouwensband met de pleegouders voor de ontwikkeling van het kind belangrijk is, moet de regelgeving rond het zorgaanbod hierop afgestemd kunnen worden. Dit is één van de hoofdbekommernissen in de realisatie van de integrale jeugdhulp.⁸

Als 'gewezen' pleegouders contact houden met hun pleegkind dat in het MPI verblijft, dan hebben zij recht op erkenning van die affectieve band als dat ook de

De organisatie van de zorg moet flexibel aangepast kunnen worden aan de noden en behoeften van de hulpvrager, dus van het pleegkind zelf.

⁵ Voorstel van resolutie betreffende de erkenning van pleegzorg op federaal niveau, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 715/001.

⁶ '17 voorstellen voor een betere positie voor pleegouders', *Onder Dak*, nr. 2, juni 2004, p. 4.
Zie ook: www.pleegzorgvlaanderen.be.

⁷ Advies 2003-2004/4 'Verzoekschrift over de pleegzorg van kinderen met een handicap', *Parl.St.* VI.Parl. 2003-2004, nr. 2225/1, p. 9. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)
⁸ Verder in dit hoofdstuk bespreken we het advies rond de integrale jeugdhulp.

belangen van het kind dient.⁹ Het Kinderrechtencommissariaat vindt niet dat hier een financiële vergoeding tegenover moet staan.

Stand van zaken

De behandeling van dit verzoekschrift werd in de commissie afgesloten met de vraag om concrete initiatieven te nemen rond de goedgekeurde resolutie over pleegzorg.

1.3. Leerlingen actief op school betrekken vraagt meer dan een raad oprichten¹⁰

Situering

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt heel duidelijk dat minderjarigen het recht hebben om hun stem te laten horen in zaken die hen aanbelangen. Ze hebben recht op informatie, het recht om mee te denken en mee te praten en het recht om mee beslissingen te nemen. Dat geldt zeker in de schoolcontext waar kinderen en jongeren elke dag mee te maken hebben. Bovendien moet de school leerlingen de principes van een democratische samenleving aanleren met respect voor mensen- en kinderrechten.¹¹

Dit advies rond leerlingenparticipatie werd uitgebracht naar aanleiding van de hoorzitting¹² rond het ontwerpdecreet over participatie op school. Het participatiedecreet voert een participatiestructuur in voor het leerplichtonderwijs.¹³ Ouders, leerlingen, personeel en de lokale gemeenschap participeren in het schoolgebeuren via de schoolraad en verschillende deelraden: de ouderraad, de pedagogische raad en de leerlingenraad. Een expertisecentrum zal in de toekomst de concrete realisatie van het participatiemodel ondersteunen.¹⁴

Advies

Participatie betekent actieve betrokkenheid van leerlingen bij beslissingen op school. Het ontwerp van participatiedecreet tekent een participatiemodel uit dat vertrekt van vertegenwoordiging via verschillende raden: schoolraad, ouderraad, leerlingenraad en pedagogische raad. Voor het Kinderrechtencommissariaat is zo'n vertegenwoordigingsmodel een absoluut minimum, maar daarom nog geen voldoende voorwaarde voor echte leerlingenparticipatie. Raden installeren biedt nog geen garantie voor een echt participatief schoolklimaat. Leerlingenparticipatie moet in de eerste plaats steunen op een cultuur en processen van actieve betrokkenheid van leerlingen, terwijl het ontwerp alleen maar een participatiestructuur vastlegt. Een cultuur die leerlingenparticipatie toelaat, ondersteunt en stimuleert, kan niet in een decreet geregeld – lees opgelegd – worden. De voorgestelde participatiestructuur kan wel een aanzet zijn om leerlingen actief bij het schoolgebeuren te betrekken. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dan wel aandacht voor uitgewerkte participatie-indicatoren om de werking van de participatiestructuur te screenen en te ondersteunen. Hier ligt een belangrijke taak voor het toekomstige expertisecentrum en de onderwijsinspectie.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt extra aandacht voor de positie van de leerlingen. Zij moeten een volwaardige plaats krijgen met de nodige slagkracht.

Raden installeren biedt nog geen garantie voor een echt participatief schoolklimaat.

⁹ Zie artikel 375 B.W.: 'Het recht op persoonlijk contact kan aan iedere persoon worden toegekend indien hij aantoonbaar dat hij met het kind een bijzonder affectieve band heeft'.

¹⁰ Advies 2003-2004/2, 'Participatie op school', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

¹¹ Artikel 28 en 29 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind gaan over het recht op onderwijs en de doelstellingen van het onderwijs. Artikel 12, 13 en 15 gaan over het recht op meningsuiting, het recht op informatie en het recht op vereniging.

¹² Ontwerp van decreet betreffende de participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *Parl.St. VI, Parl. 2003-2004*, nr. 1955/3. Dit stuk bevat ook het verslag van de hoorzitting.

¹³ In het ontwerp is ook de hervorming van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) opgenomen, maar die laten we hier buiten beschouwing.

¹⁴ Tot nu toe gebeurde deze ondersteuning door het Steunpunt Leerlingenparticipatie.

Zij zijn de belangrijkste, maar tegelijk de zwakste actoren in het onderwijsgebeuren.

Participatie mag zich niet beperken tot het niveau van de school. Vooral participatie in de klas spreekt leerlingen aan. En ook informele participatie is belangrijk.

In al deze deelaspecten en verschillende vormen van participatie heeft het expertisecentrum een belangrijke stimulerende en ondersteunende rol te spelen.

Stand van zaken

Op 1 april 2004 keurde het Vlaams Parlement het participatiedecreet goed.¹⁵ Vanaf 1 september 2004 is in elke secundaire school een leerlingenraad verplicht, al zijn er twee uitzonderingen: waarborgt het schoolreglement op andere manieren de actieve betrokkenheid van leerlingen, dan is de school niet verplicht om een leerlingenraad op te richten. Het decreet zegt niet wat die 'andere manieren' kunnen zijn. En ook als niet ten minste tien procent van de leerlingen erom verzoekt, is een secundaire school niet verplicht om een leerlingenraad op te richten. Tot nu toe was een leerlingenraad alleen verplicht als ten minste een derde van de leerlingen erom vroeg. In de basisschool is een leerlingenraad niet verplicht, behalve als ten minste tien procent van de 11 tot 13-jarige leerlingen er uitdrukkelijk om vraagt. Voor het secundair onderwijs¹⁶ regelt het decreet ook de vertegenwoordiging van leerlingen in de schoolraad.

Voor ondersteuning in de dagelijkse schoolpraktijk gaat het expertisecentrum een belangrijke rol spelen. Het is logisch om verder te werken met de al verworven kennis en ervaring van het Steunpunt Leerlingenparticipatie en met het al bestaande materiaal, zoals de map 'Oprechte Deelneming'. Het Kinderrechtencommissariaat en het Steunpunt Leerlingenparticipatie ontwikkelden deze werkmop op basis van praktijkervaringen.¹⁷ Het Kinderrechtencommissariaat dringt erop aan dat de overheid de map blijft verspreiden naar de basisscholen in Vlaanderen.

Het Kinderrechtencommissariaat kijkt uit naar de toepassing van het participatiedecreet. Welke betekenis krijgt het in het dagelijkse schoolleven van kinderen en jongeren? Via de contacten met de Vlaamse Scholierenkoepel en ons eigen ombudswerk volgen we de uitvoering ervan op.

Ook het memorandum aan de nieuwe regering licht dit thema toe en dringt aan op genoeg ondersteuning om verder participatieve methodieken en attitudevorming te ontwikkelen. Het regeerakkoord¹⁸ gaat daar enkel in erg algemene termen op in waar het spreekt van een onderwijskader met aandacht voor het welbevinden en de participatie van leerlingen.

1.4. Kwaliteit moet voorop staan in de jeugdsport¹⁹

Situering

Sporten is gezond en werkt positief in op de fysieke en geestelijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Maar sport is ook geld, business. Sportclubs moeten niet alleen competitief maar ook economisch overleven. Hoe is deze economische logica in de sportclubs te verzoenen met de rechten van het kind in de sport?

¹⁵ Decreet van 2 april 2004 betreffende de participatie op school en de Vlaamse onderwijsraad, B.S. 6 augustus 2004.

¹⁶ De bepalingen over de schoolraad moeten uitgevoerd worden vanaf 1 april 2005. De bepalingen van het participatiedecreet rond de schoolraad zijn niet van toepassing op het gemeenschapsonderwijs, waarvoor een eigen regeling voorzien is.

¹⁷ Voor meer informatie, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk).

¹⁸ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 36.

¹⁹ Advies 2003-2004/3, 'Hoorzitting rond jeugdopleidingen in de sport', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en dan op 'Beleidsadviezen'.)

Kinderen hebben recht op rust, vrije tijd, deelneming aan spel en recreatieve bezigheden, die passen bij hun leeftijd.²⁰ Bewegen, aan sport doen, is niet alleen een noodzaak voor kinderen, het is een fundamenteel recht. Sport draagt bij tot een harmonieuze mentale en fysieke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Competitie en opleiding horen bij sport, maar vanuit het kindperspectief moet sport ook een vorm van vrijetijdsbesteding blijven.

Dit thema werd behandeld naar aanleiding van de hoorzitting rond jeugdopleidingen in de sport in de commissie voor Cultuur, Media en Sport op 11 december 2003.²¹

In navolging van het arrest-Bosman bepaalt het decreet van 24 juli 1996 dat niet-professionele sportbeoefenaars elk jaar vrij van club mogen veranderen. Het is verboden bij de overgang naar een andere club een vergoeding te betalen. Voor de sporter zelf is dat goed nieuws. Maar sportclubs en -federaties zien hier inkomsten mee verdwijnen. Van hun jarenlange investeringen in jonge beloften houden ze weinig over als de sporter overstapt naar een andere club die dan de vruchten plukt van de inspanningen van de vorige club.

Bovendien verschilt de regelgeving tussen de Gemeenschappen en kunnen vergoedingen voor de Franse Gemeenschap wél.

De sportfederaties dringen er dan ook sterk op aan om de regelgeving te veranderen. Zij zijn vragende partij om via een opleidingsvergoeding de financiering van de jeugdopleiding in de sport een steviger basis te geven.

Er kwam een voorstel van decreet over de opleidingsvergoeding voor de niet-professionele sportbeoefenaar die overstapt van een sportvereniging naar een andere.²² Het pleidooi voor een opleidingsvergoeding vertrekt vanuit de stelling dat deze vergoeding de clubs aanmoedigt om een kwalitatieve jeugdopleiding uit te bouwen. Gaat een speler over van een club naar een andere, dan stimuleert de vergoeding de club om nieuw jeugdtalent op te leiden.

Advies

Kinderen hebben het recht om zich bij een vereniging naar keuze aan te sluiten en het recht om vrij van club te veranderen.²³ Het systeem van de opleidingsvergoeding koppelt de vergoeding voor de investering in de jeugdopleiding aan de individuele overstap van een speler. Dit systeem houdt risico's in voor het recht op vrije overgang, het recht op vrije deelname van de speler aan een vereniging.

Kwaliteit moet hoe dan ook voorop staan in de jeugdsport. Ook het minder getalenteerde kind heeft recht op een goede jeugdopleiding, waar het ook speelt. Een vergoedingssysteem kan ertoe leiden dat clubs alleen nog in grote talenten investeren. Het Kinderrechtencommissariaat erkent dat jeugdopleiding van de club een financiële investering vergt, maar vraagt een onderzoek naar alternatieve systemen, zoals een jeugdfonds.

In de uitbouw van een kwalitatieve jeugdopleiding ligt naast de clubinvestering ook een belangrijke taak voor de overheid via kwaliteitscontrole en subsidiëring.

²⁰ Artikel 31 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

²¹ Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar, wat betreft het invoeren van een opleidingsvergoeding bij de overgang van de ene sportvereniging naar de andere binnen eenzelfde sportfederatie, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 1894/2. Dit stuk bevat ook het verslag van de hoorzitting.

²² Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar, wat betreft het invoeren van een opleidingsvergoeding bij de overgang van de ene sportvereniging naar de andere binnen eenzelfde sportfederatie, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 1894/1.

²³ Artikel 15 van het Verdrag inzake de rechten van het Kind geeft kinderen het recht op vrijheid van vereniging. Kinderen hebben het recht om zich bij een vereniging naar keuze aan te sluiten. Dit houdt ook het recht in om vrij van vereniging te veranderen.

Ook het minder getalenteerde kind heeft recht op een goede jeugdopleiding, waar het ook speelt.

Stand van zaken

Na het oorspronkelijke voorstel van decreet en de hoorzitting kwamen er twee alternatieve voorstellen:

- Een eerste voorstel koppelt de opleidingsvergoeding aan de oprichting van een fonds voor jeugdsportopleiding binnen de sportfederatie. Als een speler naar een andere club gaat, wordt die opleidingsvergoeding niet betaald aan de sportclub van herkomst maar komt ze in een jeugdfonds terecht. Dat herverdeelt de middelen dan over de sportclubs. De herverdeling moet gericht zijn op solidariteit tussen de clubs en een kwaliteitsaanpak in de jeugdopleiding.²⁴
- Een tweede voorstel wil clubs financieel belonen (via de reglementering voor subsidies aan sportfederaties) als die via de oprichting van een jeugdfonds op een verantwoorde manier de jeugdsport bevorderen.²⁵

Deze voorstellen komen al meer tegemoet aan de bedenkingen van het Kinderrechtencommissariaat.

De initiatieven zijn nog niet verder behandeld. Wel vinden we in het nieuwe regeerakkoord terug dat de kwaliteit van de jeugdbegeleiding in de sportclubs gestimuleerd zal worden.²⁶

1.5. Pesten op school: doe er iets aan²⁷

Situering

De school is lang niet voor iedereen een veilige en leuke plek. Pesten op school treft veel kinderen en jongeren. Het probleem werd jaren onderschat. De gevolgen zijn voor sommige leerlingen ernstig: laag zelfbeeld, zich afsluiten van de buitenwereld, verlies aan motivatie, psychische problemen, tot zelfmoord zelfs. Uit de ombudsmeldingen blijkt dat pesten nog altijd een hardnekkig probleem is. Zelfs in scholen die actief werken rond pesten, zelfs in scholen met een anti-pestplan blijken leerlingen en hun ouders nog het gevoel te hebben dat ze niet echt geholpen worden in acute peestsituaties.

Verschillende hoorzittingen in de commissie Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid²⁸ brachten het thema 'pesten op school' opnieuw onder de aandacht. In deze hoorzittingen ging het over pesten van leerkrachten²⁹ en van leerlingen. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat focust op het pesten van leerlingen.

Advies

Rond pesten op school leidden onderzoek en ervaring tot duidelijke inzichten: de enige aanpak met kans op succes, is een aanpak die de school ontwikkelt in samenspraak met leerlingen, ouders en andere schoolactoren.

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een 'no blame'-aanpak die

De enige aanpak met kans op succes, is een aanpak die de school ontwikkelt in samenspraak met leerlingen, ouders en andere schoolactoren.

²⁴ Voorstel van decreet houdende invoering van een opleidingsvergoeding ter financiering van de fondsen voor jeugdsportopleiding en houdende wijziging van het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 2025/1.

²⁵ Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 13 juli 2001 houdende de regeling van de erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, de koepelorganisatie en de organisaties voor sportieve vrijetijdsbesteding tot oprichting van een jeugdfonds, *Parl.St. VI. Parl. 2003-2004*, nr. 2142/1.

²⁶ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 53.

²⁷ Advies 2003-2004/5 'Hoorzitting Pesten in het onderwijs', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen').

²⁸ Verzoekschrift over pesten op school en de oprichting van een neutrale ombudsdienst voor alle netten van het Vlaams onderwijs, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 2157/1. Dit stuk bevat ook het verslag van de hoorzitting. De indieners van het verzoekschrift vragen om getuigenis te kunnen afleggen over het probleem van pesten op school, zowel ten opzichte van leerkrachten als ten opzichte van leerlingen. Zij vragen ook om een neutrale ombudsdienst voor alle onderwijsnetten op te richten.

²⁹ Hiervoor geldt de federale wet van 11 juni 2002 over de bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk, *B.S. 22 juni 2002*. Maar leerlingen vallen niet onder deze wet.

zich richt op bemiddeling. Werken aan een positieve gedrags- en attitudeverandering zet meer zoden aan de dijk dan schuldigen zoeken.

Dat ook leerkrachten leerlingen pesten, blijft nog sterk in de taboesfeer hangen. Voor het Kinderrechtencommissariaat is het een schrijnend probleem.³⁰ De positie van de leerkracht is veel sterker dan die van de leerling. De inrichtende macht is vaak niet geneigd om ingrijpende maatregelen te nemen. Vaak is een andere school zoeken voor de leerling de enige oplossing.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat elke school ertoe aangezet wordt om een scenario of plan uit te werken rond een kwaliteitsvolle aanpak van pestproblemen.

Opnieuw herhaalt het Kinderrechtencommissariaat de vraag naar de uitwerking van een leerlingenstatuut zodat leerlingen in deze problematiek daadwerkelijk zelf kunnen optreden. De leerlingen moeten betrokken worden bij de uitwerking van antipestplannen en als het pesten door de leerkracht gebeurt, moeten ze in hun positie versterkt worden.

Stand van zaken

De commissie besluit dat het pestprobleem een belangrijk gegeven is waarvoor een concrete oplossing zich opdringt. Ze vraagt de federale overheid om de toepassing van de wet van 11 juli 2002 over de bescherming op het werk tegen geweld, pesterijen en seksueel ongewenst gedrag in het onderwijs te onderzoeken.

Het regeerakkoord vermeldt wel het leerlingenstatuut, wat een goede zaak is voor de versterking van de positie van leerlingen.³¹ Het gaat niet concreet in op het pestprobleem. Het spreekt wel van het 'welbevinden' van de leerlingen dat een veel ruimere lading dekt.

1.6. Integrale jeugdhulp moet van start³²

Situering

Dat verschillende sectoren actief zijn in de jeugdhulp zorgt al jaren voor ongewenste effecten als versnippering, verkokering, te veel aanbodgestuurde hulp, complexe toegangsregelingen en het naast elkaar opereren van verschillende diensten en voorzieningen. Vanuit deze ervaren knelpunten ontstond het concept van de integrale jeugdhulp. De cliënt staat meer centraal in een vraaggerichte hulpverlening, er komen netwerken tussen de zes betrokken sectoren³³, de modulering van het hulpaanbod wordt op de sporen gezet en er komt een onafhankelijk systeem van indicatiestelling en toegangspoort. Eén en ander maakt dat we hoopvol mogen uitkijken naar de verdere operationalisering van dit concept.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind legt de staat de plicht op om een jeugdzorg uit te bouwen die kwalitatief en kwantitatief aan de behoeften, rechten en noden van kinderen, jongeren en ouders beantwoordt.³⁴ In de eerste plaats dragen de ouders de zorg en de verantwoordelijkheid voor de

³⁰ Yeti, het tijdschrift van het departement Onderwijs voor leerlingen van 10-12 jaar, vroeg aan leerlingen aan welke eigenschappen van hun juf of meester ze het meest een hekel hebben. Naast 'slechte voorbereiding', 'geen humor' en 'schreeuwen' staat 'uittachen van leerlingen' op nummer één van de Rot Top 10. Zie: www.yetiworld.be

³¹ Meer over het leerlingenstatuut in dit hoofdstuk, zie: deel 3 'Opvolging adviezen voorbij werkjaren'.

³² Advies 2003-2004/6 'Integrale jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

³³ De Integrale Jeugdhulp wordt beperkt tot zes sectoren: Algemeen Welzijnswerk, Geestelijke Gezondheidszorg, Kind en Gezin, Onderwijs, Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap en Bijzondere Jeugdbijstand.

³⁴ Artikel 3 §2 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

opvoeding en de ontwikkeling van het kind.³⁵ Het Verdrag legt de overheid uitdrukkelijk de plicht op om ouders in deze zorg- en opvoedingsopdracht bij te staan.³⁶ Naast deze algemene zorgverplichting van de staat bevat het Verdrag ook bepalingen rond bijzondere zorg of zorg aan specifieke doelgroepen.³⁷

Het Kinderrechtencommissariaat gaf advies bij de twee voorstellen van decreet³⁸ rond de hervorming van de jeugdhulpverlening. Het voorstel van kaderdecreet integrale jeugdhulp legt de krachtlijnen vast voor de reorganisatie van de jeugdhulp. Het voorstel van decreet over de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp tekent een statuut voor de minderjarige cliënt uit.

Het Kinderrechtencommissariaat opteerde er principieel voor om het advies over de twee voorstellen van decreet samen uit te brengen. In integrale jeugdhulp staan de vraag en het belang van de cliënt centraal. Daarom is er een rechtsbeschermingsstatuut voor de cliënt nodig en zijn deze decreten onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Advies

Integrale jeugdhulp wil de organisatie en de kwaliteit van de hulp aan kinderen en jongeren optimaliseren. Kwalitatieve jeugdhulp betekent goed luisteren naar de hulpvraag en het hulpaanbod flexibel gebruiken. Het centrale uitgangspunt is vraag- of dialoggericht werken. Integrale jeugdhulp wil dit bereiken door een intersectoraal aanbod uit te bouwen waarin samenwerking, afstemming en coördinatie centraal staan.

Theoretisch biedt dit voorstel van decreet een stevig onderbouwd kader voor de ontwikkeling naar een meer vraaggerichte jeugdhulp in Vlaanderen. Conceptuele vernieuwingen als het netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp, de onafhankelijke toegangspoort en de modulering houden belangrijke kansen in om vraag en aanbod optimaal op elkaar af te stemmen. Het Kinderrechtencommissariaat ziet hierin een meerwaarde tegenover het bestaande systeem van jeugdzorg.³⁹

Integrale jeugdhulp moet maximaal bekend, bereikbaar, beschikbaar, begrijpbaar en betaalbaar zijn. Via het ombudswerk stelt het Kinderrechtencommissariaat al jaren vast dat de toegankelijkheid en de laagdrempeligheid van jeugdhulp in Vlaanderen een oud zeer blijft. De daadwerkelijke realisatie van het concept integrale jeugdhulp vraagt om een investering in de toegankelijkheid van de voorzieningen die het aanbod realiseren. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat het cruciaal is dat kinderen en jongeren in hun directe leefomgeving terecht kunnen bij een laagdrempelig aanspreekpunt dat ze informeert en wegwijs maakt.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt ook bijzondere aandacht voor de investering in de begeleiding van het over de volgende jaren gespreide implementatieproces. Alleen een voortdurende wisselwerking tussen het theoretische referentiekader en de uitvoering in de praktijk kan van het concept integrale jeugdhulp een echte hefboom tot verandering en verbetering maken. Het spreekt voor zich dat voor het verdere realisatieproces een intensieve investering in tijd, begeleiding en middelen nodig is.

35 Artikel 5 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

36 Artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

37 Bijvoorbeeld de bescherming tegen kindermishandeling en seksuele uitbuiting (artikel 19), de bescherming voor kinderen die niet in hun gezin kunnen wonen (artikel 20), de bescherming voor vluchtelingenkinderen (artikel 22), extra zorg voor kinderen met een handicap (artikel 23), het recht op gezondheidszorg (artikel 24), hulp voor kinderen die slachtoffer zijn van uitbuiting, misbruik en verwaarlozing (artikel 39).

38 Decreet betreffende de integrale jeugdhulp, B.S. 11 oktober 2004. Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004.

39 Het decreet rond de integrale jeugdhulp is een kaderdecreet. Het legt de krachtlijnen vast. De uitwerking van de krachtlijnen zal via uitvoeringsbesluiten verder geconcretiseerd worden. Een eerste uitvoeringsbesluit bepaalt het toepassingsgebied – de zes betrokken sectoren – en de afbakening van de regio's integrale jeugdhulp. Daarnaast bevat het besluit bepalingen over de samenstelling en werking van de adviesraad, het managementcomité en de regionale stuurgroep. Zie: Besluit van de Vlaamse regering van 11 juni 2004 tot afbakening van het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp en van de regio's integrale jeugdhulp en tot regeling van de beleidsafstemming integrale jeugdhulp, B.S. 6 oktober 2004.

Via het ombudswerk stelt het Kinderrechtencommissariaat al jaren vast dat de toegankelijkheid en de laagdrempeligheid van jeugdhulp in Vlaanderen een oud zeer blijft.

Voor de daadwerkelijke realisatie van het recht op jeugdhulp als sociaal grondrecht vraagt het Kinderrechtencommissariaat bijzondere aandacht voor de beschikbaarheid van de jeugdhulp. De invoering van dit grondrecht kan niet zonder een politiek engagement om het aanbod blijvend te garanderen en op de behoeften van de cliënt te laten inspelen.

Als lid van de werkgroep 'positie van de cliënt' bereidde het Kinderrechtencommissariaat het juridische statuut voor de minderjarige in de jeugdhulp mee voor. Het voorstel van decreet rond de rechtspositie vertaalt de provisie-, protectie- en participatierechten uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind naar de bijzondere positie van de minderjarige in de hulpverlening.

Neemt de integrale jeugdhulp eerder de hulpvraag dan het hulpaanbod als vertrekpunt, dan is het voor de realisatie van de integrale jeugdhulp nodig eerst de rechtspositie van de minderjarige uit te tekenen. Wettelijk zijn minderjarigen handelingsonbekwaam. De algemene rechtsverhouding van de minderjarige tegenover de ouders zit in de bepalingen rond het ouderlijk gezag in het Burgerlijk Wetboek. Ouders, of de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, hebben een volwaardig eigen statuut. Volwassenen zijn wel handelings- en procesbekwaam. Een eigen statuut, een rechtspositie voor de minderjarige in de hulpverlening kan als een soort inhaalbeweging beschouwd worden.

In de hulpverlening zijn minderjarige kinderen en jongeren dubbel kwetsbaar. Ze staan niet alleen in een kwetsbare verhouding tot de hulpverlenende instantie, ze zijn ook burgerrechtelijk afhankelijk van ouders die vaak op hun beurt in een 'afhankelijke' of 'zwakke' positie verkeren.

Dit voorstel van decreet vormt een belangrijk startpunt in de denkoefening rond de concrete uitwerking van een algemene rechtspositie voor minderjarigen.

In de hulpverlening zijn minderjarige kinderen en jongeren dubbel kwetsbaar.

Stand van zaken

Op de valreep van de voorbije legislatuur werden de twee decreten goedgekeurd. De volgende jaren wordt het vooral belangrijk om de implementatie ervan te garanderen. Gezien de toch wel 'revolutionaire' veranderingen (netwerking, toegangspoort, en dergelijke) valt te verwachten dat dit zware investeringen gaat vergen in middelen, mankracht en vorming. Bovenop de mentaliteitsverandering die in de betrokken sectoren nodig is.

In het regeerakkoord houdt de nieuwe regering zich nogal op de vlakte.⁴⁰ Veelbelovend is de ondersteuning van initiatieven in het kader van de integrale jeugdhulp om 'een toegankelijke, laagdrempelige en geïntegreerde hulpverlening uit te bouwen'. Maar even verder spreekt het regeerakkoord een beetje verwarrend over 'bijzondere jeugdzorg', terwijl dit maar één van de zes betrokken sectoren is. Bovendien maakt de regering de uitbreiding en verdere differentiëring van het hulpaanbod afhankelijk 'van de beschikbare budgettaire ruimte'.

1.7. Dagelijkse zorg betekent ook opvoedingsverantwoordelijkheid⁴¹

Situering

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind erkent de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders voor de opvoeding en de ontwikkeling

⁴⁰ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 24 en 33.

⁴¹ Advies 2003-2004/8 'Verzoekschrift over de Integrale Jeugdhulp', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

van het kind. In deze ouderlijke opvoedingsverantwoordelijkheid is het belang van het kind de allereerste zorg.⁴² Dat betekent niet dat de ouders altijd en overal de zorg voor hun kind alleen moeten opnemen. Kinderen die niet bij hun ouders kunnen leven, hebben recht op bijzondere bescherming en zorg. Bij plaatsing in een pleeggezin of in een instelling moet rekening gehouden worden met wenselijke continuïteit in de opvoeding van het kind.⁴³

Dit advies behandelt het verzoekschrift dat de Raad van Ouders van de Jeugdhulp⁴⁴ op 22 maart 2004 bij het Vlaams Parlement indiende. In het verzoekschrift⁴⁵ dringt de Raad aan op veranderingen in de voorstellen van decreet rond integrale jeugdhulp en de rechtspositie van minderjarigen. De Raad vindt dat een jeugdhulpaanbieder, meer bepaald een pleeggezin, niet als een opvoedingsverantwoordelijke beschouwd kan worden en vraagt dat de twee voorstellen van decreet consequent het onderscheid maken tussen opvoedingsverantwoordelijken en jeugdhulpaanbieders.

Advies

De voorstellen van decreet rond integrale jeugdhulp en de rechtspositie van minderjarigen erkennen uitdrukkelijk de algemene opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders. Ouders moeten in alle omstandigheden bij de opvoeding en de ontwikkeling van het kind betrokken worden.

Het opnemen van dagelijkse zorg voor een kind moet volgens het Kinderrechtencommissariaat ook erkend worden als het dragen van verantwoordelijkheid voor de opvoeding. Die dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid betekent niet dat tegelijk het hele ouderlijk gezag van de ouders naar de opvoedingsverantwoordelijke gaat.

Bij een plaatsing in een pleeggezin is de dagelijkse zorg en het dagelijks opvoedend handelen in de handen van de pleegouders. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de pleegouders ook als opvoedingsverantwoordelijken erkend moeten worden.

Stand van zaken

De commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen meent dat de dubbele hoedanigheid van pleegouders in de voorstellen van decreet moet blijven staan. Pleegouders maken deel uit van de feitelijke opvoedingssituatie van de minderjarige en moeten dus ook als opvoedingsverantwoordelijken zichtbaar zijn in de jeugdhulp. Deze transparantie rond de positie van pleegouders betekent geen miskennis van het ouderlijk gezagrecht van ouders.

1.8. Adoptie vraagt om veilige en geschikte opvoedingssituatie⁴⁶

Situering

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geldt het gezin ontegensprekelijk als het ideale opvoedingsmilieu. Maar het Verdrag specificeert geen wenselijke gezinsvorm.

Dit advies gaat over een voorstel van resolutie⁴⁷ waarin de Vlaamse regering gevraagd wordt om bij de federale regering aan te dringen op een wettelijke rege-

⁴² Artikel 3, 5 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

⁴³ Artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

⁴⁴ De Raad van Ouders van de Jeugdhulp verenigt en ondersteunt ouders en ouderverenigingen rond de jeugdzorg in Vlaanderen en Brussel.

⁴⁵ Verzoekschrift over de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2003-2004, nr. 2276/1.

⁴⁶ Advies 2003-2004/7 'Adoptie van kinderen door paren van gelijk geslacht', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

⁴⁷ Voorstel van resolutie betreffende de regeling van binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen door paren van gelijk geslacht, *Parl.St.* VI.Parl. 2003-2004, nr. 2170/5.

ling voor binnenlandse en interlandelijke adoptie door paren van hetzelfde geslacht. Het voorstel vraagt ook om in het Vlaamse beleid bijzondere aandacht te hebben voor nieuwe vormen van gezinsvorming, vooral voor ouderschap bij koppels van hetzelfde geslacht.

Advies

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Haags Adoptieverdrag maken in het belang van het kind geen principieel voorbehoud rond de seksuele geaardheid van de kandidaat-adoptanten. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat de waarborgen voor het belang van het kind niet in de seksuele geaardheid van de kandidaat-adoptanten liggen, maar wel in de nauwgezetheid en de zorgvuldigheid waarmee ze op hun adoptiewens voorbereid en gescreend worden en de manier waarop ze deze bijzondere opvoedingstaak op zich nemen. Net zoals voor heteroseksuele koppels geldt ook voor paren van hetzelfde geslacht dat een adoptie in de eerste plaats het kind het recht wil garanderen op een veilige en geschikte opvoedingssituatie. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dan ook aandacht voor de kwalitatieve realisatie in de praktijk van de nu wettelijk vastgelegde voorbereiding en screening van de kandidaat-adoptanten.

Net zoals voor heteroseksuele koppels geldt ook voor paren van hetzelfde geslacht dat een adoptie in de eerste plaats het kind het recht wil garanderen op een veilige en geschikte opvoedingssituatie.

Stand van zaken

De resolutie werd door het Vlaams Parlement goedgekeurd.⁴⁸ De federale regering heeft nog geen concrete stappen gezet. In de Kamer zijn verschillende wetsvoorstellen hangende die adoptie door paren van hetzelfde geslacht mogelijk maken. Ook in de Staten-Generaal van het Gezin was hierover een consensus.⁴⁹

1.9. Sport moet gezond blijven⁵⁰

Situering

Competitiesport houdt altijd wel risico's in, maar ook dan moet sport toch veilig en gezond blijven. Vanuit de rechten van het kind wijst het Kinderrechtencommissariaat telkens opnieuw op het gevaar van een te grote prestatiedruk, op het recht op informatie over de risico's van intensieve sportbeoefening, op het belang van het sociale aspect van sport voor kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat maakte deze overwegingen voor de hoorzitting⁵¹ rond het ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 27 maart 1991 over medisch verantwoorde sportbeoefening.⁵² Het nieuwe ontwerpdecreet wil de bestaande regelgeving verfijnen en actualiseren.

Dopingcontroles moeten ook kunnen buiten de wedstrijd en buiten de voorbereiding. Naast de schorsing voert het ontwerpdecreet als sanctie bij dopinggebruik een administratieve geldboete in. En de schorsing van dopingovertreders moet op een website bekendgemaakt worden.

Het decreet stelt ook dat voor deelname aan een sportmanifestatie leeftijdsgrenzen en opleidingsvoorwaarden moeten gelden. Voor de opleiding van jonge sporters moeten de begeleiders de nodige sporttechnische en pedagogische bekwaamheden hebben.

⁴⁸ Het voorstel werd op 21 april 2004 door het Vlaams Parlement aangenomen.

⁴⁹ Meer informatie in dit hoofdstuk, zie: deel 2 'Beleidsdossiers en informeel advieswerk'.

⁵⁰ Dit advies werd toegelicht tijdens de hoorzitting. Het Kinderrechtencommissariaat maakte geen schriftelijke versie.

⁵¹ Ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 27 maart 1991 over medisch verantwoorde sportbeoefening, *Parl. St. VI*, Parl. 2003-2004, nr. 1854/3. Dit stuk bevat het verslag van de hoorzitting.

⁵² Het decreet legt regels op rond leeftijdsgrenzen en opleiding, sportmedische keuring, en de bestrijding van dopingpraktijken en risicogevechtssport.

Advies

Dat een effectieve controle op de risicovolle kanten van de sport nodig is, staat buiten kijf. Voor minderjarigen moet de overheid zorgvuldig toezien op de risico's van 'overpresteren' en dopinggebruik. De overheid moet ook optreden tegen sportbeoefening die niet aangepast is aan de fysieke en psychische draagkracht van de minderjarige sporter. Het ontwerp laat het in eerste instantie aan de sportfederatie zelf over om leeftijdsgrenzen te bepalen. Het is de vraag of een rechtstreekse overheidstussenkomst niet méér in het belang van de minderjarige is.

Voor de disciplinaire procedures en sancties bij dopinggebruik wijst de Kinderrechtencommissaris op het probleem van de toepassing ervan op minderjarige sporters. Het spreekt voor zich dat ook minderjarigen zich aan de regels moeten houden. Het Kinderrechtencommissariaat stelt zich wel vragen bij de voorgestelde disciplinaire procedure. Een parajustitieel circuit opzetten en dus verschillende 'rechtbanken' laten oordelen over feiten van minderjarigen is niet in het belang van de minderjarige. Het creëert onduidelijkheid en doet afbreuk aan de geringe minimale – nog altijd onvoldoende – rechtsbescherming die minderjarigen vandaag krijgen. Verschillende aanpakken zouden naast elkaar bestaan. Het jeugdbeschermingsrecht stelt een specifieke, eerder pedagogische aanpak voorop als een minderjarige een strafbaar feit pleegt en voorziet bovendien een specifieke jeugdrechter.⁵³ Volgens deze jeugdbeschermingswet van 1965 kan aan minderjarigen geen geldboete opgelegd worden. Ook bij de wijziging van de voetbalwet verzette het Arbitragehof zich tegen geldboetes aan minderjarigen.⁵⁴ Een vermogensstraf is namelijk geen maatregel van 'bewaring, behoeding en opvoeding'.

Verder strookt de bekendmaking van de identiteit van minderjarige dopingovertreeders niet met de privacybescherming van de jeugdbeschermingswet.

Stand van zaken

De opmerkingen rond de positie van minderjarige sporters bleven niet zonder gevolg. Na bijkomend juridisch advies werden belangrijke wijzigingen aangebracht. Anders dan voor meerderjarigen kan aan minderjarige overtreders geen geldboete opgelegd worden en kan hun identiteit niet bekendgemaakt worden. De minderjarige kan ook zelf vragen dat de disciplinaire zitting achter gesloten deuren gebeurt. Voor de persoonlijke verschijning voor de disciplinaire commissie werd de leeftijd van 15 jaar niet op 12 jaar gebracht. Wel kunnen overtreders, jonger dan 15, vragen om gehoord te worden. Intussen trad deze nieuwe regeling in werking.⁵⁵

1.10. Afschrikkanonnen leiden tot geluidshinder⁵⁶

Situering en advies

Geluidskanonnen in de land- en tuinbouw leiden op sommige plaatsen tot ernstige hinder voor de omwonenden. Ook kinderen lijden hier vaak onder. Bij het Kinderrechtencommissariaat kwamen verschillende klachten binnen over de kwalijke gevolgen van geluidskanonnen voor kinderen. De klachten gaan over verstoord slaappatroon, onrust en angstige reacties bij jonge kinderen, onver-

Een vermogensstraf is namelijk geen maatregel van 'bewaring, behoeding en opvoeding'.

Anders dan voor meerderjarigen kan aan minderjarige overtreders geen geldboete opgelegd worden en kan hun identiteit niet bekendgemaakt worden.

Bij het Kinderrechtencommissariaat kwamen verschillende klachten binnen over de kwalijke gevolgen van geluidskanonnen voor kinderen.

⁵³ Meer over het jeugdsanctierecht in dit hoofdstuk, zie: deel 2 'Beleidsdossiers en informeel advieswerk'.

⁵⁴ Arbitragehof nr. 2002/155, 6 november 2002, B.S. 24 februari 2003.

⁵⁵ Decreet van 19 maart 2004 tot wijziging van het decreet van 27 maart 1991 over medisch verantwoorde sportbeoefening, B.S. 10 mei 2004.

⁵⁶ Het Kinderrechtencommissariaat bezorgde haar bedenkingen rond de risico's voor kinderen aan de commissie. Er werd geen officieel advies gemaakt.

wachte schrikreacties en onvoorspelbare manoeuvres bij fietsende kinderen, concentratiestoornissen, extra gevoeligheid bij kinderen met epilepsie of met autisme.

Ook bij het Vlaams Parlement werden opnieuw verschillende verzoekschriften ingediend rond de geluidsoverlast van afschrikkanonnen.⁵⁷

Stand van zaken

Bij de bespreking van deze verzoekschriften werd een voorstel van resolutie⁵⁸ ingediend. In deze resolutie vraagt het Vlaams Parlement de regering om de gemeenten via een imperatieve omzendbrief op te leggen om vogelschrikkanonnen strikt te reglementeren. Een schrikkanon mag alleen nog uitzonderlijk binnen bepaalde voorwaarden en mits een voorafgaande vergunning van de burgemeester. De resolutie bevat ook aanbevelingen om alternatieven voor schrikkanonnen aan te moedigen. Als juridisch instrument roept een imperatieve omzendbrief vragen op over de gemeentelijke autonomie. Met een reglementering in de Vlarem-wetgeving kan tegenover de gemeenten meer dwingend opgetreden worden. Op 11 december 2003 behandelde de commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening de kwestie. Het Kinderrechtencommissariaat maakte de commissie attent op de risico's van deze geluidshinder voor kinderen.⁵⁹ Op 21 januari 2004 werd de resolutie goedgekeurd.

Niettegenstaande de resolutie en de belofte van de minister werden nog geen verdere stappen ondernomen. Het Kinderrechtencommissariaat dringt sterk aan op een dwingende regelgeving.

Niettegenstaande de resolutie en de belofte van de minister werden nog geen verdere stappen ondernomen.

⁵⁷ De verzoekers trekken opnieuw aan de alarmbel omdat de omzendbrief die naar aanleiding van de eerdere behandeling in het Vlaams Parlement naar de lokale besturen werd gestuurd onvoldoende opgevolgd wordt.

⁵⁸ Voorstel van resolutie betreffende de promotie van alternatieven voor vogelschrikkanonnen, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 1981/3.

⁵⁹ Mededeling van het Kinderrechtencommissariaat over het gebruik van geluidskanonnen in de landbouw als bijlage opgenomen in het commissieverslag, zie: *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004*, nr. 1981/2.

2 Beleidsdossiers en informeel advieswerk ⁶⁰

De Kinderrechtencommissaris werkte actief mee aan een juridisch statuut voor de minderjarige cliënt in de integrale jeugdhulp.

Ook op andere, meer informele momenten geeft het Kinderrechtencommissariaat beleidsadvies. Via tussenkomsten op fora, commissies, vergaderingen en vooral in het memorandum vestigt het Kinderrechtencommissariaat de aandacht op het belang van de minderjarige, zijn situatie en zijn rechten. Veelal zoekt het Kinderrechtencommissariaat samen met andere belangengroepen of organisaties mee naar probleemdefiniëringen of oplossingen. In dit jaarverslag bespreken we de meest uitgewerkte dossiers.

2.1. Op het Vlaamse niveau

2.1.1. Kwaliteitsvolle integrale jeugdhulpverlening

Het laatste jaar van de voorbije legislatuur werd alles voorbereid om het proces van de integrale jeugdhulp in een decreet te verankeren. De Kinderrechtencommissaris bleef als externe waarnemer in de Centrale Commissie bij het beleidsvoorbereidend werk betrokken.⁶¹ De Centrale Commissie volgde de implementatie van de integrale jeugdhulpverlening in de pilootregio's en gaf aanbevelingen om praktisch en beleid goed op elkaar af te stemmen.

Daarnaast werkte de Kinderrechtencommissaris actief mee aan een juridisch statuut voor de minderjarige cliënt in de integrale jeugdhulp.⁶²

Het Kinderrechtencommissariaat was nauw betrokken bij de werkgroep Participatie. Ook ouders en minderjarigen moeten een plaats krijgen in de adviesorganen van de integrale jeugdhulp. Voor minderjarigen is participatie in de adviesorganen niet evident omdat zij zich op geen enkele manier formeel kunnen organiseren.

Het Vlaams Parlement keurde zowel het decreet over integrale jeugdhulp als het decreet over de rechtspositie van de minderjarige goed. Over deze twee voorstellen van decreet diende het Kinderrechtencommissariaat bij het Vlaams Parlement een advies⁶³ in. Samen met de twee decreten werd ook het decreet goedgekeurd over de tussenkomst van de gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen.⁶⁴

Voor het Kinderrechtencommissariaat zijn de netwerking tussen de betrokken sectoren en de waarborgen voor de betrokkenheid van de cliënt de grote uitdagingen in deze hervorming van de jeugdhulpverlening. De volgende jaren gaat het Kinderrechtencommissariaat toezien op de toepassing en correcte implementatie van de krachtlijnen van de integrale jeugdhulp. Het Kinderrechtencommissariaat maakt geen deel uit van de structuren⁶⁵ van de integrale jeugdhulp zelf, maar gaat het verloop van de integrale jeugdhulp in de praktijk volgen,

⁶⁰ De opvolging van beleidsdossiers en het informele advieswerk loopt vaak over verschillende werkjaren. In jaarverslagen van de voorbije werkjaren vindt u rond verschillende thema's meer informatie.

⁶¹ De centrale commissie is het adviesorgaan van de ministers van Welzijn en Onderwijs. Deze commissie vergaderde op 15 september 2003, 20 november 2003, 16 december 2003, 18 februari 2004, 2 april 2004, 2 mei 2004 en 26 mei 2004. Het decreet Integrale Jeugdhulp voorziet in de oprichting van een Adviesraad Integrale Jeugdhulp en van een Managementcomité. Op het ogenblik dat deze organen operationeel worden, voorzien voor 1 januari 2005, zal de Centrale Commissie ontbonden worden.

⁶² De vergaderingen rond de rechtspositie van de minderjarige cliënt waren op 10 oktober 2003, 13 november 2003 en 12 januari 2004.

⁶³ Advies 2003-2004/6 'Integrale jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp'. Voor een inhoudelijke bespreking in dit hoofdstuk, zie: deel 1 'Adviezen aan het Vlaams Parlement 2003-2004'.

⁶⁴ Voor een inhoudelijke bespreking van dit decreet in dit hoofdstuk, zie: deel 3 'Opvolging adviezen van de voorbije werkjaren'.

⁶⁵ Het managementcomité en de adviesorganen.

o.a. aan de hand van meldingen die daarover bij het Kinderrechtencommissariaat binnenkomen.

2.1.2. Een betere positie voor kinderen zonder dak

Al jaren trekt het Kinderrechtencommissariaat aan de alarmbel rond de positie van de niet-begeleide minderjarigen.⁶⁶ Vanuit het kinderrechtenperspectief moeten niet-begeleide minderjarigen ongeacht hun verblijfsstatus in de eerste plaats als minderjarigen beschouwd worden. Ze hebben alle rechten uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dus ook recht op aangepaste opvang en hulpverlening en recht op een menswaardig bestaan. Daarin zijn huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg cruciaal.

Een kwalitatief opvangbeleid

Het uitwerken van een kwalitatief opvangsysteem voor niet-begeleide minderjarigen blijft een probleem. Het Kinderrechtencommissariaat dringt al lang aan op een opvangstructuur die ongeacht het verblijfsstatuut geënt is op de specifieke noden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Minderjarigen opsluiten in gesloten centra is in strijd met het Kinderrechtenverdrag en moet absoluut verboden worden.⁶⁷ Om een aangepaste begeleiding en een goede opvolging te kunnen garanderen verdient opvang in kleine centra de voorkeur.⁶⁸

De Interdepartementale Commissie Etnisch-Culturele Minderheden (ICEM)⁶⁹ besloot om een specifieke werkgroep rond niet-begeleide minderjarigen op te richten. Deze werkgroep wordt een permanent en gestructureerd overlegplatform, waarin ook het Kinderrechtencommissariaat participeert. De problematiek van de opvang van niet-begeleide minderjarigen wordt voor deze nieuwe werkgroep een cruciaal werkthema.⁷⁰

Ook het memorandum vraagt aandacht voor de rechten van deze kwetsbare categorie minderjarigen. De nieuwe regering belooft alvast extra opvangcapaciteit en gaat met de federale overheid oplossingen zoeken in het kader van gezinshereniging.⁷¹

Voogdij van start

Op 1 mei 2004 trad de langverwachte voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in werking.⁷² Elke niet-begeleide minderjarige op het Belgische grondgebied komt voortaan automatisch onder de hoede van de nieuwe dienst Voogdij van het ministerie van Justitie. De dienst is multidisciplinair samenge-

Minderjarigen opsluiten in gesloten centra is in strijd met het Kinderrechtenverdrag en moet absoluut verboden worden.

⁶⁶ Zie ondermeer: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p.134 en p.140; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2001-2002*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2002, p.132; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT & KINDERRECHTENCOALITIE, *Memorandum Vlaams beleid 2004-2009. Met oog voor kinderrechten*, Brussel, 2004, p.19.

⁶⁷ Artikel 37 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Opsluiting mag alleen als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijk tijd toegepast worden. Kinderen mogen niet samen met volwassenen vastgehouden worden, behalve als dit in het belang van het kind is.

⁶⁸ Het platform 'Kinderen op de vlucht' werkte aanbevelingen uit rond de opvang van niet-begeleide minderjarigen. 'Opvang van niet-begeleide minderjarigen. Aanbevelingen van het Platform Kinderen op de vlucht', Nieuwsbrief nr. 14, februari 2004.

⁶⁹ MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Het Vlaams beleid naar etnisch-culturele minderheden. Jaarrapport Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden 2002-2003*, Brussel, 2004, 286 p. Het Kinderrechtencommissariaat werkt mee aan de werkgroep 'Opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijf' van ICEM. In deze werkgroep zitten zowel diensten van de Vlaamse overheid als vertegenwoordigers van het middenveld en terreindeskundigen. De werkgroep heeft de opdracht om verschillende aspecten van het opvangbeleid in kaart te brengen en op basis hiervan realistische beleidsvoorstellen te formuleren. De werkgroep vergaderde op 16 februari 2004, 13 mei 2004, 30 juni 2004 en 20 september 2004.

⁷⁰ We verwijzen hier ook naar het rapport van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen over het respect van hun rechten in België. In dit rapport vertellen minderjarigen zelf wat de belangrijkste problemen zijn en welke punten de nodige beleidsaandacht verdienen. UNICEF BELGIE, *Wat denken niet-begeleide minderjarige vreemdelingen ervan?*, Brussel, Unicef, 2004, 33 p.

⁷¹ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 25.

⁷² Art. 479 van de programmawet van 24 december 2002, B.S. 31 december 2002. K.B. van 22 december 2003 tot uitvoering van Titel XIII, hoofdstuk 6 van de programmawet van 24 december 2002, B.S. 29 januari 2004. Omzendbrief over de plaatsing onder de hoede van de dienst Voogdij en de identificatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, B.S. 29 april 2004.

Begin juli 2004 zijn er nog altijd veel meer niet-begeleide minderjarigen dan voogden.

steld en werkt dag en nacht met een permanentie, in de week en in het weekend. Eén van de kernopdrachten van de dienst Voogdij is voor elke niet-begeleide minderjarige een voogd aan te stellen. Voor de niet-begeleide minderjarige is deze voogd een spilfiguur. Hij vertegenwoordigt de minderjarige bij alle rechtshandelingen en procedures die hem aanbelangen, begeleidt de minderjarige in de asielpcedure, waakt over opvang, onderwijs, huisvesting en psychologische bijstand. De voogd is onafhankelijk en werkt op basis van een vertrouwensrelatie met de niet-begeleide minderjarige. In de opstartfase van de dienst Voogdij werkte het Kinderrechtencommissariaat mee aan de vorming van het team. Het Kinderrechtencommissariaat was verantwoordelijk voor de juridische vorming rond het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de niet-begeleide minderjarigen.⁷³

Begin juli 2004 zijn er nog altijd veel meer niet-begeleide minderjarigen dan voogden. De meest kwetsbare minderjarigen komen prioritair in aanmerking voor de aanstelling van een voogd. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat deze voogden in de uitvoering van hun nieuwe opdracht op genoeg praktische en inhoudelijke ondersteuning kunnen rekenen.

2.1.3. Gelijke onderwijskansen

Inclusief onderwijs

Al enkele jaren volgt het Kinderrechtencommissariaat op wat er beweegt op het terrein van inclusief onderwijs.

Zo nam het Kinderrechtencommissariaat al in 2002 deel aan de hoorzitting⁷⁴ in de commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid over de discussietekst 'Maatwerk in samenspraak' van de toenmalige minister van Onderwijs.

Vanuit de contacten met relevante actoren op dit gebied werd het Kinderrechtencommissariaat betrokken bij de voorbereiding van het symposium 'Ruimte voor inclusief onderwijs' op 16 januari 2004, georganiseerd door het departement Onderwijs, het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) en de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen. Voor dit symposium werd een voorstel van memorandum opgesteld dat in workshops verder uitgediept kon worden door de deelnemers. Hun inbreng werd daarna verwerkt in de definitieve versie van het memorandum over inclusief onderwijs voor de nieuwe regering.

De Kinderrechtencommissaris leidde de workshop die debatteerde over de rechtenbenadering. Er werd vooral geput uit internationale rechtsbronnen⁷⁵, maar ook uit het decreet Basisonderwijs en het Decreet Gelijke Onderwijskansen. Het is duidelijk dat ondermeer op basis van deze bronnen het Kinderrechtencommissariaat voorstander is van inclusie.

Het memorandum pleit ondubbelzinnig voor inclusie als uitdrukkelijke beleids optie en geeft de nodige aanzetten voor de omzetting ervan in de onderwijsrealiteit. Het is van belang om alle expertise, ervaring en kennis, zoals die nu al jaren in het buitengewoon onderwijs bestaat, mee te nemen in de overgang naar inclusief onderwijs. Het gaat niet om een keuze voor het ene of het andere model. Het gaat om fundamenteel herdenken van het hele onderwijs. Dat moet een onderwijs worden dat kinderen en jongeren niet op grond van enkele kenmerken on-

Het gaat om fundamenteel herdenken van het hele onderwijs.

⁷³ Deze vorming ging door op 18 maart 2004.

⁷⁴ Zie: *Parl.St. VI.Parl. 2001-2002, nr. 1088/2, p. 19-21.*

⁷⁵ Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de commentaren van het Comité voor de Rechten van het Kind, de Standard Rules on the Equalization of opportunities for Persons with disabilities (resolutie 48/96, 4 maart 1994) en de Unesco-Verklaring van Salamanca (Salamanca Statement and framework for action on special needs education, 1994).

derbrengh in de voorziene onderwijsstructuren. Veel beter is het de scholen zo te organiseren en te ondersteunen dat elk kind er terecht kan.

Het Kinderrechtencommissariaat onderschrijft de inhoud van dit memorandum volledig en verwees er ook naar in het eigen memorandum.

Eind augustus ondertekende het Kinderrechtencommissariaat ook de beleidsvoorstellen van de burgerrechtenorganisatie GRIP⁷⁶ (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap).

Het regeerakkoord⁷⁷ heeft het over 'alle kinderen/jongeren' die 'toegang moeten hebben tot betaalbaar, toegankelijk en kwalitatief onderwijs op maat en met eerbiediging van de vrije keuze'. In vage termen gaat het regeerakkoord ook in op de noodzaak van een onderwijscontinuüm om integratie en inclusie te maximaliseren. De combinatie van de twee termen is wel wat problematisch omdat geïntegreerd en inclusief onderwijs zeker niet hetzelfde zijn en vanuit een verschillende fundamentele visie vertrekken. Vraag is dan ook hoe dit de volgende jaren in de praktijk uitgevoerd wordt.

VLOR-Commissie Toelating

Het Kinderrechtencommissariaat neemt deel aan de vergaderingen van de Commissie Toelating – Gelijke Kansen van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR).⁷⁸ In deze commissie zitten vertegenwoordigers van verschillende maatschappelijke geledingen die een bijdrage kunnen leveren aan de toepassing van het Decreet Gelijke Onderwijskansen. Deze permanente commissie valt rechtstreeks onder de algemene raad van de VLOR.

Het Kinderrechtencommissariaat bereidde het voorbije werkjaar mee adviezen voor rond twee voorgestelde wijzigingen aan het Decreet Gelijke Onderwijskansen.⁷⁹

Ook advies rond het inschrijvingsrecht in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad ging uit van de vaststelling dat Nederlandstalige leerlingen in Brussel-Hoofdstad zich soms niet in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad kunnen inschrijven, door de dwingende chronologische volgorde van inschrijving. De commissie adviseerde om het decreet aan te passen waardoor in een beperkte inschrijvingsperiode voor een aantal plaatsen bijzondere voorrangregels zouden gelden voor Nederlandstalige kinderen.

Het advies over de voorrangregeling voor broers en zussen gaat uit van de vaststelling dat de dwingende chronologische volgorde van inschrijven in een school of vestigingsplaats soms problemen oplevert voor ouders die graag kinderen van verschillende leeftijden inschrijven in eenzelfde school. De commissie adviseerde om het decreet aan te passen zodat kinderen met een broer of zus op school bij de inschrijving gedurende een beperkte periode voorrang krijgen op andere kinderen. De commissie stelde het principe van de chronologische volgorde niet in vraag, maar adviseerde om extra modaliteiten in te voeren voor de twee specifieke knelpunten.

⁷⁶ Zie: www.gripvzw.be.

⁷⁷ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 36 en 40.

⁷⁸ De commissie overlegt over de toepassing van het luik toelating in het eerste decreet Gelijke Onderwijskansen, van de bepalingen over de lokale overlegplatforms en het recht op inschrijving en over aanvullende engagementen tussen de partners. De commissie volgt het werk op van de deskundigen bij het lokale overleg en legitimeert het gemeenschappelijke vormingsprogramma voor die deskundigen en de netgebonden begeleiders bij het lokale overleg. Als zij dat nodig vindt, bereidt de commissie adviezen voor over het te voeren toelatingsbeleid in het onderwijs. De Commissie vergaderde op 14 januari 2004, 5 februari 2004, 17 maart 2004, 28 april 2004 en 15 september 2003.

⁷⁹ Decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, B.S. 14 september 2002.

Hieruit blijkt hoe belangrijk de rol van zo'n commissie is in de effectieve realisatie van het gelijke kansenbeleid in onderwijs.

Minderjarigen hebben tenslotte recht op zorg en rechten in en door zorg.

Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelde deze twee verfijningen van het Decreet Gelijke Onderwijskansen positief.⁸⁰ Hieruit blijkt hoe belangrijk de rol van zo'n commissie is in de effectieve realisatie van het gelijke kansenbeleid in onderwijs.

Ook het Vlaams Parlement keurde de twee wijzigingen ondertussen al goed.⁸¹

2.1.4. 'Zorgen voor morgen?'

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt regelmatig de klacht dat gepaste hulpverlening voor minderjarigen niet beschikbaar is. In de aanloop van het Zorgcongres 2003 'Zorgen voor morgen?!' werden we uitgenodigd om samen met andere organisaties, vertegenwoordigers van de zorgsector en academici na te denken over een zorgactieplan voor Vlaanderen.⁸² Het Kinderrechtencommissariaat ging al vorig werkjaar⁸³ op de uitnodiging in. Minderjarigen hebben tenslotte recht op zorg en rechten in en door zorg. Ze zijn niet alleen zorgvrager maar ook zorgverstrekker. Een zorgrelatie met de overheid moet hun belangen altijd vooropstellen.

Op het zorgcongres⁸⁴ van 10 december 2003 debatteerde het Kinderrechtcommissariaat mee over de stelling 'Elk een zorgbudget? Of 'Iedereen toegang tot goed uitgeruste zorgvoorzieningen?'. Het Kinderrechtencommissariaat suggereerde dat de overheid in deze stelling geen 'of/of'- maar een 'en/en'-positie moet innemen.

- Het Verdrag maakt melding van zowel 'voorzieningen' als van 'uitkeringen'. Zo moet de overheid de ouders passende bijstand waarborgen. Dat kunnen instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang zijn (artikel 18), maar ook uitkeringen. Als kinderen niet meer bij hun ouders kunnen blijven, hebben ze recht op bescherming en bijstand. Deze bijstand kan verschillende vormen aannemen: pleeggezin, adoptie of een instelling voor kinderopvang (artikel 20). Kinderen met een handicap hebben recht op bijzondere zorg. De overheid waarborgt 'bijstand' aan de personen die verantwoordelijk zijn voor de verzorging van minderjarigen met een handicap. Die bijstand moet voor kinderen met een handicap de grootst mogelijke zelfstandigheid en een volwaardig en actief leven in de samenleving waarborgen en bevorderen (artikel 23).
- Niet alleen de belangen van zorgvoorzieningen of zorgverantwoordelijken maar vooral de belangen van het kind zijn doorslaggevend in beslissingen en
- De overheid moet voor kinderen niet alleen bijzondere maatregelen nemen, maar in zijn acties ook handelen vanuit het belang van het 'individuele' kind (art. 3). Zo kan het in het belang van het kind zijn dat het kan rekenen op een goede ondersteuning van de personen in zijn directe omgeving.⁸⁵ Of dat het

⁸⁰ In opdracht van de toenmalige minister van Onderwijs evalueerde de administratie de implementatie van het Decreet Gelijke Onderwijskansen I. Deze eerste evaluatie werd ondersteund door de onderzoeksgroep Edubron van de Universiteit Antwerpen. Ook de minderhedensector deed een peiling bij zijn doelgroep. De twee vermelde aandachtspunten kwamen naast andere punten uit de evaluaties op de verschillende fora in mei 2004. VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS EN VORMING, Evaluatie van het Gelijke Onderwijskansenbeleid, persnota 11 mei 2004. VLAAMS MINDERHEDENCENTRUM, Bijdrage van het Vlaams Minderhedencentrum bij de evaluatie van het gelijke Onderwijskansen-decreet, nota 10 mei 2004.

⁸¹ Decreet van 30 april 2004 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, B.S. 29 juni 2004. Voorstel van decreet houdende het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad, *Parl. St. VI. Parl.* 2003-2004, nr. 2091/4.

⁸² Op 22 november 2001 ondertekenden de Vlaamse regering, de Vlaamse sociale partners en de Vlaamse milieu- en natuurverenigingen het 'Pact van Vilvoorde' een engagementsverklaring met 21 doelstellingen voor Vlaanderen die het liefst tegen 2010 verwezenlijkt worden. Rond zorg formuleert het pact twee doelstellingen: 'In 2010 waarborgt Vlaanderen een toereikend, efficiënt, effectief en voor iedereen toegankelijk en kwaliteitsvol zorgaanbod.' En: 'In 2010 hebben de inwoners van Vlaanderen de mogelijkheid om een volwaardige loopbaan uit te bouwen én de zorg op zich te nemen voor gezin en eigen leefomgeving.'

⁸³ De voorbije werkjaren participeerde het Kinderrechtencommissariaat aan de themacommissie 'Psychosociale dimensie van zorg'. Zie: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2002-2003*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2003, p. 105-106.

⁸⁴ De discussiepunten, besluiten en aanbevelingen zijn te lezen in de syntheses teksten, zie: CBGS-Werkdocument (2003/6, 2003/7, 2003/8, 2003/9) op www.cbgs.be.

⁸⁵ Houden we rekening met de onderzoeksresultaten van In Pétto en dr. Griet Verschelden, dan verkiezen minderjarigen zelf deze vorm van zorg.

kan rekenen op 'goede' zorgvoorzieningen die de rechten van kinderen respecteren.

Na het Zorgcongres werden de aanbevelingen van de deelnemers en de drie themacommissies gebundeld in het 'Vlaamse Zorgactieplan (2004-2020)'.⁸⁶ Dit actieplan moet de volgende tien tot vijftien jaar richting geven aan de organisatie van het zorgbeleid.⁸⁷ Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat de nieuwe Vlaamse regering en het nieuwe Vlaamse Parlement het gedane werk ter harte nemen. De vermelding en toelichting van een 'zorgwaarborg' in het regeerakkoord⁸⁸ doet alvast veel goeds vermoeden.

2.1.5. Memorandum voor een sterker kinderrechtenbeleid

In de aanloop naar de verkiezingen van 13 juni 2004 werkten het Kinderrechtencommissariaat en de Kinderrechtencoalitie samen een memorandum uit.⁸⁹ In dit memorandum worden diverse kinderrechten thema's aangehaald die voor het Vlaamse bevoegdheidsniveau relevant zijn. Tegelijk is het een dwarsdoorsnede van de thema's die door beide partners als essentieel worden beschouwd. Gezien in de Kinderrechtencoalitie⁹⁰ de meest relevante actoren op het NGO-veld verzameld zijn, kunnen we stellen dat dit memorandum terdege gedragen wordt zowel vanuit het Kinderrechtencommissariaat als vanuit alle leden van de coalitie. Naar aanleiding van het memorandum werden we ook uitgenodigd voor een gesprek met de informateur⁹¹ en met de voorzitter van de VLD.⁹² De andere partijen gingen niet in op onze vraag voor een onderhoud.

In dit memorandum worden diverse kinderrechten thema's aangehaald die voor het Vlaamse bevoegdheidsniveau relevant zijn.

Thema's die in het memorandum aan bod komen zijn:

- Jongereninformatie.
- Onderwijs: leerlingenstatuut, kosteloos onderwijs, participatie op school, inclusief onderwijs, aanpassing curricula en disciplineren op school.
- Gezin: opvoedingsondersteuning, familiale bemiddeling en kinderopvang.
- Welbevinden van minderjarigen: integrale jeugdhulp, preventie en niet-begeleide minderjarigen.
- Mobiliteit en ruimte.
- Jeugddelinquentie.
- Internationale solidariteit: ontwikkelingssamenwerking, wapenbeleid en kindsoldaten.
- Coherent kinderrechtenbeleid: Nationale Commissie Kinderrechten, Nationaal Actieplan Kinderrechten, coördinatie Kinderrechten, en Kindeffectrapportage.

Doorheen dit advieshoofdstuk wordt verder ingegaan op deze thema's en waar mogelijk worden ze aan het regeerakkoord van juli 2004 getoetst.

⁸⁶ JACOBS, T., *Vlaams Zorgactieplan (2004-2020). Aanbevelingen voor een duurzaam zorgbeleid*, Brussel, CBGS-brochure 2004/1.

⁸⁷ Kleurrijk Vlaanderen, *Zorgen voor morgen! De toekomst van de ons zorgbeleid voor oud en jong*, 2004, p.3.

⁸⁸ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 31-35.

⁸⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT en KINDERRECHTEN-COALITIE VLAANDEREN vzw, *Memorandum Vlaams beleid 2004-2009-met oog voor kinderrechten*, Brussel, juni 2004, 45 p. De tekst van dit memorandum is te lezen op www.kinderrechten.be. (Klik eerst op 'Documenten' en dan op 'Persberichten'.)

⁹⁰ Meer informatie over de Kinderrechtencoalitie en haar leden, zie: Hoofdstuk 3 (Communicatiewerk), deel 2 'Netwerking en contacten met het werkveld'.

⁹¹ Op 22 juni 2004.

⁹² Op 12 juli 2004.

2.2. Op het federale niveau

2.2.1. Is dit een 'volwaardig' jeugdrecht?

De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht is al lang een federale beleidstopic. In de vorige legislatuur stapte een voorontwerp van wet af van het beschermingsconcept van de wet van 1965. In navolging van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en andere relevante VN-richtlijnen⁹³ stelde het voorontwerp voor, de jeugd-delinquentie aan te pakken met een eigensoortig jeugdrecht dat de minderjarige dader de nodige fundamentele rechtswaarborgen biedt.⁹⁴

Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelde dit initiatief positief, maar de vorige regering heeft het voorontwerp niet verder willen bespreken.

Begin 2004 stelde de nieuwe minister van Justitie de krachtlijnen van haar eigen hervormingsplannen voor.⁹⁵ Aan de filosofie van de wet van 1965 wil de huidige minister niet raken, ondanks de aanhoudende kritieken vanuit de praktijk en vanuit academische hoek. Binnen het bestaande wettelijke kader wil ze wel enkele nieuwe accenten uitwerken: het gamma jeugdbeschermingsmaatregelen uitbreiden, de uithandengeving hervormen – lees: versoepelen – en de ouders van delinquente minderjarigen mee responsabiliseren.

Aan verschillende actoren werd een advies over de voorgestelde hervormingen gevraagd.⁹⁶ Ook de Kinderrechtencommissaris maakte haar fundamentele bedenkingen over.⁹⁷

Het Kinderrechtencommissariaat legt het accent op vijf punten van kritiek.

- Te weinig garanties inzake rechtswaarborgen.
- Het behoud van de uithandengeving, ook al werd België daarover al twee keer op de vingers getikt door het Comité van de Rechten van het Kind.⁹⁸
- Het onduidelijke amalgaam van maatregelen en van de momenten waarop ze in de verschillende procedurefasen opgelegd kunnen worden.
- De verplichte ouderstage.
- Het behoud van jeugdgevangenen in een systeem van jeugdbescherming en zonder waterdichte garanties dat detentie alleen als laatste redmiddel gebruikt wordt. Het risico is reëel dat het bestaan en eventueel uitbreiden van deze detentiehuisen nog vaker gaat leiden tot uithandengeving.

Een wettelijke basis voor de al bestaande alternatieve sancties kan wel op bijval van het Kinderrechtencommissariaat rekenen.

Deze bemerkingen werden overgemaakt aan de minister van Justitie en besproken met de toenmalige Vlaamse minister van Welzijn, omdat ook de Vlaamse

⁹³ Minimum Regels van de Verenigde Naties voor de aanpak van jeugd-delinquentie (Regels van Beijing), resolutie 40/33 aangenomen door de Algemene Vergadering van 29 november 1985. Voor een officieuze vertaling zie: *Kinderrechtengids*, Deel II, 2.8, B, 3. Richtlijnen van de Verenigde naties voor de preventie van jeugd-delinquentie (Richtlijnen van Rijad), resolutie 45/112 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990. Voor een officieuze vertaling zie: *Kinderrechtengids*, Deel II, 2.8, B, 15. Regels van de Verenigde Naties voor de Bescherming van Minderjarigen die van hun vrijheid zijn beroofd. Resolutie 45/113 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990. Voor de officieuze vertaling zie: *Kinderrechtengids*, Deel II, 2.8, B, 27.

⁹⁴ Voorontwerp van wet van 1 juli 2001 van minister van Justitie Marc Verwilghen houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen', *T.J.K.*, 2001/4 (gepubliceerd in een afzonderlijke bijlage).

⁹⁵ Kadernota van minister Onkelinx over de hervorming van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming. Goedgekeurd op de ministerraad van de federale regering op 13 februari 2004. Intussen werd 'het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd' goedgekeurd op de federale ministerraad van 30 maart 2004.

⁹⁶ Een bundeling van de adviezen is opgenomen in het themanummer van het tijdschrift *Journal Droits des Jeunes* ('La réforme de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse. Tous les avis', *J.D.J.*, 2004, nr. 235) en in het themanummer van het Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, *T.J.K.*, nr. 2004/2.

⁹⁷ VANDEKERCKHOVE, A., '(G)een nieuw jeugdrecht? Opmerkingen vanuit het Kinderrechtencommissariaat op de kadernota van minister Onkelinx betreffende de hervorming van de wet op de jeugdbescherming', *T.J.K.*, 2004/2, p. 131-135.

⁹⁸ Slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind naar aanleiding van de bespreking van het eerste Belgische rapport, 9 juni 1995 (CRC/C/15/Add.38). Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtengids*, Deel II, 2.1, B, 20. Slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind naar aanleiding van de bespreking van het tweede Belgische rapport, 7 juni 2002 (CRC/C/15/Add.178). Voor een officieuze vertaling, zie: *Kinderrechtengids*, Deel II, 2.1, B, 122.

Aan de filosofie van de wet van 1965 wil de huidige minister niet raken, ondanks de aanhoudende kritieken vanuit de praktijk en vanuit academische hoek.

overheid bij de uitvoering van het ‘nieuwe’ jeugdbeschermingsrecht betrokken wordt.

Afgaand op de besprekingen en de berichten ziet het Kinderrechtencommissariaat het verdere verloop van de hervorming somber in. Van een fundamentele vernieuwing van het jeugdbeschermingsrecht is blijkbaar geen sprake meer. Bovendien schendt het voorontwerp de internationale normen. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verplicht de verdragsstaten om een afzonderlijk volwaardig rechtssysteem voor alle minderjarige delinquenten uit te werken. Het voorgestelde ontwerp getuigt van een kortetermijnvisie en biedt geen verdragsconform antwoord op de minderheid van minderjarigen die ernstige misdrijven plegen.

Het Kinderrechtencommissariaat dringt er bij de Vlaamse overheid sterk op aan om principieel vast te houden aan de norm van het Verdrag en te blijven eisen dat er een fundamenteel nieuw jeugdrecht voor minderjarige delinquenten komt.

Hoewel het grotendeels om een federale materie gaat, is dit dossier zo belangrijk dat we het ook opnamen in het memorandum aan de Vlaamse regering. Het regeerakkoord zegt hierover: ‘We willen in elk geval een Vlaams jeugdsanctierecht uitbouwen om gericht en met meer rechtszekerheid voor de jongeren te kunnen optreden tegen jongeren die een ernstig misdrijf hebben gepleegd.’⁹⁹ Vooral de verwijzing naar rechtszekerheid beoordelen we positief. Minder gelukkig zijn we met het feit dat de jongeren opnieuw enkel gevisieerd worden in verband met overlast en criminaliteit. Het aandeel van minderjarigen in de criminaliteit blijft erg klein.

2.2.2. Plannen maken rond kinderrechten en dan ook uitvoeren

De VN-Kindertop van 8 tot 10 mei 2002 schreef in het slotdocument ‘A world fit for children’ een wereldwijd kinderrechtenplan in tien hoofdthema’s uit.

- Kinderen voorrang geven
- Armoede bestrijden, investeren in kinderen
- Geen enkel kind uitsluiten
- Zorgen voor elk kind
- Onderwijs voor elk kind
- Kinderen beschermen tegen mishandeling en uitbuiting
- Kinderen beschermen tegen oorlog
- HIV/AIDS bestrijden
- Luisteren naar kinderen en hun participatie verzekeren
- De planeet beschermen voor de kinderen.

Het kinderrechtenplan beschrijft de tien thema’s in relatief vage termen. Op elke lidstaat rust de verplichting om de thema’s te vertalen naar het beleid en de context van het eigen land.

In navolging van de Kindertop moeten dus ook de Belgische overheden een Nationaal Actieplan Kinderrechten opstellen voor de volgende tien jaar. In een federale staatsstructuur is dat geen sinecure omdat bijkomend werk en tijd nodig is voor overleg en coördinatie tussen alle bevoegdheidsniveaus.¹⁰⁰ De verschillende bevoegdheidsniveaus en beleidsdomeinen werkten een plan uit. De minister van Justitie coördineerde alles.

Het Kinderrechtencommissariaat dringt er bij de Vlaamse overheid sterk op aan om principieel vast te houden aan de norm van het Verdrag en te blijven eisen dat er een fundamenteel nieuw jeugdrecht voor minderjarige delinquenten komt.

⁹⁹ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 61-62.

¹⁰⁰ De VN had december 2003 als deadline vooropgesteld.

Op Vlaams niveau kwam er een werkgroep met leden uit de regering, de administratie, het Vlaams Parlement, het veld van niet-gouvernementele organisaties en het Kinderrechtencommissariaat.¹⁰¹ In het opgestelde plan staan per thema strategische en meer operationele doelstellingen. Het gaat over thema's als kwalitatieve jeugdhulp, vrijetijdsbeleid voor kinderen en jongeren, opvang en aanpak van niet-begeleide minderjarigen, een nieuwe aanpak van jeugddelinquentie met accent op hulpverlening en herstellbemiddeling, informatie en voorlichting voor kinderen en jongeren.

Op 2 april 2004 keurde de Vlaamse regering het Vlaamse luik van het Nationaal Actieplan Kinderrechten goed.

Op 2 april 2004 keurde de Vlaamse regering het Vlaamse luik van het Nationaal Actieplan Kinderrechten goed.¹⁰²

Op 6 mei 2004 werd op een ronde tafel een ontwerp van Nationaal Actieplan Kinderrechten voorgesteld en besproken met de bevoegde kabinetten, met actoren uit het werkveld, de Kinderrechtencoalitie, de Kinderrechtencommissaris en de Délégué général aux Droits des Enfants. De geformuleerde vragen en kritische bedenkingen zouden momenteel nog verwerkt worden in een definitieve versie van het 'Belgische Nationale Actieplan Kinderrechten'. Omdat er daarnaast ook nog regionale verkiezingen waren, werd de deadline voor een definitieve versie opgeschoven naar december 2004.

Een plan opmaken is één ding. Het uitvoeren en opvolgen is nog een ander paar mouwen. Hier ligt een belangrijke taak voor de aanspreekpunten kinderrechten, de parlementaire gemeenschap, het Kinderrechtencommissariaat en het veld van niet-gouvernementele organisaties. Zij moeten erop toezien dat alles vooruitgaat en de uitvoering van het plan stimuleren.

2.2.3. Gezinnen hoog op de agenda

In het najaar van 2003 gaf de staatssecretaris voor het Gezin en Personen met een handicap het startsein voor de Staten-Generaal van het Gezin. Omdat het Kinderrechtencommissariaat een officieel kanaal naar de federale overheden mist, werd deze kans aangegrepen om over thema's als scheiding, verblijfsregeling voor kinderen en adoptie een inhoudelijke inbreng te doen.

Deze werkgroep bereikte snel een consensus over een hervorming van de echtscheidingswetgeving in de richting van schuldloze echtscheiding.

De Kinderrechtencommissaris was vooral actief in de werkgroep 'Gezinnen en burgerlijk en gerechtelijk recht'.¹⁰³ Deze werkgroep bereikte snel een consensus over een hervorming van de echtscheidingswetgeving in de richting van schuldloze echtscheiding. Het Kinderrechtencommissariaat is ervan overtuigd dat deze vorm van echtscheiding het conflictgehalte kan verminderen. Uiteindelijk komt dit het welbevinden van kinderen ten goede. Ook over de versoepeling van de voorwaarden voor echtscheiding met onderlinge toestemming, de adoptie door holebi's en de inrichting van familierechtbanken kwam de werkgroep tot een akkoord.

Over andere onderwerpen, vooral over de verblijfsregeling voor kinderen rezen er grote meningsverschillen. Op de agenda stond een voorstel om naast het bestaande gezagsco-ouderschap ook het verblijfsco-ouderschap¹⁰⁴ als wettelijk model in te voeren.¹⁰⁵ De werkgroep was duidelijk verdeeld in fervente voorstanders en tegenstanders zoals het Kinderrechtencommissariaat.

¹⁰¹ De werkgroep vergaderde op 24 november 2003, 15 januari 2004 en 10 februari 2004.

¹⁰² Het plan staat integraal op www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten. (Klik op 'Documentatie' en verder op 'Vlaams Actieplan Kinderrechten'.)

¹⁰³ De werkgroep vergaderde op 13 en 26 november 2003, 15 december 2003, 8 en 22 januari 2004, 5 en 19 februari 2004 en 11 maart 2004. De slotzitting van de Staten-Generaal was op 27 maart 2004.

¹⁰⁴ Ook 'bilocatieregeling' of 'tweeverblijfsregeling' genoemd.

¹⁰⁵ Ook in de Kamer werd een wetsvoorstel in die zin ingediend, zie: Wetsvoorstel betreffende de verblijfsregeling van minderjarige kinderen bij hun niet-samenlevende ouders, *Parl. St. Kamer* 2003-2004, nr. 975/001.

De kritiek op een wettelijk model steunt op verschillende overwegingen.

Ten eerste is het binnen de huidige wettelijke context al perfect mogelijk een verblijfsco-ouderschap te regelen. Dat dit misschien nog niet genoeg gebeurt, heeft ook te maken met de vele voorwaarden die vervuld moeten zijn voor succesvol verblijfsco-ouderschap. Constructief overleggen is voor ouders als ex-partners geen evidentie. Ook praktisch moeten ouders bereid zijn om met elkaar rekening te blijven houden. Denk maar aan de afstand tussen de twee woonplaatsen, schoolgaan, vrijetijdsbesteding van de kinderen.

Bovendien is er vandaag nog te weinig wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat verblijfsco-ouderschap per definitie in het voordeel van kinderen werkt. Zolang daar twijfel over blijft, lijkt het ons niet zinvol om de wetgeving in die zin te veranderen.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft dan ook tot nader order voorstander van de huidige regeling. De rechter beslist geval per geval en houdt rekening met de eigenheid van elk gezin, met het belang en het spreekrecht van het kind.

Ook het voorstel om opnieuw dwangmaatregelen mogelijk te maken in het kader van de verblijfsregeling vindt bij het Kinderrechtencommissariaat geen genade. Bij een scheiding is het altijd cruciaal om kinderen zo weinig mogelijk in het echtelijke conflict te vatten.

Een verblijfsregeling afdwingen met dwangmaatregelen garandeert niet echt het welbevinden van kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat betreurt dat de Staten-Generaal geen ruimte vonden voor andere prangende zaken die kinderen en jongeren in hun gezinsleven aanbelangen. Zo was er op de agenda geen plaats voor de tekortkomingen in de huidige regeling rond het spreekrecht voor minderjarigen, het uitblijven van een regeling voor jeugdadvocaten of de zelfstandige rechtstoegang voor minderjarigen.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Deze wetsontwerpen zijn nog altijd hangende in de Kamer. Zie: Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarige om door de rechter te worden gehoord, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 634/1. Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 643/1. Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 644/1.

Bij een scheiding is het altijd cruciaal om kinderen zo weinig mogelijk in het echtelijke conflict te vatten.

3 Opvolging adviezen vorige werkjaren

3.1. Scheidingsbemiddeling nog altijd in woelig water

Sinds jaren bepleit het Kinderrechtencommissariaat¹⁰⁷ een betere kwaliteitsomkadering voor de bemiddeling bij familiale conflicten en echtscheiding. Ook in het memorandum kwamen we daarop terug. Uit de meldingen bij het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat blijkt hoe moeilijk kinderen het vaak hebben tijdens en na de scheiding van hun ouders.¹⁰⁸ Ze raken gekneld in het ouderlijke conflict. Hun contactmogelijkheden met de ene ouder worden bemoeilijkt of soms zelfs onmogelijk gemaakt door de andere ouder. Ze kunnen zich niet vinden in de vastgestelde omgangsregeling. Ze worden de speelbal van het gevecht tussen de ouders. Veel van hun problemen hebben te maken met de soms gebrekkige toepassing van hun spreekrecht en met het te hoge conflictgehalte van de scheiding, vaak nog versterkt door de gerechtelijke procedures die hun ouders moeten voeren.

Bemiddeling op basis van vrijwilligheid en vóór de gerechtelijke procedure vergroot de kans op een betere afhandeling van het partnerconflict voor de kinderen.

Bemiddeling op basis van vrijwilligheid en vóór de gerechtelijke procedure vergroot de kans op een betere afhandeling van het partnerconflict voor de kinderen.

- Ouders worden aangesproken op hun blijvend ouderschap, ook al gaan ze niet langer als partner verder.
- Kinderen worden meer buiten het conflict gehouden.
- Er wordt niet zozeer gezocht naar een 'schuldige', wel naar een afhandeling die iedereen ten goede komt.
- Kinderen houden meer kans op positief en blijvend contact met beide ouders.

De federale wet die de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken¹⁰⁹ regelt, bleef jaren dode letter.¹¹⁰ Momenteel wordt dit wettelijke kader voor bemiddeling herzien.¹¹¹ Bedoeling is om in het Gerechtelijk Wetboek een algemene regeling rond bemiddeling op te nemen. Het nieuwe wettelijke kader regelt zowel de proceduregebonden bemiddeling op initiatief van de rechter als de vrijwillige bemiddeling op initiatief van de betrokkenen. De nieuwe bemiddelingsregeling wordt ook toepasbaar op andere dan familiale geschillen: sociale, burgerlijke of handelsgeschillen bijvoorbeeld.

Vandaag zijn er drie categorieën bemiddelaars: de advocaten, de notarissen en een 'derde' groep, vooral welzijnswerkers, georganiseerd binnen het algemeen welzijnswerk. Daarnaast bestaan er nog zelfstandige bemiddelaars die in geen enkele sector en dus ook buiten elke kwaliteitscontrole vallen. De nieuwe algemene bemiddelingsregeling wil de erkenning en de kwaliteitscontrole van alle bemiddelaars op het federale niveau brengen.

Deze nieuwe piste lijkt een bevoegdheidsprobleem op te leveren omdat een federale instantie bezwaarlijk bemiddelaars uit het Vlaamse welzijnsveld kan controleren, die al jarenlang expertise en ervaring opbouwden. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt al jaren dat de Vlaamse overheid een eigen systeem van

¹⁰⁷ Artikel 3 en 9 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹⁰⁸ Zie: Hoofdstuk 2 (Ombudswerk), deel 2 'Meldingen'.

¹⁰⁹ Wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, B.S. 3 april 2001.

¹¹⁰ Deze wet is al tweeënhalf jaar van kracht, maar de uitvoeringsbesluiten zijn nooit goedgekeurd.

¹¹¹ Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met bemiddeling, *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 327/009. Het ontwerp werd op 24 juni 2004 door de voltallige Kamer goedgekeurd wordt nu door de Senaat behandeld.

erkenningen en kwaliteitscontrole zou uitwerken voor de bemiddeling. Ondanks decreetgevende initiatieven blijft zo'n regeling nog altijd uit.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt opnieuw met aandrang om dit dossier terug op te nemen, met het oog op de belangen van kinderen. In het regeerakkoord vonden we in elk geval al het voornemen terug om 'bijkomende impulsen te geven aan familiale bemiddeling'¹¹².

Vrijwillige bemiddeling lijkt ons eerder een Vlaamse materie te zijn die valt onder de bijstand aan personen. Deze vorm van bemiddeling wordt ook nu al aangeboden door de Centra voor Algemeen Welzijnswerk, die onder de Vlaamse overheid vallen en in hun werking al door het kwaliteitsdecreet gevat worden.

3.2. Hallo, met de Kinder- en Jongerentelefoon?

Sinds jaren biedt de Kinder- en Jongerentelefoon (KJT) minderjarigen een luisterend oor. Zij kunnen bij de KJT terecht voor een leuke babbel, informatie of om een probleem te bespreken. Zo vult de KJT tegelijk het recht van minderjarigen op informatie en op vrije meningsuiting in.¹¹³ Het Kinderrechtencommissariaat beschouwt de KJT als een basisvoorziening voor minderjarigen en vindt het dan ook de plicht van de overheid om deze voorziening genoeg te subsidiëren. Omgekeerd kan de KJT de overheid belangrijke informatie leveren over de leefwereld en de interesses van kinderen en jongeren.

In 2002 wees het Kinderrechtencommissariaat op enkele structurele problemen in de werking van de KJT. Voor de minderjarige gebruiker rezen er twee problemen rond toegankelijkheid:

- De gesprekken waren niet gratis, maar werden aangerekend tegen een weliswaar verminderd tarief. Omdat steeds meer minderjarigen de KJT bellen met een gsm – en niet langer met de vaste telefoon van hun ouders – werd dit probleem nijpender.
- Door de Europese consumentenwetgeving verschenen de oproepen naar de KJT op de gedetailleerde factuur van de ouders, waardoor de anonimiteit van de minderjarige in het gedrang kwam.

Het Kinderrechtencommissariaat suggereerde om hieraan te verhelpen door voor de KJT een gratis 0800-nummer te reserveren en te subsidiëren.

In 2004 ging de coördinerende minister voor Kinderrechten in op deze suggestie. De Kinder- en Jongerentelefoon is voortaan gratis te bereiken op het gratis nummer 0800 15 111. Meestal verschijnt het nummer ook niet meer op de telefoonfactuur, waardoor nu meer¹¹⁴ minderjarigen de garantie krijgen van volledige anonimiteit. Het Kinderrechtencommissariaat is bijzonder verheugd over deze vooruitgang, waarmee de Vlaamse overheid weer een stap verder zette in de invulling van het recht van minderjarigen op vrije meningsuiting en op informatie. De toegankelijkheid en de laagdrempeligheid van deze basisvoorziening werd nog beter gegarandeerd voor elke minderjarige gebruiker.

3.3. Bezoekruimtes onder dak

Het systeem van neutrale bezoekruimtes biedt in problematische scheidingen ondersteuning aan ouders en hun kinderen om tegemoet te komen aan het recht

Het Kinderrechtencommissariaat beschouwt de KJT als een basisvoorziening voor minderjarigen.

¹¹² VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 25.

¹¹³ Artikel 12 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹¹⁴ Momenteel worden de laatste regelingen getroffen om dit bij alle providers en alle toestellen te regelen.

van het kind op contact met beide ouders.¹¹⁵ Dit raakt als uitvoeringsmogelijkheid van een gerechtelijke uitspraak aan bevoegdheden van justitie, maar ook aan bijstand aan personen. Daardoor was het onduidelijk welke overheid deze bezoekeruimtes moest financieren.

In 2003 stopte de federale overheid zonder meer – en in tegenstelling tot eerder gemaakte beloftes – met financieren, na een advies van de Raad van State. Zo kwam het voortbestaan van de bezoekeruimtes op de helling te staan.

Het Kinderrechtencommissariaat wees het Vlaams Parlement en de bevoegde Vlaamse minister op het belang van deze dienstverlening aan kinderen en hun ouders en vroeg een structurele oplossing.

Dankzij de inspanningen van de minister van Welzijn werden de nodige middelen vrijgemaakt. De werking van de bezoekeruimtes is voortaan ingebed in het algemeen welzijnswerk.¹¹⁶ Zo hoeven kinderen niet langer onnodig het contact met hun ouders te verliezen. Ook na een scheiding of bij partnerconflicten hebben kinderen het recht op een blijvend contact met hun twee ouders.

3.4. Geen vernederende bestraffing op school

Naar aanleiding van enkele alarmerende ombudsmeldingen diende het Kinderrechtencommissariaat al in 2002 bij de commissie Onderwijs en Vorming een advies in over tucht en discipline op scholen. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind¹¹⁷ zegt in dat de manier van handhaving van discipline op school verenigbaar moet zijn met de menselijke waardigheid en in overeenstemming met de andere bepalingen in het verdrag. Hoewel dit artikel voor interpretatie vatbaar is, is vernederende en fysieke bestraffing op school duidelijk ontoelaatbaar. Toch blijven er bij het Kinderrechtencommissariaat meldingen komen van vernederende straffen, en we mogen ervan uitgaan dat die meldingen alleen maar de spreekwoordelijke top van de ijsberg zijn.

Bepalingen in het leerlingenstatuut en meer gericht toezicht van de overheid zou aan dit probleem kunnen verhelpen. Vernederende straffen zouden gemeld kunnen worden aan de commissie Leerlingenrechten, die nu alleen bevoegd is voor de inschrijvingsproblematiek. In elk geval zou een omzendbrief van de minister de scholen alvast kunnen aanmoedigen om erop toe te zien dat de tuchtprocedures en -sancties correct toegepast worden.

Dit advies werd tot vandaag niet behandeld in de bevoegde commissie.

3.5. Er is meer dan topsport alleen

Naar aanleiding van een vraag van de Gymnastiekfederatie formuleerde het Kinderrechtencommissariaat een advies aan de minister van Onderwijs over afwijkingen op het aanwezigheidsprincipe van leerlingen. Er werd een ruimere mogelijkheid voor afwezigheden gevraagd om aan getalenteerde gymnasten al van in het basisonderwijs meer ruimte te bieden om te trainen.

Het Kinderrechtencommissariaat staat negatief tegenover deze uitzonderingsregimes.¹¹⁸

Ook na een scheiding of bij partnerconflicten hebben kinderen het recht op een blijvend contact met hun twee ouders.

Vernederende en fysieke bestraffing op school is duidelijk ontoelaatbaar.

¹¹⁵ Artikel 5, 9 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹¹⁶ Besluit van de Vlaamse regering van 9 januari 2004 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2001 ter uitvoering van het decreet van 19 december 1997 betreffende het algemene welzijnswerk, wat betreft de begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kindcontact. Voor de tekst van het besluit, zie: www.juriwel.be. (Klik op 'Algemeen Welzijnswerk'.)

¹¹⁷ Artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹¹⁸ Artikel 3, 6 en 31 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

- Overdreven zware sportinspanningen op jonge leeftijd kunnen de fysieke en psychische ontwikkeling van kinderen schade berokkenen. Wetenschappelijk onderzoek leert dat uitgerekend de gymnastieksport allesbehalve risicovrij is.
- De prestatiedruk is voor kinderen al zo hoog, dat daar zeker geen extra vorm van presteren moet bijkomen.
- Het gaat niet op alleen uitzonderingsregels te voorzien voor welbepaalde sporttakken. Ook jonge talenten in theater, muziek en minder populaire sporten of andere activiteiten krijgen geen voorkeurbehandelingen.
- Het recht op rust en vrijetijdsbeleving wordt in bepaalde omstandigheden beknot door de zware eisen van doorgedreven sportbeoefening.
- Vraag is ook of hiermee wel in de eerste plaats de belangen van kinderen gediend worden en niet eerder die van een bepaalde sportfederatie.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft bezorgd over de toenemende aandacht voor topsportprestaties en de druk die daarbij komt kijken. Vaak blijft het onduidelijk of het wel de eigen wil van de minderjarige is om zwaar te investeren in sport.

In het regeerakkoord¹¹⁹ vinden we een en/en-beleid terug: zowel 'sport-voor-allen' als topsport komen aan bod. Het Kinderrechtencommissariaat kan momenteel enkel hopen dat sport voor alle kinderen niet in de verdrukking komt door de aangekondigde investeringen in de topsport.

3.6. Onderwijs gratis?

In 2001 keurde het Vlaams Parlement het Onderwijsdecreet XIII goed. Eén van de onderdelen van dit megadecreet regelt de schoolkosten en zet de poort open voor het aanrekenen van bepaalde kosten aan de ouders. De Raad van State en het Kinderrechtencommissariaat gaven hierover een negatief advies¹²⁰, omdat die kosten strijdig zijn met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind¹²¹ en met het VN-Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten. Deze internationale normen stellen dat alle middelen die nodig zijn om de eindtermen te halen, gratis beschikbaar moeten zijn voor de leerling. Dat wil duidelijk zeggen dat niet alleen de toegang tot maar ook de beschikbaarheid van onderwijs gratis moet zijn. Dat is zeker het geval voor het basisonderwijs en moet ook het streefdoel zijn voor het secundair onderwijs.

Hoewel het Vlaams Parlement dit toch goedkeurde, kwam er in hetzelfde parlement even later een resolutie over de kosteloosheid van het onderwijs.¹²² Daarin werd ineens wel het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangehaald. Bij de bespreking van onderwijsdecreet XIII was dit niet aan bod gekomen. Sindsdien is hierover geen discussie meer gevoerd, maar in de verkiezingscampagne van 2004 werd het thema 'gratis' of 'kosteloos' onderwijs druk besproken.

Vanuit het Kinderrechtencommissariaat dringt het memorandum aan op de spoedige heropening van dit debat om de rechten van minderjarigen op gratis onderwijs opnieuw te waarborgen. In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2004-2009 staat dat de overheid duidelijkheid zal creëren over wat begrepen moet worden onder 'kosten die gekoppeld zijn' aan het bereiken van eindtermen

Wij dringen aan op spoedige heropening van dit debat om de rechten van minderjarigen op gratis onderwijs opnieuw te waarborgen.

¹¹⁹ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 39.

¹²⁰ Advies 2000-2001/11 'Kosteloos lager en secundair onderwijs', *Parl.St. VI.Parl. 2000-2001, nr. 729/4*. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

¹²¹ Artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹²² Resolutie betreffende de kosteloosheid van het basisonderwijs, *Parl.St. VI.Parl. 2001-2002, nr. 942/4*. Zie ook: Met redenen omklede motie over de kosteloosheid van het onderwijs, *Parl.St. VI.Parl. 2003-2004, nr. 855*. Deze motie dringt er bij de minister op aan om op basis van de resultaten van de screening van de bijdrageregelingen het begrip kosteloosheid van het basisonderwijs te preciseren en in het participatiedecreet een regeling uit te werken om grote verschillen in de bijdrageregelingen te vermijden.

en ontwikkelingsdoelen'. Voor kosten die gekoppeld zijn aan het bereiken van eindtermen en ontwikkelingsdoelen kunnen in het basisonderwijs immers geen bijdragen gevraagd worden aan ouders. Andere bijdragen in het basisonderwijs en bijdragen in het secundair onderwijs wil de regering beperken.

3.7. Gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen versoepeld

Het voorstel van decreet rond de tussenkomst van de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen werd al in juni 2001 bij het Vlaams Parlement ingediend. Het Kinderrechtencommissariaat stelde toen een positief advies op.¹²³ In mei 2003 organiseerde de commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen een hoorzitting over het voorstel. Op deze hoorzitting kwam ook de verhouding tussen integrale jeugdhulp en gerechtelijke jeugdbijstand aan bod.¹²⁴ Het moeilijke debat rond de vraag hoe we moeten omgaan met situaties waarin hulpverlening dwingend opgelegd moet worden, werd in de integrale jeugdhulp niet afgerond. Het decreet rond de integrale jeugdhulp legt alleen een timing vast. Uiterlijk tegen 31 juli 2005 moet bij het Vlaams Parlement een rapport binnenkomen over de hulpverlening die de jeugdrechter oplegt.

Ook al werd het inhoudelijke debat nog even uitgesteld, het decreet rond de hoogdringende tussenkomst van de gerechtelijke jeugdbijstand bij mishandeling en verwaarlozing werd wel samen met de decreten rond de integrale jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige goedgekeurd.¹²⁵

Het decreet houdt drie wijzigingen in:

- De vorderingsgrond voor een rechtstreekse tussenkomst van de jeugdrechter in een problematische opvoedingssituatie wordt preciezer omschreven.
- De jeugdrechter krijgt een ruimere keuze bij het opleggen van een residentiële maatregel bij een hoogdringende tussenkomst.
- En de procedure bij een hoogdringende tussenkomst wordt sterk versoepeld.

Voor het Kinderrechtencommissariaat zijn de verfijning van de vorderingsgrond en de ruimere keuze van de maatregelen voor de jeugdrechter belangrijke pluspunten in de nieuwe regeling. Maar omdat dit decreet ook raakt aan de verhouding tussen integrale jeugdhulp en gerechtelijke jeugdbijstand is het een gemiste kans dat er aan de bestaande regeling gesleuteld wordt vóór het inhoudelijke debat over de gerechtelijke jeugdhulp afgerond is.

3.8. Kindefectrapportage uit de kinderschoenen

Samen met het decreet tot oprichting van het Kinderrechtencommissariaat keurde het Vlaams Parlement in 1997 ook het decreet op de kindefectrapportage¹²⁶ goed. Elk ontwerp van decreet dat kennelijk raakt aan de belangen van minderjarigen moet vergezeld zijn van een kindefectrapport.¹²⁷ Dat rapport gaat na welke positieve en negatieve effecten een geplande beleidsmaatregel zou kunnen hebben op minderjarigen.

¹²³ Advies 2001-2002/2 'Gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen', *Parl.St.* VI.Parl. 2001-2002 nr. 755/2. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik eerst 'Documenten' en daarna op 'Beleidsadviezen'.)

¹²⁴ Voor het verslag, zie: *Parl.St.* VI.Parl. 2000-2001, nr. 755/3.

¹²⁵ Decreet van 7 mei 2004 houdende wijziging van de decreten over bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen, B.S. 14 juli 2004.

¹²⁶ Decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindefectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind, B.S. 7 oktober 1997. Besluit van de Vlaamse regering van 26 maart 2004 betreffende de instelling van het kindefectrapport, B.S. 6 augustus 2004.

¹²⁷ Het is de minister die het voorontwerp van decreet voorbereidt die het 'kennelijke belang' inschat. Een voorontwerp waarvoor de verplichting geldt, kan enkel door de Vlaamse regering worden goedgekeurd als het vergezeld is van een kindefectrapport.

De voorbije jaren werd de techniek van de kindeffectrapportage steeds vaker en op steeds meer beleidsdomeinen toegepast.¹²⁸ De rapportagetechniek zelf is relatief nieuw en kende dan ook enkele kinderziekten.

Het Kinderrechtencommissariaat ging er altijd van uit dat een kindeffectrapportage niet zozeer een juridische kinderrechtentoets moet zijn, maar wel een inschattingsoefening over de mogelijke concrete gevolgen van geplande beleidsmaatregelen voor kinderen en jongeren. Een kindeffectrapport moet nagaan of een geplande beslissing in de feitelijke, reële context ook goed is voor kinderen en jongeren. Als dat niet zo is, moeten we naar alternatieven zoeken.

In die zin vullen kindeffectrapport en advies van het Kinderrechtencommissariaat elkaar aan: het kindeffectrapport als een feitenbeoordeling en het advies van het Kinderrechtencommissariaat als een juridische toets aan de internationale norm.

In samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat werd in de loop van 2002-2003 verder gesleuteld aan de methodiek van het kindeffectrapport. Er kwam meer nadruk op de informatiegaring en het inschatten van de te verwachten effecten.

De vernieuwde kindeffectmethodiek werd op 11 juni 2004 vastgelegd om ingang te vinden op alle kindeffectrapporten vanaf 1 augustus 2004.¹²⁹

3.9. Waar blijft het leerlingenstatuut?

Al vanaf haar tweede werkingsjaar dringt het Kinderrechtencommissariaat erop aan om de rechtspositie van de leerling te verankeren in een decreet. Zowel vanuit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als vanuit de leerlingen zelf lijkt dit een logische stap in de regeling van de verhouding tussen de school en haar 'eerste gebruiker'. De voorbije jaren werkte het Kinderrechtencommissariaat samen met de Vlaamse Scholierenkoepel en was er regelmatig overleg met de minister van Onderwijs. Ondanks herhaalde beloftes en vermeldingen in de jaarlijkse beleidsbrieven is dit statuut nog altijd niet geregeld.

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een allesomvattend statuut dat de verhouding tussen leerling en school regelt, dus niet alleen als antwoord op conflictsituaties tussen de school en de leerling. Het Kinderrechtencommissariaat is ervan overtuigd dat een duidelijk statuut bepaalde conflicten, interpretatieproblemen en zelfs langdurige procedures kan voorkomen. Enkele jaren geleden werd er al een ontwerpstatuut uitgewerkt, samen met de Vlaamse Scholierenkoepel. Waar het schoolreglement en de participatieraden de collectieve verhoudingen al regelen, zou een statuut een aanvulling zijn door de individuele verhouding leerling-school te definiëren en te verfijnen. Opnieuw drongen we er in het memorandum op aan dat daar in deze legislatuur werk van gemaakt wordt. Om leerkrachten en leerlingen meer vertrouwd te maken met Kinderrechten bepleiten we ook een aanpassing van het curriculum¹³⁰, zowel in de eindtermen als in de lerarenopleiding.

Het regeerakkoord stemt ons hoopvol. Na het participatiedecreet en het gelijkheidsdecreet wordt het laatste deel van het 'drieluik' aangekondigd: een leerlingenstatuut als onderwijsgebonden concretisering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.¹³¹ Wel wil het Kinderrechtencommissariaat

En kindeffectrapport moet nagaan of een geplande beslissing in de feitelijke, reële context ook goed is voor kinderen en jongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een allesomvattend statuut dat de verhouding tussen leerling en school regelt.

¹²⁸ Voor een overzicht van de opgemaakte kindeffectrapporten, zie: www.vvc.vlaanderen.be/kinderrechten.

¹²⁹ Ministerieel besluit van 11 juni 2004 houdende vaststelling van de methodiek kindeffectrapportage. Voor de tekst van het besluit, zie: www.jurifel.be.

¹³⁰ Hierover is niets vermeld in het regeerakkoord.

¹³¹ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004-2009. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004, p. 38.

waarschuwen voor een te ruime invullingsmogelijkheid van de scholen zelf. Als een leerlingenstatuut de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de schoolpraktijk moet omzetten, wordt daarmee tegelijk die ruimte al duidelijk afgebakend: als minimumnorm kan geen leerlingenstatuut afbreuk doen aan de principes van het Verdrag.

3.10. Werk aan de winkel rond de rechtspositie van minderjarigen

De rechtspositie van de minderjarige is een federale materie, maar heeft heel wat gevolgen voor minderjarigen in Vlaanderen.

Het blijft frustrerend om vast te stellen dat er doorgaans alleen aandacht is voor minderjarigen als zij problemen hebben of problemen veroorzaken.

Al jaren wordt geijverd voor de verbetering of invoering van de regeling over spreekrecht, rechtsingang en rechtsbijstand voor minderjarigen. Frustrerend is dat al jaren wetsontwerpen klaarliggen.¹³² Het Kinderrechtencommissariaat bepleit deze regelgeving in het belang van minderjarigen die niet tot hun recht kunnen komen door overleg, bemiddeling of andere buitengerechtelijke circuits. Deze regelgeving is voor sommige minderjarigen een 'noodzakelijk kwaad' en ze dient zeker niet om minderjarigen tegen volwassenen op te zetten.

Blijkbaar zijn dit geen prioriteiten op de politieke agenda. Het blijft frustrerend om vast te stellen dat er doorgaans alleen aandacht is voor minderjarigen als zij problemen hebben of problemen veroorzaken. De kloof tussen het gebrek aan positieve aandacht voor minderjarigen in het algemeen en het 'overproblematiseren' van de minderheid van minderjarigen die delicten plegen, blijft zorgwekkend groot.

3.11. Geen willekeur bij leeftijdsdiscussie rond piercings en tatoeages

In de vorige legislatuur gaf het Kinderrechtencommissariaat een advies aan de toenmalige federale minister van Volksgezondheid over de reglementering voor tatoeages en piercings. Met dit advies werd geen rekening gehouden. De sector werkte zelf een zelfregulering uit waar piercers en tatoeëerders zich al of niet bij kunnen aansluiten. Positief is de informatieplicht en een kwaliteitslabel op basis van gezondheids- en hygiëncriteria. Maar de sector hield geen rekening met het belang van piercings en tatoeages in de jongerencultuur. Er was met de jongeren zelf ook geen enkel overleg. Sinds de zelfregulering is het voor minderjarigen erg moeilijk om zelf nog een piercing of tatoeage te laten zetten bij personen die bij de zelfregulering aansloten.

Of een verbod op piercings en tatoeages een sluitende controle mogelijk is en of het minderjarigen zal tegenhouden is nog maar de vraag.

Hoewel de sector stelt dat hij daarmee vooral de bescherming van de minderjarige beoogt, stelt het Kinderrechtencommissariaat hier toch vragen bij. Als een jongere een piercing of tatoeage wil, zal die wel iemand vinden die dat voor hem of haar kan doen, ook zonder zich te houden aan de kwaliteits- en hygiënevereisten.

De huidige minister kondigde aan een stap verder te willen gaan en de zelfregulering te vervangen door een koninklijk besluit dat piercings en tatoeages voor minderjarigen verbiedt. Of op dit verbod een sluitende controle mogelijk is en of het minderjarigen zal tegenhouden is nog maar de vraag. Het verbod gaat ook in tegen de trend in het medische recht dat de zelfbeschikkingsrechten van min-

¹³² De wetsvoorstellen werden tijdens de vorige legislatuur in de Senaat goedgekeurd. Bij het begin van de nieuwe legislatuur werden ze uit de caduciteit ontheven. Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarige om door de rechter te worden gehoord, *Parl.St. Kamer 2003-2004*, nr. 634/1. Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter, *Parl.St. Kamer 2003-2004*, nr. 643/1. Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen, *Parl.St. Kamer 2003-2004*, nr. 644/1.

derjarigen steeds meer erkent. Het lijkt onlogisch om een jongere met vereist onderscheidingsvermogen wel te laten toestemmen in de meest uiteenlopende medische ingrepen en tegelijk een navelpiercing te verbieden. Dat creëert bovendien alleen maar onduidelijkheid bij de jongeren zelf.

3.12. Verbod op lijfstraffen moet in de wet

Lichamelijke bestraffing is een ingeburgerde vorm van geweld in onze samenleving. In theorie bevat de Belgische wetgeving voldoende normen om duidelijk te maken dat deze vorm van straffen niet getolereerd kan worden. In de Grondwet¹³³, de strafwet¹³⁴ en het Burgerlijk Wetboek¹³⁵ staan bepalingen waaruit af te leiden valt dat elke vorm van geweld geweerd moet worden uit de opvoeding, ook binnen het gezin. Geen enkele vorm van het vroeger aanvaarde ouderlijk 'tuchtigingsrecht' zou nu nog een plaats mogen vinden in de omgang tussen kinderen en volwassenen.

De term 'pedagogische tik' is een contradictie op zich, maar blijft toch zonder meer bestaan.

In de praktijk wordt kinderen slaan nog te dikwijls getolereerd, zeker in de verhouding kinderen-ouders. De term 'pedagogische tik' is een contradictie op zich, maar blijft toch zonder meer bestaan. Van leerkrachten, opvoeders, jeugdleiders of andere professionals worden lichamelijke straffen al stukken minder aanvaard. Dat is toch wel eigenaardig: ouders gaan terecht meer en meer optreden tegen derden die hun kinderen slaan, maar weigeren dat tuchtigingsrecht voor zichzelf in vraag te stellen.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat geen enkele vorm van geweld op kinderen toegestaan is. Een duidelijkere wetgeving, bij voorkeur in het burgerlijk recht, kan deze boodschap kracht bijzetten. In die context steunen we het wetsvoorstel dat een verfijning wil toevoegen aan de bepaling die stelt dat ouders en kinderen elkaar wederzijds respect verschuldigd zijn.¹³⁶ Door zo'n bepaling op te nemen in het Burgerlijk Wetboek wordt het ongewenste effect van 'de heksenjacht op ouders' vermeden, maar geeft de overheid tegelijk toch een sterke boodschap mee. De bepaling kan dan ook als juridische basis dienen om de nodige sensibiliseringscampagnes op te zetten. Ervaringen in het buitenland, met Zweden op kop, tonen aan dat zo'n combinatie van actie, wetgeving én sensibilisering vruchten afwerpt.

Momenteel loopt er een klacht tegen België bij de Raad van Europa.¹³⁷ Het Europees Sociaal Charter wordt de laatste jaren namelijk zo geïnterpreteerd dat van de lidstaten verwacht wordt dat ze klaar en duidelijk actie ondernemen om fysiek geweld op kinderen, in welke vorm ook, te ontmoedigen.

Ook het Comité voor de Rechten van het Kind maande België al aan om dat te doen.

3.13. De Grubbe in Everberg: een noodoplossing?

In 2002 werd in spoedtempo een 'noodwet' goedgekeurd om de eerste jeugdgevangenis in België op te richten. Samen met de meest relevante actoren op het veld had het Kinderrechtencommissariaat onmiddellijk fundamentele bezwaren tegen de manier waarop de wet tot stand kwam en tegen de slordige inhoud ervan. Naast strikt juridische en bevoegdheidstechnische knelpunten hekelde het Kinderrechtencommissariaat ook de inconsequentie van de wetgever en het ge-

¹³³ Zie artikel 22 bis G.W.: 'Elk kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit.'

¹³⁴ Zie artikel 398, lid 1 Sw.: 'Het opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen is strafbaar.'

¹³⁵ Zie artikel 371 B.W.: 'Een kind en zijn ouders zijn op elke leeftijd aan elkaar respect verschuldigd.'

¹³⁶ Wetsvoorstel tot invoeging van een artikel 371bis in het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St. Senaat B.Z.* 2003-2004, nr. 149/1.

¹³⁷ De klacht werd ingediend door de OMCT (Organisation Mondiale Contre la Torture) en werd mee gestoefed door argumenten en informatie van het Kinderrechtencommissariaat.

mak waarmee de Vlaamse overheid in het federale verhaal stapte. Aan de ene kant willen we niet af van het beschermingsmodel met alleen maar opvoedende en reïntegrerende maatregelen. Maar aan de andere kant grijpt men dan wel terug naar het traditionele strafrecht, met voorlopige hechtenis en detentie voor minderjarigen. Bovendien zagen we niemand de jeugdgevangenis kaderen in een ruimer uitgewerkt jeugdrechtmodel met alle vereiste rechtswaarborgen die daarbij horen. Dat is warm en koud tegelijk blazen, én zorgen voor een ongelijke behandeling van de betrokken minderjarigen enkel en alleen op grond van het toeval. De toevallige beschikbaarheid van plaatsen in de gesloten gemeenschapsinstellingen bepaalt of een minderjarige al of niet in ‘de Grubbe’, en dus in een ander regime, terecht komt.

Zeker nu de huidige regering een jeugdsanctiemodel blijft afzweren, hebben instellingen als Everberg geen plaats meer in onze rechtsorde.

Zeker nu de huidige regering een jeugdsanctiemodel blijft afzweren, hebben instellingen als Everberg geen plaats meer in onze rechtsorde. Dat geldt ook voor de aangekondigde uitbreidingen ervan. Bovendien schijnt de aandacht weggebed te zijn over de aankondiging dat dit een noodwet voor tijdelijke toepassing was. Om de wet te laten voortbestaan zijn telkens samenwerkingsakkoorden met de Gemeenschappen vereist. Net voor het einde van deze legislatuur verlengde het Vlaams Parlement de deadline van het akkoord nog eens met zes maanden.¹³⁸ Zo dreigt ‘Everberg’ een getolereerde, permanente instelling te worden.

Ook uit het evaluatieverslag¹³⁹ blijkt dat de weerstand tegen Everberg afneemt en dat deze jeugdgevangenis snel als een normale instelling beschouwd wordt. Het verslag maakt ook duidelijk dat plaatsing of detentie misschien toch niet altijd zo noodzakelijk is voor de openbare veiligheid. In Everberg kan men maximaal twee maanden plaatsen. Zo blijkt dat 45,8 procent van de jongeren na hun verblijf in ‘De Grubbe’ (van maximum twee maanden) niet naar een andere residentiële setting verwezen worden en dus vrijgelaten worden. Twintig procent van hen verlaat al na vijf dagen het instellingscircuit. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt met aandring dat het Vlaams Parlement hier alert op blijft toezien. Als het jeugdbeschermingsmodel inderdaad blijft bestaan, moeten de Gemeenschappen instaan voor de uitvoering van de maatregelen van de jeugdrechter zodat er geen nood is aan slordige ‘noodoplossingen’.

De beoordeling van de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten is een cruciale bepaling in de nieuwe federale wet.

3.14. Adoptieouderschap vraagt een multidisciplinaire screening

Al verschillende jaren sleutelen Vlaamse en federale overheid aan een grondige hervorming van de adoptiewetgeving. In vorige jaarverslagen van het Kinderrechtencommissariaat kwam het thema adoptie dan ook al uitgebreid aan bod. De nieuwe federale adoptiewet is al enige tijd goedgekeurd.¹⁴⁰ Het voorbije werkjaar keurde het Vlaams Parlement ook het nieuwe Vlaamse luik van de adoptiewetgeving goed.¹⁴¹ Het oorspronkelijke voorstel van decreet werd op enkele punten beter afgestemd op de federale wet. Het nieuwe decreet geldt voor binnenlandse en voor interlandelijke adoptie. Dat betekent dat voor de twee vormen van adoptie eenzelfde kader uitgewerkt is, ook al blijven er verschillende accenten mogelijk in voorbereiding, adoptiebemiddeling en nazorg.

Vóór het nieuwe wettelijke adoptiekader in voege kan treden, moeten de Vlaamse en de federale overheid nog een belangrijk samenwerkingsakkoord sluiten. De beoordeling van de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten is een cruciale bepaling in de nieuwe federale wet. Juist op dit punt moet een samenwerkings-

¹³⁸ Decreet van 2 april 2004 houdende wijziging van het decreet van 19 juli 2002 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, B.S. 28 mei 2004.

¹³⁹ EVALUATIECOMMISSIE, *Verslag van de evaluatiecommissie van het jeugdcentrum De Grubbe te Everberg*, juni 2004, p. 10-12.

¹⁴⁰ Wet van 23 april 2003 tot hervorming van de adoptie, B.S. 16 mei 2003.

¹⁴¹ Decreet tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie, B.S. 8 september 2004.

overeenkomst nog duidelijk maken welke diensten binnen de gemeenschappen het geschiktheidsonderzoek op zich zullen nemen.

Adoptie-ouderschap vraagt van ouders extra pedagogische draagkracht. Het Kinderrechtencommissariaat dringt er sterk op aan dat het onderzoek naar de geschiktheid uitgevoerd wordt door bekwame en competente diensten met de nodige sociaal-psychologische knowhow en ervaring. Een zorgvuldige screening vereist een multidisciplinaire aanpak. Adoptie is een beschermingsmaatregel voor het kind. In het belang van het kind moeten kandidaat-adoptieouders voor de rechterlijke beginseltoestemming grondig, zorgvuldig en kwaliteitsvol gescreend kunnen worden.

3.15. Minderjarigen niet uitsluiten van het recht om euthanasie te vragen

Sinds 2002 heeft euthanasie een wettelijk kader. De huidige wet¹⁴² voorziet deze mogelijkheid alleen maar voor volwassenen. Vanuit het Kinderrechtencommissariaat werd een advies¹⁴³ opgesteld waarin de mogelijke toepassing ook voor terminaal zieke minderjarigen onderzocht werd. Dit najaar wordt de euthanasiewet voor het eerste geëvalueerd. Ook de uitbreiding van het recht op euthanasie voor minderjarigen zal bij die evaluatie aan bod komen. Momenteel ligt een wetsvoorstel klaar¹⁴⁴ dat aan minderjarigen niet langer het recht wil ontfemen om euthanasie te vragen. Inhoudelijk volgt dit wetsvoorstel het advies van het Kinderrechtencommissariaat. Euthanasie wordt voor minderjarigen niet aan een leeftijdsgrens gekoppeld, maar een minderjarige die euthanasie vraagt moet tot een redelijke waardering van zijn belangen in staat zijn. De ouders worden bij de beslissing van hun kind betrokken maar zij hebben geen beslissingsrecht inzake het euthanasie verzoek.

¹⁴² Wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, *B.S.* 22 juni 2002.

¹⁴³ Advies 2001-2002/8 'Euthanasie en minderjarigen', niet gepubliceerd. Voor de tekst van het advies, zie: www.kinderrechten.be. (Klik eerst op 'Documenten' en dan op 'Beleidsadviezen'.)

¹⁴⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, *Parl.St.* Senaat 2003-2004, 804/1.

1.	Kinderen en jongeren over hun vrije tijd: de Kliksons	154
1.1.	Wat verwachten kinderen en jongeren van hun vrije tijd?	154
1.2.	Nieuwe Kliksonsenquête	155
1.3.	Klik, klik, klik... De Kliksonssteekproef	155
1.4.	Wat vertellen tieners over hun vrije tijd?	156
1.4.1.	Hun buurt?	157
1.4.2.	Hun vrije tijd?	157
1.4.3.	Hun mobiliteit	159
1.4.4.	Hun aanspreekpunt voor vragen, ideeën en voorstellen	159
1.5.	Wat nu?	160
1.5.1.	In de gemeenten	160
1.5.2.	Op het beleidsniveau	160
1.5.3.	Voor het grote publiek: www.kliksons.be	160
2.	Afzondering en isolatie in de jeugdhulpverlening	162
2.1.	De praktijk van voorzieningen onder de loep	162
2.2.	Een beeld van de praktijk	163
2.2.1.	Terminologie?	163
2.2.2.	Toepassing?	163
2.2.3.	Motieven?	163
2.2.4.	Duur?	163
2.2.5.	Informatie en rapportage	164
2.2.6.	Procedures, gedragscodes?	164
2.3.	Eerste conclusies	164
2.3.1.	Pedagogische zorg sluit rechtszekerheid niet uit	164
2.3.2.	Nood aan kwaliteiten en gedragscodes	164
2.3.3.	Vrijheidsberoving kan alleen als beschermingsmaatregel	165
2.4.	Naar een handelingsgericht raamwerk	165
3.	Kinderen, jongeren en hun gezin	166
3.1.	Kinderrechten en opvoeding	166
3.1.1.	'Kom je dat thuis vertellen?'	166
3.1.2.	Suggesties voor het geluid	167
3.2.	Gezin en scheiding	168
3.2.1.	Kinderen en scheiding: het loopt mis	168
3.2.2.	Integrale benadering	168

Hoofdstuk

5 onderzoekswerk

‘Zicht krijgen op de omstandigheden waarin kinderen en jongeren in Vlaanderen opgroeien’¹ is een van de opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat. De leefsituatie van kinderen en jongeren in het gezin, in hun vrije tijd, in de buurt en in de hulpverlening stond centraal in ons onderzoekswerk.

Kinderen, jongeren, hun vrije tijd en hun buurt

- Het Kinderrechtencommissariaat hielp mee de lokale Kliksonsverslagen op te maken. Daarin vonden de deelnemende jeugddiensten de resultaten van de Kliksonsenquête in hun gemeente.
- We hielpen mee aan de vorming rond de interpretatie van de lokale Kliksonsresultaten voor de jeugddiensten.
- We verwerkten de Kliksonsresultaten op Vlaams niveau en stelden die op 18 mei 2004 voor aan de pers.
- We startten de Kliksonswebsite op. De bezoeker vindt er de Kliksonsresultaten uit zijn gemeente, provincie of heel Vlaanderen, eventueel gekruist naar geslacht, leeftijd, herkomst, financiële draagkracht en handicap.
- Samen met 27 middenveldorganisaties en het beleid bereidde het Kinderrechtencommissariaat samen met Jeugd en Stad en het Steunpunt Jeugd een studiedag voor rond de Kliksonsresultaten. Deze studiedag moet leiden tot suggesties voor het Vlaamse jeugdbeleid.

Kinderen, jongeren en hulpverlening

- Het Kinderrechtencommissariaat verwerkte de antwoorden van voorzieningen in het onderzoek naar ‘afzondering en isolatie binnen de jeugdhulpverlening’.
- Op basis van de verwerkte antwoorden, een kwalitatieve analyse van de praktijk en de geldende regelgeving rond isolatie en afzondering verzorgde het Kinderrechtencommissariaat een eerste dossier.

Kinderen, jongeren en hun gezin

- Op 29 oktober 2003 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat een informatie- en discussiedag ‘Kom je dat thuis eens vertellen?’ over de relatie tussen ouder en kind.
- Naar aanleiding van de vele ombudsvragen over scheiding startte het Kinderrechtencommissariaat met onderzoek naar ‘kinderen en scheiding’.

1 Kinderen en jongeren over hun vrije tijd: de Kliksons

1.1. Wat verwachten kinderen en jongeren van hun vrije tijd?

In 2001 gaven meer dan 31.000 tien- tot zestienjarigen hun mening over hun vrije tijd.² Het grootschalige onderzoek gebeurde via de ludieke interactieve Klik-

¹ Het Kinderrechtencommissariaat staat in voor opvolging, analyse, evaluatie en bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind. Zie: artikel 4, 2° van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997. Daartoe volgt het Kinderrechtencommissariaat zoveel mogelijk onderzoek over de leefsituatie van kinderen en jongeren op, ondervraagt het kinderen en jongeren over hun leefsituatie (op eigen initiatief of in een samenwerking met partners), gaat het in op vragen van partners die zelf onderzoek bij kinderen en jongeren doen en neemt het deel aan stuurgroepen waarin onderzoek naar de leefsituatie van kinderen en jongeren centraal staat.

² In 1999 deed Jeugd en Stad een eerste regionaal Kliksonsonderzoek in Brussel.

sons-cd-rom.³ In 2002-2004 kreeg de stem van de bevraagde tieners zo weerklank in verschillende lokale driejaarlijkse jeugdwerkbeleidsplannen. Het succes van de eerste Kliksonseditie en de nieuwe jeugdwerkbeleidsplannen voor 2005-2007 waren een mooie aanleiding om een tweede Kliksonsenquête op te zetten.

De oorspronkelijke initiatiefnemers – de landelijke jeugddienst Jeugd en Stad vzw, de provinciale jeugddiensten en de Vlaamse Vereniging van Jeugddiensten en Jeugdconsulenten (VVJ) – besloten voor deze tweede Kliksonseditie met het Kinderrechtencommissariaat in zee te gaan. Het Kinderrechtencommissariaat engageerde zich om de nieuwe Kliksonsresultaten op het Vlaamse niveau te analyseren en bekend te maken.

1.2. Nieuwe Kliksonsenquête

Voor de vragenlijst vertrokken we van de Kliksonsenquête in 2001. Alleen wilden we in de nieuwe enquête⁴ meer de nadruk leggen op de gewenste vrijetijdsbesteding: wat willen jongeren eigenlijk nog meer in hun vrije tijd, los van het gestructureerde aanbod en de mogelijkheden die nu al bestaan? Verder namen we ook de beleving van de buurt op in de vragenlijst. En elke gemeente kon 'lokale' vragen toevoegen om meer op plaatselijke noden te kunnen inspelen.

Voor deze tweede Kliksonsenquête zetten de organisatoren in elke provincie twee vormingsmomenten voor jeugdconsulenten op. Een eerste vorming voor enquêteurs kaderde in de vormingsdagen voor ambtenaren: hoe trek je een correcte steekproef? Hoe ga je concreet met de cd-rom aan de slag?⁵ Een tweede vorming leerde de enquêteresultaten achteraf te interpreteren met het oog op het jeugdwerkbeleidsplan.⁶

De enquêteronde liep van oktober 2003 tot januari 2004. In die periode trokken jeugdconsulenten naar scholen om de tieners in hun gemeente te ondervragen. De studiecél van de provincie Limburg verzamelde alle gegevens.

1.3. Klik, klik, klik... De Kliksonssteekproef

De ondervraagde tieners waren tussen 10 en 17 jaar. In totaal klikten 35.542 kinderen en jongeren de Kliksonsvragenlijst aan. Dat is iets meer dan zes procent van alle kinderen en jongeren tussen 10 en 17 jaar. De ondervraagde tieners lopen school in 181 verschillende gemeenten.⁷

In totaal klikten 35.542 kinderen en jongeren de Kliksonsvragenlijst aan.

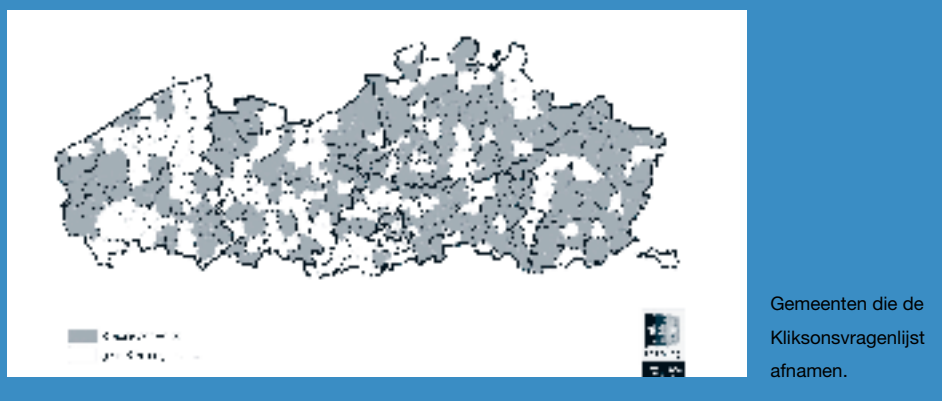
³ Een initiatief van Jeugd en Stad in samenspraak met de provinciale jeugddiensten en de Vlaamse Vereniging van Jeugddiensten en Jeugdconsulenten (VVJ). De analyse en de interpretatie van de Vlaamse gegevens werden bekendgemaakt op een studiedag en gepubliceerd in: KAESMANS, G., *Tienerkliks. Het verhaal van het Vlaamse Kliksonsonderzoek*, Leuven, Garant, 2001, 119 p.

⁴ De Kliksonsvragenlijst werd ontwikkeld door Jeugd en Stad, het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Vereniging voor Jeugddiensten en Consulenten en de Provinciale Jeugddienst Limburg in samenwerking met de provinciale jeugddiensten van Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

⁵ De Vormingsdagen voor ambtenaren waren op 16 oktober 2003 in Waregem, op 21 oktober 2003 in Malle en op 23 oktober in Leuven. Daarnaast volgden extra vormingsdagen op 4 november 2003 in Antwerpen en Hasselt en op 6 november in Brugge.

⁶ Met dank aan de provinciale jeugddiensten van Limburg, West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant en De Vlaamse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De vormingsmomenten werden georganiseerd van 22 tot 27 maart 2004.

⁷ Omdat de rekrutering via scholen gebeurde, werden ook kinderen en jongeren ondervraagd die niet in de gemeente van hun school woonden. Op die manier werden 35.542 tieners uit 324 van de 327 gemeenten bereikt. Weliswaar waren dat in sommige gemeenten maar een paar tieners. Alleen de gemeenten Baarle-Hertog (Antwerpen), Spierle-Helkijn en Mesen (West-Vlaanderen) hebben geen enkele tiener in de steekproef.

De provincies Limburg en Antwerpen leverden voor de Kliksonsenquête de grootste respons op.

- De tieners wonen verspreid over de verschillende Vlaamse provincies en Brussel.⁸ De provincies Limburg en Antwerpen leverden de grootste respons.
- Driekwart woont in een dorpsse omgeving: een dorpscentrum of aan de rand van het dorp of op het platteland. Tien procent woont in het stadscentrum, en zestien procent aan de rand van de stad.
- Tieners jonger dan 12 jaar zijn in de steekproef duidelijk oververtegenwoordigd (45%).
- Er zijn ongeveer evenveel jongens (50,5%) als meisjes ondervraagd.
- De grootouders van 31.531 (88 %) ondervraagde tieners zijn geboren in België.⁹
- Op basis van de subjectieve inschatting van de inkomensklasse van hun ouders vermoeden we dat we vooral een middenklassenpubliek ondervroegen.
- We wilden ook graag de maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in de steekproef vergelijken met de grote groep kinderen en jongeren die geen maatschappelijke achterstelling ervaart. Daarom zonderden we de meer kwetsbare groepen af, op basis van onderwijskenmerken, etnische achtergrond, financiële inschatting en het ervaren van een handicap.¹⁰

1.4. Wat vertellen tieners over hun vrije tijd?

De tieners werden ondervraagd over hun vrije tijd en hun buurt. Vrije tijd is de tijd waarin ze niet op school zitten of onderweg zijn van of naar school. Wat doen tieners in hun vrije tijd? Hoe beleven ze die? Hoe beleven ze hun buurt? Hoe verplaatsen ze zich om te sporten, te shoppen of weg te gaan met vrienden? Nemen ze deel aan het jeugdwerkeraanbod? Kunnen ze ergens terecht met hun vragen, klachten, ideeën of voorstellen? Hieronder geven we een beknopte samenvatting van de belangrijkste onderzoeksresultaten.¹¹

⁸ Aan de Kliksonsenquête werkte 73% van alle gemeenten in Limburg mee, 64% in Vlaams-Brabant, 60% in Antwerpen, 52% in Oost-Vlaanderen, 48% in West-Vlaanderen en 37% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De provincie Antwerpen, niet toevallig ook de grootste provincie ondervroeg meer dan 10.000 kinderen en jongeren (28,7%). Vooral door de taalproblematiek was het minder evident om in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de enquête te organiseren. Toch werden er vanuit 7 van de 19 Brusselse gemeenten 479 Nederlandstalige kinderen en jongeren uit alle Brusselse gemeenten bereikt.

⁹ Samen met de 1.461 kinderen en jongeren die aangeven dat hun grootouders geboren zijn in Nederland, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Amerika of Australië vormen zij 93% van de steekproef die wij gemakshalve als niet-Siflanden definiëren. De overige 7% van de totale steekproef zijn kinderen en jongeren die aangeven dat hun grootouders in Italië, Spanje, Polen, Turkije, Marokko, Oost-Europa, Azië, Congo en in andere Afrikaanse landen geboren zijn. Wij hebben ze gegroepeerd onder de noemer 'Siflanden'. Hierbij zijn dus ook Spanje, Griekenland, Portugal en Italië opgenomen.

¹⁰ Van alle ondervraagde leerlingen uit het secundair onderwijs loopt 34% school in het technisch, het beroeps of in het B-niveau van de oriëntatiejaren. Een kleine 3,5% zegt van zichzelf dat ze een handicap hebben die ze in het dagelijkse leven belet om te doen wat ze willen. En een kleine 3% vindt zichzelf armer of veel armer dan de andere kinderen en jongeren uit hun directe omgeving.

¹¹ Het eerste uitgebreide werkrapport met de onderzoeksresultaten is klaar. In het najaar 2004 publiceren we de resultaten samen met de bevindingen van de middenveldorganisaties en het beleid. Zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Je bent ouder dan 18' en verder op 'Kliksons'.)

1.4.1. Hun buurt?

De meeste tieners voelen zich thuis in hun buurt. Ze geven ook aan dat ze buitenshuis de plaats en de mogelijkheid hebben om in hun vrije tijd leuke dingen te doen. Toch signaleren ze ook wat er schort: dat er te weinig activiteitenaanbod voor ze is. Maar ook dat ze in hun buurt te weinig vrienden hebben. Ze klagen over te weinig groen en te weinig mogelijkheden om rond te hangen. Net als volwassenen storen kinderen en jongeren zich aan hondenpoep, afval, geluidsoverlast of te veel verkeer. Een kleine minderheid van zes procent is bang om in de eigen buurt rond te lopen.

Net als volwassenen storen kinderen en jongeren zich aan hondenpoep, afval, geluidsoverlast of te veel verkeer.

Bijna de helft van hun vrije tijd brengen tieners thuis door. Buitenshuis zijn ze graag op ongestructureerde plaatsen, zoals in hun tuin of op een open grasveld. Maar tegelijk vragen ze om meer gestructureerde ruimte: vooral een plein met sporttoestellen of een speelplein met speeltoestellen. Een deel van de tieners vraagt vooral meer ruimte om rond te hangen, te sporten of te spelen. De vraag naar een bos of park en een plein met zitbanken ligt in het verlengde hiervan.

Wat mis je allemaal in je buurt?	Aantal	%
Plein met sporttoestellen	18178	51,5%
Speelplein met speeltoestellen	12551	35,6%
Bos of park	12134	34,4%
Plein met zitbanken	11483	32,6%
Andere	11097	31,5%
Open grasveld	9851	27,9%
Tuin	7361	20,9%
Fietspaden	7051	20,0%
Straat	5911	16,8%
Breed trottoir	5463	15,5%
Schoolspeelplaats na school	3878	11,0%

In hun buurt missen tieners vooral ruimte om te sporten, te spelen of gewoon rond te hangen.

1.4.2. Hun vrije tijd?

Tieners vragen specifieke activiteiten voor henzelf. Een meerderheid is of was ooit lid van een jeugdbeweging. Dat blijft een onverwoestbaar gegeven in Vlaanderen. Grabbelpasactiviteiten en speelpleinwerk spreken een relevante minderheid van de jonge tieners aan, maar die cijfers blijven ver achter bij die van de jeugdbeweging. Ook het jeugdhuis spreekt maar een relevante minderheid van oudere tieners aan.

— Bij de jeugdbeweging vallen met de jaren wel veel tieners af (27%). Het interesseert ze niet meer, het soort activiteiten en de leiding bekoren hen niet langer, de vrienden stappen op of het moment van de activiteiten komt ze niet goed meer uit. Een nog grotere groep (39%) is nooit lid geweest. In die groep zit een grote groep sociaal kwetsbare tieners. Voor hen is de afstand letterlijk en figuurlijk te groot. De cultuur van de jeugdbeweging slaat bij hen minder aan.

- Grabbelpasactiviteiten en speelpleinwerk zijn minder bekend. Van de ondervraagde tieners van 10 tot 12 jaar doet 20% in de vakantie mee met Grabbelpasactiviteiten. Naar de speelpleinwerking gaat in de vakantie 30% van deze leeftijdscategorie. Eén op tien kinderen is ervan overtuigd dat er in hun gemeente geen aanbod is van deze activiteiten.
- Amper 14% van de kinderen en jongeren gaat in de vakantie naar een tienerwerking.¹² Toch is het grootste deel van de deelnemers meer dan tevreden over de werking.
- Het jeugdhuis kampt met een gebrek aan belangstelling. De overgrote meerderheid van onze tieners komt er nauwelijks of nooit. Dat heeft natuurlijk met leeftijd te maken. De 14-plussers die wel gaan, hebben vooral problemen met de muziek die er gedraaid wordt of met de inrichting die ze niet aanstaat. Het jeugdhuis richt zich ook niet echt tot 14- à 16-jarigen. Opvallend is nog dat 19% zich er niet welkom voelt. Vooral allochtone jongeren voelen zich niet welkom en ervaren er geen leuke sfeer. Maar ook lager geschoolde jongeren, financieel minder kapitaalkrachtige tieners en jongeren met een handicap vinden verhoudingsgewijs minder aansluiting bij de sfeer van een jeugdhuis.

Tieners houden ook van rondhangen en vrienden opzoeken. Of ze spreken graag af met hun lief. Dat is zelfgestructureerde tijd. Ze zijn geïnteresseerd in sporten, uitgaan en winkelen, sms'en, surfen en chatten. En wat minder zijn ze geïnteresseerd in creatief bezig zijn. Een kleine meerderheid gaat regelmatig naar zwembad of sporthal, is bij een sportclub, of gaat zelfs elke maand naar de bibliotheek. Als ze niet aan deze vrijetijdsbestedingen toekomen noemen ze als belangrijk argument dat ze een activiteit nergens bij hen in de buurt kunnen doen.

- In het sportaanbod hebben kinderen en jongeren vooral moeite met het gebrek aan ruimte: te weinig zwemruimte of de moeilijkheden die ze ondervinden om een sportterrein te reserveren. Veel tieners vinden een wekelijkse plons in het zwembad ook te duur. En de openingsuren verdienen meer aandacht. Sociaal zwakkere groepen hebben meer problemen met redders, opzichters of trainers. En voor hen is ook de bereikbaarheid vaker een probleem, wat een bijkomende financiële drempel betekent om naar sportfaciliteiten te gaan.
- Bij bibliotheekbezoekers is de meest gehoorde klacht dat het aanbod beter kan. Vooral door het gebrek aan internetmogelijkheden ervaren verschillende doelgroepen de bib niet als de meest hippe plek. Bovendien is de bibliotheek minder leuk ingericht en jongeren vinden het personeel vaker onvriendelijk. Ook hier zorgen openingsuren en bereikbaarheid voor wrevel. Cultuurcentra zijn voor veel tieners een grote onbekende. Amper 17% van de ondervraagde tieners gaat geregeld naar een cultuurcentrum. Natuurlijk heeft niet elke gemeente zo'n centrum. Maar als het er wel is, komt er te weinig muziek en film aanbod die aangepast is aan hun interesse. Voor veel tieners is het ook te duur, vaak ook vanwege de verplaatsingskost. Het culturaanbod sluit ook minder aan bij de interesses van veel tieners, en vooral van de sociaal zwakkere groepen.

Het belang van vrienden is een rode draad doorheen het hele onderzoek.

Het belang van vrienden om vrije tijd in te vullen is een rode draad doorheen het hele onderzoek. Als je tieners vraagt waarom ze niet naar bepaalde plaatsen gaan of waarom ze niet meedoen met activiteiten, is een van de motieven altijd dat hun vrienden het niet doen of er niet bij zijn.

¹² Het gaat hier om enkel om een jeugdwerking die zich expliciet als 'tienerwerking' profileert.

De kostprijs is zelden een determinerende factor. Hij is belangrijk als het gaat over uitgaan of winkelen, maar veel minder voor jeugdwerkactiviteiten, sport-halbezoek of bezoek aan het jeugdhuis.

Problemen rond afstand en mobiliteit duiken op bij sportieve, commerciële en ongestructureerde vrijetijdsbesteding. Het is ook een belangrijk argument om niet naar zwembad, sporthal of bibliotheek te gaan. Voor het jeugdwerk aanbod vormen afstand en mobiliteit veel minder een drempel.

De toestemming van de ouders speelt minder vaak, maar toch herhaaldelijk een rol als reden om niet mee te doen met activiteiten of om niet naar bepaalde plaatsen te gaan. De ouderlijke toestemming speelt vooral bij uitgaan en winkelen, rondhangen, vrienden opzoeken, werken, sms'en, surfen en chatten.

1.4.3. Hun mobiliteit?

In hun vrije tijd verplaatsen tieners zich vooral met de fiets, met de auto van hun ouders of te voet. Afstand en onveilig verkeer zijn de belangrijkste argumenten om niet met de fiets of te voet te gaan.

Een beperkte groep tieners noemt het gebrek aan ouderlijke toestemming als argument om niet te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer te gaan. Tieners gebruiken maar zelden het openbaar vervoer in hun vrije tijd. Dat komt vooral door de kostprijs, het tijdschema en het gebrek aan opstapplaatsen.

Tieners gebruiken maar zelden het openbaar vervoer in hun vrije tijd.

1.4.4. Hun aanspreekpunt voor vragen, klachten, ideeën en voorstellen?

Voor de meeste tieners zijn de ouders het eerste aanspreekpunt voor hun vragen, ideeën, voorstellen en klachten over hun buurt. Wel zegt een belangrijke minderheid dat ze nergens terecht kan. Een kwart van de tieners ziet de ouders nog altijd als hun eerste belangenbewakers in de buurt.

Tieners zeggen ze dat ze het noch belangrijk, noch onbelangrijk vinden om in hun buurt ergens terecht te kunnen met hun vragen, klachten, ideeën en voorstellen. Weten tieners niet dat ze dat zouden moeten kunnen, of zijn ze gewoon niet geïnteresseerd? Naarmate tieners ouder worden, groeit het belang van vrienden en professionele organisaties zoals de jeugddienst. Andere organisaties raadplegen ze veeleer vanuit een bepaalde problematiek. Het participatieverhaal is een middenklassenverhaal. Minder kapitaalkrachtige tieners, migranten en tieners met een handicap zeggen dat ze met hun vragen minder bij iemand terecht kunnen.

Het participatieverhaal is een middenklassenverhaal.

Niet onbelangrijk is de vaststelling dat het belang van een aanspreekpunt samenhangt met de overtuiging dat er in de gemeente een aanspreekpunt is. Als jongeren aanspreekpunten niet belangrijk vinden, heeft dat dus wellicht meer te maken met onwetendheid dan met gebrek aan belangstelling.

Tieners zijn graag op de hoogte van wat er in hun buurt te beleven valt. Opmerkelijk is dat ze nog altijd in belangrijke mate geïnformeerd willen worden via klassieke, gedrukte media en hun vriendennetwerk. Nieuwe media zijn in opmars, maar tieners verkiezen nog altijd een mix van verschillende informatiekanalen.

1.5. Wat nu?

1.5.1. In de gemeenten

In maart 2004 kregen de meewerkende gemeenten hun lokaal Kliksonsverslag met de verwerkte resultaten. Bedoeling is dat de cijfers de jeugdwerkbeleidsplannen stofferen. Het decreet¹³ voorziet namelijk dat kinderen en jongeren in de beleidsplanning van het jeugdwerk participeren.

1.5.2. Op het beleidsniveau

De Kliksons kunnen daarnaast ook een belangrijke insteek betekenen voor het Vlaamse jeugdwerkbeleidsplan. Om dit te bereiken werden de gegevens op het Vlaamse niveau geanalyseerd.

Daarna vroegen we 27 koepel- en middenveldorganisaties en een paar administraties¹⁴ om op de resultaten te reageren en beleidssuggesties voor te stellen. Het Kinderrechtencommissariaat verzamelde samen met Jeugd en Stad en het Steunpunt Jeugd de reacties over ruimtelijke ordening, sport, cultuur en jeugdwerk, informatie, participatie en mobiliteit en verwerkte alles in platformteksten.¹⁵ In september 2004 stelden we die in themawerkgroepen aan de deelnemende organisaties voor. In de themagroepen kwamen ondermeer deze vragen op tafel:

- Hoe bevorderen we de vervoersautonomie van tieners?
- Hoe stimuleren we kinderen en jongeren tot levenslang sporten?
- Hoe informeren we kinderen en jongeren en hoe betrekken we ze bij het beleid?
- Hoe verlagen we drempels in het vrijetijds- en jeugdwerkeraanbod?
- Hoe creëren we meer fysieke en psychische ruimte voor kinderen en jongeren?

Op 29 oktober 2004 vond er in het Vlaams Parlement een studiedag plaats om de consensusteksten voor te stellen aan de verantwoordelijke ministers en beleidsmakers.¹⁶

1.5.3. Voor het grote publiek: www.kliksons.be

Vóór de Vlaamse Kliksonsdag lanceert het Kinderrechtencommissariaat www.kliksons.be. Een site met de Kliksonsresultaten van elke gemeente, provincie of van heel Vlaanderen, gekruist naar geslacht, leeftijd, herkomst, financiële draagkracht en handicap. Met grafieken informeert www.kliksons.be over de buurt en de vrijetijdswensen van tieners in de gemeente. Maar www.kliksons.be informeert niet alleen. De site inspireert lokale, provinciale en Vlaamse beleidsmakers ook aan om in hun beleid rekening te houden met de tienerstem. Zo kunnen de Kliksonsresultaten bijvoorbeeld het startpunt zijn voor een participatieproject rond een haalbare Kliksonswens.

Met grafieken informeert www.kliksons.be over de buurt en de vrijetijdswensen van tieners in de gemeente.

¹³ Decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, B.S. 24 maart 2003.

¹⁴ Voor ruimtelijke ordening: Bond Beter Leefmilieu, Kind&Samenleving, Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen (Arohm), Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten en Jeugdconsulenten, Jeugd en Stad, Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning, Vlaamse Jeugdraad. Voor sport: ISB Buurtsport, Vlaamse Sportraad, Vlaamse Sportfederatie, Bloso. Voor cultuur en jeugdwerk: Denktank Cultuur, Steunpunt Cultuur Lokaal, Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Cultuur en Sport, Uit de marge, Vlaams Centrum Openbare Bibliotheken, Vlaamse Jeugd raad, Vlaamse Vereniging van Jeugddiensten en Jeugdconsulenten en Vlaamse Dienst Speelpleinwerking. Voor mobiliteit: De Lijn, Langzaam Verkeer, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIVV), Voetgangsbeweging, Stichting Verkeerskunde. Voor communicatie: In Petto, Netwerk Kindvriendelijke Steden, Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Jeugd en Sport, Vlaamse Jeugd raad, Kinderrechtencoalitie en What Do You Think.-project.

¹⁵ Voor de tekst, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Je bent ouder dan 18' en verder op 'Kliksons'.)

¹⁶ 'Vlaamse Kliksonsdag', een Vlaamse discussiedag over ruimte, sport, cultuur en jeugdwerk, mobiliteit, informatie en inspraak, Vlaams Parlement, Brussel, 29 oktober 2004.

Kliksonwebsite

De Kliksonssite informeert over buurt en vrijetijdswensen, en moedigt beleidsmakers aan om rekening te houden met de stem van de tieners.

2 Afzondering en isolatie in de jeugdhulpverlening

In het kader van afzondering en isolatie zijn sommige handelingen en procedures in strijd met de rechten van minderjarigen.

2.1. De praktijk van voorzieningen onder de loep

Minderjarigen in gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg en kinder- en jeugdpsychiatrie worden soms tijdelijk afgezonderd of opgesloten. Dat blijkt uit vragen en klachten bij het ombudswerk en uit contacten met voorzieningen voor jeugdhulpverlening. Ook studies¹⁷ wijzen op de problematiek van tijdelijke vrijheidsberoving in de hulpverlening. Meer bepaald gaat het over maatregelen van afzondering en isolatie. De motieven voor en de methoden van tijdelijke vrijheidsberoving verschillen dikwijls, en worden ad hoc ingevuld en toegepast. Bovendien zijn sommige handelingen en procedures in strijd met de rechten van minderjarigen. Voldoende redenen voor het Kinderrechtencommissariaat om de huidige praktijk van afzondering en isolatie in de jeugdhulpverlening in kaart te brengen.

In de periode juli 2003 - januari 2004 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat een beknopte schriftelijke enquête. De enquête ging over deze vragen:

- Welke concrete situaties leiden tot afzondering of isolatie van een minderjarige?
- Waarom zondert een voorziening jongeren af?
- Hoe dikwijls gebeurt dat? Hoe lang duurt het? Wordt er een rapport gemaakt? Heeft de jongere inspraak? Hoe 'controleert' de begeleiding de jongere tijdens de afzondering?
- Is er een aparte ruimte om jongeren tijdelijk af te zonderen of te isoleren?
- Hoe en door wie worden de jongeren geïnformeerd over deze maatregelen?
- Wat zijn de interne procedures, reglementen of regelgevingen?

De schriftelijke enquête ging naar 210 per sector geselecteerde residentiële of semi-residentiële voorzieningen. Voorzieningen waarvan we vermoedden dat ze vaker overgaan tot afzondering of isolatie en die in hun regelgeving expliciet naar afzondering verwijzen, betrokken we zoveel mogelijk bij het onderzoek.

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg van 129 voorzieningen (61%) een ingevulde vragenlijst terug. Voor een enquête per post is dat een grote respons.

Opgesplitst per soort voorziening kwamen de antwoorden van vier groepen voorzieningen:

- 13 K-diensten (kinder- en jeugdpsychiatrie) deelden hun visie op afzondering en isolatie mee.
- 6 centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning stuurden hun vragenlijst terug.
- 55 instellingen uit de bijzondere jeugdbijstand werkten mee aan het onder-

¹⁷ OPDEBEECK, S., VAN AUDENHOVE, C. (red.) (2001), *De regels van het huis. Omgaan met vrijheidsbeperking in de gehandicaptenzorg en in de bijzondere jeugdzorg*, Leuven, Acco, 2001, 224 p. met een bijdrage van het Kinderrechtencommissariaat.

zoek: 36 uit de privé-sector, 15 observatiecentra (OOOC's) en 4 campussen van de twee gemeenschapsinstellingen.

- De grootste groep antwoorden kwam van voorzieningen van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap. De 55 voorzieningen zijn internaten, semi-internaten en observatiecentra (OBC's).

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg van de voorzieningen heel wat visieteksten, procedureformulieren en gedragscodes die zij als werkinstrument bij tijdelijke afzondering gebruiken.

Op basis van dit materiaal stelde het Kinderrechtencommissariaat een eerste onderzoeksdossier samen.¹⁸ In een volgende fase wil het Kinderrechtencommissariaat samen met de betrokken sectoren een raamwerk ontwikkelen dat de voorzieningen moet toelaten om het eigen afzonderings- en isolatiebeleid kritisch te evalueren.

2.2. Een beeld van de praktijk

In dit jaarverslag beperken we de weergave van de onderzoeksresultaten.¹⁹

2.2.1. Terminologie?

De jeugdhulpverlening gebruikt verschillende namen voor de praktijk van afzondering en isolatie. Afzondering is een erg breed begrip, met nogal wat gradaties. Voorbeelden: een kleuter moet in de hoek, een kind moet een half uur op de gang, een puber moet een middagje op het bureau van de directeur blijven, een andere jongere krijgt dan weer twee dagen kamerarrest. Voor isolatie circuleren er woorden als isoleerruimte, isoleercel, beveiligingskamer, tijdelijke afzondering van aandacht (TAVA), prikkelarme ruimte of time-out. Isolatie is een verregaande en meer ingrijpende vorm van afzondering. De terminologische verwarring schept onduidelijkheid en maakt het moeilijk om eenduidig te handelen.

Afzondering is een erg breed begrip, met nogal wat gradaties.

2.2.2. Toepassing?

Bijna alle voorzieningen stellen dat zij afzonderingsmaatregelen nemen. In zo'n 52% van de gevallen gaat het om afzondering van de leefgroep: in de gang, op de eigen kamer, in een prikkelarme ruimte. In 37% van de voorzieningen is er een aparte isoleerruimte. Deze isolatiekamers komen in alle sectoren terug, behalve in de centra voor kind- en gezinsondersteuning.

2.2.3. Motieven?

Er zijn twee soorten motieven voor afzondering of isolatie:

- Begeleiders, medebewoners en materiaal beschermen tegen agressie, en de jongere beschermen tegen zichzelf.
- Jongeren straffen of bijsturen (sanctioneren).

Helaas is het niet altijd duidelijk wanneer een voorziening beschermt of wanneer ze sanctioneert. Bovendien staan de twee motieven in contrast met een veelgenoemd motief: afzondering of isolatie als 'pedagogische handeling'. Jongeren worden dan afgezonderd of geïsoleerd met opvoedkundige bedoelingen.

¹⁸ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Afzondering en isolatie binnen de jeugdhulpverlening*. Eerste dossierversie, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, juli 2004, 58 p.

¹⁹ Meer cijfermatige gegevens, een kwalitatieve analyse van de praktijk en een exploratie van de geldende regelgeving is terug te vinden in de eerste dossierversie. Het dossier sluit af met een reeks van algemene en specifieke overwegingen van het Kinderrechtencommissariaat.

2.2.4. Duur?

De afzonderings- of isolatiemaatregel duurt in 61% van de voorzieningen één tot dertig minuten. In 17% loopt de duur op tot vier uur en in 11% gaat het van acht uur tot een hele dag en nacht. In een paar voorzieningen duurt de maatregel soms verschillende dagen.

2.2.5. Informatie en rapportage?

De meeste voorzieningen informeren de minderjarige in het opnamegesprek niet over de isolatiekamer. Ze laten de isoleerruimte dus ook niet zien en leggen niet uit waarom iemand erin terecht komt. Een minderheid (38%) zegt dat ze de jongere er tijdens de intake over informeert. Bij hun intake krijgen jongeren meestal een rondleiding, maar de isolatie- of afzonderingsruimte krijgen ze dan zelden te zien. Internaten en privé-voorzieningen geven de meeste informatie over mogelijke maatregelen. In gemeenschapsinstellingen is het een standaardprocedure om de jongere bij opname onmiddellijk en altijd tijdelijk in de isolatiecel af te zonderen.

Opvallend is dat veel voorzieningen (46 tot 52%) niet vermelden dat ze de afzonderings- of isolatiemaatregel registreren en erover rapporteren aan anderen: de ouders bijvoorbeeld, of de arts of consultant. Bij de voorzieningen die dit wel vermelden, blijkt het vooral een beknopte administratieve taak.

2.2.6. Procedures, gedragscodes?

Ten slotte valt op dat voorzieningen maar weinig voorgeschreven procedures, visieteksten of gedragscodes hebben over isolatieruimtes. Ze verwijzen ook maar zelden naar de beperkte bestaande regelgeving. Het is zelfs zo dat 43% expliciet zegt dat ze geen procedures hebben om af te zonderen of te isoleren. En 17% vermeldt er niets over.

2.3. Eerste conclusies

In de eerste dossierversie van de enquête formuleert het Kinderrechtencommissariaat een paar algemene en specifieke overwegingen.

2.3.1. Pedagogische zorg sluit rechtszekerheid niet uit

Het valt op dat het 'primaat van de pedagogische visie' de reflecties over afzondering en isolatie in de voorzieningen nogal domineert. Het pedagogisch mandaat zou een voldoende grond zijn om in te grijpen in het belang van de minderjarige. Weinig voorzieningen verwijzen bijvoorbeeld ook naar de rechten van de minderjarigen of naar de – nog beperkte – regelgeving. De meeste antwoorden geven ook aan dat de begeleider zelf moet aanvoelen en oordelen voor welke afzonderings- of isolatiemaatregel hij kiest, en hoe hij die uitvoert. Volgens het Kinderrechtencommissariaat hoeven pedagogische zorg en rechtszekerheid elkaar niet uit te sluiten. Voor voorzieningen die werken met minderjarigen moet het vanzelfsprekend zijn dat ze nauwgezet omgaan met elke regel of leidraad over afzondering of isolatie.

2.3.2. Nood aan kwaliteitseisen en gedragscodes

Bijna alle voorzieningen passen maatregelen van afzondering of isolatie toe. Per sector zijn er grote verschillen tussen de maatregelen en hun toepassing. De ene voorziening past afzondering of isolatie regelmatig toe. Een andere voorziening

Volgens het Kinderrechtencommissariaat hoeven pedagogische zorg en rechtszekerheid elkaar niet uit te sluiten.

heeft er niet de nodige infrastructuur voor. En in meer dan de helft van de voorzieningen ontbreekt er een concrete procedure.

Volgens het Kinderrechtencommissariaat moeten voorzieningen die werken met ingrijpende vormen van afzondering of isolatie daarvoor de nodige infrastructuur hebben. De overheid moet daar kwaliteitseisen aan verbinden, en de voorzieningen een duidelijke regelgeving aanreiken over de erkenningsnormen van voorzieningen met 'beveiligingskamers'. Ten slotte mogen we verwachten dat elke voorziening een gedragscode uitwerkt voor afzonderings- of isolatiemaatregelen.

2.3.3. Vrijheidsberoving kan alleen als beschermingsmaatregel

Een derde conclusie gaat over de verwarring tussen het sanctionerings- en het beschermingsperspectief. Dezelfde maatregelen van afzondering of isolatie worden nu eens gebruikt om te sanctioneren, dan weer om de minderjarige te beschermen. Het is de begeleider die het perspectief van de interventie bepaalt. Als de voorzieningen hun afzonderingsbeleid toelichten, gebruiken ze sanctioneren en beschermen door elkaar.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat voorzieningen duidelijk moeten zijn tegenover de jongeren. Bovendien stelt artikel 28 van het decreet over de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp²⁰ dat vrijheidsberoving vanuit het beschermingsperspectief moet gebeuren. De voorzieningen kunnen isolatie dus alleen toepassen als een beschermende maatregel en uitsluitend op basis van heldere indicaties, zoals artikel 28 die opsomt.

Het decreet werpt een nieuw licht op de problematiek van afzondering of isolatie, en ook op de directe rechtsbescherming van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

2.4. Naar een handelingsgericht raamwerk

De onderzoeksbevindingen leggen de knelpunten en hindernissen van het afzonderings- en isoleerbeleid van voorzieningen bloot. Vanuit deze vaststellingen wil het Kinderrechtencommissariaat een raamwerk ontwikkelen waaraan voorzieningen hun beleid rond afzondering en isolatie kunnen aftoetsen. Dat raamwerk moeten we opbouwen vanuit verschillende dimensies. Zo moet niet alleen het aspect 'tijd' (vóór – tijdens – na de maatregel) maar ook het aspect 'ruimte' (inrichtingscriteria) aan bod komen.

En in meer dan de helft van de voorzieningen ontbreekt er een concrete procedure.

Dezelfde maatregelen van afzondering of isolatie worden nu eens gebruikt om te sanctioneren, dan weer om de minderjarige te beschermen.

²⁰ Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004.

3 Kinderen, jongeren en hun gezin

3.1. Kinderrechten en opvoeding

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is geen handboek over opvoeding. Het is een juridisch document dat de mensenrechten voor kinderen uittekent. Toch vinden we in het Verdrag naast de bescherming van het kind tegen mishandeling en verwaarlozing door de ouder ook andere handvatten om de opvoeding van kinderen vorm te geven. Eén van die principes is dat elk kind in de opvoeding recht heeft op privacy. Een ander principe is het recht op meningsuiting. In hun opvoeding hebben kinderen het recht hun mening te geven over al wat ze aanbelangt. Het is aan de opvoeder om daar dan ook passend belang aan te hechten, rekening houdend met de leeftijd en de capaciteiten van het kind. De opvoeder moet manieren zoeken om de mening van het kind zinvol in de dagelijkse opvoeding in te passen. Het kind heeft dan ook recht op informatie en moet de vrijheid krijgen zich te informeren om tot een eigen mening te komen. Concreet betekent dit dat de ouder de bereidheid en openheid moet opbrengen om te luisteren naar de mening van het kind. De overheid is verplicht om ouders te ondersteunen om die verantwoordelijkheid voor de opvoeding te kunnen vervullen. Ouders hebben het recht om zich door de samenleving gedragen te weten.

Ouders hebben het recht om zich door de samenleving gedragen te weten.

3.1.1. 'Kom je dat thuis eens vertellen?'

Om deze boodschap kracht bij te zetten publiceerde het Kinderrechtencommissariaat samen met het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies het boek 'Kom je dat thuis eens vertellen? We organiseerden ook een informatie- en discussiedag²¹ over opvoeding, ouder-kindrelatie en de rol van de overheid erin.

De informatie- en discussiedag begon met de voorstelling van het boek 'Kom je dat thuis eens vertellen?' Het debat²² werd gevoed door deze stellingen:

- Veel ouders ervaren opvoedingsonzekerheid en sommigen vragen om ondersteuning.
- De bekwaamheid van kinderen is er, je moet ze als ouder naar boven halen.
- Er is een spanningsvolle verhouding tussen de rechten van kinderen en die van ouders.
- Ouders en kinderen percipiëren een andere gezinswereld.
- Overleg tussen ouders en kinderen is de enige weg tot democratisch opvoeden.

Informatie- en discussiedag

²¹ Op 29 oktober 2003 in het Vlaams Parlement.

²² Paneldebat onder leiding van Jan Van Gils (Kind en Samenleving) met Peter Adriaenssens (Vertrouwenscentrum Kinder mishandeling Leuven), Liesbet De Maeyer (In Petto), Annelies Schulpen (Kinder- en Jongerentelefoon) en Michel Vandebroek (Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind). Ankie Vandekerckhove formuleerde suggesties voor het beleid. Wim Blommaert hield een slottoespraak in naam van de minister van Welzijn. Voor de aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat en de toespraak van de kabinetsmedewerker van de minister van Welzijn, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Je bent ouder dan 18 jaar' en daarna op 'Actie rechten thuis'.)

Op de stelling dat veel ouders opvoedingsonzekerheid ervaren en ondersteuning vragen, reageren de panelleden nogal eenstemmig: dat hoeft niet zo'n probleem te zijn. Opvoedingsonzekerheid is op zich niet negatief. Misschien duiden ouderlijke twijfels er veeleer op dat ze bewust met de opvoeding van hun kinderen bezig zijn. Opvoedingsondersteuning moet dan ook de probleemsituaties overstijgen en meer de nood invullen om alle ouders realistische opvoedingsverhalen aan te reiken. Door zo'n sensibilisatie en ondersteuning kunnen ouders meer inzicht krijgen in hun rol en in hun relatie met de kinderen.

Eerder dan op mogelijke risico's kunnen ze zich dan focussen op de eigen competenties van hun kinderen.

Opvoedingsonzekerheid is op zich niet negatief.

Een spanningsvolle verhouding tussen de rechten van kinderen en die van de ouders is soms moeilijk te vermijden. Ouders en kinderen percipiëren nu eenmaal een andere gezinswereld. Ook dat hoeft geen probleem te zijn. Het is precies de kern van samenleven in een gezin. Misschien zijn de spanningen deels te verklaren doordat ouders minder geneigd zijn zich kwetsbaar op te stellen tegenover hun kinderen. Ouders zijn zich bewust van de complexiteit van de dingen, maar ze zijn niet altijd geneigd dat tegenover hun kinderen toe te geven. Dat heeft tot gevolg dat ouders en kinderen niet dezelfde percepties delen, en zo ontstaan er spanningen.

Wat is democratisch opvoeden? Is overleg daarvoor de enige of de beste weg? Wellicht wel, ook al moeten we dat overleg nuanceren. Overleg wordt vaak verward met keihard 'onderhandelen' of 'gelijk willen halen'. Terwijl 'overleggen' op zich eervol is, ook al haal je niet altijd je gelijk. Overleg betekent dat je je als ouder kwetsbaar durft op te stellen. Volgens de panelleden betekent dat niet dat je daardoor als ouder geen leiding meer geeft of neemt. Ouders zijn en blijven verantwoordelijk voor hun kinderen. Kinderen en jongeren hebben het recht om begeleid, ondersteund en gestimuleerd te worden. Een zekere vorm van controle is als blijk van interesse zeker gewenst. Er mag dan ook geen onduidelijkheid bestaan over wie de eindverantwoordelijkheid draagt. De onderhandelingsnorm is ook geen absolute norm. Dat zou een nieuwe prestatiedruk en nieuwe prestatienormen scheppen, waarin de verbaal sterkste het haalt. Wel moeten ouders de bekwaamheden van hun kinderen naar boven halen. Door overleg waarin ouders en kinderen elkaar ernstig nemen en in dialoog op zoek gaan naar een consensus, ligt de weg tot democratisch en respectvol opvoeden open.

Ouders zijn en blijven verantwoordelijk voor hun kinderen.

3.1.2. Suggesties voor het beleid

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat het beleid ondersteuning breder moet vertalen. Het gaat niet alleen om ouderondersteuning voorzien in probleemsituaties. Daarom pleiten we voor een ouder-kindondersteuning die open, niet normerende vormen van contacten en uitwisseling van informatie stimuleert. Ouders en kinderen moeten ervaren dat hun dagelijkse zorgen, twijfels en misverstanden 'gewoon' zijn en voor iedereen herkenbaar. Het Kinderrechtencommissariaat dringt aan op een investering in informele en zo toegankelijk mogelijke basisvoorzieningen, fora, ontmoetingsmomenten waarin ouders en kinderen terecht kunnen met hun vragen of ideeën over de manier waarop ze met elkaar omgaan. Bestaande 'good practices' moeten we verder uitbouwen, omkaderen en ondersteunen. Denk aan jeugdadviseurs, gratis telefoonlijnen voor ouders en kinderen, of activiteiten voor ouders in de rand van kinderopvang. Belangrijk is dat zowel ouders als kinderen zich, elk met hun percepties, in die ouder-kindonder-

Belangrijk is dat zowel ouders als kinderen zich, elk met hun percepties, in die ouder-kindondersteuning terugvinden.

steuning terugvinden. Kinderrechten zijn geen bedreiging voor ouders. Integendeel: in hun gezin komen ouders en kinderen het best samen tot hun recht. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind roept volwassenen en minderjarigen op tot wederzijds respect, tot overleg en tot elkaar in zijn waarde laten. Kortom: eerder dan sturende gids moeten de ouders een waardevolle ‘compagnon de route’ worden voor hun kinderen. Op de weg die ouders en kinderen samen afleggen, zijn de meest uiteenlopende vormen van ondersteuning en informatie dan ook meer dan welkom.

3.2. Gezin en scheiding

Het telkens weer grote aantal ombudsmeldingen drukt het Kinderrechtencommissariaat al jaren met de neus op de feiten. Een scheiding heeft een grote impact op het dagelijkse leven van kinderen en jongeren. Kinderen zijn juridisch geen partij als de ouders scheiden, maar de scheidingsimplicaties werken sterk door naar hun situatie, naar hun kansen en mogelijkheden. Een scheiding betekent geen einde van het ouderschap, maar kinderen en ouders moeten na een scheiding op een nieuwe manier met elkaar verder. Kinderen en ouders moeten het verlies verwerken, een nieuw evenwicht in het relationele netwerk zoeken, en vaak ook een weg vinden in een nieuwe woon- en leefsituatie.

Beleid en regelgeving moeten helpen voorkomen dat een scheiding het welzijn van kinderen bedreigt.

3.2.1. Kinderen en scheiding: het loopt mis

Bij heel wat kinderen en jongeren loopt dat niet van een leien dakje. Bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat en bij andere diensten en organisaties komen er veel hulp- en informatievragen rond scheidingsituaties. Kinderen en jongeren willen weten wat ze te wachten staat, zoeken een antwoord op hun vragen rond de verblijfsregeling, het recht op persoonlijk contact, het spreekrecht, het onderhoudsgeld.

Het Kinderrechtencommissariaat wil dat beleidsmakers deze signalen van kinderen en jongeren serieus nemen.²³ Beleidsmakers moeten rekening houden met de zorgen van kinderen en jongeren die bij een scheiding betrokken zijn. Beleid en regelgeving moeten helpen voorkomen dat een scheiding het welzijn van kinderen bedreigt. Juridisch is scheiding een burgerrechtelijk thema waarvoor de federale overheid bevoegd is. Maar een scheiding vraagt minstens evenveel aandacht voor de relationele gevolgen in het gezin en in de sociale situatie.

3.2.2. Integrale benadering

Het voorbije werkjaar startte het Kinderrechtencommissariaat een onderzoek rond scheiding. Wat kunnen we afleiden uit de vele ombudsmeldingen over scheiding? Wat zijn de vragen van kinderen en jongeren? Waar zitten ze mee? Welke hulp- en dienstverlening bestaat er? Waar kunnen kinderen, jongeren en ouders terecht? Waar wijzen gegevens uit wetenschappelijk onderzoek op? Waar zitten knelpunten in het wetgevende kader rond scheiding?

Het onderzoek vertrekt van een multidisciplinaire invalshoek. Het materiaal komt in een dossier met een inventaris van knelpunten en standpunten. Voor de opbouw van dit dossier vertrekken we van de scheidingschronologie zoals kinderen en jongeren die beleven. Het dossier wordt thematisch opgebouwd. Het gaat over de zoektocht naar hulp, informatie en advies, de periode waarin de scheidingsbeslissing een feit wordt, de nieuwe gezinscontext, de regeling rond verblijf en omgang na de scheiding, het levensonderhoud na de scheiding

²³ Voor een overzicht van onze beleidsadviezen rond scheiding van de voorbije werkjaren, zie: www.kinderrechten.be. (Klik op 'Documenten' en vervolgens op 'Beleidsadviezen'.) Ook in vorige jaarverslagen stonden we uitvoerig stil bij dit thema.

en de positie van kinderen in een gerechtelijke scheidingsprocedure. Het Kinderrechtencommissariaat wil het scheidingsthema integraal benaderen. Inhoudelijk betekent dit dat we zowel federale als Vlaamse materies uitdiepen.

Na de afronding van dit dossier gaat het Kinderrechtencommissariaat het verwerkte onderzoeksmateriaal toetsen bij kinderen en jongeren, bij praktijkwerkers uit de hulp- en dienstverlening en bij deskundigen uit de pedagogische en juridische wereld.

1.	Recht op respect in opvoeding en gezin	172
1.1.	Steun in de opvoeding	172
1.2.	Kinderen niet klem in scheidingsconflicten	172
1.3.	Geweldloos opvoeden	173
1.4.	Geen uitstel voor nieuwe adoptieregels	173
2.	Recht op kwaliteitsonderwijs	174
2.1.	Meer dan leren alleen	174
2.2.	Grondig debat over gratis onderwijs	174
2.3.	Werken aan participatiecultuur	174
2.4.	Leerlingenrechten op school	174
2.5.	Pestgedrag aanpakken	175
3.	Recht op opvang en hulpverlening	176
3.1.	Kwaliteit in de kinderopvang	176
3.2.	Investeren in jeugdhulp	176
3.3.	Kleinschalige opvang voor niet-begeleide minderjarigen	177
3.4.	Gepaste regelgeving voor pleegzorg	177
3.5.	Kwaliteitseisen en gedragscodes voor afzondering en isolatie	177
4.	Recht op informatie	178
5.	Recht op recht	179
5.1.	Toegang tot de rechter	179
5.2.	Jeugddelinquentie	179

Hoofdstuk

6 conclusies en aanbevelingen

Wat loopt er mis in het kinderrechtenbeleid? Wat kan er beter? Waar moeten beleidsmakers mee aan de slag? In zijn werking wordt het Kinderrechtencommissariaat regelmatig geconfronteerd met knelpunten. Daarover gaan deze conclusies en aanbevelingen. Sommige thema's zitten niet in de Vlaamse bevoegdheidssfeer maar zijn daarom niet minder belangrijk voor kinderen en jongeren in Vlaanderen. Ook die thema's komen hier aan bod.

1 Recht op respect in opvoeding en gezin

Het gezin is de belangrijkste leefomgeving voor kinderen en jongeren. Voor kinderen loopt in het gezin niet alles van een leien dakje: problemen bij scheiding, opvoedingsperikelen, conflicten rond privacy, geweld, verwaarlozing. Ook ouders trekken aan de alarmbel: ze voelen zich onzeker over hun rol en hun taak als opvoeder.

1.1. Steun in de opvoeding

Ouders en kinderen moeten ervaren dat hun dagelijkse zorgen, twijfels en misverstanden 'gewoon' zijn. Ook zonder noemenswaardige problemen vragen ouders en kinderen om eenvoudige, niet sturende, informatieve steun in de opvoeding. Die opvoedingsondersteuning vertrekt het best vanuit de noden en vragen van de gezinnen en dus ook van de kinderen zelf, in al hun diversiteit. Het Kinderrechtencommissariaat wil graag een breed, divers, overzichtelijk ondersteuningsaanbod. Laagdrempelig en toegankelijk. Dat aanbod kunnen we organiseren via formele en informele kanalen. Bijvoorbeeld via campagnes, via media als tv en internet, of via ontmoetingen tussen ouders in de rand van school of opvang.

1.2. Kinderen niet klem in scheidingsconflicten

Bij onze ombudsdienst en bij andere diensten en organisaties komen er veel hulp- en informatievragen rond scheidingssituaties. Kinderen en jongeren willen weten wat ze te wachten staat. Ze zoeken hulp bij hun vragen en problemen rond verblijfsregeling, recht op persoonlijk contact, spreekrecht en onderhoudsgeld. Juridisch is scheiding een burgerrechtelijk thema en dus een federale bevoegdheid. Maar een scheiding vraagt minstens evenveel aandacht voor de relationele gevolgen in het gezin en de sociale situatie. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat beleid en regelgeving helpen voorkomen dat een scheiding het welzijn van kinderen bedreigt of aantast.

De overheid investeert te weinig in preventie van ouderschapsconflicten na een scheiding. Kinderen lijden onder slepende ouderconflicten. Ze hebben er belang bij dat ouders die uit elkaar gaan hun ouderrol blijven opnemen. Een toegankelijk en laagdrempelig informatie-, advies- en bemiddelingsaanbod kan langdurige en hoogoplopende conflicten rond scheiding voorkomen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de Vlaamse overheid dringend werk maakt van een

erkenning en een kwaliteitscontrole voor familiale bemiddelaars, rekening houdend met de opgebouwde expertise in het welzijnswerk.

‘Schuldloze’ echtscheiding en bemiddeling – zowel vóór, tijdens als na de scheidingsprocedure – bieden kansen voor het welzijn van kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om het scheidingsrecht zó te hervormen dat zwaar conflictgeladen procedures vermeden worden. Kinderen zijn geen partij in een scheidingsprocedure maar ze dragen wel de gevolgen ervan. Ze hebben dan ook recht op informatie over de juridische procedure en hoe die verloopt. Bovendien moeten hun inspraakrechten gegarandeerd blijven, ook als de ouders geen conflict hebben.

Bij de regeling van verblijf en omgang moet het belang van het kind centraal staan. Tijdens en na de scheiding. Het is de ultieme toetssteen bij de concrete beoordeling van de gezinssituatie. Een kind heeft recht op contact met zijn twee ouders, maar een wettelijk vastgelegd model voor de uitoefening van dat contact is geen goede keuze. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om het belang van het kind in elke situatie concreet te beoordelen. Kinderen moeten ook een stem krijgen in de bepaling en eventueel latere aanpassing van het omgangsrecht.

Scheiding is een realiteit voor heel wat kinderen in Vlaanderen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat er meer onderzoek gebeurt naar factoren en omstandigheden die ondanks de scheiding toch positief inwerken op het welzijn van kinderen.

1.3. Geweldloos opvoeden

Je kind slaan of een tik geven: het gebeurt nog te vaak. Als straf, soms uit onmacht. Te veel volwassenen vinden dat dit geweld vanzelfsprekend bij hun ouderlijk gezag hoort. In een respectvolle ouder-kindrelatie mogen we geweld niet tolereren. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt uitdrukkelijk aandacht voor sensibilisering rond respectvol en geweldloos opvoeden. Een wettelijke bepaling in het burgerlijk recht zet deze sensibilisering kracht bij en zet ook een punt achter de grote interpretatieruimte in het huidige wettelijk kader.

1.4. Geen uitstel voor nieuwe adoptieregels

De nieuwe federale en Vlaamse regelgeving voor adoptie is rond. Ze stemt overeen met de internationaal-rechtelijke bepalingen over adoptie, maar het blijft wachten op de toepassing in de praktijk. Het nieuwe wettelijke kader kan pas uitgevoerd worden als ook de samenwerkingsakkoorden tussen de federale en gemeenschapsregeringen klaar zijn. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt duidelijkheid over de vraag welke dienst instaat voor de geschiktheidsscreening van de kandidaat-adoptanten. Adoptieouderschap vraagt van ouders extra pedagogische draagkracht. In het belang van het kind moeten kandidaat-adoptanten zorgvuldig voorbereid en kwaliteitsvol, dus multidisciplinair, gescreend worden. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aan de Vlaamse overheid dat zij de actoren in een adoptieproces grondig controleert en dat zij adequaat optreedt waar de belangen van kinderen in het gedrang komen.

2 Recht op kwaliteitsonderwijs

2.1. Meer dan leren alleen

Internationaal onderzoek laat zien dat het onderwijs in Vlaanderen hoog scoort in prestaties en resultaten. Maar voor welbevinden van leerlingen scoort ons onderwijs ondermaats. Kinderen en jongeren brengen op school heel wat tijd door. Naast het gezin is de school een belangrijke leefomgeving. De school is meer dan alleen maar een instituut waar ze kennis en vaardigheden opdoen. Het is een wezenlijk onderdeel van hun dagelijks leven, hun eigen werkomgeving. Het is belangrijk dat kinderen en jongeren zich goed voelen op school. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het debat over de 'brede' school verdiept wordt.

2.2. Grondig debat over gratis onderwijs

Internationale normen zeggen dat het leerplichtonderwijs gratis moet zijn. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het Vlaams parlement het debat over de kosteloosheid van het onderwijs ten gronde aangaat.

2.3. Werken aan participatiecultuur

Echte leerlingenparticipatie moet steunen op een cultuur, een klimaat van betrokkenheid en overleg. Structuren installeren is noodzakelijk maar niet genoeg. Het participatiedecreet tekent de formele structuren uit, maar voor een sterker participatief schoolklimaat is er ook ondersteuning en coaching nodig. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het Expertisecentrum over participatie snel aan de slag kan gaan.

2.4. Leerlingenrechten op school

Wat zijn de rechten en verantwoordelijkheden van de leerlingen en van de school? Al jaren wordt het leerlingenstatuut aangekondigd maar het komt maar niet van de grond.

Voor het Kinderrechtencommissariaat vertaalt een leerlingenstatuut de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind naar de schoolpraktijk. Het regelt de verhouding tussen de leerling en de school en maakt duidelijk welke inbreng leerlingen op school hebben. Hun rol als 'schoolactor' wordt naar waarde geschat. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het Vlaams parlement een leerlingenstatuut uittekent voor elke leerling, ongeacht de school.

Bovendien biedt het statuut een werkbaar kader voor conflicten tussen leerlingen en de school. Zo blijven tuchtsancties in het onderwijs een probleem. Sancties zijn soms vernederend en buiten proportie. Het gebeurt bijvoorbeeld dat de school op het einde van het schooljaar een tuchtsanctie gebruikt om een leerling niet opnieuw te moeten inschrijven. Als er geen openheid is om dit op school zelf te bespreken, blijven ouders en leerlingen in de kou staan.

Dikwijls zijn leerlingen en ouders ook niet op de hoogte van hun beroepsmogelijkheid als ze schoolresultaten betwisten. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om de informatie over deze beroepsmogelijkheid minstens standaard op te nemen in het eindrapport. Nog beter is het om deze informatie ook op andere manieren te ontsluiten.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het leerlingenstatuut een intern klachtrecht uittekent en dat leerlingen en ouders conflicten kunnen voorleggen aan een instantie buiten de school. De Commissie Leerlingenrechten is momenteel alleen maar bevoegd voor betwistingen rond inschrijving op school. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat deze Commissie ook kan fungeren als schoolexterne beroepsinstantie voor sancties en conflicten en om schoolresultaten te betwisten.

Ouders hebben recht op informatie over hun kind op school. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat scholen er dwingend toe aangezet worden om dit recht ten volle te respecteren, ook als ouders niet samenleven.

2.5. Pestgedrag aanpakken

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een globaal anti-pestbeleid op school om het pestgedrag van leerlingen aan te pakken. Bij grensoverschrijdend gedrag door een leerkracht moet het tuchtreglement een sanctie kunnen opleggen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het tuchtreglement voor onderwijzend personeel in die zin aangepast wordt.

3 Recht op opvang en hulpverlening

3.1. Kwaliteit in de kinderopvang

Kinderopvang wordt nog te vaak beschouwd als een tewerkstellingsthema: ouders kunnen blijven werken en andere volwassenen kunnen in de opvangsector aan de slag. Voor het Kinderrechtencommissariaat is kinderopvang een basisvoorziening voor het kind, ongeacht de werksituatie van de ouder. De doelstellingen van voor- en buitenschoolse opvang moeten in het teken staan van de ontwikkelingskansen en een kwaliteitsvolle vrijetijdsbesteding van het kind. Zowel opvang als onderwijs werken met en voor kinderen. Nochtans is een vergelijking van de kwaliteitsgaranties voor opleiding, toezicht, subsidiëring, verloning van personeel en toegankelijkheid zwaar ten nadele van de opvangsector. De grote verschillen tussen de twee sectoren zijn niet langer te verantwoorden. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om meer nadruk te leggen op de kwaliteit en de professionalisering van de opvangsector.

3.2. Investeren in jeugdhulp

Kinderen en jongeren hebben recht op hulp. De buitengerechtelijke bijzondere jeugdbijstand werkt op basis van vrijwilligheid. Wij merken dat er soms geen hulpverlening start als kinderen zich aanmelden maar hun ouders niet willen meewerken. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de hulpvraag van de minderjarige het uitgangspunt voor de hulpverlening is en niet de bereidheid tot samenwerking van de ouders.

Vaak komen kinderen pas in aanraking met de hulpverlening als de problemen acuut zijn. Maanden moeten wachten op geschikte hulp legt een zware hypothek op de slaagkansen ervan. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een doorlichting van de problematiek van de wachtlijsten voor hulp.

Kinderen en jongeren vinden zelf vaak niet de weg naar de juiste diensten voor informatie, hulp of advies. Bovendien merken wij dat het aanbod soms ontoereikend is. Voor kinderen en tieners zijn maar weinig diensten toegankelijk.

De Integrale Jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp werden vastgelegd in een decreet. Nu komt het eropaan om deze conceptuele hervorming in de praktijk in goede banen te leiden, de realisatie ervan op te volgen en alles te evalueren. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt daarvoor de nodige investering in middelen, mankracht en vorming.

Zolang de vrijwillige hulpverlening nog kansen biedt, moet de samenleving zich van dwang onthouden. Maar ze moet ook durven ingrijpen van zodra dat nodig is voor het belang van de minderjarige. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat in dit delicate evenwicht tussen uiteenlopende belangen de betrokken minderjarige een stem krijgt.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt ook nadrukkelijk om meer te investeren in de hulpverlening aan minderjarigen die het slachtoffer zijn van kindermishandeling. Het gaat dan over preventie, detectie én gezinsgerichte aanpak.

3.3. Kleinschalige opvang voor niet-begeleide minderjarigen

Niet-begeleide minderjarigen zitten per definitie in een erg kwetsbare positie. Ze hebben recht op aangepaste en toereikende opvang en specifieke hulpverlening, ongeacht hun verblijfsstatuut. Voor het Kinderrechtencommissariaat gebeurt dat bij voorkeur in een kleinschalige, gezinsvervangende setting. In geen geval mogen deze minderjarigen zomaar in gesloten centra terecht komen.

De recent ingevoerde regeling over voogdij voor niet-begeleide minderjarigen is een positieve maatregel, maar de werkelijke realisatie van een voogdijregeling kan maar slagen als er genoeg ondersteuning en omkadering is.

3.4. Gepaste regelgeving voor pleegzorg

Pleegzorg is een specifieke hulpverleningsvorm waarvoor een aangepaste regelgeving nodig is die diversiteit en flexibiliteit toelaat. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het beleid daarvoor aan de slag gaat. Er is nood aan een coherente regeling voor de inspraak van de minderjarige en voor het 'delen van gezag' binnen de kwetsbare relatie ouders-pleegouders.

3.5. Kwaliteitseisen en gedragscodes voor afzondering en isolatie

Heel wat voorzieningen in gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg en kinderen jeugdpsychiatrie passen maatregelen van afzondering of isolatie toe. In de toepassing ervan zien we grote verschillen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat voorzieningen een gedragscode uitwerken voor afzonderings- of isolatiemaatregelen, in overeenstemming met de nieuwe bepaling over afzondering in het decreet rond de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Voorzieningen die werken met ingrijpende vormen van afzondering of isolatie moeten daarvoor de nodige infrastructuur hebben. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de overheid kwaliteitseisen stelt en de voorzieningen een duidelijke regelgeving aanreikt voor de erkenningsnormen van voorzieningen met 'beveiligingskamers'.

4 Recht op informatie

Rechtsbescherming staat of valt met correcte informatie over je rechten. Kinderen en jongeren zijn niet genoeg op de hoogte van hun rechten en van de kanalen waarlangs ze mogelijke schendingen kunnen aankaarten.

Daarnaast hebben kinderen en jongeren ook recht op een kwalitatieve algemene informatiedienstverlening. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat een ruimer jeugdinformatiebeleid ervoor zorgt dat basisinformatie efficiënt en effectief bij kinderen en jongeren terechtkomt via een diversiteit aan informatiekkanalen en producten. De inbreng van kinderen en jongeren zelf kan duidelijk aangeven waar informatiebehoeften liggen en hoe we het basisaanbod voor hen het best ontsluiten.

5 Recht op recht

5.1. Toegang tot de rechter

Steeds vaker krijgen minderjarigen vanaf een bepaalde leeftijd (12, 14 of 15 jaar bijvoorbeeld) bepaalde rechten toegekend. Maar principieel blijven minderjarigen juridisch handelingsonbekwaam zodat het niet altijd evident is om van hun recht ook gebruik te maken. Tot 18 jaar blijven minderjarigen verstoken van het recht op toegang tot de rechter. Als hun wettige vertegenwoordiger niet wil of kan optreden, kunnen minderjarigen hun rechten niet gerechtelijk afdwingen. Dat probleem komt bijvoorbeeld scherp tot uiting als een verblijfs- of omgangsregeling jaren na een scheiding niet meer aansluit bij de noden en de leefsituatie van de minderjarige. Als één van de ouders dan niet het initiatief neemt, kan de minderjarige niet zelf naar de rechter stappen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat minderjarigen de mogelijkheid krijgen om hun vraag zelf aan de rechter voor te leggen.

Ook als zij geen procespartij zijn, toch zijn kinderen en jongeren bij een rechtszaak betrokken partij. Het voorbeeld bij uitstek is hier opnieuw een scheidingsprocedure van hun ouders. Maar ook bij een gerechtelijke procedure rond adoptie, afstamming of onderhoudsplicht zijn minderjarigen betrokken en ondergaan ze de gevolgen ervan.

In die gevallen voorziet de wet een spreekrecht voor de betrokken minderjarige. Maar in de praktijk blijkt dit spreekrecht al te vaak te verwateren tot een spreekmogelijkheid. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een verduidelijking, een striktere omschrijving en een omkadering – begeleiding en ondersteuning – voor het spreekrecht.

Als minderjarigen in een geding betrokken zijn, hebben ze recht op degelijke rechtsbijstand.

Over deze drie thema's liggen er al lang verschillende wettelijke initiatieven op tafel. Het wordt hoog tijd om deze initiatieven nu ook effectief te behandelen.

5.2. Jeugddelinquentie

Om te reageren op delinquent gedrag van minderjarigen is er aangepast jeugdrecht nodig. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind geeft een duidelijk kader aan.

Reageren op gepleegde feiten en fundamentele rechtswaARBorgen respecteren: dat staat centraal. Het jeugdrecht moet gelden voor alle minderjarigen, ongeacht de leeftijd en de gepleegde feiten. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om het globale wettelijke kader zo te hertekenen, dat er geen sprake meer kan zijn van uithandengeving. Alternatieve afhandeling moet alle kansen krijgen. Detentie kan alleen maar de allerlaatste oplossing zijn. Een detentiestructuur zoals Grubbe in Everberg kan alleen voortbestaan in een nieuw en coherent wettelijk kader voor jeugddelinquentie.

Bijlage 1 **182**

Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989

Bijlage 2 **205**

Decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris. **205**

Decreet van 31 januari 2003 houdende de wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende de instelling van de Vlaamse Ombudsdienst. **208**

Bijlage 3 **210**

Media-output (oktober 2003 tot en met augustus 2004)

Bijlage 4 **221**

Studiedagen, congressen en representaties (oktober 2003 tot en met augustus 2004)

Bijlagen

Bijlage 1

Verdrag inzake de Rechten van het Kind Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989

Officiële Nederlandse vertaling

Officiële tekst	Officieuze samenvatting van de belangrijkste bepalingen
<p>Preambule</p> <p>De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld, Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen, Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status, Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand, Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen, Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn (of haar) persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,</p>	<p>De preambule:</p> <p>Herinnert aan de basisprincipes van de Verenigde Naties evenals aan specifieke bepalingen van sommige relevante mensenrechtenverdragen en verklaringen; herbevestigt het feit dat kinderen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming; legt bijzondere nadruk op de primaire verantwoordelijkheid van het gezin voor de zorg voor en de bescherming van het kind, de noodzaak van wettelijke en andere bescherming voor het kind voor en na de geboorte, het belang van het respect voor de culturele waarden van de gemeenschap waarin het kind leeft, en de vitale rol van internationale samenwerking met het oog op de effectivering van de rechten van het kind.</p>

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, “het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte”,

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijingregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkennende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden die ieder volk hecht aan de bescherming en harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Deel I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Definitie van het begrip kind

Elke persoon jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheidsgrens volgens de wet vroeger valt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen

Non-discriminatie

Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen.

De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.

Het belang van het kind

Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang.

De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

De effectuering van rechten

De verplichting van de Staat om de rechten uit dit Verdrag in werkelijkheid om te zetten.

De leiding door ouders en de groeiende capaciteiten van het kind

De plicht van de Staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om

die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

het kind leiding te geven overeenkomstig zijn of haar groeiende capaciteiten.

Overleven en ontwikkelen

Het inherente recht op leven, en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

Naam en nationaliteit

Het recht vanaf de geboorte een naam te hebben en een nationaliteit te verwerven.

Behoud van identiteit

De verplichting van de Staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind (naam, nationaliteit en familiebanden) te beschermen en, zo nodig, te herstellen.

Van de ouders gescheiden worden

Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;

Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen; Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;

De plichten van de Staten in die gevallen waar een dergelijke scheiding het resultaat is van een actie door de Staat.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.

Gezinshereniging

Het recht van kinderen en hun ouders om het even welk land te verlaten en hun eigen land terug binnen te komen met het oog op hereniging of om de ouder-kind relatie te onderhouden.

Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren

De plicht van de Staat om te trachten kidnapping of het vasthouden van kinderen in het buitenland door een ouder

2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht de landsgrenzen hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
  - a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
  - b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn of haar godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

of door derden te voorkomen of ongedaan te maken.

De mening van het kind

Het recht van het kind om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft.

Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft het recht informatie te verkrijgen of bekend te maken en zijn of haar mening uit te drukken, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderworpen aan de passende leiding van de ouders en aan de nationale wetten.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide

Vrijheid van vereniging

Het recht van kinderen met anderen samen te komen en verenigingen op te richten of er zich bij aan te sluiten, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Bescherming van de privacy

Het recht te worden beschermd tegen inmenging in de privacy, het gezinsleven, de woning en de correspondentie, evenals tegen smaad en laster.

Toegang tot passende informatie

De rol van de media inzake het verspreiden van informatie onder kinderen op een wijze die in overeenstemming is met het moreel welzijn, met wederzijdse kennis en begrip onder de volkeren en die de culturele achtergrond van het kind respecteert. De Staat dient maatregelen te treffen om dit aan te moedigen en om kinderen te beschermen tegen schadelijk materiaal.

Verantwoordelijkheden van ouders

Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn

ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderzorg.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderzorg waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van diegenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitisch recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van

voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de Staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing

De verplichting van de Staat om kinderen te beschermen tegen elke vorm van mishandeling door ouders of door andere personen die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het kind, en om in verband hiermee preventieve maatregelen te nemen en behandelingsprogramma's op te zetten.

Bescherming van kinderen buiten hun gezin

De plicht van de Staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om er voor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.

continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;
- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.
2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de

Adoptie

In landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan mag het enkel worden toegepast in het belang van het kind, met alle noodzakelijke waarborgen voor het kind en mits goedkeuring door de bevoegde overheden.

Interlandelijke adoptie kan worden overwogen nadat de mogelijkheden in het land van oorsprong van het kind zijn uitgeput. Ook in het geval van interlandelijke adoptie dienen alle noodzakelijke waarborgen te worden gerespecteerd.

Vluchtelingenkinderen

Kinderen die als vluchteling worden beschouwd of die de status van vluchteling hebben aangevraagd dienen een bijzondere bescherming te genieten.

De Staat heeft de plicht samen te werken met bevoegde instanties die een dergelijke bescherming en bijstand bieden.

Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.
4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Gehandicapte kinderen

Het recht van gehandicapte kinderen op bijzondere zorg, onderwijs en training, bedoeld om hen te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig en actief leven te leiden in de samenleving.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
  - a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
  - b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
  - c) om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
  - d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
  - e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
  - f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Gezondheid en gezondheidszorg

Het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en het recht op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie en op de vermindering van de kindersterfte. De verplichting van de Staat om te werken in de richting van het uitbannen van schadelijke traditionele praktijken. De nood aan internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt beklemtoond.

Periodieke herziening van een plaatsing

Het recht van het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de Staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationaal recht.
2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

Sociale zekerheid

Het recht van kinderen om van sociale zekerheid te genieten.

Levensstandaard

Het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de Staat om er voor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan opgenomen worden en ook opgenomen wordt, zolang door het innemen van onderhoudsgeld.

Onderwijs

Het recht van het kind op onderwijs en de plicht van de Staat er voor te zorgen dat tenminste lager onderwijs gratis en verplicht is. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wij-

- a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
  - b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
  - c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
  - d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
  - e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.
  3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
  - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
  - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
  - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;
  - d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, vreedzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;

ze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. De noodzaak van internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt benadrukt.

Doel van het onderwijs

De erkenning door de Staat dat het onderwijs dient gericht te zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene. Het onderwijs moet ook gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de culturele en nationale waarden van het kind zelf en van anderen.

- e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:
  - a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
  - b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
  - c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Kinderen van minderheden of de oorspronkelijke bevolking

Het recht van kinderen van minderheidsgroepen en de oorspronkelijke bevolking hun eigen cultuur en godsdienst te beleven en hun eigen taal te gebruiken.

Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

Het recht van het kind op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten.

Kinderarbeid

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen tewerkstelling in werkzaamheden die een bedreiging vormen voor hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling, om minimumleeftijden voor toegang tot tewerkstelling voor te schrijven en om de arbeidsomstandigheden te reglementeren.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) een enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon

Drugmisbruik

Het recht van het kind te worden beschermd tegen het gebruik van narcotica en psychotrope drugs en tegen betrokkenheid bij hun productie of distributie.

Seksuele uitbuiting

Het recht van het kind te worden beschermd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, met inbegrip van prostitutie en betrokkenheid bij pornografie.

Verkoop, handel en ontvoering

De plicht van de Staat al het mogelijke te doen om verkoop, handel en ontvoering van kinderen te voorkomen.

Andere vormen van exploitatie

Het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting die niet vermeld zijn in de artikelen 32, 33, 34 en 35.

Foltering en vrijheidsberoving

Het verbod op foltering, wrede behandeling of bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf en onwettige gevangenschap of vrijheidsberoving. De principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met de familie en toegang tot rechtshulp en andere bijstand.

van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

- d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld besissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.
4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van

Gewapende conflicten

De plicht van de Staat om de op kinderen van toepassing zijnde regels van humanitair recht te respecteren en te doen respecteren. Het principe dat geen enkel kind beneden de leeftijd van 15 jaar direct betrokken mag worden bij vijandelijkheden of in het leger mag ingelijfd worden, en dat alle kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten moeten kunnen genieten van bescherming en verzorging.

Zorg voor herintegratie

De plicht van de Staat er voor te zorgen dat kinderen die het slachtoffer geweest zijn van gewapende conflicten, foltering, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting, een aangepaste behandeling krijgen met het oog op hun herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

Aanpak van jeugdmisdadigheid

Het recht van kinderen, die worden verdacht van of veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, op respect

behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:
  - a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
  - b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
    - i. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
    - ii. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat de juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
    - iii. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
    - iv. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
    - v. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diens gevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
    - vi. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;
    - vii. dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instel-

voor hun mensenrechten en, in het bijzonder, op het genot van alle aspecten van een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging. Het principe dat het gebruik van gerechtelijke procedures en van plaatsing in een inrichting moeten worden vermeden telkens wanneer dit mogelijk en passend is.

lingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

- a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;
  - b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a) het recht van een Staat die partij is; of
- b) het in die Staat geldende internationale recht.

Eerbied voor bestaande regels

Het principe dat, indien er in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels strengere normen gelden dan in het Verdrag, het de strengste norm is die geldt.

Deel II

Artikel 42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegeven verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.

Uitvoering en inwerkingtreding

De bepalingen van de artikelen 42 tot 54 behandelen het volgende:

- i. De plicht van de Staat om de rechten uit dit Verdrag ruime bekendheid te geven bij volwassenen en kinderen.
- ii. De installatie van een Comité voor de Rechten van het Kind, bestaande uit tien experts, dat de rapporten moet behandelen die de Staten die partij zijn bij het Verdrag moeten indienen twee jaar nadat zij het Verdrag ratificeerden, en vervolgens elke vijf jaar. Het Verdrag treedt in werking nadat 20 landen het hebben geratificeerd.
- iii. Staten die partij zijn moeten hun rapporten op ruime schaal bekend maken bij het publiek.

3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
  4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop de verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
  5. De verkiezingen worden gehouden tijdens de vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
  6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.
  7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
  8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.
  9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
  10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
- iv. Het Comité kan voorstellen dat gespecialiseerde studies worden uitgevoerd betreffende specifieke thema's die betrekking hebben op de rechten van het kind, en kan zijn bedenkingen formuleren ten aanzien van elke Staat die partij is en ten aanzien van de Algemene Vergadering van de VN. Met het oog op het bevorderen van een effectieve toepassing van dit Verdrag en om internationale samenwerking aan te moedigen, kunnen de gespecialiseerde organisaties (zoals de IAO, de Wereld Gezondheidsorganisatie, UNESCO, het Kinderfonds van de Verenigde Naties) de bijeenkomsten van het Comité bijwonen. Samen met om het even welke andere als competent erkende organisatie, met inbegrip van NGO's die een consultatieve status bij de Verenigde Naties hebben, en met andere VN-organen, zoals de Commissie Mensenrechten, kunnen ze het Comité relevante informatie verstrekken of om advies worden gevraagd betreffende een optimale toepassing van het Verdrag.

11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
  - a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
  - b) vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.
4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt aan te moedigen:

- a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over

de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

- b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

Deel III

Artikel 46

Dit verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.

Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van be-

krachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.
3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan te allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Bijlage 2

Decreet van 15 juli 1997

houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

Het Vlaams Parlement heeft aangenomen en Wij, Regeering, bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In dit decreet wordt verstaan onder:

1. het Verdrag: het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen in New York op 20 november 1989;
2. het Kinderrechtencommissariaat: de Kinderrechtencommissaris en het personeel dat hem bijstaat in de uitoefening van zijn opdrachten;
3. het Kind: elke minderjarige;
4. de administratieve overheid: de administratieve overheid in de zin van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, afhankelijk van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest;
5. de voorzieningen: alle door de Vlaamse regering of door de Vlaamse openbare instellingen erkende particuliere organisaties.

Artikel 3

1. Het ambt van Kinderrechtencommissaris, hierna Commissaris genoemd, wordt ingesteld.
2. De Commissaris wordt benoemd door het Vlaams Parlement.
3. De personeelsformatie en het statuut van het personeel van het Kinderrechtencommissariaat worden door het Vlaams Parlement vastgesteld op voorstel van de Commissaris.

Artikel 4

De Commissaris verdedigt de rechten en behartigt de belangen van het kind.

Daartoe:

1. ziet hij toe op de naleving van het Verdrag;
2. staat hij in voor de opvolging, de analyse, de evaluatie en de bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind;
3. treedt hij op als vertolker van de rechten, de belangen en de noden van het kind.

Artikel 5

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten besteedt de Commissaris, met het Verdrag als leidraad, in het bijzonder aandacht aan:

1. de dialoog met het kind en met de organisaties actief rond individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind;

2. de maatschappelijke participatie van het kind en de toegankelijkheid voor het kind van alle diensten en organisaties die met het kind te maken hebben;
3. het toezicht op de conformiteit met het Verdrag van de wetten, decreten, besluiten en verordeningen, met inbegrip van de procedurele regels welke een aangelegenheid regelen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest bevoegd is;
4. de verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind.

De Commissaris kan hiertoe onder meer een beroep doen op de wetenschappelijke expertise en ervaring van het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, voor zover geen afbreuk gedaan wordt aan het geheel van de opdrachten van het Centrum.

Artikel 6

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten is de Commissaris bevoegd om:

1. op eigen initiatief of op verzoek van het Vlaams Parlement een onderzoek in te stellen met betrekking tot de naleving van het Verdrag;
2. klachten die betrekking hebben op de niet-naleving van het Verdrag, te onderzoeken en zo mogelijk gericht door te verwijzen naar de voorzieningen. Het onderzoek van een klacht wordt opgeschort wanneer omtrent die klacht een beroep bij de rechtbank of georganiseerd administratief beroep wordt ingesteld.

De administratieve overheid stelt de Commissaris in kennis van het ingesteld beroep. De indiening en het onderzoek van de klacht schorsen noch stuiten termijnen voor het instellen van beroepen bij de rechtbank of van georganiseerde administratieve beroepen. De Commissaris informeert de klager omtrent het gevolg dat aan de klacht werd gegeven.

Artikel 7

§1. Bij de benoeming en de verdere uitoefening van zijn mandaat moet de Commissaris voldoen aan de volgende voorwaarden:

1. de Belgische nationaliteit bezitten, zijn woonplaats hebben in het Vlaamse Gewest of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in het bezit zijn van een Nederlandstalig diploma;
2. van onberispelijk gedrag zijn;
3. de burgerlijke en politieke rechten genieten;
4. in het bezit zijn van een universitair of daarmee gelijkgesteld diploma;
5. minstens vijf jaar nuttige beroepservaring hebben, die dienstig is voor de uitoefening van het ambt;
6. beantwoorden aan het profiel zoals omschreven door het Vlaams Parlement.

§2. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris voor een éénmalige hernieuwbare termijn van 5 jaar.

§3. Alvorens in functie te treden, legt de Commissaris in handen van de Voorzitter van het Vlaams Parlement de volgende eed af: "Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk."

Artikel 8

§1. Het ambt van de Commissaris is onverenigbaar met elk ander mandaat, of ambt of elke andere functie, ook als die onbezoldigd zijn.

Drie jaar voor zijn benoeming mag de Commissaris geen bij verkiezing verleend openbaar mandaat hebben vervuld. Het is de Commissaris verboden, door het feit van zijn benoeming, om gedurende 3 jaar na het uitoefenen van zijn ambt, kandidaat te zijn voor een bij verkiezing verleend openbaar mandaat. Voor de toepassing van deze paragraaf wordt met een bij verkiezing verleend openbaar mandaat gelijkgesteld: het ambt van buiten de gemeenteraad benoemde burgemeester, een mandaat van bestuurder in een instelling van openbaar nut, het ambt van regeringscommissaris, het ambt van gouverneur, adjunct-gouverneur of vice-gouverneur.

- §2. De Commissaris geniet hetzelfde statuut als een raadsheer van het Rekenhof. De weddenregeling van de raadsheren van het Rekenhof, vervat in de wet van 21 maart 1964 betreffende de wedden van de leden van het Rekenhof, is van toepassing op de Commissaris.
- §3. Binnen de grenzen van zijn bevoegdheid ontvangt de Commissaris van geen enkele overheid instructies. De Commissaris werkt in de uitoefening van het ambt volledig onafhankelijk. De Commissaris kan niet van zijn ambt worden ontheven voor meningen geuit of daden gesteld in de uitoefening van zijn ambt.

Artikel 9

Het Vlaams Parlement kan in één van de volgende gevallen een einde maken aan het mandaat van de Commissaris:

1. op verzoek of met akkoord van de betrokkene;
2. wanneer de betrokkene de leeftijd van 65 jaar bereikt;
3. in een geval van onverenigbaarheid, zoals bepaald in artikel 8, § 1;
4. om zwaarwichtige redenen, onverminderd artikel 8, § 3.

Artikel 10

- §1. De overheid stelt de Commissaris alle informatie ter beschikking die voor het volbrengen van zijn opdrachten vereist is. Op eenvoudig verzoek van de Commissaris verstrekt zij alle dienstige inlichtingen en documenten.
- §2. De Commissaris kan, in de uitvoering van zijn opdrachten, het advies inwinnen van de overheid.
- §3. Onverminderd artikel 15 van de Grondwet, heeft de Commissaris vrije toegang tot alle overheidsgebouwen en tot de voorzieningen. De verantwoordelijken en de personeelsleden zijn ertoe gehouden aan de Commissaris de stukken en de informatie die hij noodzakelijk acht, mee te delen, met uitzondering van die welke door het medisch geheim beschermd zijn of waarvan ze kennis hebben genomen in hun hoedanigheid van noodzakelijke vertrouwenspersoon.

Artikel 11

Art. 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de Commissaris en zijn personeelsleden.

Artikel 12

- §1. De Commissaris brengt aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement jaarlijks verslag uit over de opdrachten zoals bepaald in artikel 4. Het verslag wordt door het Vlaams Parlement in plenaire vergadering besproken. Het verslag wordt openbaar gemaakt. Bovendien kan de Commissaris, wanneer hij dit nuttig acht, tussentijdse verslagen bezorgen aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement met het oog op een bespreking in plenaire vergadering.

§2. De Commissaris bezorgt zijn verslagen aan de federale overheid opdat deze ermee rekening zou kunnen houden bij het opstellen van het rapport dat België om de vijf jaar moet indienen bij het Comité voor de rechten van het kind, met toepassing van artikel 44 van het Verdrag. De Commissaris evalueert dat rapport.

Artikel 13

Het Vlaams Parlement stelt jaarlijks op voorstel van de Commissaris de kredieten vast die nodig zijn voor de werking van het Kinderrechtencommissariaat.

Artikel 14

Binnen zes maanden na zijn benoeming, stelt de Commissaris een voorstel van huishoudelijk reglement op. Dat reglement en de wijzigingen erin worden goedgekeurd door het Vlaams Parlement en bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

AANGENOMEN DOOR HET VLAAMS PARLEMENT, Brussel, 9 juli 1997.

Decreet van 31 januari 2003

houdende de wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende de instelling van de Vlaamse Ombudsdienst.

Het Vlaams Parlement heeft aangenomen en Wij, Regering, bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In artikel 7 van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris wordt §2 vervangen door wat volgt:

“§2. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris na een openbare oproep tot kandidaatstelling en een vergelijkende selectie, voor een termijn van vijf jaar. Ten laatste negentig dagen voor het verstrijken van die termijn evalueert het Vlaams Parlement de Commissaris. Indien de Commissaris gunstig geëvalueerd wordt, wordt zijn mandaat van rechtswege één maal verlengd met een nieuwe termijn van vijf jaar. Bij ontstentenis van een evaluatie negentig dagen voor het verstrijken van het mandaat, wordt de evaluatie

geacht gunstig te zijn. Een persoon kan maximaal gedurende twee termijnen, al dan niet aaneensluitend, het ambt van Commissaris bekleden.”

Artikel 3

In artikel 12, §1, tweede lid, van hetzelfde decreet wordt de eerste zin vervangen door wat volgt:

“Het verslag wordt door de bevoegde commissies van het Vlaams Parlement besproken, nadat de plenaire vergadering er kennis van genomen heeft. Na de bespreking door de bevoegde commissies kan de plenaire vergadering het verslag bespreken.”

Artikel 4

In artikel 4 van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse ombudsdienst wordt §1 vervangen door wat volgt:

“Het Vlaams Parlement benoemt de Vlaamse ombudsman na een openbare oproep tot kandidaatstelling en een vergelijkende selectie, voor een termijn van zes jaar.

Ten laatste negentig dagen voor het verstrijken van die termijn evalueert het Vlaams Parlement de Vlaamse ombudsman. Indien de Vlaamse ombudsman gunstig geëvalueerd wordt, wordt zijn mandaat van rechtsweg éénmaal verlengd met een nieuwe termijn van zes jaar. Bij ontstentenis van een evaluatie negentig dagen voor het verstrijken van het mandaat, wordt de evaluatie geacht gunstig te zijn. Een persoon kan maximaal gedurende twee termijnen, al dan niet aaneensluitend, het ambt van Vlaamse ombudsman bekleden.”

AANGENOMEN DOOR HET VLAAMS PARLEMENT, Brussel 22 januari 2003.

Bijlage 3

Media-output

oktober 2003 tot en met augustus 2004

Media-items waarbij het standpunt van het Kinderrechtencommissariaat wordt vermeld.

Actualiteitsmedia

Audiovisuele media

24/10/2003   **VRT – TV1 (Journaal)**

Vlaams minister van Onderwijs Vanderpoorten had een gesprek met de scholen om te bespreken hoe met het proces Dutroux en thema's zoals kindermisbruik zal worden omgegaan in het onderwijs.

24/10/2003   **VRT – Canvas (Ter Zake)**

Vlaams minister van Onderwijs Vanderpoorten had een gesprek met de scholen om te bespreken hoe met het proces Dutroux en thema's zoals kindermisbruik voorbereid zullen worden in het onderwijs.

29/10/2003   **VRT – Radio 1 (De Wandelgangen)**

Het Kinderrechtencommissariaat lanceert een nieuw boek "Kom je dat thuis eens vertellen?".

4/11/2003   **VTM (Nieuws)**

De verkeerspolitie van Knokke-Heist vindt dat kinderen die 's avonds zonder licht fietsen een boete moeten krijgen.

4/11/2003   **Radio 4FM**

De verkeerspolitie van Knokke-Heist vindt dat kinderen die 's avonds zonder licht fietsen een boete moeten krijgen.

4/11/2003   **Radio 2 West-Vlaanderen**

De verkeerspolitie van Knokke-Heist vindt dat kinderen die 's avonds zonder licht fietsen een boete moeten krijgen.

5/11/2003   **VRT – TV1 (Journaal)**

De politiecommissaris van Knokke-heist vindt dat jongeren jonger dan 16 een boete moeten krijgen als ze zonder licht in het donker rijden. Nu kunnen kinderen niet beboet worden, hun ouders wel.

20/11/2003   **VRT – Radio 1 (Nieuws)**

Nooit eerder zijn er zoveel vragen en klachten binnengekomen bij het kinderrechtencommissariaat in het voorbije werkjaar.

20/11/2003   **VT4 (Nieuws)**

Kinderen klagen dikwijls over straffen op school en over de echtscheiding van hun ouders. Dat blijkt uit het jaarverslag van Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove.

20/11/2003   **VTM (Nieuws)**

Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove stelde haar vijfde jaarverslag voor. Het voorbije jaar kreeg ze bijna 1300 vragen en klachten binnen, vooral over echtscheidingen en over de school.

10/02/2004   **VRT – Radio1 (Actueel)**

Minister van Justitie Onkelinx heeft een voorstel klaar voor de hervorming van de jeugdbescherming. Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove vindt dat alles te onduidelijk blijft terwijl er een apart jeugdrecht nodig is.

10/02/2004   **VRT – Radio 1 (Nieuws)**

Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove heeft kritiek op de aanpassing van het jeugdrecht zoals minister van Justitie Onkelinx dat voorstelt.

10/02/2004   **VRT – Radio 1 (Wandelgangen)**

Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove over het voorstel voor de hervorming van de jeugdbescherming (plan Onkelinx).

10/02/2004   **Radio 4FM**

Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove over het voorstel voor de hervorming van de jeugdbescherming (plan Onkelinx).

21/02/2004   **ATV**

Kinderrechten.

10/03/2004   **AVS**

Kinderrechtencommissariaat lanceert werkmateriaal voor de basisscholen.

16/3/2004   **VRT – TV1 (Journaal)**

Iran en België erkennen elkaars rechtspraak niet (over twee ontvoerde Belgische meisjes in Iran).

31/03/2004   **VRT – Radio 1 (Nieuws)**

Over drie jaar moeten er minstens 2500 extra politieagenten op straat komen. Dat is beslist op de speciale ministerraad in Brussel. Er komen ook maatregelen om jeugdcriminaliteit aan te pakken.

31/03/2004   **VRT – Radio 1 (De Wandelgangen)**

Aanpassingen Jeugdsanctierecht.

3/04/2004   **VRT – Radio 1 (Groot Gelijk)**

Aanpassingen Jeugdsanctierecht.

4/05/2004 **VTM (Recht van Antwoord)**

Breed Topsportbeleid.

8/05/2004 **VRT – Canvas (Nachtwacht)**

Debat over opvoeding met als stelling “ouders moeten weer baas in huis worden”.

18/05/2004 **Radio Q-Music**

Resultaten tienerenquête kliksons.

18/05/2004 **VT4 (Nieuws)**

Tieners voelen zich thuis in hun buurt. Dat blijkt uit een rondvraag van Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove.

18/05/2004 **VRT – TV1 (13 uur-journaal)**

De Vlaamse tieners willen meer open ruimte en meer openbaar vervoer. Dat blijkt uit een grootschalig onderzoek naar vrijetijdsbeleving bij jongeren.

18/05/2004 **VTM (Nieuws)**

Jongeren houden in hun vrije tijd van sport, uitgaan en surfen. Dat zijn enkele bevindingen uit een rondvraag van het Kinderrechtencommissariaat bij jongeren tussen 10 en 16 jaar.

18/05/2004 **VRT – Radio 1 (Actueel)**

Uit een uitgebreide enquête bij jongeren blijkt dat ze zich goed voelen in hun buurt maar zich wel storen aan dezelfde dingen als volwassenen.

18/05/2004 **VRT – Radio 1 (Nieuws)**

Tieners maken in hun vrije tijd zo goed als geen gebruik van het openbaar vervoer. Dat is één van de conclusies van een rondvraag bij 35.000 jongeren tussen 10 en 16 jaar.

18/05/2004 **VRT – Radio 1 (Wandelgangen)**

Resultaten tienerenquête “Kliksons”.

12/06/2004 **Q-Music (Nieuws)**

Dag tegen kinderarbeid.

Printmedia

01/10/2003 **De Standaard**

Waarom een les over Dutroux niet aangewezen is.

10/10/2003 **De Standaard**

Ieder gezin zijn eigen recept.

10/10/2003 **De Morgen**

Ik heb gelijk en jij moet zwijgen.

11/10/2003 **Het Laatste Nieuws**

Helft Vlaamse ouders vindt ouderschap moeilijk.

11/10/2003 **De Morgen**

Ouders passen kinderrechten dubbelzinnig toe. Kinderrechtenexperts over participatie in het gezin.

11/10/2003 **Het Belang van Limburg**

Aanvaard dat je je kind niet meer alleen opvoedt. Bijna helft van ouders vreest opvoeding niet goed in handen te hebben.

11/10/2003 **Het Nieuwsblad**

Helft ouders twijfelt aan opvoeding kinderen.

14/10/2003 **Gazet van Antwerpen**

Helft Vlaamse ouders kampt met faalangst.

31/10/2003 **De Standaard**

Ver spuwen en mooie prenten.

4/11/2003 **De Morgen**

Gemeenten peilen naar vrije tijd van jongeren.

5/11/2003 **Gazet van Antwerpen**

Kinderen zonder fietslicht moeten boete betalen.

5/11/2003 **Metro**

Kinderboetes niet op gejuich onthaald.

5/11/2003 **De Standaard**

Fietslicht stuk? Kinderboete!

5/11/2003 **Knack**

Kinderrechten. Volg de gids.

19/11/2003 **Het Nieuwsblad**

CD&V wil federaal kinderrechtencommissaris. Ons land hinkt hopeloos achterop.

19/11/2003 **Knack**

Kinderrechten.

21/11/2003 **Het Laatste Nieuws**

Kinderrechtencommissaris krijgt meer vragen dan klachten.

21/11/2003 **Gazet van Antwerpen**

Kinderen meest bezorgd om thuis en school.

21/11/2003 **De Tijd**

Kinderrechtencommissaris klaagt uitholling kosteloosheid onderwijs aan.

- 21/11/2003** **De Morgen**
Ouders steeds onzekerder over opvoeding van hun kroost.
- 21/11/2003** **De Standaard**
Schoolsancties zorgen voor veel onvrede.
- 21/11/2003** **De Standaard**
CD&V vraagt federale kinderrechtencommissaris.
- 21/11/2003** **De Standaard**
Klachten blijven toestromen.
- 21/11/2003** **De Standaard**
Meldingen over onderwijs bij Kinderrechtencommissariaat verdrievoudigd.
- 21/11/2003** **Het Nieuwsblad**
Klachten over onderwijs verdrievoudigd.
- 21/11/2003** **Metro**
Kinderen klagen meer over school.
- 24/11/2003** **Het Volk**
Er was veel liefde in huis. Opvoeders moeten 9 wezen van Waulsort niet alleen opvangen, maar ook uit marginaliteit halen.
- 24/11/2003** **Het Nieuwsblad**
Er was veel liefde in huis. Opvoeders moeten 9 wezen van Waulsort niet alleen opvangen, maar ook uit marginaliteit halen.
- 28/11/2003** **De Standaard**
Huisarrest wordt populaire straf. Ouders van A tot Z op de hoogte na arrestatie kind.
- 09/12/2003** **Het Laatste Nieuws**
Liever op straat dan TV kijken met pa en ma.
- 08/01/2004** **Het Nieuwsblad**
Sporters aan de schandpaal. Felle reacties op het publiceren van dopingovertreders op website.
- 08/01/2004** **De Standaard**
Zware kritiek op website dopingzondaars.
- 09/01/2004** **De Standaard**
Minderjarigen niet op dopingsite.
- 09/01/2004** **De Morgen**
Dopingwebsite zorgt voor controverse.
- 09/01/2004** **Het Laatste Nieuws**
Kleine tik kan wél kwaad. Gezinsbond wil wettelijk verbod op geweld tegen kinderen om kindermishandeling in te dijken.

13/01/2004 **Het Laatste Nieuws**

Fuiven onder zestien niet zonder begeleider.

13/01/2004 **De Standaard**

Fuiven onder zestien niet zonder begeleider.

13/01/2004 **Het Volk**

Banken omzeilen wet die geld van kinderen moet beschermen.

13/01/2004 **Het Nieuwsblad**

Banken omzeilen wet die geld van kinderen moet beschermen.
Vrederechter beschermt tegen hebzuchtige ouders. Kinderrechtencommissaris wil volmacht eigen rekening van minderjarigen behouden.

14/01/2004 **Het Nieuwsblad**

Die elfjarigen spelen tikkertje op onze fuif. Zeven op de tien 12- tot 14 jarigen gaan af en toe fuiven.

14/01/2004 **Knack**

Is er nood aan een vondelingenschuif?

16/01/2004 **De Morgen**

Een kind slaan is altijd verkeerd. Gezinsbond eist dat geweld tegen kinderen bij wet verboden wordt.

16/01/2004 **De Morgen**

Organisatie tegen folteringingen dient een klacht in tegen België.

17/01/2004 **Het Laatste Nieuws**

Klacht tegen België omdat kinderen onvoldoende beschermd worden tegen geweld.

17/01/2004 **De Morgen**

Gedeeld hoederecht is gedoemd te mislukken. Tegenwind voor voorstel van staatssecretaris Simonis.

20/01/2004 **De Standaard**

Moeten kinderen in twee huizen wonen? Geen consensus over gedeeld verblijf na echtscheiding als nieuwe norm.

11/02/2004 **De Morgen**

Ankie Vandekerckhove "Dit is tegelijk warm en koud blazen".

9/03/2004 **De Standaard**

Ruzie? Ga maar op de vredesbank zitten.

9/03/2004 **De Morgen**

Ook leraars moeten af en toe luisteren.

23/03/2004 **TV Gids/Zondagsblad**

Het Megafoonboekje.

- 1/4/2004   **Het Volk**
Jonge boeven sneller voor gewone rechter.
- 1/4/2004   **Het Nieuwsblad**
Jonge boeven sneller voor gewone rechter.
- 5/04/2004   **De Morgen**
Soms moeten mishandelde kinderen terug naar huis.
- 4/05/2004   **Het Volk**
Topsportscholen: de keerzijde van de medaille.
- 4/05/2004   **Het Nieuwsblad**
Topsportscholen: de keerzijde van de medaille.
- 4/05/2004   **De Standaard**
Recht van Antwoord over topsportscholen.
- 4/05/2004   **De Morgen**
Recht van Antwoord over topsportscholen.
- 5/05/2004   **De Tijd**
Het kind van de rekening.
- 8/05/2004   **De Morgen**
Moeder moet weer baas in eigen huis worden.
- 8/05/2004   **Het Belang van Limburg**
Opnieuw regeren met autoritaire hand. Nachtwacht stelt vrije opvoeding in vraag.
- 14/05/2004   **De Standaard**
Bemiddeling erkennen en opvoeding ondersteunen.
- 19/05/2004   **De Standaard**
Niets zonder vrienden. Tieners vragen beter vrijetijdsaanbod dicht bij huis.
- 19/05/2004   **Gazet van Antwerpen**
Jeugd zit graag binnen.
- 19/05/2004   **Het Belang van Limburg**
Jeugd blijft graag binnen.
- 19/05/2004   **Metro**
Onveiligheidsgevoel zeldzaam bij tieners.
- 19/05/2004   **Het Volk**
Helpt tieners gaat nooit naar de bib.
- 19/05/2004   **De Gentenaar**
Tieners blij met hun buurt.

- 19/05/2004**   **De Morgen**
Vrienden zijn voor jongeren het belangrijkste.
- 19/05/2004**   **Het Nieuwsblad**
Tieners blij met hun buurt.
- 21/05/2004**   **Het Belang van Limburg**
Drie op vier jongeren willen meer activiteiten in hun buurt.
- 22/05/2004**   **De Standaard**
Dopingzondaars aan schandpaal.
- 22/05/2004**   **Het Nieuwsblad**
Dopingzondaars aan schandpaal.
- 22/05/2004**   **Het Laatste Nieuws**
Vlaamse Tiener zit goed in zijn vel?
- 4/06/2004**   **Het Laatste Nieuws**
Kinderrechtencommissaris wijst nieuwe Vlaamse regering op plichten.
- 10/06/2004**   **De Standaard**
13 juni, nu ook voor min-achttienjarigen.
- 12/06/2004**   **De Morgen**
Een oorbel voor een baby maar geen piercing op je vijftiende.
Leeftijdsgrens van 16 lijkt willekeurig.
- 17/06/2004**   **Het Laatste Nieuws**
Jeugddienst wijst kinderen op hun rechten.
- 18/06/2004**   **Het Nieuwsblad**
Nieuwe kinderrechtenbrochure K-30.
- 26/06/2004**   **De Standaard**
Hoe reageren als uw kind met een goed/slecht rapport naar huis komt.
- 01/07/2004**   **De Standaard**
Let's talk about sex, baby. Jongeren over relaties, liefde en seks in twaalfde editie van "Den vrijen courant".
- 06/07/2004**   **Het Nieuwsblad**
Groot-Brittannië wijzigt 144 jaar oude wet. Billenkoek mag niet meer.
- 06/07/2004**   **Het Volk**
Billenkoek mag niet meer.
- 12/07/2004**   **Het Laatste Nieuws**
Co-ouderschap is niet ultieme oplossing voor kinderen en ouders.

16/07/2004 Het Laatste Nieuws

Co-ouderschap.

20/07/2004 P-Magazine

Hoe verdeel je de kinderen na een scheiding? Fiftyfifty wordt de regel.

28/07/2004 Knack

Ja/Nee: Wettelijk verbod op slaan van kinderen?

11/08/2004 Het Volk

Tieners willen meer groen.

11/08/2004 Het Nieuwsblad

Tieners willen meer groen.

11/08/2004 Gazet van Antwerpen

Antwerpse tieners sportiever dan Vlaamse leeftijdsgenoten.

21/08/2004 De Standaard

Meester van de wereld.

21/08/2004 De Tijd

Inge Vervotte sluit splitsing Everberg niet uit.

28/08/2004 De Standaard

De leerling tussen hamer en aambeeld.

Kind- en Jongerenmedia

Audiovisuele media

20/11/2002 VRT – Ketnet (Karrewiet)

Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat.

18/05/2004 VRT – Ketnet (Karrewiet)

Resultaten tienerenquête “Kliksons”.

Printmedia

10/2003 Zonnestraal

Jouw rechten.

7/11/2003 Zonnestraal

Jouw rechten.

03/2004   Yeti

Ken jij je rechten?

31/03/2004   Joepie

Mag het nu of niet? De rechten & plichten van elke 16 jarige.

Tijdschriften van middenveldorganisaties

21/11/2003   De Bond

Wordt kinderstem thuis gehoord?
Ook bij kinderrechten is meten weten.

11/2003   Nieuwsbrief Steunpunt algemeen Welzijnswerk

Jaarverslag Kinderrechtencommissaris: opvoeding, scheiding en sancties op school.

11-12/2003   Nieuwsbrief Jeugdrecht

Kinderrechtencommissariaat: vijfde jaarverslag.

11-12/2003   UVV Info

Interview met Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris over jongeren en emancipatie.

21/11/2003   De Bond

Gemeenten bevragen tieners.

12/2003   VEV Kinderbijslagkrant

Onbezorgde tienertijd?

12/2003   Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten

Boekbespreking "Kom je dat thuis eens vertellen? Visies van ouders en kinderen op het dagelijks leven in het gezin".

12/2003   Tijdschrift voor Onderwijsrecht & Onderwijsbeleid

Leerlingenparticipatie binnen de werking van het Kinderrechtencommissariaat.

03/12/2003   De Juristenkrant

Een kinderhand is niet gauw gevuld.

05/12/2003   Visie

Angst voor de grote onbekende man.
Niet slaan of vernederen.

12/2003   Klasse

Zit Garfield in uw klas.

2003/2004   School- en Klaspraktijk

Met de Vlaamse Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove in de praatstoel.

- 01/2004** **Vrouw & Wereld**
Is het opvoeden van kinderen vanzelfsprekend?
- 01/2004** **Klasse**
Sommige straffen gaan te ver.
- 02/2004** **Agora**
De Jongerenjaarkrant.
- 03/2004** **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
Kom je dat thuis eens vertellen? Een impressie.
- 03/2004** **Klasse**
Megafoon-school.
- 03/2004** **Maks**
Fuiven of duimzuigen.
- 3-4-5/2004** **Evocatief**
Kom je dat thuis eens vertellen? Visies van ouders en kinderen op het dagelijkse leven in het gezin.
- 04/2004** **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
(G)een “nieuw” jeugdrecht?
- 05/2004** **Alert**
Als kansen risico's worden. Een rondetafelgesprek over opvoeding.
- 4/05/2004** **City Magazine Antwerpen**
Kinderrechten.
- 05/2004** **Journal du Droit des Jeunes**
La réforme de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse.
- 06/2004** **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
Advies integrale jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.
- 06-07-08/04** **Evocatief**
Oprechte deelneming.
- 07-08/2004** **Botsing**
Puber : 35.000. Zoveel Vlaamse tieners werden via de cd-rom Kliksons ondervraagd over vrijetijdsbesteding in hun buurt.
- 06-07-08/04** **Krax**
Waar zijn ze mee bezig? Kliksons revisited.

Bijlage 4

Studiedagen, congressen en representaties

(oktober 2003 tot en met augustus 2004)

Het Kinderrechtencommissariaat wordt regelmatig gevraagd om op studiedagen en congressen een toelichting te geven over de eigen werking, het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind of over specifieke thema's m.b.t. minderjarigen.

Hieronder geven we een overzicht van de studiedagen en congressen waar het Kinderrechtencommissariaat een bijdrage leverde.

4 oktober 2003	Jeugddienst Maldegem, 'Jeugdinformatiemarkt', Maldegem
15-17 oktober 2003	Enoc, 'Jaarlijks ledencongres', Stockholm
24 oktober 2003	Unicef, 'Kinderhandel', Brussel
17 oktober 2003	Vlaamse Scholierenkoepel, Voordracht 'Schoolreglement', Brussel
29 oktober 2003	Kinderrechtencommissariaat, Colloquium 'Kom je dat thuis eens vertellen?', Brussel
30 oktober 2003	Jeugd en Vrede, Debat 'Blij u te leren kennen', Antwerpen
13 november 2003	SPIRIT, Voordracht 'Onderwijscongres', Antwerpen
16 november 2003	CLB's, Voordracht 'Kinderrechten en CLB-hulpverlening', Brussel
19 november 2003	Kinderrechtswinkel, Persconferentie 'Lancering website', Brugge
4 december 2003	Prinses Mathildefonds, 'Prijsuitreiking', Brussel
11 december 2003	Kleurrijk Vlaanderen, 'Zorgcongres', Brussel
13 december 2003	Centrum voor de Rechten van het Kind, Lezing 'International Interdisciplinary Course on Children's rights', Gent
16 januari 2004	Departement Onderwijs e.a., Debat 'Inclusief onderwijs', Brussel
23 januari 2004	Comité Bijzondere Jeugdzorg Dendermonde, Debat 'Recht op vrije tijd', Dendermonde

26 januari 2004	Holebifederatie i.s.m. UIA, Debat 'Holebi's in onderwijs', Brussel
3 februari 2004	Alert Tijdschrift voor zorg, welzijn en sociale politiek, Rondetafelgesprek 'Opvoedingsondersteuning', Berchem
6 februari 2004	Karel de grote Hogeschool, Congres 'Kinderrechten', Antwerpen
13 februari 2004	Vereniging van Adoptiegezinnen, Debat 'Adoptie', Gent
16 februari 2004	RITS, Radio-uitzending 'Eutopia', Brussel
16 maart 2004	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, Vorming 'Schoolreglement', Brussel
18 maart 2004	Dienst Voogdij FOD Justitie, Vorming 'Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen', Brussel
27 maart 2004	Animo (sp.a- jongeren), Debat 'Jeugd-delinquentie', Gent
30 maart 2004	Opvoedingswinkel Limburg, Congres 'Opvoedingsondersteuning', Hasselt
23 april 2004	Gemeenschapsonderwijs, Congres 'Participatie go!', Brussel
4 juni 2004	Steunpunt Cultuur Lokaal, Voorstelling 'Kliksonsresultaten', Brussel
6 mei 2004	Federale overheid, Rondetafel 'Nationaal Actieplan Kinderrechten', Brussel

Het Kinderrechtencommissariaat woonde ook studiedagen bij om op de hoogte te blijven van onderzoek, wetgeving en ontwikkelingen.

11 oktober 2003	Vlaamse Gemeenschap, '10 jaar lokaal jeugdwerkbeleid', Brussel
23 oktober 2003	Jongerenbegeleiding, Studiedag 'Nieuwe risicogroepen', Leuven
24 oktober 2003	OSBJ, 'Sanctioneren in de Bijzondere Jeugdbijstand', Brussel
6 november 2003	Centrum Rechten van het Kind, 'Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het personen- en familierecht', Gent

6 november 2003	Vertrouwenscentrum Gent, 'Viering Vertrouwenscentrum', Gent
15 november 2003	In Petto, 'Jeugdadviseurs', Brugge
19 november 2003	Vlaamse Gemeenschap, 'Witboek: de eeuw van de stad', Gent
25 november 2003	Oases (Universiteit Antwerpen), 'Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting 2003', Antwerpen
27 november 2003	Kinderrechtencoalitie, Open forum 'Nationaal Actieplan Kinderrechten', Brussel
28 november 2003	JINT, 'Jongeren en Europa', Brussel
10 december 2003	Child Focus, 'Opvang van niet-begeleide minderjarigen', Brussel
12 december 2003	Beleidsondersteuning Integrale jeugdhulp, 'Integrale Jeugdhulp', Brussel
16 december 2003	JeugdOnderzoeksPlatform, 'Presentatie van JOP', Brussel
16 december 2003	VVJ i.s.m. Jeugd & Samenleving, 'Ruim bekeken: ontmoeting tussen jeugdsector en ruimtelijke ordening', Gent
9 januari 2004	Vlaams Parlement, 'Beter Bestuurlijk Beleid', Brussel
26 januari 2004	Koning Boudewijnstichting, 'Training in participatiemethodes', Brussel
27 januari 2004	Koning Boudewijnstichting, 'Training in participatiemethodes', Brussel
12 februari 2004	Child Focus, Studiedag 'Aanpak van seksuele delinquentie', Brussel
13 februari 2004	Kinderrechtencoalitie, Open Forum 'Rechten van minderjarigen in de sport', Brussel
13 februari 2004	Contactcomité van Organisaties voor Jeugdzorg i.s.m. UGent, 'Kwaliteit en tevredenheid in de jeugdzorg', Gent
20 februari 2004	Koning Boudewijnstichting, 'Training in participatiemethodes', Brussel
3 maart 2004	Vlaams Parlement, 'Leerplicht', Brussel
4 maart 2004	CBGS, 'Vooruitdenken over zorg in Vlaanderen', Brussel

5 maart 2004	OCIV i.s.m de balie, Studienamiddag 'Vluchtelingenverdrag', Brussel
11 maart 2004	Kleurrijk Vlaanderen, 'Kinderparlement', Brussel
13 maart 2004	Vlaamse Jeugdraad, Congres 'Klets', Brussel
30 maart 2004	Hoger Instituut Gezinswetenschappen, Studiemiddag 'Parental alienation syndrome', Brussel
31 maart 2004	Federale Regering (Buitenlandse zaken en Justitie), Ronde Tafel 'Kindontvoeringen', Brussel
1 april 2004	Centrum Biomedische Ethiek en Recht, Studiedag 'Genetisch testen bij minderjarigen', Leuven
15 april 2004	Unicef/ WDYT-project, Persconferentie 'Niet-begeleide minderjarigen', Brussel
21 april 2004	Centrum Gezinspedagogiek KULeuven, Studiedag 'Visie op opvoedingsondersteuning', Leuven
22 april 2004	Centrum Algemeen Welzijn en Jeugdzorg Middenkust, Voorstelling 'Kinder Informatie Punt', Oostende
26 april 2004	JeugdOnderzoeksPlatform, Internationaal seminarie 'Jeugdonderzoek', Gent
27 april 2004	Federale Overheid, Slotzitting 'Staten Generaal van het Gezin', Brussel
28 april 2004	Alert, tijdschrift voor zorg, welzijn, en sociale politiek, Rondetafel 'Omgaan met cliëntinformatie', Berchem
11 mei 2004	Vlaamse Gemeenschap, Departement onderwijs, 'Evaluatie van decreet Gelijke Onderwijskansen', Brussel
14 mei 2004	Pluralistisch Platform Jeugdzorg i.s.m. VOKA, Ronde tafel 'Kinderopvang', Antwerpen
16 mei 2004	Platform wonen, 'Woonmanifestatie', Gent
27 mei 2004	JINT, 'Wie geeft het witboek kleur?', Brussel
28 mei 2004	VIWTA, 'Achter de schermen van de toekomst', Brussel
4 juni 2004	Kinderrechtencoalitie, Open Forum 'Jeugdbeschermingsrecht', Brussel
10 juni 2004	Beleidsondersteuning Integrale Jeugdhulp, 'Van klager tot drager', Brussel

- 18 juni 2004 Kinderrechtencoalitie, Open Forum 'Rechten van het jonge kind', Gent
- 22 juni 2004 Filosofer- en fotoproject, 'Unvarnished', Oostende
- 26 juni 2004 Gemeenschapsinstelling De Zande i.s.m theater Malper-tuis, Voorstelling 'Seaking', Tielt

Colofon

Redactie

Leen Ackaert
Peter Brants
Hilde Cnudde
Lieven De Rycke
Silke Heiden
Mie Jacobs
Peter Minten
Isabel Moerman
Dominique Van Den Akker
Ankie Vandekerckhove
Dirk Vos

Eindredactie

Hilde Cnudde
Mie Jacobs

Copywriting

Mark Van Bogaert

Concept & vormgeving

Funcke & Co.

Tekeningen

Nix

Druk

Poot Printers

Verantwoordelijke uitgever

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN- 90-77021-078

Hoe kindvriendelijk is Vlaanderen vandaag? Hoe is het hier en nu met de kinderrechten gesteld?

Het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat geeft een momentopname vanuit de eigen werking. U krijgt een overzicht van meldingen en klachten die in 2003-2004 binnenkwamen bij het Kinderrechtencommissariaat. En een verslag van wat 35.000 kinderen en jongeren ons zelf vertelden in een enquête.

Maar vooral laat dit jaarverslag zien wat het Kinderrechtencommissariaat vandaag al doet, en wat er nog moet gebeuren. Zo is dit jaarverslag tegelijk een beknopte handleiding voor een Vlaams kinderrechtenbeleid. En een belangrijke stap naar een nóg kindvriendelijker Vlaanderen.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00
fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechten.be